אין קלוסטל גרוב

ד״ר

בייגלמאַן

MAR 04 1985

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/unkown0000vari_g4f1

דוד איגנאָטאָוו
אויסגאַבע : איינזעל
באַצירונגען : ז. מאוד
און י. ליכטענשטיין.
הויפּטפּערקויף :
פערלאַג מ. נ. מייזעל
424 גרענד סט., ניו יאָרק

Copyright 1918

by

DAVID IGNATOFF

דוד איגנאַטאָוו

אין קעסלגרוב

אין קעסעלגרוב

ראָמאַן אין דריי טהיילען
מיט צוויי עפּילאָגען.

אינהאלט:

ערשטע טהייל: — פייער — — — — 5
צווייטע טהייל: — ווינטער — — — 79
דריטע טהייל: — רעגען — — — — 161
ערשטער עפילאָג: —
דאָס פאַרבלוטיגטע אינגעלע — — — 209
צווייטער עפילאָג: —
די פורפורנע שיף — — — — — — 223

ערשטע טהייל :

פייער.

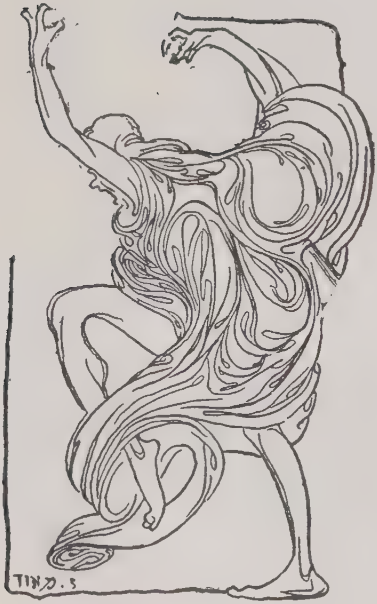

גאַנץ פּריה.

דער גרויסער ריעז ניו יאָרק האָט זיך דורכגעוואָרפען פון שלאָף און האָט געמיינט, אז עס איז נאָך צו פריה, און געוואָלט צוריק איינשלאָפען; האָט זיך אָבער באַלד דערהערט א פּייפען, אַן אויפטרייסלענדיג ברומען, ווי עס וואָלטען אויף די דעכער, אויף די טהורעמס ווילדצורייצטע לייבען אָנגעלאָפען, — האָט דער ריעז א ברייטען גענעץ געטהאָן און זיך אויפגעכאַפּט.

אנטקעגנען איהם אויפ'ן מזרח האָט זיך דער מאָרגען אין רויטען געצונדען. און א יונגער, א צופריעדען־פערשייטער, האָט דער מאָרגען גענומען פּראַלען אַרויף איבער ניו יאָרק.

די נאַסען זיינען נאָך געווען אין האַלב־פערשלאָפענע שאָטענס פערזונקען. נאָר די טויזענדער דעכער און די אויבערשטע עטאַזשען, וואָס אונטער די דעכער פון די ריעזיגע, הויכע געביידען האָבען שוין מיט ליכט געשיינט און זייערע הונדערטער פענסטער האָבען זיך שוין מיט זון־פלאַם געשפּיגעלט.

פון די הויכע קוימענס האָבען זיך גענומען שפּאַרען דיקע, שווארצע זיילען רויך און א לייכט ווינטעל האָט זיי גענומען בויגען און ציהען איבער די לאַנגע הימעל־לאַנקעס, וואָס שפּרייטען זיך איבער די הויכע, לאַנגע גאַסען.

קאַפּיטעל 1.

מאַקס האָט זיך אויפגעכאַפּט.

— שוין שפּעט! אויף מיין וואָרט שפּעט! און ער איז אַרויסגע־שפּרונגען פון בעט. ער האָט זיך געהיט, אַז חנ׳קע זאָל זיך ניט אויפ־כאַפּען, און נאָך ניט קיין אָנגעטהאָנענער איז ער אַריינגעלאָפען אין קיך, אָנגעצונדען דאָס גאַז־אויוועלע, אַרויפגעשטעלט די קאַפּע, און נאָך דעם זיך גענומען איינוואַשען און אָנטהאָן.

און אַז ער האָט זיך אָנגעטהאָן, האָט שוין די קאַפּע געזאָדען. האָט ער אויף גיך אַריינגעכאַפּט אַ גלאָז קאַפּע, אַ שטיקעל ברויט, איינגעפּאַקט אין אַ צייטונג זיין מיטאָג: ברויט, סאַרדינען, עפּעל, דאָס פּערלענט אונטער׳ן אָרעם און איז אַריין צוריק אין שלאָף־צימער.

דאָ איז ער אַ ווײַלע צומישט געוואָרען:

חנה׳ס ווייסער פּנים און איהרע דונקעלע האָאַר, וואָס זיינען געוועזן צושויבערט אויפ׳ן ווייסען קישען, און איהר שעהנער ווייסער האַלז — —

און איהר האַנד, וואָס איז געלעגען איבער דער לייכטער, גרויער דעק, אַזאַ קלאָרע, אַזאַ לויטערע — — —

און די דינע וואָלקען־גרויע דעק, וואָס האָט זיך איבער איהר כּשופ־דיג געקנייטשט און האָט זי אַרויסגעגעבען אַזוי לייכט און אַזוי בוינינ. — — —

און מאַקס האָט אַ קינדערשען שמייכעל געטהאָן און מיט דעם וואַרימען שמייכעל אויף די ליפען האָט ער זיך צוגעבויגען און אַ קוש געטהאָן איהר האַנד.

האָבען זיך געעפענט איהרע אויגען און זי האָט אַ שמייכעל געטהאָן.

— חנה — — — נו?...

האָט זי נאָך אַ שמייכעל געטהאָן צופריעדען, רויטליך, פערשעהמט.

ווען מאַקס איז אַרויס פון הויז זיינען די גאַסען שוין געווען פול מיט מענשען. איז ער אַריין אין דעם געדריכטען מענשען־שטראָם, מיט

זיין פּעקעל אונטער'ן אָרעם, מיט אַ קינדיש־צופריעדענעם שמייכעל אויף די ליפּען, געשטעלט זיכערע טריט און געטראַכט:

— ווער ווייס?! פיעלייכט פּאַרט אַ קינד? — מאָדנע — — — אַזוי פיעל מענשען, וואָס ווילען ניט האָבען קיין קינדער, טהוען אַזוינע מיאוס'ע זאַכען — — — און דאָ, אַז איהר ווילט זיך אַזוי אַ קינד, און מיר טאַקע אויך, ווייל פאַר וואָס טאַקע ניט? ווי זאָגט זי: אַ אינגעלע מיט שוואַרצע הערעלעך — — — און נעה! אָט שוין אַ יאָהר נאָך אַ חתונה, און — גאָר ניט!

חנה האָט נאָך מאַקס ארויסגעהן זיך געפּרואווט ווידער איינשלאָפען. זי האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגען־דעקלעך אָהן דעם חשק זיי צוריק צו עפענען, זיך גענומען לייכט ציהען און דערביי צופריעדען נעפיהלט און געהערט די זיידענע גלאַטקייט און די ליעבע, זיסע וואַרימקייט פון איהר אייגענעם שעהנעם לייב, און צו דעם האָט זיך שוין אויך צוגעמישט דאָס געפיהל — „ווי משוגע מאַקס איז דאָס פאַר איהר!" און אין אַלגעמיין איהר הערשען איבער מענער. און זי צושמייכעלט זיך — זיך כאַפּענדיג אויף איהר ליעבסטען געדאַנק: „ליעבע איז ניט קיין חלום. דאָס איז אַ פּשוט'ע, געזונטע ווירקליכקייט, אַ זיסע, ליעבע ווירקליכקייט!" — דער שמייכעל און דער געדאַנק זיינען איהר געוועהר, מיט וועלכע זי פערטהיידיגט זיך, אַליין ניט קלאָר וויסענדיג פאַר וועמען, כאָטש כמעט אַלע מאָל זאָגט זי דאָס אין געדאַנק צו ברוך'ן. דאָס שמייכעלט זי אַזוי פון איהם, סיי ווען זי זעהט איהם, סיי ווען זי זעהט איהם ניט. און אַזוי טראָגט זיך איהר שמייכעל, פליהט און טראָגט זיך אַ גאָלדענער מיט אַ פאַרקרימטען שנאָבעל אוןְ מיט שאַרפע נעגעל צו ברוך'ן און ער פערטשעפּעט מיט זיינע פליגעלען אויף בינעם'ען און נאָך אַנדערע „הימעל־מענשען", וואָס האָבען זיך שטענדיג געדרעהט און דרעהען זיך נאָך איצט אַרום איהר...

און זי שמייכעלט ווייטער: — „ווי גוט זי האָט דאָס זיי אַלעמען אָפּגעטהאָן — גענומען און חתונה געהאַט נאָר פאַר אַ פּשוט'ען בחור!..."

קאַפּיטעל 2.

פון נאַסען און גאַסען שטראָמען אריין די מענשען־כוואַליעס אויף דער לאַנגער בראָדוויי. דאָרטען גיסען זיי זיך צונויף אין צוויי לאַנגע שטראָמען, וואָס ציהען זיך ביי ביידע זייטען פון דער גאַס, און די מענ־שען־שטראָמען ציהען זיך אוועק ווי טייכען און זעהען אויס ווי פארבינג ברעגען צו די ריעזינע, הויכע מויערן.

און די מויערן זענען בעהאַנגען מיט שילדען און שילדען, מיט גאָל־דענע אויפשריפטען, און רייסען זיך העכער און העכער און קוקען מאָדנע יעדער איינער מיט זיינע הונדערטער פענסטער... און עס רייסט זיך אריין די רויטע מאָרגען־זון. און עס פלאַקערען אויף די טויזענדער פענסטער, און עס צינדען זיך אָן די גאָלדענע אויפשריפטען, און עס צושפּיעלען זיך שטראַהלען, רויטע, גאָלדענע.

די לופט צושטראַהלט זיך מיט גאָלד און פּורפּור.

עס שטראַהלען די הויכע ריעזען־געביידען און קוקען שטראַהלענדיג אריבער דער גאַס און דערזעהען זיך אנטקעגען אין די פענסטער פון די אנדערע. — — —

און עס זעהען מויערן און מויערן זייערע פּאָלירטע, מארמאָרנע זיילען, זייערע פערשיעדענע, פון שטיין געהאַקטע בילדער — — — עס זעהען מויערן אין מויערן זייערע גלייכע און האַלב־רונדע פאָרמען, זייערע גרויסע פענסטער, זייערע גרויסע גלעזערנע ווענד — — — זייערע צאָהל־לאָזע אויפשריפטען, וואָס ציהען זיך איבער זייער גאַנצער ברייט און לויפען ביז ארויף, ביז אָן אויבערשטען קארניז, צו ביז א הויכען טהורעם.

און די הויכע מויערען צושטראַהלען זיך נאָך שטאַרקער, זוניגער, צופריעדענער.

און אונטען, אויף די ברייטע זייט־וועגען, כוואַליען זיך די מענשען, שפּרייטען זיך, ווי לאַנגע, ברייטע קרענץ. עס נעהען: מענער ערנסטע, פער׳דאגה׳טע און מענער זיכערע, מיט צופריעדענע שמייכלען אויף די

ליפּן; מיידלעך בלאַסע, פערביטערטע מיט צונויפגעפּרעסטע ליפּען, און מיידלעך שטיפערישע, פערשייטע; מיידלעך, וואָס פיהלען נאָך די נאַכטיגע קושען אויף די ליפּען, ציטערען און שמייכלען ליעב. און קינדער: עלטערע, אינגערע, כמעט אַלע ערנסטע — — —

עס ציהען זיך לאַנגע, ברייטע קרענץ.

צווישען די קרענץ געהט אויך ברוך. און איהם דוכט זיך, אז אַלע געהען, ווי אין שפּאַן, אז ערגעץ דאָרט וואו די גרויסע גאַס לאָזט זיך אראָב צום ים, שטעהט א גרויסער ריעז, העכער פון די העכסטע מויערן, געפּאַנצערט אין שטאָל און אין אייזען. דער ריעז האַלט אין זיינע אייזערנע הענד לייצעס פון אָט די טויזענדער מענשען, וואָס זיינען צוטהיילט אין צוויי לאַנגע מהנות און ער טרייבט זיי האַסטיג, כמעט אַלע אין איין וועג: ארויף, ארויף — — —

פון ערגעץ א גאַס פאָהר אָן א קאַר פול געפּאַקט מיט מענשען. די קאַר דאַרף דורכפאָהרען בראָדוויי. דער מאָטאָר־מאַן קלינגט און קלינגט. די מענשען אָבער האָבען קיין צייט ניט. יעדערען ווילט זיך איבערלויפען נאָך פאַר דער קאַר. און דער מאָטאָרמאַן קלינגט, אז עס ציטערט די לופט, ער בויגט זיך אריבער און עס דאַכט זיך, אז ער טראָגט די קאַר אויף זיינע פּלייצעס און ער שרייט און ער לאָזט די קאַר ביסלעכווייז, אָט־אָט און ער פאָהרט עמיצען איבער — — —

ברוך שטעלט זיך אָפּ.

און מאַקס, וואָס האָט דאָ אָנגעיאָגט ברוך'ן, האָט זיך אויך אָבגעשטעלט, און מיט זיי האָבען זיך אָפּגעשטעלט עטליכע אַנדערע, און דער שטראָם איז אויף א ווײַלע איבערגעריסען געוואָרען, אָבער ווי נאָר די קאַר איז דורכגעפאָהרען, האָבען זיך באַלד די אָבגעשטעלטע מענשען מיט אימפּעט ווידער א לאָז געטהאָן און זיך צוריק צונויפגעגאָסען אין איין לאַנגער כוואַליענדער מחנה.

— גוט מאָרגען, ברוך!

— גוט מאָרגען!

מאַקס שמייכעלט.

ברוך שווייגט. — פון זינט חנה האָט חתונה געהאַט מיט מאַקס'ען, איז ברוך כמעט אין גאַנצען אנטשוויגען געוואָרען — — — באַטש שולדיג איז ער אליין: זי האָט געוואַרט, זיך אויסגעקוקט די אויגען, פלעגט אויפציטערען פון זיינער א בעריהרונג, פון זיינעם א בליק, און ער פלעגט זיך אלץ מאַכען ניט וויסענדיג, — — — ביז זי איז זיינער א שונא געוואָרען און איהר איצטיגען שמייכעל בעקומען:

„איך בין שעהן און מיר שטעהט ניט אָן, מיר פאַסט ניט פער־שפּיעלען — — —"

און אז ער איז אַוועקגעפאָהרען, און אז ער איז געקומען, איז שוין געוועזן שפּעט. זי האָט שוין גערעדט פון „אַ אינגעלע מיט שווארצע הערעלעך"... און פלעגט זי דאָס מאָהלען פאַר ברוך'ן, האָט זי דערביי געשמייכעלט, מיט א ציטערדיגער פרייד, אז עס פלעגען ציטערען איהרע שעהנע אקסעל... נאָר פון די אויגען האָט דערביי געקוקט א בעהאַלטענע שלאַנג... און עָס געפעלט איהר, וואָס מאַקס איז א פּשוט'ער, אַן איינ־פאַכער, עהרליכער מענש — — — און פון ברוך'ס פּלענער וועגען די „פרייע דערפער" לאַכט זי, שמייכעלט מיט איהר שמייכעל.

מאַקס געהט זיך געבען ברוך'ן, קוקט ארויף צו איהם און שמייכעלט.

קוקט איהם ברוך אָן — — —

— אַך, גוטער ברודער! — צו'טענה'ט זיך מאַקס. — ווען דו וואָלסט חתונה געהאַט! הערסט, אויף מיין וואָרט, — איך זאָג דאָך דיר, מען פיהלט זיך גאָר אַן אנדערער — — —

— ?!...

— דו פערשטעהסט? — — איך מיין, וואָס האָסטו פון דעם, וואָס אָט ביסטו דאָ און אָט ביסטו ניטאָ — וואָס איז דאָס פאַר א לעבען? פּלוצלונג הויבסטו זיך אויף און בלייבסט ניט ערגעץ... און איך וויים — — — חנה לאַכט דאָך פון דיר... און צו וואָס דאַרפסטו טאקע אזעלכע געדאַנקען, אז די אידען שטאַרבען דאָ אוים, און די „דערפער" דיינע און... און איך וויים וואָס נאָך — — — די קינדער רעדען דאָ ניט קיין אידיש? איז וואָס? אדרבה! — — — איך מיין, ווען מען באָבעם דאגה?! הערסט, ברוך! ווען דו פאָלגסט מיך און האָסט חתונה! הערסט! אויף מיין וואָרט! און ווייסט? — איך האָב ביי זיך אָפּגעמאַכט, אז ווען איך וועל האָבען א קינד, איז ווי נאָר עס וועט אונטערוואַקסען, הויב

איך אָן אַלע שבת צו לעגען טלית און תפילין — — — וואָס ? דו קוקסט מיך אָן ? זאָג איך דיר, אַז מיין אָנקעל איז נערעכט, ער קען אפילו כמעט ניט דאַוונען, ווייל ער אַליין איז שוין דאָ געבאָרען, אָבער אַלע שבת טהוט ער אָן זיין טלית און תפילין — — — נעהמט דעם סדור אין האַנד — ווייל ער איז גערעכט: קינדער, זאָגט ער, דאַרפען וויסען, אַז זיי בע־לאַנגען צו אַ „סוירטען ניישאָן“.

— אָבער אום שבת תפילין ?!

— וואַ־אָס ?

— נו, נאַרישקייטען — רופט זיך אָב ברוך. — דערצעהל בעסער, וואָס הערט זיך ווענען אונזער אוטינג ?

מאַקס שפּרינגט לייכט איבער פון איין געשפּרעך אויפ'ן צווייטען.

— וואָס, ווענען אוטינג ?! — שרייט ער אויס. — עה ! דאָס וועט שוין זיין איין מאָל אָן אוטינג און אויף דיר וואַרט דאָך דאָרט אַ גאַנצער סורפּריז !

— ?! — — — — —

אַ שעהנע מיידעל קומט אויפ'ן אוטינג, ווייל זי וויל זיך מיט דיר בעקענען. אויף מיין וואָרט. זי הייסט בעלאַ. נאָר זי האָט שוין אָנ־געזאָגט, אַז צוליעב דיר זאָל מען זי רופען ביילקע... וואָס, דו קוקסט מיך אָן ? אויף מיין וואָרט. ערנסט־זיך. זי לעבט מיט איינעם אַ מיסטער לעווין, אַזוי זיך, ווי די היינטיגע, אין פריייער ליעבע. דאָס הייסט, זיי וואוינען נאָך דערווייל ניט צוזאַמען, נאָר זיי בעגעגענען זיך. און איך ווייס — — — האָט אָבער געטראָפען, אַז דו האָסט ערגעץ געלעק־טשורט און ביזט אָנגעפאַלען אויף די פריייע ליעבעניקעס, איז דער לעווין איהרער אַרויס זיי פערענטפערען און האָט געבראַכט אַ ראיה פון זיך אַליין און איך ווייס דאָרטען וואָס, ווי ער האָט דיר דאָרטען געבריי֫עט, איז, ביסטו נאָך דעם אַרויס און האָסט זיך, זאָגט מען, זיך אַזוי צוקאָכט, אַז דו האָסט פון פּלאַטפאָרם אויסגעשריען, אַז ער געהט צום געלעגער פון זיין פרוי, ווי אַ חזיר צו דער קאָרעטע. אויף מיין וואָרט, מען זאָגט, אַז אַזוי איז דאָס געווען. נו, און פערשטעהסט, — זי איז דערביי אויך געווען — — — און פון דעסטוועגען, זעהסטו, וויל זי דוקא זיין אויפ'ן אוטינג. זי טענה'ט, אַז זי מוז דיך זעהן פון דער נאָהענט. ער האָט אויך געזאָלט זיין אויפ'ן אוטינג. אָבער ווי נאָר ער האָט דערהערט, אַז

דו געהסט דאָרטען זיין, האָט ער פערוואָרפען מיט הענד און מיט פיס. נו, עס פערשטעהט זיך, אז זי וועט אָהן איהם אויך טרעפען.

— א מאָדנע מיידעל איז די ביילקע! — רעדט מאַקס ווייטער — אויף מיין וואָרט. אָט דו וועסט שוין זעהן. און, דו ווייסט, זי האָט געבעטען ביי חנה'ן, זי זאָל איהר לייהען דיינע „רעגנן מעשה'לעך". זאָגט איהר חנה, אז זי האָט זיי ניט. חנה איז עפּעס אויך אזא מאָדנע. ניט אמת? וואָס? אויף מיין וואָרט. אָט, שמועל דיר פּאָר, אָ־דאָ ניט לאַנג לייען איך דיין „אונזער אונטערגאַנג", פערשטעה איך עפּעס ניט וואָס דו מיינסט מיט דעם, וואָס דו ברייעסט דאָרט, אז מענשען, וואָס האָבען ניט קיין גאָט אין הארצען, זיינען ווי שפּיגלען, אין וועלכע עס שפּיגעלט נאָר ניט אָפּ. און אז אזעלכע קאַליע געוואָרענע שפּיגלען ווארפט מען ארויס און אזעלכע מענשען געהען אונטער. — פערשטעהט זיך, אז איך האָב זיך באַלד געכאַפּט, אז דאָ מוז איך עפּעס ניט פערשטעהן, ווייל איך ווייס דאָך, אז דו ביזט א פריינגעזאָנענער מענש. וואָס? — — — — נו פרעג איך ביי איהר. — זאָלסטו געוועזען אָנקוקען ווי זי האָט זיך דאָס צולאַכט, אז איך האָב זיך אזש דערשראָקען, אויף מיין וואָרט. און איך האָב געמוזט אוועקלעגען דאָס ביכעל און איך האָב איהר צוגעזאָגט, אז איך וועל דאָס מעהר אין האַנד ניט נעהמען. און וואָס האָט זי צו לאַכען, ווייס איך טאַקע ניט. נאָך אלעמען — א מענש שרייבט דאָך, און איך ווייס? — — — נאָר דו ווייסט דאָך, אלע מאָל ווען עס קומט עפּעס אזוי אויס וועגען דיר, שמייכעלט זי עפּעס אזוי מאָדנע. — ט'א פּנים אז זי האַלט דיך גאָר פאר א נאַר. און פון דעסטוועגען, ווייסט? — זי אליין לייענט דאָך דיינע „רעגנן מעשה'לעך". זאָלסט איהר נאָר ניט דערצעהלען, אז איך האָב דיר דאָס געזאָגט. אָבער איך האָב דאָס אליין געזעהן, אויף מיין וואָרט, דו הערסט? — — — און זאָלסט נאָך זעהן, זי האָט זיך ערגעץ בעקומען א ז א שעהן געבונדען ביכעל, און זי האַלט דאָס עפּעס מיט אזא פּאראַד, פערשלאָסען — — — קיינער זאָל דאָס, חלילה, ניט זעהן, מען זאָל דאָס חלילה ניט צו'גנב'ענען, צי איך ווייס... פּונקט ווי דאָס ביכעל וואָלט געוועזען וועער ווייסט וואָס. און גראָדע אָט־אָ דאָס ביכעל פערשטעה איך ניט, צוליעב וואָס דו האָסט דאָס אָנגעשריעבען. אדרבה, זאָג דו אליין, דאָס איז דאָך עפּעס מעשה'לעך פאר קליינע

קינדער. נו, און דו ווייסט דאָך אליין, אז די קינדער לייענען דאָ ניט קיין אידיש איז וואָס ווייטער? — — —

— און ווער וועט נאָך זיין אויפ׳ן אוטינג? — פרעגט ברוך.

— וואָס הייסט, ווער נאָך? עס וועלען זיין א סך. עס וועלען אויך זיין נחום, לאה, בינעם און ווי הייסט ער, אָט דער מיט די פלאַק־סענע האָאָר... יאָ, זאָג מיר — ס׳איז טאַקע אמת, אז בינעם איז דאָס פערליעבט אין לאה׳ן?... און, דו ווייסט, מען זאָגט דאָך, אז די לאה איז דאָך גאָר פערליעבט אין דיר, אז זי שטאַרבט פאַר דיינע טריט, און אז חתונה האָבען וועט זי דוקא פאַר דעם ציוניסט, פאַר נחום׳ען. און דו ווייסט, איך האָב בעמערקט, אז די לאה האָט זעהר שטאַרק ליעב מיין חנה׳ן. ניט אמת? — — —

אזוי טענה׳נדיג, קומען זיי אלץ נעהנטער צום שאַפּ.

ניט ווייט פון שאַפּ הויבט מאַקס אויף זיינע אויגען און ווערט פעד־ציטערט.

— ברוך, זעה נאָר! זעהסט?!

ברוך הויבט אויף זיינע אויגען און דערזעהט —

אין די פענסטער פון שאַפּ שווימען ארום רויטע פלאַמען, און ער וויל מיינען, אז דאָס איז דער אָפּשיין פון דער צופלאַמטער מאָרגען־זון — — — אָבער די פלאַמען גיבען זיך מיט אמאָל א הויב און ווערען גרעסער, שטאַרקער. אָט! — עס פּלאַצען פענסטער! — — — די מענשען, וואָס געהען אויף דער זייט, האָבען זיך אומגעקוקט און זיך גענומען לויפען. עס איז געוואָרען א טומעל, און באַלד האָבען זיך צו־טראָגען שאַרפע, הילכיגע פייער־סיגנאַלען. די סיגנאַלען האָבען זיך מיט כעס ארייגעשפּאַלטען אינ׳ם יונגען מאָרגען און זיך גענומען ברעכען איבער אלעמענס קעפּ. קאַרס אויף די גאַסען זיינען פּלוצלונג געבליעבען שטעהן אין מיטען וועג — וואַגען ניט צו געהן ווייטער. פון גאַסען און נאַסען האָבען זיך אָנגעטראָגען פייער־וואָגענס מיט געפּאַנצערטע פייערלייט, מיט העק, מיט אייזענס, וואַסער־פּאָמפּען, לייטערס — — — די פערד האָבען זיך געטראַגען. צוואווילדט, שנעל, ווי זיי וואָלטען זיך רייסען פון דער אייגענער פעל ארויס, פונקט ווי גזלנים פון ערגעץ־ווילדע וועלדער האָבען מיט א מאָל איינגעשפּאַנט זייערע ווילדסטע פערד, און זיך איבער עפּעס א סיבה פּלוצלונג א לאָז געטהאָן דורך די שטאָדטישע

גאַסען. און אַט זיינען זיי נעבען ברענענדען מויער, שטעלען זיך אָפּ, בעפאַלען איהם פון אַלע זייטען, קלעטערען ארויף צום פייער, צו די ברענענדיגע פענסטער, האַקען, ברעכען — — — און די מענשען האָבען קיין צייט ניט, קוקען זיי זיך אום צוטראַגענע :

— פייער !

— פייער ! — — — — —

און זיי קירעווען זיך אָפּ פון דער גאַס און יאַגען זיך מיט אימפעט ווייטער און נאָך שנעלער.

ברוך איז געבליעבען שטעהן ווי אַן איינגעגראָבענער מיט אַ דער־מאָנישען שמייכעל אויף די ליפּען :

— פייער, פייער ! — — — — —

און מאַקס איז געשטאַנען נעבען איהם אַ דערשלאָגענער :

— ברוך, ברוך !

און דער רויך האָט זיך גענומען רייסען פון די פענסטער וואָלקענ־וויַיז, זיך גענומען האַסטיג רייסען ארויף. אויבען האָט זיך דער רויך צונויפגעשלאָגען אין איין שטיק און איז אויף אַ ווײַלע געבליעבען שטעהן ווי אַן אונגעלומפּערטער גרויסער וואָלקען, זיך אויף אַ ווײַלע אומגעקוקט פערוואונדערט און נאָכדעם זיך גענומען שפּרייטען איבער דער גאַס און גאַסען ; האָט פערשטעלט די זון און זיך גענומען מאַכען זיין אייגענעם הימעל.

קאַפּיטעל 3.

ברוך איז פון פייער אוועק מאָדנע אויפגעראמט.

פון אָנפאַנג איז דאָס געוועזן זיין געוועהנליכער אינסטינקטיווער רייץ צו שטאַרקער בעוועגונג און צו פייער, ווייל אַלע מאָל ווען ער דערזעהט ווי פון ערגעץ טראָגט זיך אָן דער רויטער פייער־וואָגען מיט'ן רעטונגס־געוועהר, מיט די מוטהיגע, געפּאַנצערטע פייער־לייט, וואָס קוקען געוואַגט פאַר זיך, דערפיהלט ער מיט א מאָל אין זיך אַלע זיינע אָדערען, דאָס בלוט נעהמט זיך דורך זיי מיט א מאָל האַסטיג טראָגען און שלאָגט זיך אָפּ אין האַרצען מיט אַ נעזונטער, פרישער וואַרעמקייט, און מיט אַ פערכאַפּטען אָטהעם קוקט ער דערביי אויף די פערד מיט די ווילד־אויסגעשטרעקטע העלזער ווי זיי רייסען זיך, ווי זיי טראָגען דעם וואָגען מיט אַ פערצווייפעלטער שנעלקייט. זייערע פערדישע עקען — די גריוועס הויבען זיך און פלאַנטערען זיך אין דער וויים־בלויער לופט. א גרויסע פּאַרע זעצט פון זייערע נאָז־לעכער, וואָס זיינען צושפּרייט ביז אין רויטען פלייש, און זייערע קרעפטיגע פערדישע לייבער ציהען זיך אויס אַלץ לענגער, ווילדער, ווייטער און עס דאַכט זיך — זיי שליידערען מיט כעס פון אונטער זיך ווייט, ווייט אַוועק די ערד, די גאַס מיט אַלץ, וואָס אויף איהר און מענשען צולויפען זיך אויף רעכטס און אויף לינקס. אַלעס און אַלע בלייבען שטעהן אָנגעשטעלט און זעהען צו מיט א מורא'דיגער קנאה ווי פאַרביי זיי טראָגט זיך דורך די פייער־מאַכט צום פייער. און ברוך ווערט דערביי אַזוי ווי פערגליווערט, ווי פערפרוירען פון שטאַרקייט. זיינע אויגען בליצען אויף מיט איין מאָל אויף אַלע און אַלץ: — אויפ'ן לויף פון די פערד, פון וועלכען עס ציטערען אַזש די פענסטער פון די שווערע מויערען; אויף די געזונטע און שטאַרקע פייער־לייט, וואָס קוקען געוואַגט פאַר זיך; אויפ'ן וואַסער־פּאָמפּ, אויף זיינע בלאַנקע מעשענע טהיילען, אויף דער גאַס און אויף די אויפגעטרייסעלטע מענשען. דאָס גאַנצע בלוט גיט זיך איהם דאַן א וואָרף אין קאָפּ, די הענד פרעסען זיך

דערבײַ אָפּט אין שטאַרקע פֿויסטען. עפּעס כאַפּט זיך בײַ איהם אויף אין האַרצען, עפּעס נעהמט זיך וואַרימען אויף די ליפּען. און דער פֿייער־וואָגען טראָגט זיך שנעל פֿאַרבײַ אויף זײַנע גרויסע רויטע רעדער, וואָס שפּרינגען אַזש אונטער, און באַלד נאָך דעם שיסט אימיצער אין עק גאַס אויס, ווי פֿון אַ האַרמאַט, מיט נאָך אַזאַ וואָגען און מיט נאָך אײנעם, און די גאַס בלײַבט נאָך זײ ווי פֿערטויבט אויף אַ לענגערע ווײַלע, ביז אימיצער זאָגט בײַ דער זײַט: אָט דאָס הײסען פֿערד! פּונקט ווי דער טײַוועל וואָלט זיך נאָך זײ יאָגען. וואָסערע פֿערד!? וואָסער טײַוועל?

— טראַכט ברוך — דאָס איז פֿײַער, פֿײַער!!

און ווען ער האָט איצט דערזעהן בײַם סאַמע פֿײַער, ווי די געזונטע פֿײַער־לײַט שפּרינגען אַראָפּ פֿון די פֿײַער־וועגען, שפּאַנען אויף גיך אויס די צוהיצטע, פֿערשווימטע פֿערד, מאַכען אויף שנעל פֿאַרטיג דאָס געוועהר און וואַרפֿען זיך אין פֿײַער, און ווען ער האָט געזעהן די ריעזיגע רויטע פֿלאַמען געמישט מיט שטיקענדען, שוואַרצען רויך, וואָס האָבען אַרויסגעזעצט פֿון דאָ און דאָרט, און דעם צוטראָגענעם געלויף פֿון די הונדערטער מענשען, וואָס האָבען געשריען: פֿײַער, פֿײַער! — האָט ער דערפֿיהלט, ווי אין איהם צוואַוויקעלט זיך אַ רויטער פֿײַער־קנויל, צוואַוויקעלט און צושפּרײַט זיך אין זײַן האַרצען. ערגעץ ווערט אין איהם עפּעס ווי פֿון שרעק פֿערפֿרוירען, און ערגעץ נעהמט אין איהם וואָס שרײַען מיט אַ העלישען ברען: פֿײַער! פֿײַער!

און שמײכלענדיג, האָט ער נאָכדעם בערוהיגט מאַקס׳ען:

— נאַר אײנער, וואָס ביסטו אַזוי צוטומעלט? נישקשה, מאָרגען איז דאָך זונטאַג, מאָרגען איז דאָך אונזער „אוטינג“. מיר וועלען דאָס אַ לעב טהאָן אַ טאָג, אַז אַ רויך וועט אַזש געהן!

— אָבער וועה איז מיר, ברוך, ביזט פֿון זינען. ווײסט... וואָס הײסט?... ברוך! עפּעס אַזוי לײַכט קריגט מען איצט אַ דזשאָב... דו בעטראַכט נאָר.

— עט, נאַרישקײטען! דו געהסט דאָך איצט אַהײם? איז — „גוד באַי“. גיב איבער אַ גרוס. מאָרגען טרעפֿען מיר זיך אויפ׳ן אוטינג.

— אָבער, ברוך...

— זײַ ניט קײן נאַר.

און ברוך איז אַוועק איבער דער גאַס אַ צופֿריעדענער. צו זײַן

צופריעדענהייט איז אויף באַלד צוגעקומען דער געדאַנק, אז חנה, וואָס וואַרפט אויף איהר שמייכעל צו זיין פּלאַן וועגען די „פרייע דערפער“, וועט זיך פּיעלייכט איצט צונייגען אויף זיין זייט. דער שאַפּ איז דאָך אָפּגעברענט, שוין נאָך דער „ביזי“, און מאקס וועט מן הסתם אזוי גיך ניט קריגען קיין ארבייט. — די שטענדיגע ניט זיכערקייט מיט מאָרגע־דיגען טאָג און די ענגע שמוציגע גאַסען — עס אַרט איהר ניט, וואָס די קינדער רעדען דאָ ניט קיין אידיש. אָבער, חנה! זעהסטו דען ניט, וויפיעל איבער דעם מוז פערלאָרען געהן? פערשטעהסטו דען ניט, אז די זיכערסטע פעדים, וואָס פערבינדען די עלטערען מיט די קינדער, די פעד־דים, וואָס שפּינען זיך פון דור צו דור, מוזען זיך איבער דעם אָפּרייסען, און אז די בעסטע אייגענאַרטיגע מעגליכקייטען וועלען איבער דעם פער־לאָרען געהן. חנה, בעטראַכט זיך, חנה! און היינט, אז ווען אָט דאָס פייער ברעכט אויס שפּעטער מיט א האַלבע שטונדע, וואָלט דאָך די געביידע שוין געווען פול מיט מענשען, און אַלע וואָלטען זיך מן הסתם געוויס ניט געראַטעוועט. צו איז דאָס דען דער וועג, ווי מענשען דאַרפען לעבען? און אָט די ביילקעס, חנה? זיי זיינען דאָך אפשר גאָר אויף אזוי פיעל ניט שולדיג. ס'ווילט זיך זיי ניט אָפּזיצען אין שאַפּ זייערע יאָה־רען, די יונגע, צאַפּעלדיגע יאָהרען, וואָס שפּרינגען אוועק און בלייבען ניט. און די לעווינס ווילען ניט חתונה האָבען, — צוליעב וואָס? אז דאָס לעבען איז ניט געזיכערט. און קיין גאָט אין הארצען האָט מען ניט. א פאָלק, פון וועמען גאָט האָט ארויסגעקוקט שעהנער און לויטע־רער, ווי פון אַלע אנדערע פעלקער, — און וואָס געהט דאָ פון אונז ווע־רען? חנה, מיר דאַרפען געהן אהין אין דער ווייטער וועסט. די רע־גיערונג גיט דאָרט אוועק די ערד כמעט אומזיסט. דאָרטען וועלען מיר קאָנען לעבען אונזער אייגען לעבען. דאָרטען שטאַרקט זיך ווידער אונ־זער בלוט, אונזערע מוסקולען. מיר באָדען זיך אויס אין דער שעהנקייט און ברייטקייט פון יענע טעג, נעכט, פארנאַכטען און פריהמאָרגען! —
— — שטעל זיך פאָר א פארנאַכט. דו געהסט ארויס און דו זעהסט: ווי א זונען טאָכטער צושפּרייט אויפ'ן הימעל איבער דער ווייטער סטעפּ א רעגענבויגען־פארביג בעט פאר'ן מיעדען היינט, און נאָכדעם לעגט זי זיך ארויף אויף דעם רייכען געלעגער און ציהט זיך אזוי ווייבליך און ליעב. און זי איז אין גאַנצען ווי געוועבט פון גאָלד און פורפּור, און זי

ציהט זיך ווארעם, שמייכלענדיג, פול מיט לעבענס־זאפטען, און זי קוקט און זי ווארט אויפ'ן היינט. און אַט קומט ער אָן, דער ה י י נ ט, אין פורפורנעם גלאַנץ מיט אַ פייל־בויגען אין זיין האנד, און עס לויפען איהם נאָך אַ מחנה רויטע און גאָלדענע קופערנע הינט. און דער היינט דערזעהט די שעהנע זונען־טאָכטער און ער ווערט צומישט, און עס פאַלט ביי איהם ארויס פון האנד זיין פייל און בויגען... און דאַן... און דאַן קומט אָן די נאַכט. — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— —

און יענע נאַכט, חנה! די נאַכט איבער די ווייטע סטעפען, אַ הימעל וואָס איז אויף מיילען און מיילען פערזייהט מיט פינקעלדיגע קנאָספען פון גאָלדענע טרוימען. מיילען ווייטע, ווילדע, וואָס פערליערען זיך אין נאַאיווען ערנסט פון אַ פערליעבטער. און ווי גוט און ווי ווייט עס טראַכט זיך אין יענע נעכט! — — —

און צו מאָרגען בעווייזט זיך ווידער די זונען־טאָכטער. זי בעווייזט זיך אויפ'ן מזרח מיט איהר ניי־געבאָרענעם, פרישען מאָרגען, און דער מאָרגען שפרינגט אראָפּ פון איהרע הענד און זי קוקט איהם נאָך און שמייכעלט מיט אַ מוטערליכען נחת, — און ער, דער מאָרגען וואַקסט פאַר איהרע אויגען, שפּיעלט זיך אין'ם גאָלדענעם טייכעל, און לאַכט אָן ענט־ציקטער. און אַט לאָזט ער זיך לויפען, שפּרינגט ווי די בעגייסטערונג איבער איהר גאָלדענעם סטעפּ, און אַט קאַטשעט ער זיך, ווי אַ ווארעמער פערלאַנג איבער איהרע ברוסטיגע בערג, פאַלט אריין אין צווישען־טהאָל און שפּרינגט באַלד ווידער אַרויף און ווילד ווי די ליידענשאַפט רייסט ער זיך אריין אין דער בלויקייט און לאָזט זיך שווימען איבער דעם טיעפען ווייטען הימעל, און שווימענדיג וואַקסט ער, דער גאָלדענער מאָר־גען, און פראַלט צווישען ערד און הימעל און ווערט אַלץ גרעסער און מוטהיגער.

און נאָכדעם — דער טאָג פון געזונטער, שווערער ארבייט. די ארבייט פון ברייטער, שטאַרקער בעוועגונג. חנה, ניט קיין שאָפ־ארבייט, נאָר אַן ארבייט, וואו דער קערפּער בעוועגט זיך געזונט און שטאַרק און מען אָטהעמט מיט פרישער, פרייער לופט. און יעדער גראָב, וואָס מען טהוט, איז וויכטיג, און יעדער שניט, וואָס מען טהוט, איז נויטיג. און

אז דו הויבסט אויף דיינע אויגען, שלאָגען זיי זיך ניט אפּ אין קיין ווענט, נאָר דו זעהסט פאַר זיך אַ רוים, אַ ווייטקייט, אַן אונענדליכקייט. חנה, דאָרטען קאָן מען דאָך ערשט פון דאָס ניי וואַקסען, דאָרטען קען מען דאָך אויפוואַקסען ריעזען.

און עס דאַכט זיך איהם, אז חנה געהט נעבען איהם, הערט אויס אַלץ וואָס ער זאָגט און שמייכעלט...

— יאָ, ביזט אפילו גערעכט, — פיהרט ער ווייטער דאָס געשפּרעך אין זיך, ווי ער וואָלט איהר ענטפערען אויף איהר שמייכעל. — ריעזען דאַרף מען זיין נאָך איידער מען פאָהרט אַהין... ווייל עס איז ניט לייכט פאַר אַ שטאָדטישען מענשען זיך מיט אַ מאָל אין גאַנצען אפּצורייסען פון דער שטאָדט. ביזט גערעכט. שטעל זיך פאָר, אז אפילו מיט מיר האָט אַ פּאָר מאָל געטראָפען, אז שטעהענדיג אויפ'ן פּעלד ביי דער ארבייט, האָב איך אַ הויב געטהאָן דעם קאָפּ און דערזעהן ווייט אַרויף ביים האָ־ריזאָנט די שטאָדט ניו יאָרק... און איבער דער שטאָדט — אַ גרויסען ריעז געפּאַנצערט אין שטאָל און אין אייזען, און אין זיינע הענט האָט דער ריעז געהאַלטען טויזענדער און טויזענדער לייצעס און האָסטיג געטריבען און געשריען: מיינע פערד, מיינע פערד! און דער טייוועל וויים איבער וואָס, נאָר מיר האָט זיך גענומען דאַכטען, אז איך, זייענדיג אזוי ווייט פון שטאָדט, בין דאָך אין זיינע לייצעס...

דאָס האָט מיר געטראָפען אַ פּאָר מאָל, און גראָדע דאַן, ווען די גאַנצע סטעפּ איז געווען פערשוואומען אין אַ זוניגען, הייסען טאָג.

און חנה הערט און שמייכעלט...

— חנה, חנה!.. פאַר וואָס האָב איך דיך אזוי משוגענערווייז ליעב? פאַר וואָס ווער איך אזוי משוגע, ווען מיר דאַכט זיך, אז דו ביסט נעבען מיר?... און וואָסערע שעהנע הענט דו האָסט עס, חנה! גאָט מיינער, וואָסערע שעהנע הענט! ס'רא לאַנגע, רונדע, און ווי עס שפּיעלט זיך אויף זיי די שיינענדע ווייסקייט מיט דער בליהענדער ראָזקייט. זעה נאָר וואָסערע בליהענדע רעדעלעך עס וועבען זיך איבער דיינע שעהנע רונדע הענט! און אזוי ביזטו דאָך אין גאַנצען, אזא שיינענדיג־ווייסע, אזא ראָז־פערוועבטע. מיין שעהנע חנה!... מאָרגען איז דאָך זונטאָג, מאָרגען טרעפען מיר זיך דאָך אויף אונזער אַרויספאָהר אויפ'ן בארג. דער פּלאַץ איז זעהר אַ שעהנער, אַ מערקווירדיגער. איך

בין שוין דאָרט איינמאָל געווען — ס'איז אַ הויכער באַרג, וואָס פֿער־רייסט זיך גלייך צום הימל און קוקט פֿון דאָרט אַזוי מאָדנע אויף גאָט'ס וועלט. און ס'אַרא מאָדנער זומער דער היינטיגער! ניט אמת, חנה, ס'אַרא מאָדנער? האָסט בעמערקט? צוערשט האָבען זיך גענומען ווייזען מיידלעך אין פּורפּור. און ווי שעהן עס קוקען אויס אָט די שמאָלע, פּורפּורנע קליידער מיט שוואַרצע אָפּגעלעגטע קעלנער, מיט שוואַרצע קנעפּ, קליידער פֿון איין לענג, כמעט גאָר אָהן פֿאַלדען, און ס'אַרא שעהנע נעמען זיי טראָגען: פּרינצעסען! און באַלד נאָך דעם נעהמען שפּרינגען איינס נאָכ'ן אַנדערען גאָלדענע מאָרגענס, זוניגע פֿאַר־נאַכטען און מען נעהמט זיך קוקען פֿערגאַפֿט אויף אָט די מאָדנע פּור־פּורנע קליידער, ווי זיי גיבען דאָס אַרויס אַלע בעוועגונגען, פּרעסען אַרויס אַלע מיידעלשע פֿאָרמען און עס זעהען זיך: קליינע מיידעלשע פֿיס, פֿרייע, ווייסע העלזער, ווייט צועפֿענטע אויגען, זומערדיגע פּנים'ער, און די געלע שטרויענע היט מיט די ברייטע גרויסע פֿעלדער מיט בלומען און פֿעדערען און פֿויגלען... ווי שעהן דאָס איז, חנה! און שפּעטער בעווייזען זיך נייע פּרינצעסינס: ווייסע, מיט געדיכטע, שוואַרצע קעס־טעלעך, מיט אָפּגעלעגטע שוואַר־בלויע קעלנער און מיט אַ שורה שוואַרץ־בלויע קנעפּ אויף איין זייט. און געהען די מיידלעך, בעוועגען זיך די קליינע קעסטעלעך, שפּרינגען אום איבער די מיידעלשע לייבער, און עפּעס אַזוי שנעל, אַזוי לעבעדיג, שטיפֿעריש, אַז עס איז שווער אָנצוכאַפּען איין קעסטעלע אויף איין פֿלאַץ, איין קעסטעלע נעבען אַ צווייטעס — אַלע טאַנצען זיי פֿאַר די אויגען, אַלע אויף איין מאָל! און נאָכדעם בעווייזען זיך גאָר געלע! — געלע, מיט גרויסע, פּערלמוטערנע קנעפּ. און נאָכ־דעם — הימעל־בלויע, מיט ווייסע שנירעלעך, מיט ווייסע קרוזשעוועס... און איצט האָבען זיי זיך שוין אַלע אויסגעמישט: רויטע, גרויע, געלע, בלויע, און זיי געהען אום פֿרישע, זומערדיגע, און טראָגען זיך אויף מחנות'ווייז, נערטנער, גערטנערווייז...

ברוך שטעלט זיך אָפּ, קוקט זיך אום און דערזעהט, ווי אין די גרויסע פֿענסטער פֿון דער הויכער, לאַנגער גאַס שפּיגלען זיך אַריין אַלץ נייע און נייע גערטנער, שפּיגלען זיך אַריין, טראָגען זיך דורך און באַלד בע־ווייזען זיך אַנדערע. דער „ראָש“, דער געדראַנג, איז שוין אַריבער. דאָך טראָגען זיך נאָך אום גערטנער, קלענערע, גרעסערע, אַלץ אַזעלכע פֿאַר־

בינע, ריהרעוודינע. און איהם דאכט זיך, אז ניט נאָר ער, נאָר אויך די מויערען, די גאסען, קוקען דערויף ווי אויף א מאָדנעם חידוש:

— וואָס איז דאָס פאר א זומער, גאָט? ! וואָס איז דאָס פאר א זומער?!

ברוך האָט זיך אָבגעקירעוועט פון דער גאַס און איז אריין אין די ענגע נהעטאָ־גאסען. די לופט איז געדיכט און גרוי פון דעם שטויב, וואָס איז אויפגעשלאָגען ביז'ן הימעל. און אין דעם שטויב ציהען זיך טונקעלע גאסען מיט קופעס מיסט, די מויערען זיינען הארט געשלאָסען איינער צום צווייטען און זעהען אויס ווי גרויסע, הויכע, ברודיגע קאַס־טענס, וואָס זיינען צוטהיילט אין עטליכע עטאזשען, און זיינען פער־האנגען מיט „פייער־עסקייפּס“, ווי מיט אייזערנע שטייגען. אויף יעדען עטאזש איז אָנגעטשעפּעט אזא שטייג און איין שטייג מיט דער צווייטער איז פערבונדען מיט אייזערנע לייטערס, וואָס זיינען קרום צוהאנגען איבער די געביידען. עס עפענען זיך קראָמען, די סוחרים טראָגען ארויס זייערע סחורות; אויף די אויבערשטע עטאזשען עפענען זיך פענסטער, און ווייבער לעגען ארויס זייער בעטגעוואנד צום „לופטערען“. „פּוש־קאַרטס“־טישלעך אויף צוויי הויכע רעדער, מיט פערשיעדענע גרינסען, פרוכט און אנדערע סחורות, צושטעלען זיך אויףביידע זייטען פון די לאנגע גאַסען. יעדער פערקויפער נעהמט אויסשרייען זיין סחורה. אין דער פערשטויבטער לופט אריין, און אז א ווייבעל געהט ארויס איינ־קויפען, נעהמט זי שוין מיט, פאר איין וועג אויך איהר פעקעל מיסט און לענט איהם צו צו איינעם פון די קופעס.

ברוך שטעלט זיך אָפּ, קוקט און שמייכעלט. — — — —

די קופּע, לעבען וועלכער ער האָט זיך אָפּגעשטעלט, איז נאָך גראדע געווען א נאסע און אויסער דעם ריח, וואָס פון איהר האָט געטראָגען, האָבען זיך פון איהר נאָך ארויסגעשפּארט געלע רעטשקעלעך.

א פערגעניגען, אויף מיין וואָרט! — טראכט ברוך און שמייכעלט, און קוקט אויף דער לאנגער, שמוציגער גאַס.

פון וואו ניט וואו לויפט נאָך ארויס א פערשפּעטיגטער ארבייטער אָדער א פערפּוצטע מיידעל, אַן ארבייטערין, און איילט זיך צו דער ארבייט. —

— לויפט, לויפט, קינדער! ס'א לעבעדיגע וועלט. לויפט און זאָל אייך גאָט העלפען! — שמייכעלט זיי ברוך נאָך.

א פעדלער, וואָס איז אַרויפגעפּאַהרען מיט זיין פושקארט הארט אויף דער נאַסער קופּע, האַלט אויסגעצויגען זיין האַלז און שרייט אין איין קול:

— פרישע „טאָמייטאָס", ווייבער! פרישע „טאָמייטאָס, ווייבער! פרישע „טאָמייטאָס", ווייבער! פרישע „טאָמייטאָס", ווייבער! פרישע „טאָמייטאָס", ווייבער! — און עפּעס אַלץ אין איין טאָן, און בלויז די איינענע פּאָר ווערטער. — פרישע „טאָמייטאָס", ווייבער! פרישע „טאָ־מייטאָס", ווייבער! — ווי אַן אווטאָמאַט, ווי א פערשאָלטענער, און אפשר נאָר ווי א משוגענער! — פאַלט איין ברוך'ן. די ווייבער דרעהען זיך דוקא אַרום איהם, קויפען, אָבער ער וויל אַלץ ניט אויפהערען און ניט ענדערען זיין געוואַלד.

און ברוך דערפיהלט ווי צוצוגעהן צום אידען און אַרויפלעגען זיין האַנד אויפ'ן אידען'ס אַקסלען:

— נו, נענוג שוין, ר' איד! ביז וואַנען איז דער שיער? און ווייסט איהר, רב איד, מען קען דאָך מיינען, אַז איהר זיינט נאָר ניט קיין מענש, נאָר א מין פערשאָלטענער הונט, וואָס האָט זיך פער'עקשן'ט און וויל מעהר ניט שרייען, ווי — האַו, האַו־האַו! — — — און די גאַנצע גאַס איז פול מיט שטויב, מיט שמוץ און — — — און מיט אַזעלכע בייזע, פערביטערטע, פערשאָלטענע הינט — — — הינט! און אַלע האַווקען, בילען — — — בילען. און ברוך'ס שמייכעל אויף די ליפּען צוקרימט זיך דערביי שלעכט און ניפּטיג בייז. און ער ניט א מאַך מיט דער האַנט, דרעהט זיך אויס און געהט אַוועק.

אויף איינער פון די ווייטערע גאַסען בעגעגענען איהם נחום און בינעם.

בינעם האָט איהם גלייך אַנגעכאַפּט:

— וואָס זאָגסטו דערויף, ברוך, ער וויל דאָך מיך אויפעסען פאַר דיינע „פרייע דערפער"! און וואָס טאַקע ווילסטו האָבען מיט דיינע דערפער? פאַר וואָס טאַקע זאָלען מיר בעסער ניט פאָהרען קיין ציון?

ברוך אָבער מאַכט זיך ניט דערפון, און ווענדט זיך מיט ערנסט צו נחום'ען:

— האַלאָ, נחום! וואָס הערט זיך? ווי געהט דאָס מיט דער „אידישער פּאָהן"?

— אונזער צייטונג בעסערט זיך, — ענטפערט איהם נחום פערדעכטיג און כאַפּט זיך באַלד דערויף אַרוים מיט כעס אין קול: — וואָסזשע, איהר אַליין לייענט גאָר ניט די „אידישע פּאָהן"?

ברוך מיידט אוים זיין כעס און פרעגט מיט דעם פריהערדיגען ערנסט:

— ניין, איך מיין, ווי געהען דאָס די געשעפטען פון דער צייטונג?

— נישקשה.

— וואָס הייסט נישקשה?

—גאָר ניט, — ענטפערט איהם נחום, און אַלץ מיט אזא טאָן, זוי ער וואָלט גערעדט מיט א שונא.

בינעם צושמייכעלט זיך פון דעם ברוך'ן אין פּנים אריין. ער טראַכט: דו מיינסט טאַקע אין אַן אמת'ן, אַז ער וועט דיר פערגעבען די ליעבע פון לאה'ן און דערצו נאָך די נאַרישע פּלענער פון דיינע דערפער. און באַלד כאַפּט זיך בינעם גאָר ארוים:

— דו ווייסט, ער זאָגט דאָך, אַז דו ביזט גאָר אין גאַנצען קיין איד ניט!

ברוך קוקט אפילו ניט אין בינעם'ס זייט, אָבער בינעם דערפיהלט גלייך, אַז דערמיט האָט ער ברוך'ן געטראָפען אין א פערוואונדעטען פּלאַץ און ער רעדט ווייטער:

— און ניט נאָר דאָס. ער זאָגט, אַז דו האָסט פיינט אידען, אַז דו קאָנסט זיי ניט אָנקוקען, אַז צוליעב דעם האָסטו זיך פערקליבען ערגעץ אונטער'ן שטאָדט, און אַז די פּלענער פון דיינע דערפער זיינען אויך ביי דיר דערפאַר, ווייל דו ביזט א שונא ישראל, דיר וואָלט זיך פּשוט וועלען מאַכען די אידען פאַר גוים. און היינט דיין שרייבען — מיט וואָס איז דיין שרייבען אידיש?

— און וואס זאגסטו דערויף? — פרעגט ברוך בינעם'ען, ווי דאָס אַלעם געהט איהם גאָר ניט אָן.

— איך זאָג, — ענטפערט בינעם, — אַז די מעשה מיט דיינע „פרייע דערפער" איז פאַר דיר ניט מעהר ווי א מעשה. און איך וויים גלאַט ניט, וואָס מען וויל פון דיר האָבען? מיט וואָס איז זי ערגער פון דיינע „רעגען־מעשיות"?...

— און וואוהין געהט איהר איצט? — פרעגט ברוך סתם אין דער וועלט אַריין.

בינעם קוקט איהם אָן שמייכלענדיג, און נחום זאָגט:

— איך געה איצט דינגען דעם „סענטראַל פּאַלאַס“ פאר אונזער באַל.

— אָבער איהר האָט דאָך נאָך ביז ווינטער גענוג צייט.

— ביז ווינטער איז שוין גאָר ניטאָ אַזוי פיעל צייט, ווי איהר מיינט... — ענטפערט אים נחום מיט סטירדעס און ווענדט זיך גלייך צו בינעם'ען:

— נו, איהר געהט מיט?

— דו דאַרפסט מיך אפשר האָבען? — פרעגט בינעם ביי ברוך'ן.

— איך דאַרף דיך האָבען, אָבער מיר ווע֫לען זיך דאָך מאָרגען טרעפען אויפ'ן אוטינגג.

— וואָס־זשע, מיט דיין גובערנאַטאָר האָט זיך גאָר ניט אויסגעלאָזט?

— אָט ווענען דעם וויל איך טאַקע, אַז דו זאָלסט איינרופען אַ מיטינג פון די „פּאַרמערס“ אויף נעקסטען דיענסטאָג.

— אָלרייט.

— וואָס, אָלרייט? — פרעגט איהם ברוך איבער.

— איך וועל דאָס שוין בעזאָרגען.

— איז, גוד ביי! — זאָגט ברוך זיך געזעגנענדיג.

— גוד באַי! — ענטפערט אויך נחום.

בינעם אָבער שטעלט איהם אָפּ:

— איי, נחום, דאָס איז שוין גאָר ניט שעהן פון דיר! נעכטען האָט דאָך לאה דיך געבעטען, אַז ווען דו וועסט זעהן ברוך'ן, זאָלסטו איהם זאָגען, אַז זי דאַרף איהם נויטיג זעהן?

נחום ווערט צומישט און בלאַס. עס גלאָצען זיך אויס זיינע אויגען און ער זאָגט צוטראָגען:

— זי האָט דאָך דאָס דיך אויך געבעטען... — און... איך האָב געמיינט, אַז דו האָסט דאָס איהם שוין געזאָגט!

— אַ גוטען טאָג, — זאָגט ברוך, און געהט אוועק פון זיי.

— איהר זיינט אָבער אַלע מאָל אזעלכער, — זאָגט נאָכדעם נחום צו בינעם׳ן, א ברוגז׳ער.

— גיט כדאי זיך נעהמען צום הארצען פון דעם.

— ניין, אָבער פאר וואָס זאָל ער מיינען, אז אַלע זיינען אין איהם פערליעבט?

— „מיינען“, איז ריכטיג, — קריםט איהם בינעם איבער.

— וואָס זשע, איהר רעכענט טאקע, אז לאה האָט איהם ליעב?

— מעגסט מיר גלויבען, אז דו ביזט א נאַר.

— איהם, ווייזט אויס, האלט איהר פאר א חכם.

— רעדט בעסער ניט!

— אזוי שטארק זיינט איהר אין איהם איינגעגלויבט?!

— דאָס איז א גרויסער בארג און מיר אַלע זיינען שטיקלעך שטיינער, וואָס האָבען זיך דאָ און דאָרט אָפּגעריסען פון איהם, וואַלגערען זיך איצט ביי זיינע פיס.

נחום גלאָצט ווידער אויס די אויגען און קוקט אָן בינעם׳ען פערוואונדערט און זאָגט:

— אבי מען קלאָגט זיך, אז די צייטען פון פאנאטיזם זיינען שוין אריבער!...

קאַפּיטעל 4.

ברוך איז אוועק צו דער ביבליאָטהעק, וואו לאה ארבייט. טראַכ־טענדיג און זעהענדיג פאַר זיך די שעהנע, ווייסע בלומען, וואָס לאה האָט איהם נעכטען געבראַכט.

אָט אזוי טהוט שוין לאה זייט לאַנג: קלייבט זיך אוים א צייט, ווען זי איז זיכער, אַז ברוך איז ניטאָ אין דער־היים, קומט צו געהן צו איהם מיט פרישע בלומען, שטעלט זיי אריין אין בלומען־טאָפּ, גיסט איהם אָן מיט וואסער און נאָכדעם זעצט זי זיך אריין אין שטוהל, ניט אויס־טהוענדיג אפילו דעם הוט, און אזוי זיצט זי זיך אָפּ א לענגערע צייט שטיל און אליין, ביז זי הויבט זיך אויף און געהט אוועק.

ווען ברוך איז אריין אין ביבליאָטעק, איז לאה אין איהר קלאָר־ווייסען קלייד, ווי אויפגעציטערטער און ווייסער געוואָרען. זי איז אָבער געווען פערנומען מיט א פּאָר בעזוכער און האָט זיך בעשיידען צוריק־געהאלטען. איינע פון איהרע חבר׳טאָרינס איז איהר באלד געקומען צו הילף און לאה איז מיט שטילע טריט ליעב צוגעגאנגען צו ברוך׳ן:

— ווי קומט איהר עפּעס אהער אין מיטען טאָג? — האָט זי ביי איהם געפרעגט, צופריעדען אָננעהמענדיג זיין האנד.

— דער שאָפּ, וואו איך ארבייט, האָט אָפּגעברענט, אָדער ברענט נאָך!

— וואָס איהר רעדט! כאָטש געווען אן אינטערעסאנטער פייער?

— זעהר.

— איהר ווייסט צו וואָס איך האָב אייך אהער גערופען?

— ניין.

— קומט מיט מיר ארויס אין דרויסען.

ברוך האָט לויט דעם אויסדרוק פון איהר פּנים פערשטאנען, אַז עפּעס האָט זי איהם צו זאָגען אַזעלכעס, פון וואָס זי רעכענט, אַז ער דאַרף זעהר צופריעדען זיין.

ווען ער איז מיט איהר אַרויס אין דרויסען, איז זי מיט איהם אַריבער אויפ׳ן טראָטואַר פון דער אַנטקעגענדיגער זייט גאַס און דאָרטען זיך אויסגעדרעהט מיט׳ן פּנים צו דער ביבליאָטעק און אויסגערופען מיט אַ מיידעלשער פרייד:

— איהר זעהט אָט די געביידע?

ברוך כאַפּט אַ קוק אויף דער ברוין־גרויער שטיינערנער געביידע מיט די גרויסע, ווייסע פענסטער, וואָס זיינען געמאַכט געוואָרען ספּעציעל לאַנג און ברייט, כדי אין דער געביידע זאָל קענען אריין וואָס מעהר ליכט, אויף די ברייטע, לאַנגע טרעפּ, וואָס שפּרייטען זיך פונ׳ם טראָטואַר ביז די פיער ווייסע מראַמאָרנע זיילען, וואָס שטעהען אַזוי צושטעלט פאַר׳ן טיהר, ווי זיי וואָלטען איינגעלאַדען, מען זאָל קומען, מען זאָל געהן. און לאה רעדט:

— אָט שוין דריי טעג, אַז אַלע אבענד, ווען איך געה אַהיים, געה איך אַריבער אַהער, קוק פון דאַנען אויף דער ביבליאָטעק און טראַכט: „ווי גוט עס וואָלט געווען, ווען מיר גיט זיך איין צו פערוואַנדלען אָט די גאַנצע געביידע אין אַ אידישער ביבליאָטעק!“

ברוך האָט פון דעם איינפאַל אַ גוטען שמייכעל געטהאָן, ווי אַ ליכ־טיגער פייער וואָלט זיך אין זיין האַרצען אָנגעצונדען, זיך בעגעגענט מיט איהרע אויגען, דערזעהן, אַז די אַקסעל זיינען ביי איהר רונד, כמעט ווי ביי חנה׳ן... און דערפיהלט, ווי אַרויפצולעגען זיין האַנט אויף איהר קאָפּ.

און לאה רעדט ווייטער, און רעדענדיג ווערען איהרע אויגען אַלץ ליכטיגער:

— איהר דאַרפט פאַר מיר נאָר טהאָן איין זאַך, ברוך. אין אייערע פעראיינען אָדער ווען איהר האַלט ערגעץ אַ רעדע, דאַרפט איהר דער־מאָנען, אַז אין דער ביבליאָטעק בעקומט מען אַלע אידישע ביכער, און טאָמער טרעפען זיי ניט אַ געוויסען בוך, וועל איך עס שוין פאַר זיי קריגען, ווייל — איהר פערשטעהט — וואָס מעהר ביכער מען וועט ביי מיר פאָדערען, אַלץ מעהר וועט מען מיר ערלויבען אריינצונעהמען, און זאָלען מיר די אידישע צייטונגען אויך אין דעם אַרויסהעלפען. דאַן ווערט די געביידע די הויפּט־ביבליאָטעק פאַר אידישע ביכער. נו, טהוט איהר דאָס פאַר מיר?

— זיכער, לאה, זיכער! — זאָגט ער צו איהר און נעהמט זי אָן

פאר׳ן האנד עפעס אזוי גוט און ליעב, ווי ער וואָלט איהר דערמיט פער־זיכערט, אז זי איז זעהר א גוט מיידעל און זעהר א וואויל קינד. און אזוי האלטענדיג איהר האנד, האָט ער זי אריבערגעפיהרט די גאס און אויפ׳ן וועג איהר פערזיכערט, אז איהר פלאַן איז שעהן, און ער האָפט, אז עס וועט איהר אויך געלינגען איהם דורכצופיהרען, און אז עס איז זעהר שעהן פון איהר זייט, און אז עס איז ווירקליך זעהר שעהן פון איהר זייט. און ער האָט זי אַרויפגעפיהרט אויף די טרעפ, געעפענט פאר איהר די טיהר און, געבענדיג איהר זיין האנד צום געזעגענען זיך, האָט ער זי ווידער א מאָל אזוי ווי פון דאָס ניי דערזעהן... מיידלעך דערקענען לייכט אזעלכע בליקען, און אין דער מינוט ווערט אין זיי אַלעס מיט א מאָל גרייט אויף צו ווערען נאָך שעהנער און בעסער... און ער האָט לענגער פערהאַלטען איהר האנד אין זיינער און צו איהר געזאָגט מיט פרייד :

— איהר ווייסט, איך פיהל איצט, ווי צו נעהמען אייך אויף די הענד און זיך אַוועקטראָגען מיט אייך איבער די גאַסען און אייך ווייזען פאר אַלעמען : — „זעהט, ווי א וואויל און גוט מיידעל זעהט אוים!“

— נאָר ווער לאָזט דאָס אייך ניט?

אָבער פון אָט דער שאלה איהרער האָט זיך ברוך מיט א מאָל געענ־דערט. עפעס א מין גיפטיג פייער האָט זיך מיט א מאָל א לאָז געטהאָן איבער זיין לייב. — וואָס טהוט ער?... וואָס רעדט ער?... און אָט די קליינע קינדער, וואָס געהען אַריין און אַרוים מיט ביכער, — פערשטעהט זיך, מיט ענגלישע, ווייל זיי קענען דאָך מן הסתם קיין וואָרט אידיש ניט לעזען. און זי מיינט, אַז ווען זי וועט האָבען א סך אידישע ביכער אין די פּאָליצעס, וועט זי דערמיט ראַטעווען דאָס אידישע פאָלק פון אונ־טערגאנג... און אין דער אייגענער צייט ענטפערט ער איהר :
דער אייגענער צייט ענטפערט ער איהר :

— איהר ווייסט דאָך, אַז איך האָב קיין צייט ניט. אָט איך רעכען שוין באַלד אריינצוגעהן אין קרויזקאָפּ׳ס קאָפּע. דאָרטען וועל איך געוויס טרעפען עטליכע מענשען, וואָס וועלען אייך גערן אַרויסהעלפען אין אייער אַרבייט.

— עפּעס האָט איהר זיך איצט אין איין רגע פערענדערט, ברוך!

אייער פּנים איז געוואָרען אַנדערש, אייערע אויגען אַנדערש, — זאָגט לאה, זיך אַליין אויך ענדערענדיג.

— מן הסתם איז מיר פּלוצלונג אַ שווארצע קאַץ איבערגעלאָפען דעם וועג, — זאָגט ער, ווי פון זיך אַליין לאַכענדיג. — אַלזאָ, אַ גוטען טאָג אייך.

— אַגוטען טאָג! איהר וועט דאָך זיין מאָרגען אויפ'ן אוטינג?

— געוויס.

ברוך איז אַוועק אַ צורייצטער: —

ווער איז דאָס דער, וואָס שפּרייט מיר אַלע מאָל אויס אַ שווארצע נעץ פאַר מיינע אויגען?! וועלכער טייוועל?! אָבער כאַפּט דאָס דער פייער! שאַדען קען דאָך געוויס ניט, דאָס וואָס אין דער ביבליאָטעק וועלען צו־קומען נאָך עטליכע ביכער און דאָס וואָס נאָך עטליכע מענשען וועלען זיך נעהמען צום לעזען. און ווער וויים? — אפשר קען נאָך אַ מאָל דער צופאַל ברענגען, אַז עס זאָל גוט צונוץ קומען! און אין ערגסטען פאַלל — ברענט דאָס אויפ'ן פייער! ברענט דאָס אויפ'ן פייער!

און איצטער דאַרף מען נאָך וועגען דעם אַריינגעהן אין קרויזקאָפּ'ס קאַפּע! אין אָט דעם ליטעראַרישען גהינם. אַך, צום טייוועל! דאָרטען וועט ער מן הסתם טרעפען דעם שטענדיגען דעבאַטאַנט, רייכער, וואָס ניט זיין נענער קיינמאָל ניט די מעגליכקייט עטליכע גאַנצע זאַצען צו זאָגען, ווייל ביי דעם ערשטען וואָרט, וואָס מען פּרואווט זיך צו איהם אַרויסרעדען, וואַרפט ער זיך גלייך אַרויף און נעהמט זיך דערוויזען, אַז ער פערשטעהט שוין פון אויסווענינ, וואָס יענער וויל זאָגען און אַז דאָס דערוויזט טאַקע, אַז די אַלע שרייבער זיינען היפּאָקריטען, ליגנער, אידיאָ־טען! ווייל אַנדערש קאָן גאָר ניט זיין. אַז ניט וואָלטען זיי ניט גע־שריעבען פון קיין נעכטיגע טעג. זיי וואָלטען זיך פערנומען מיט דעם אַרבייטער'ס לעבען, ווייל נאָר דורך דעם אַרבייטער קען די מענשהייט ערלייזט ווערען.

און ברוך'ן נעהמט זיך דאַכטען, אַז ער איז שוין אין קאַפּע, זיצט ביי אַ טישעל געגענאיבער רייכער'ן. רייכער'ן דאַכט זיך, אַז ברוך שטימט מיט איהם ניט איין און ער ציהט זיך אַריבער איבער'ן טישעל, כאַפּט אָן ברוך'ן פאַר'ן אַרבעל און נעהמט איהם אונגעדולדיג ציהען, רייסען: — וואַרט! וואַרט! לאָזט רעדען! איהר ווילט מיר אויסברייען,

אז דעם קינסטלערס הארץ איז א שפיגעל, וואָס שפיגעלט פון זיך ארויס אַלעס וואָס עס זעהט, א יאָ? אזוי? זעהט איך דאָך, אז איך האָב געטראָפען. פרעג איך אייך, פאר וואָס זעהט ער ניט די טויזענדער און טויזענדער ארבייטער זאָרגען? פאר וואָס שפיגלען זיי זיך ניט אריין אין זיין שפיגעל? הא? ענטפערט, נו? — נאָר ענטפערען לאָזט ער ניט, און א צוקאָכטער שפּרינגט ער אויף, ציהט זיך אזש אריבער איבער'ן טיש, כאַפּט איהם אָן פאר די לאַצען: — לאָזט, לאָזט, ווארט! איך וועל פאר אייך אַליין ענטפערען: — דאָס איז דערפאר, ווייל זיי זיינען היפּאָ־קריטען, ווייל זיי שרייבען בלויז פאר עטליכע פּריווילעגירטע א י נ־צ ע ל נ ע. אפילו איבסען. וואָס מיינט איהר איז איבסען?! זאָרגט זיך ניט, ווען ער וואָלט נאָר ריכטיג געקוקט, וואָלט ער ניט געדארפט נעהמען א גלח אויף ארויסצוברענגען די אידעען פון „בראנד“, צו אָן ארכיטעקטאָר פאר די אידעען פון א „מייסטער סאָלנעס“, און זאָ ווייטער. מען קען די אַלע אידעען ארויסברענגען פון די נויטען פון דעם ארבייטער, פון זיין לעבען, פון זיין שטרעבען, — קומען נאָך צו געהן אונזערע אידישע שריי־בער, וועלכע זיינען אויסגעוואַקסען אין פאָלק, און רעדען אויך פון פּוסטע נארישקייטען!

ברוך'ן נעהמט זיך דאכטען, אז ער פיהלט, ווי דאָס ביינקעל וואָלט אונטער איהם געברענט. און ביי א צווייטען טישעל זיצט דער פּובלי־ציסט העלשטיין, גרייט אָנצופאלען מיט פּונקט פּערקעהרטע טענות און ראיות, אז די אידישע ליטעראטור איז קיין ליטעראטור ניט, ווייל דער אידישער שרייבער ווייס, אז ער שרייבט בלויז פאר'ן פאָלק, פאר'ן אר־בייטער, און ער זעהט מיט אַלע זיינע כחות זיך צוצופּאסען צו זייערע טעמפּע מוחות, צו זייער וואולגארען געשמאַק, און דערצו האָט נאָך דער העלשטיין א ווייבעריש פּנים און עפּעס אזעלכע ווייבערישע ליפּען, אז עס קען פון איהם גלאַט ניט גוט ווערען. און אזוי ווייטער, און אזוי ביי אנדערע טישלעך. און מען רעדט און מען רויכערט און מען קנייטשט מיט די אַקסלען, און די לופט איבער זייערע קעפּ איז פול מיט רייך, מיט רויך און מיט קנייטשען — — — און צו וועלכען טייוועל האָבען זיי זיך דאָרטען אוועקגעזעצט?!

און ברוך דערפיהלט, ווי אריינצורייסען זיך אינ'ם קאָפּע מיט רוי־טער אין די הענד און זיי נעהמען שמייסען איבער די קעפּ, איבער די

פנים'ער: — ארויס! ארויס פון דאנען! געהט צום טייוועל! טהוט עפּעס אָדער לופּטערט זיך כאָטש דורך א ביסעל!

און אזוי טראכטענדיג איז ברוך צוגעקומען צום עלעווייטער־סטאנציע, און שוין קויפענדיג פאר זיך א בילעט אויף צו פאָהרען אהיים, האָט ער זיך פּלוצלונג אומגעקוקט, אז ער איז אויף דער סטאַנציע... און ער האָט פון זיך א בייזען לאַך געטהאָן, איז אראָפּ פון אלע טרעפּ און איז אוועק צום קאפּע. און ווען ער איז צו צום קאפּע, האָט ער וויעדער דערפיהלט, ווי ניט אריינצוגעהן, ווי א וואנד וואָלט זיך פאר איהם אויפגעשטעלט און לאָזט איהם ניט, און ער האָט אָנגעבויגען זיין קאָפּ עטוואָס פאר זיך, דורכגעבראָכען די וואנד און איז אריין אין קאפּע.

קאַפּיטעל 5.

ארום די פערשיעדענע טישלעך און טישען זיינען געזעסען און גע־רעדט שרייבער, רעדנער, רעדאקטאָרען און גלאַט צייטונגס־לייט. זייער רעדעריי, צוזאמען מיט׳ן רויך פון זייערע סיגארען, און זייערע בליקען האָבען ברוך׳ן אַ שלאָג געטהאָן אין פּנים. ער איז אריין טיעף אין קאַפע. דאָס ערשטע, וואָס איהם האָט זיך געוואָרפען אין די אויגען, איז געווען דער הערר קרויזקאָפּ אליין, וואָס איז געזעסען ביי איינעם פון די טישלעך און געשמייכעלט צו דער מיסס פינקעל, א פערעלטערט מיידעל, וואס דער־פיהלט זיך נאָך פון מאָל צו מאָל יונג און ווירדיג, און דרעהט זיך ארום צווישען ליטעראַטען מיט פּרעטענזיעס פון א קורטיזאַנקע. זי איז הויך נעבויט, האלט זיך עלעגאנט, נאָר פון זינט אָן ברוך האָט מיט איהר גע־טאַנצט אויף׳ן לעצטען ציוניסטישען באַל, איז ווי נאָר ער דערזעהט זי, נעהמען זיך ביי איהם קנייטשען די נאָז־פליגלען פון איבעל. און איצט נאָך דער הערר קרויזקאָפּ מיט זיין ניעדריגען שטערען מיט די שוואַר־צע ברעמען איבער די גרויע אויגען און די פּוקע, קורצע הענד מיט די גאָלדענע רינגען אויף די פינגער, וואָס זיינען געווען צושפּרייט אויפ׳ן טיש און האָבען איהם צוגעגעבען דעם אויסזעהן פון עפּעס א מאָדנע חיה, וואָס לאַסטשעט זיך!.. ברוך האָט פון זיי גלייך אָפּגעקעהרט זיין פּנים און איז געבליבען שטעהן אויף א ווײַלע זוכענדיג מיט די אויגען צווישען די טישלעך.

— אָט איז ער דאָך! — האָט ברוך דערהערט הינטער זיך די שטימע פון דעם שרייבער בלומענקראַנץ. — ברוך, קומט אהער!

ברוך האָט זיך אויסגעדרעהט און דערזעהן בלומענקראַנץ׳ען צוזא־מען מיט׳ן פעטען רעדאקטאָר בערגער ביי א זייטיגען טישעל.

— קומט אריבער צו אונז! — רעדט ווייטער בלומענקראַנץ. — אָט איך רעד דאָך טאַקע איצטער פון אייך. — איהר מיינט, אז איך בין

שוין אַן אַלטער. איהר האָט א טעות. איך בין פון די יונגע! איך בין א יונגער, איך בין מיט אייך.

ברוך האָט עפּעס פּלוצלונג און מיט א מאָל א שמייכעל געטהאָן, און אַזוי שמייכלענדיג איז ער צו צו זייער טיש.

— וואָס אנטלויפט איהר פון אונז? — זאָגט צו איהם דער רעדאַק־טאָר, דערלאַנגענדיג איהם זיין פעטע האַנד.

ברוך מאַכט זיך ניט זעהענדיג זיין האַנד און זאָגט שמייכלענדיג:

— ווייזט אויס, אַז איך בין ניט איבעריג פערליעבט אין אייך.

בלומענקראַנץ'ס בעוועגליכע אויגען זיינען פון דעם א ביסעל צו־שראָקען געוואָרען, נאָר דער רעדאַקטאָר בערגער פערליערט זיך ניט. ער נעהמט דאָס אָן פאַר א וויץ, און ענטפערט נאָך דערויף מיט א שמייכעל, און זיין האַנד, וואָס ברוך האָט ניט דערזעהן, האָט ער דאָס גאָר אויסגע־שטרעקט אויף אָנצונעהמען דאָס גלאָז וואַסער... און שוין האַלטענדיג דאָס גלאָז וואַסער אין האַנד, פרעגט ער ביי ברוך'ן מיט א גוטען שמייכעל:

— וואָס, ס'איז טאַקע אמת, אַז דער פּרעזידענט פון דער נ'ער רע־פּובליק איז געקומען זיך דורכרעדען מיט אייך וועגען אייערע „דערפער“? און מען זאָגט, אַז ער מאַכט אייך א זעהר גוטען „אָפער“.

— וואָס, טאַקע ספּעציעל צוליעב דעם געקומען? — פרעגט בלו־מענקראַנץ.

— שרעקט זיך ניט, — זאָגט ברוך מיט א לייכטען שמייכעל. — ערשטענס איז דאָס ניט קיין פּרעזידענט פון א רעפּובליק, נאָר א גובער־נאַטאָר פון איינעם פון די וועסטערן סטייטס, און געקומען איז ער ניט ספּעציעל צוליעב דעם, נאָר ער האָט גלאַט געדאַרפט קיין ניו יאָרק.

— אַז איך זאָג, צו וואָס דאַרפט איהר דאָס אין גאַנצען? — צו־שרייט זיך בלומענקראַנץ. — איהר טאָרט זיך ניט פערנעהמען מיט קיין אַנדער זאַך. איהר זיינט א שרייבער! א דיכטער!...

— יאָ, אָבער וואָס האָט ער מיט אייך גערעדט? וואָס האָט איהר פון איהם אַרויסגעקראָגען? — פרעגט זיך אַלץ דער רעדאַקטאָר בערגער.

— אַלעס, וואָס איך האָב פון איהם אַרויסגעקראָגען איז: ער מיינט, אַז די היינטיגע אידען זיינען נאָך די גאָר אַלטע העברעער, און, עס זאָל אייך צו קיין חרפה ניט זיין, רבי רעדאַקטאָר, איך האָב פון איהם אויך

אויסגעפּונעןֿ, אַז ער, דער גוי, קען גוט די ביבעל און האָט פּאַר איהר מעהר דרך ארץ, ווי אַזאַ, קיין עין הרע'דיג גרויסער איד, ווי איהר.

דער לוסטיגער דאָקטאָר כּאַווקין, וואָס איז צוגעקומען און זיך אַוועקגעזעצט נעבען רעדאַקטאָר, אויסרעכענענדיג, אַז ווײַבאַלד ברוך זיצט אַנטקעגען איהם, וועט מן הסתם זײַן פרעהליך. האָט בײַ ברוך'ס „קיין עין־הרע'דיג גרויסער איד" אַ גלעט געטהאָן דעם גראָבען רעדאַקטאָר פּאַר זײַנע גרויסע אַקסעל ווי אָפּשטויבענדיג איהם און אַרויסגערעדט:

— קיין בייז אויג זאָל אײַך ניט שאַדען.

— מיט די היינטיגע „יונגע" איז אַ מאָדנע זאַך, — רופט זיך דער רעדאַקטאָר אָפּ שמייכלענדיג... איך מיין מיט זיי צו זײַן אדרבה ואדרבה און צום סוף לאָזט זיך גאָר אויס פערקעהרט. אויף מיין וואָרט, אַז ווען איך האָב דאָס געשריעבען וועגען דער ביבעל און וועגען העברעאיש האָב איך דוקא אין זינען געהאַט אונזערע „יונגע", ווייל איך ווייס דאָך, אַז זיי זיינען אַלע אידישיסטען. און וואָס האָב איך דען געזאָגט? — שרייט ער אויס כּלומרשט אויפגעבראַכט. — איך האָב געזאָגט, אַז אין דער ביבעל זיינען פאַראַן שטעלען, פון וועלכע ניט נאָר אַן אונשולדיג מיידעל, נאָר אפילו אַ רוסישער קאָזאַק קען רויט ווערען. און מיט וואָס ווייטער איז דאָס די שפּראַך פון רחב הזונה הייליגער פונ'ם לשון פון אַ ערליכען אידישען אַרבייטער?!

ברוך דערפיהלט אין זיך אַ גאַליגען פייער, נאָר ער שמייכעלט אַלץ, און זאָגט, ווי קוקענדיג פון אויבען־אַראָפּ:

— רב רעדאַקטאָר! איהר זייגט פּשוט אַ גראָבער יונג!

— „גראָב", נישט צו פערזינדיגען! — שרייט אויס דער דאָקטאָר, אויסמעסטענדיג דעם רעדאַקטאָר מיט די אויגען.

— סעי, בלומענקראַנץ! — ווענדט זיך דער דאָקטאָר צו בלומענקראַנץ'ען, וועלכער איז געבליבען זיצען ניט קאָנענדיג זיך געבען קיין עצה, צי רעדען אָדער שווייגען. — טאָמער וואָלטען מיר נאָר אַרויפגעשטעלט אונזער רעדאַקטאָר אויפ'ן טיש און איהם אַ ביסעל אַרומגעטעסעט, וואָלט ברוך אויפגעהערט האָבען טענות צו אונז, פאַרוואָס ער איז אַזוי גראָב?

— וואָס, איהר אויך אויף מיר? — פרעגט דער רעדאַקטאָר מיט אַ געלעכטערעל, ווי עס וואָלט הייסען: „אָבער גוט אָנגעצווינגען"!

— איך אויף אײַך?! — רופט זיך אָפּ דער דאָקטאָר. — זאָל מיך

נאָט שומר און מציל זיין! נאָר זאָגט מיר, פאַני רעדאַקטאָר, פון וואַנען האָט איהר דאָס גענומען, אַז רחב הזונה האָט גערעדט העברעאיש? — — —

דער עולם צולאַכט זיך:

— כאַ, כאַ, כאַ! טאַקע! טאַקע!

דער רעדאַקטאָר, ניט וויסענדיג צו דער עולם מיינט דאָס מיט אַן ערנסט, צו אין שפּאַס, אַז רחב הזונה האָט ניט גערעדט קיין העברעאיש, מאַכט זיך כלומרשט אַ וויץ אויף זיין אייגענעם חשבון:

— עט, איך ווייס? ביי מיר איז רעכט, אַז וויבאַלד עס איז וועגען דעם דערצעהלט אין חומש, האָט זי מן הסתם גערעדט העברעאיש. אָבער זאָגט מיר נאָר, ברוך, איהר אַרבייט אַלץ אין שאַפּ?

ברוך צופּעפּנט ברייטער זיינע גרויסע אויגען, שמייכעלט און זאָגט:

— אַרימער מיסטער בערגער! וויפיעל זאָרג איהר טראָגט דאָס נעבאַך אויף אייערע אַקסלען! — נאָר וואָס זאָל איך טהון, איך מוז ביי אייך איצט בעטען, אַז איהר זאָלט זיך זאָרגען פאַר נאָך אַ קלייניגקייט: —

— דאָ בעט זיך אַ ביבליאָטעקארין, אַז מען זאָל איהר העלפען צוקריגען וואָס מעהר אידישע ביכער אין איהר ביבליאָטעק, און איהר קאָנט איהר אין דעם אַ סך אַרויסהעלפען, ווען איהר זאָלט אין אייער ציימונג דערצעהלען, אַז אין דער ביבליאָטעק געפינען זיך אַ סך אידישע ביכער און אַז דערמיט וואָס דער אידישער עולם וועט אָנהויבען פערלאַנגען פון דאָרט ביכער צום לעזען, וועט ער נאָך געבען אַ מעגליכקייט, אַז די אָבטהיילונג זאָל בעדייטענד פערגרעסערט ווערען, וואָס די אויפזעהערין אַליין וואָלט דאָס זעהר וועלען.

בלומענקראַנץ איז אויפגעשפּרונגען:

— אַי, אַי! דאָס מוז דאָך זיין אַ גאָלדען קינד! אויף מיין וואָרט. איך זאָג אייך, אידען, מיר ווייסען גאָר אַליין ניט, וואָסערע קינדער מיר פערמאָגען! קומט, פיהרט מיך צו איהר, ברוך! איך וויל זיך שוין מיט איהר בעקענען! איך וויל איהר דריקען די האַנד!

דער רעדאַקטאָר אָבער דערטרינקט זיין גלאָז קאַפע און זאָגט זיך אָפּ נוטמוטהיג, מיט דעם שמייכעל פון אַ קלוגען:

— איך האָב מורא, אַז די מיידעל האָט דאָס אָט די גאַנצע געשיכטע אויסגעטראַכט צוליעב דעם, אַז זי זאָל ווערען חשוב ביי שרייבער...

— וואָס הייסט?! — זאָגט בלומענקראַנץ אַ ביסעל צושראָקען.

— ווייל אַז ניט, וואָס מאַכט איהר אויס, אַז די גרינהאָרנס וועלען זיך אויסלערנען ענגליש ?!

— געהט, איהר זיינט אַ ציניקער, — כאַפּט זיך בלומענקראַנץ.

— דער אמת איז, — זאָגט ברוך צום רעדאַקטאָר עפּעס מיט אַ מאָד־נע קאַלטקייט און שאַרפקייט אין קול, — אַז איך האָב זעהר שטאַרק חשק אייך אפּצוגיסען דאָס פּנים מיט אָט דעם גלאָז וואַסער, נאָר איהר זיינט דאָך עפּעס אַן עלטערער מענש, און דערצו, האָף איך, אַז איהר וועט פּאָרט געבען אַ נאָטיץ וועגען דעם ענין... טו האָט מיר דערווייל אַ גוטען טאָג.

— אָי, וואָסער אַ היציגער בחור דאָס איז! — זאָגט דער דאָקטאָר, קוקענדיג אויף ברוך'ן מיט אויפגעשפּיצטע אויגען.

— געהט, ברוך, זייט ניט אַזוי אין כעס. ער איז גאָר ניט אַזוי שלעכט. ער האָט דאָס גלאַט געמאַכט אַ שפּאַס. אָט איהר וועט זעהן, אַז ער וועט געבען דעם נאָטיץ.

— וואָס, איהר זיינט טאַקע אויף דער אמת... ע, מאַכט זיך ניט נאַ־ריש! זעצט זיך אַוועק, מיר וועלען זיך נאָך איבערבעטען, — זאָגט בער־נער, אַלץ גוטמוטהיג שמייכלענדיג.

ברוך אָבער איז גלייך אַוועק פון טישעל, אויפ'ן וועג נאָך אַ מאָל דערזעהן דעם הערר קרויזקאָפּ'ס שמייכלענדיג פּנים מיט די גאָלדענע רינ־גען אויף די פּוכקע הענד און נאָך אַ פּאָר אַנדערע פּנים'ער, וואָס האָבען איהם נערוועז נאָכגעשמייכעלט, און שוין ניט ווייט פון טיהר האָט ער זיך אָנגעטראָפען מיט דער עלעגאַנטער מיסס פינקעל.

זי איז איהם אנגעקומען כמעט אנטקעגען, אָנציהענדיג די ווייסע הענטשקעס אויף די הענד, וואָס זיינען איהר אליין, ווייזט אויס, זעהר געפעלען, און האָט זיך שמייכלענדיג אַ ווענד געטהון צו ברוך'ן:

— העלאָ, ברוך! וואָס־זשע, איהר דערקאָנט שוין גאָר קיין מענשען ניט ?!

ברוך האָט איהר געענטפערט אויף איהר בעגריסונג, איהר געגעבען די האַנד, זיך ענטשולדיגט, און דערביי געקוקט אין איהרע שמייכלענדי־גע אויגען, אויף איהרע ליידענשאַפטליכע ליפּען, אויף איהר הוט „אַ־לאַ־נאַפּאָלעאָן". — — —

באַלד אָבער האָט זיך פון אַ טישעל אַהויב געטהאָן בינעם, וועלכען

ברוך האָט גאָר ביז איצט ניט געזעהן און האָט א לאַף געטהאָן ברוך'ן גלייך אין פּנים אריין. גלייך מיט בינעם'ן האָט זיך אויך א הויב געטהאָן דער דעבאַטאַנט רייכער, שוין האַלטענדיג בינעם'ען פאר'ן ארבעל און שרייענדיג: וואַרט, וואַרט! אָט הערט זיך נאָך איין. — בינעם'ען איז דאָס, ווייזט אויס, גאָר געפעלען געווארען און ער האָט זיך נאָך מעהר צולאכט און איז זיך לאַנגזאַם, הינטען ארום, ארויף אויפ'ן ביינ־קעל. דער אַלטער רייכער האָט שוין געהאַלטען אזוי ווייט אין זיינע טענות, אז ער האָט אַלץ ניט אָפּגעלאָזט בינעם'ס ארבעל און זיך גע־הויבען צו איהם מיט זיין גרויען קאָפּ, מיט'ן גרויען שפּיציגען בערדעל. בינעם איז אָבער גלייך ארויף אויפ'ן טיש. פון אַלע טישלעך האָט מען זיך מיט א מאָל א הויב געטהאָן, איינע מיט א געלעכטער, אַנדערע גלאַט ניט וויסענדיג וואָס דאָ קומט פאָר... דאָ ערשט איז דער אַלטער רייכער צו־מישט געוואָרען. זיין ווייסער פּנים איז בלאַס געווארען און ער האָט זיך גלייך גענומען זידלען: משוגע'נער! און דערזעהענדיג אויך ברוך'ן, האָט ער שוין גענומען שרייען:

— משוגעים! דעקאַדענטען! מען קאָן דאָך מיט אייך קיין גלייך וואָרט ניט רעדען! מען דאַרף אייך פערשפּארען אין משוגעים־הויז!

ברוך איז ארויס פון קאַפע, ווי מען וואָלט איהם פון דאָרטען ארויס־געוואָרפען, און דעם גאַנצען וועג אהיים איז ער געפּאָהרען, ווי ער וואָלט מיט זיך א שווערע וואונד געפיהרט. און ווער איז ער דאָס אין גאַנצען?

— קומט ער צווישען יענע מענשען, פערליערט ער זיך, ווערט נאַריש און פאַלט. ניטאָ מעהר קיין רוים, קיין ווייטקייט. שפּרייטסט אויס די הענד און דו הערסט דאַכט זיך, ווי די נעגעל דראַפּען אין א דנאָ — כאַטש בויג זיך צו מיט'ן קאָפּ און גריזשע דעם דנאָ מיט די ציינער.

— —

— —

נאָר ווען ברוך איז אַריבערגעטראָטען די שוועל פונ'ם לאַנגען, האַלב־דונקעלען קאָרידאָר פון זיין הויז, וואָס איז גלאַט געפלאַסטערט מיט קליינע קוואַדראַט־שטיינדלעך, פּונקט ווי ספּעציעל געמאַכט אויף צו גליטשען זיך, האָט ער מיט א מאָל פון זיך אַלעם אַראָפּגעטרייסעלט, געגעבען א צוויי,

דריי האַסטיגע שפּאַן און זיך ווי א צופריעדענער אינגעל א גליטש געטהאָן איבער'ן גאַנצען ליינג פון קאָרידאָר.

לאַלאַ — דער בעל־הבית'טעס הונד, — האָט נאָך, זייענדיג ביי זיך אויפ'ן ערשטען שטאָק, דערקאַנט פון דעם גליטש, אז ברוך קומט, און ער איז מיט א צופריעדענער איבערגעבענהייט אראָפּגעלאָפען פון אלע טרעפּ אנטקעגען ברוך'ן.

קאַפּיטעל 6.

אויף מאָרגען צום אומינג האָט ברוך פּערשפּעטינט.

און אַז ער איז צוגעקומען צום באַרג, האָט ער אַ קוק געטהאָן אויפ׳ן וועג, וואָס פיהרט ארויף און אַ שמייכעל געטהון.

— צו וואָס דאַרף ער אָט דעם וועג, וואָס דרעהט זיך און בויגט זיך אַזוי תם׳עוואַטע, ביז ער קומט אַ מאָל ארויף, אַז ער קען דאָך קלעטערען גלייך ארויף.

און ער האָט זיך גענומען קלעטערען, ווי אַ קאַץ צווישען די בוימער איבער שטיינער.

אויפ׳ן מיטען וועג האָט ער אָנגעטראָפען אויף אַ סטיינגע־שלאַנג. די ברוינע שלאַנג מיט די דינע געלע פּאַסיקלעך האָט זיך פּלוצלונג פאַנאַנדער־געוואָרפען, זיך אַ הויב געטהאָן אריבער, האַלב אָפּבויגענדיג צו איהם איהר פּלאַטשיג קעפּעל מיט די רויט־גרינע אויגלעך און האָט ארויפגע־שטעקט צו איהם איהר צוצווייגטע צונג.

— פּול — פּול — פּול — דו שעהנע בחור׳טע! — האָט ברוך צו איהר אויסגעשריען אַ צופריעדענער און אויסגעשטרעקט צו איהר זיין האַנד.

האָט די „בחור׳טע“ זיך אַ כאַפּ געטהאָן צוריק, זיך אַ שליידער גע־טהאָן אהער, אהין. איז אריין צווישען אַ קופּע שטיינער און — ניטאָ מיך.

אַ ווייַלע איז ברוך געשטאַנען אַ פערוואונדערטער, און נאָך דעם אַ שפּיי געטהאָן.

— טפו! דו טייוועל! און אַז דו ווילסט ניט, דאַרף מען ניט!

און ער האָט גענומען קוקען ארויף צווישען די בוימער, איבער די שטיינער. — אָה, ער האָט נאָך אַ גאַנץ ווייטען מהלך!

און ער האָט זיך ווידער געלאָזט קלעטערען אויף זיין פריהערדיגען שטייגער.

און אז ער איז ארויף אויפ'ן בארג, האָט ער אָבגעווישט דאָס פער־פלאַמטע פנים און גענומען קוקען א צופריעדענער, ווי ווייט אונטערען בארג שפּרייט זיך די גרויסע שטאָדט. — פון ערשטען בליק זעהן זיך בלויז שטיקער ווענד, לעבער פון פענסטער, קוימענס, ווי לאַנגע ציילען, בוימער... און די גאַנצע שטאָדט זעהט אויס ווי רואינען פון אַ מאָל געוועזענער גרויסער שטאָדט.

— צום טייוועל! — ס'ארא וועלט דאָס איז! — שרייט ער אויס, און ער דרעהט זיך אום, נעהמט זוכען מיט די אויגען און דערזעהט באלד די קאָמפּאַניע דאָרט ערגעץ ארויף, אויפ'ן גראָז צווישען די בוימער.

— און וויפיעל מיידלעך! גאָט מיינער! וואו האָבען זיי דאָס אָנגע־נומען אזוי פיעל?!

און צווישען זיי זעהט זיך אָן די שטאָלצע חנה, אין אַ הימעל־בלויען קלייד, וואָס פּאסט אזוי שעהן צו איהר ווייסען, מילך־ווייסען פנים.

אַלע ליגענדיג און זיצענדיג זעהען איהם אויס, ווי אַ טשערעדע, ווי אַ שעהנע, פארביגע טשערעדע.

— הא־הו־ו־ו! — שרייט ברוך אוים — הא־הו־הו!

— אָ, ברוך! ברוך! — שפּרינגען זיי אַלע אויף און לויפען איהם אנטקעגען:

— פון וואַנען האָט איהר זיך גענומען?

— דורך וואַנען זיינט איהר ארויף?

— ברוך!

— ברוך!

— פאַר וואָס האָט איהר פערשפּעטיגט?

און ברוך'ס ענטפער אויף די אַלע שאלות איז:

— ווי שעהן איהר זייט דאָס אַלע. איהר און די קליידער אייערע, ווען איהר שפּרינגט אָט אַזוי, אונטער דער זון אויף אַ הויכען בארג אנט־קעגען מיר! — עס האָט דאָך נאָך די וועלט, ביז אייך, נאָך ניט געזעהן אזעלכע זיהן און טעכטער, אַזעלכע ציגען ווי איהר זייט.

— כאַ־כאַ־כאַ! — צולאַכען זיך אַלע אויף איין מאָל. — וואָס זאָגט ער? — ציגען! ציגען! כאַ־כאַ־כאַ!

— חנה! — שרייט אוים ברוך. — וואָס זייט איהר דאָרט געבליבען שטעהן אין שאָטען? קומט אַהער! דאָ איז דאָך דאָ אַזויפיעל זון, חנה!

און חנה, די שלאַנקע, אין איהר בלויער פּרינצעס, מיט די ווייסע קרוזשעוועס, האָט בלויז אַ קוק געטהאָן מיט איהרע ווייטע אויגען אויף ברוך׳ן און אויף דער פאַרביגער געזעלשאַפט, וואָס איז מיט איהם ווי אין זון פערטרונקען, און זי האָט אַ שמייכעל געטהאָן און אויפגעהויבען איהרע שעהנע לאַנגע הענד צום בוים, וואָס איבער איהר קאָפּ און האָט זיך גאָר גענומען ב׳רעכען אַ צווייגעל...

ברוך איז פון דעם ווי צומישט געווארען, האָט צוואַוואַרפען זיינע בליקען: — דאָ און דאָרטען האָבען זיך געהויבען שטיינער, פעל־זען, העכער און ניעדריגער, און האָבען אויסגעזעהן ווי צוקנייטשטע, גרויע כוואַליעס, וואָס זיינען נאָך אַ מאָל, אַ מאָל אָנגעלאָפען אויף דעם גראָז און האָבען זיך פער׳חידוש׳ט, האָבען זיך פערקוקט ארויף צום הימעל און זיינען אַזוי פערגליווערט און פערשטיינערט גע־וואָרען. די בוימער: זייערע שטאַמען, זייערע צווייגען מיט די בלעטער האָבען איהם אויסגעזעהן ווי רייכע שטיקערייען אויף דער בלויער לופט, וואָס שאָטענען אוים זייער צווייגהאַפטען געוועב אויפ׳ן גרינעם גראָז. און אויף דער אנדערער זייט קומט דעם הימעל׳ם בלויקייט צו צום באַרג׳ס ברעג אַזוי נאָהענט, אַז עס דאַכט זיך, ווי פון דאָרטען הויבט זיך אָן אַ וואַסער, אַ ווייט, אונענדליך־ווייט, בלוי וואַסער — — — און חנה, אַ ווייסע, אַ בלויע שטעהט זיך אויפ׳ן ווייך־גרינעם גראָז אונטער דעם שאָ־טענדיגען בוים און ברעכט זיך אַ צווייגעל...

— שטעהט טאַקע בעסער דאָרטען! — שרייט ער אוים. — אַזוי איז נאָך שעהנער, חנה! — האָט חנה אויף איהם אָנגעשטעלט איהרע אויגען און איהר שמייכעל און געפרעגט:

— וואָס? איהר שרייבט איצט?!...

אַ שאָטען איז דורכגעלאָפען איבער ברוך׳ס שמייכלענדיגען פּנים. דער עולם האָט דאָס בעמערקט און אַלע האָבען גענומען פּאַטשען:

— הורא! הורא! בראַוואָ!

— בראַוואָ, בראַוואָ! — שרייט אויך ברוך אליין. — נאָר אויב שוין יאָ אַזוי, איז טאָ לאָמיר כאָטש עסען.

— עסען, עסען, עסען! — שרייען אוים עטליכע מיידלעך.

— אָט דאָס זעהסטו, ברוך, איז שוין דוקא אַ קלוגער פערלאַנג... —

רופט זיך אָב בינעם, און פונקען פון אַ שטעכיגען געלעכטער צינדט זיך דערביי אָן אין זיינע אויגען.

— אָי, אָי, ס׳אַרא גלענצענדע אידעע! — שרייט אויס ביילקע, אונ־טערשפּרינגענדיג צו חנה׳ן, און חנה ענטפערט מיט איהר שמייכעל, האַלב קוקענדיג אויף ברוך׳ן:

— ווי פרעהליך איהר זייט דאָס היינט, ביילקע!

— ס׳הייסט... אַזאַ יאָהר אויף מיר, ווי קלוג ער איז, — זאָגט מאַקס, זיך ווענדענדיג צו אַלעמען. — און איהר ווייסט? — מיר האָבען דאָך דאָ אויך ביער.

— טאַקע! — שרייט אימיצער אויס.

— טו צובינדט די קלומקעס! — קאָמאַנדרעוועט ברוך. — קומט, חברה! צוערשט וועלען מיר אַריינעסען און נאָכדעם וועלען מיר שוין, ווי נִט איז, איבערקעהרען דעם בארג מיט׳ן קאָפּ אַראָפּ.

און אַז מען האָט זיך אויסגעזעצט עסען, האָט זיך ברוך פּלוצלונג דערמאָנט.

— איהר ווייסט, מיך האָט נאָר וואָס בעגעגענט אַ שלאַנג.

חנה האָט עפּעס אָהן אַ שום אורזאַכע אַ ציטער געטהאָן, אויפגעהוי־בען אויף איהם צושראָקען איהרע אויגען און איז באַלד דערויף רויט געוואָרען.

— נו־נו?! — פרעגט אימיצער פון עולם.

— זי האָט זיך גענומען בויגען צו מיר אַזאַ ציטערדיגע, אַזאַ שטאָל־צע, אָבער ווי נאָר איך האָב צו איהר אויסגעשטרעקט מיין האַנד, האָט זי זיך מישב געווען און איז גאָר אין גאַנצען אַנטלאָפען.

— אייערע גליקען!...

— טאַקע!

— וואָס איהר רעדט!?

— ס׳אַרא מאָדנע זאַך מיט דיר, מיין פריינד, — רופט זיך אָפּ בינעם. — מיר דאַכט, אַז דאָס איז שוין ניט דאָס ערשטע מאָל, ווי דאָס טרעפט מיט דיר פּונקט דאַן, ווען דו שטרעקסט אויס די האַנד...

ברוך גיט בלויז אַ קוק אויף בינעם׳ען און פרעגט ביי מאַקס׳ען:

— און וואָס זאָגסטו דערויף, מאַקס?

— וואָס? — פרעגט מאַקס, נעהמענדיג זיין גלאָז ביער אין האַנד.

— דו טרינקסט דאָך ניט? חנה זאָגט, אַז דו טרינקסט ניט... לחיים, לחיים!

— הערסט אַן איינפאַל! און ווי אַז מיר ווילט זיך איצט אַ גלאָז ביער?

— וואָס, איהר טרינקט דען? — פרעגט איהם חנה, אַזוי ווי בייז און עטוואָס דערשראָקען. — — —

ברוך'ן האָט אַ רייץ געטהאָן דאָס, וואָס מאַקס וויים דורך איהר, אַז ער טרינקט ניט, און דאָס, וואָס זי מאַכט דעם אָנשטעל פון „אַ פערזאָר־גערין", און אויפ'ן אָרט פון צו ענטפערען איהר, האָט ער אויסגעשריען:

— העי, בינעם! דערלאַנג נאָר דיין גלאָז ביער!

— גיט איהם אַ גלאָז ביער, — רופט זיך אָפּ חנה, מיט אַזאַ טאָן, ווי זי וואָלט געגעבען אַן ערלויבעניס, און ווי זי וואָלט זאָגען: ווער־מען אָרט דאָס?..." נאָר ווען בינעם האָט זיך גענומען דערלאַנגען זיין גלאָז ביער צו ברוך'ן, האָט זיך חנה אויף אַ ווײַלע צושמייכעלט נערוועז, און באַלד אָנגעכאַפּט בינעם'ען פאַר'ן האַנד און מיט אַ קינדערשער פער־עקשנט'קייט גענומען שרייען קינדעריש צוצוויגען:

— ער טר־י־נ־נקט נישט!

ביילקע איז אויפגעשפּרונגען, אויסגעשטרעקט איהר האַנד און זיך איבערווינקענדיג מיט בינעם'ען, האָט זי געזאָגט:

— בינעם! גיט בעסער מיר דאָס גלאָז ביער!

בינעם גיט איהר איבער, און ביילקע נעהמט דאָס גלאָז ביער און טראָגט עס צו גלייך ברוך'ן:

— טרינקט, ברוך!

ברוך האָט אַ ווײַלע אָנגעקוקט די מיידעל און נאָכדעם האָט ער אַרויפגעלעגט זיין האַנד אויף איהר קאָפּ און געזאָגט צו איהר לאַנגזאַם:

— איהר זייט אַ גוט און קלוג מיידעל, נאָר איך טרינק ניט.

ביילקע בלייבט שטעהן פאַר איהם מיט'ן גלאָז ביער אין האַנד:

— וואָס הייסט? — פרעגט זי און קוקט אויף איהם פערוואונדערט.

— איהר פערשטעהט, איך טרינק קיינמאָל ניט.

— געהט, איהר זייט אַ שלעכטער, — זאָגט זי, אַראָפּלאָזענדיג די אויגען.

— איך — אַ שלעכטער! — וואָס פאַלט אייך איין?! — זאָגט ברוך, זי כמעט אַרומנעהמענדיג.

— יאָ, איהר זייט אַ שלעכטער, אַ שלעכטער, אַ שלעכטער מענש!...

— זאָגט זי, ווי זי וואָלט מיט איהם איצט אונטערפיהרען אַן אַלטען חשבון.

— חנה! — ווענדעט זיך ברוך צו חנה'ן, און ער לאָזט ביילקע'ן ניט אַרויס פון זיינע הענד. — בין איך טאַקע אַ שלעכטער?

— כאַ־כאַ־כאַ! — שרייט אויס חנה, מיט פערוואונדערט צועפענטע אויגען. — פון ווען אָן האָט איהר זיך דאָס אויסגעלערענט אַרומצונעהמען אַ מיידעל?

— וואָס פאַר אַ נאַרישקייטען! — שרייט אויס ברוך און ווערט רויט.

חנה האָט דאָס דערזעהן מיט איהרע גרויס־צועפענטע אויגען און איז אויך גלייך רויט געוואָרען.

ברוך האָט אַרויסגעלאָזט ביילקע'ן פון זיינע הענד, און אָננעהמענדיג בלויז איינע פון איהרע הענד, געפרעגט:

— ניט אמת, אַז חנה זעהט נאָך אויס אַ סך שעהנער, ווען זי ווערט מיט אַ מאָל אַזוי פלוצלונג רויט?... אָה! — איהר, הייסט דאָס, זייט אויך רויט געוואָרען?! — זאָגט ער צו ביילקע'ן.

— גאָט מיינער! ס'אַרא שלעכטער מענש איהר זייט! — האָט ביילקע אויסגעשריען, אויפפאַטשענדיג מיט די הענד.

און בינעם איז מיט אַ מאָל אויפגעוואַקסען צווישען זיי, ווי פון אונטער דער ערד און האָט אויף זיי אַלעמען אויסגעפלאַצט מיט אַ מורא'דיגען, פוסטען לאַכען. — — — —

דער עולם האָט זיך איבערגעקוקט.

מאַקס האָט געוואָלט אַ פאָר מאָל עטוואָס זאָגען, אַריינוואַרפען אַ וואָרט, נאָר ער האָט אַלץ מורא געהאַט, טאָמער וועט דאָס אַרויסקומען ניט אַזוי... און חנה טענה'ט דאָך מיט איהם נאָכדעם, אַז אין אַזאַ פאַל, איז בעסער ווען מען שווייגט". און זי איז דאָך טאַקע גערעכט, ווייל וואָס וויים ער, וואָס זיי רעדען דאָרטען? נאָר אָט דאָס, וואָס טאָמער קריגט מען ניט מאָרגען קיין „דזשאָב" איז טאַקע שלעכט, און ער כאַפּט זיך אַרויס:

— אויף מיין וואָרט, ברוך... ווי מיינסטו? מיר קריגען מאָרגען ארבייט? א?... — דאָ בעגעגענט ער זיך מיט חנה'ס אויגען, און ער קען זיך אָבער שוין ניט אָפּשטעלען און ער רעדט ווייטער: — איך מיין... איך וויים... וואָס זאָגסטו?... ס'וועט דאָך זיין זעהר א מיאוס'ע מעשה...

חנה שמייכעלט אפילו, אָבער מאַקס קען פאָרט לאנג ניט קוקען אין איהרע אויגען, אָפּשטעלען קאָן ער זיך אָבער אלץ ניט:

— א מיאוס'ע מעשה, — רעדט ער ווייטער. — הערסט, ברוך, איך זאָג דיר — ווען אָט אָ די פלענער דיינע וואָלטען נאָר ניט געווען קיין באָבע מעשות, איז אזא יאָהר אויף מיר... דאָ איז מען דאָך עפּעס אזוי ניט זיכער... אז דער רוח זאָל דאָס וויסען. איך מיין...

— אָט א פּנים, מאַקס, אז פאַר דיר וואָלט אויך געווען בעסער ניט צו טרינקען, — רייסט איהם חנה איבער.

— איך וויים?... א? וואָס האָב איך דען געזאָגט? — — — — בינעם צולאַכט זיך ווידער...

— וואָס לאַכט איהר, בינעם?! — שרייט אוים לאה, וואָס האָט די גאַנצע צייט זיך ווי גאָר ניט צוגעקוקט צו דעם, וואָס דאָ קומט פאָר און אלץ פערבראַכט מיט אנדערע, זייטיגע...

חנה'ס הארץ איז מיט א מאָל ווי אָפּגעבריהט געוואָרען פון לאה'ס אָננעהמען זיך.

פאַר אַלעמענס אויגען האָט מיט א מאָל ווי אויפגעצייטערט לאה'ס זאָנדערבאַרע ליעבע צו ברוך'ן.

ביי נחום'ען האָבען פון דעם אויפגעגלאַנצט די אויגען און ער האָט מיט א גאַליגען שמייכעל א זאָג געטהאָן:

— בינעם'ען טהוט הנאה, וואס ברוך האָט צוגעקראַגען א נייעם אָנהענגער פאַר זיינע „פרייע דערפער".

ברוך אָבער האָט זיך מיט א מאָל אהויב געטהאָן און, ווי אַראָפּוואַר־פענדיג פון די אַקסלען עפּעס, וואָס מוז אַרונטערגעוואָרפען ווערען, האָט ער אויסגעשריען:

— וועל, חברה, גענוג זיך נאַריש געמאַכט! קומט, לאָמיר זיך עפּעס נעהמען טהאָן!

אַלע האָבען זיך מיט א מאָל דערפיהלט ווי בעפרייטע, זיינען אויפ־געשפּרונגען פון זייערע פּלעצער און זיך גענומען שפּיעלען.

מען האָט געשפּיעלט אין באַל, אין קאַץ־און־מויז און גלאַט אַזוי אַרומגעלאָפֿען, געקלעטערט, געשפּרונגען.

חנה האָט אין די אַלע שפּיעלען קיין אַנטהייל ניט גענומען. זי האָט זיך גלאַט אַזוי אַרומגעדרעהט צווישען עולם, ווי אַן עלטערע, קליי־נערע שוועסטער...

עס איז געוואָרען פֿאַרנאַכט.

דער עולם איז נאָך אַרומגעשפּרונגען און געטומעלט.

ברוך און מאַקס האָבען אין אַ זייט פֿון אַלעמען געשפּיעלט צווישען זיך אין „סטרעיט" באַל: דער האַרטער, ווייסער באַל איז מיט אַ האַסטיגער שנעלקייט אומגעפֿלויגען איבער דעם לאַנגען שטח פֿון איינעם צום צווייטען. אויסציהענדיג ווי אַ גלייכען שנור, אַ רונדען ווייסען פּאַס, און האָט זיך הילכיג אָפּגעקלאַפּט — אָט אין ברוך'ס הענט, אָט אין מאַקס' הענט.

נחום, לאה און דער יונגער מאַלער — מענדעל, האָבען זיך פֿערקליבען ניט ווייט פֿון זיי און געשמועסט צווישען זיך וועגען די לעבעדיגע ביבלי־שע בילדער צום קומענדען באַל. צווישען די ביבלישע בילדער האָבען זיי אויך אַריינגערעכענט הערצעל'ס בילד: „ביים טייך". לאה האָט דערמאָנט, אַז ברוך איז לעצטען יאָהר געוועזען זייער אונצופֿריעדען מיט הערצעל'ס בילד. נחום איז פֿון דעם געוואָרען אויפֿגערעגט:

— מאַלע וואָס ברוך זאָגט!....

און מענדעל האָט זיך דערמאָנט, ווי ברוך האָט איהם מיט כעס און ביטערקייט געזידעלט: דיין סטאַטיסט האָט געטויגט אויף כפּרות. אין דער פֿיגור האָט געפֿעהלט רוים און ווייטקייט. עס איז נאָך ווייניג וואָס דו, ציוניסט מיינער, האָסט איהם אוועקגעשטעלט אַ קעניגליך שטאָלצען. — שטעהענדיג אָנגעלעהנט אָן צאַם פֿון בריק האָבען זיינע אויגען געדאַרפֿט קוקען אויפֿ'ן וואַסער מיט אַזעלכע בליקען, פֿון וועלכע מען זאָל זעהן, אַז דער טייך לעבט און ציהט זיך לאַנג און ווייט — — — רוים און ווייטקייט האָט זיך געמוזט פֿיהלען אַרום דער פֿיגור. זי האָט געדאַרפֿט מאַכען דעם איינדרוק פֿון אַ פֿלוצלינג אָנגעפֿלויגענעם אָדלער, וואָס האָט זיך דאָ נאָר אויף אַ ווײַלע אָבגעשטעלט — עס האָט זיך געדאַרפֿט פֿיהלען, אַז דאָס איז איינער פֿון די וואָס קומען אַראָב פֿלוצלינג פֿון ערגעץ אַ רוים, פֿון ערגעץ

א ווייטקייט, טראָגען זיך דורך פארביי אונז, שפּרייטענדיג אַרום זיך רוים און ווייטקייט און מיט אַמאָל בלייבען זיי ניט, טראָגען זיך אָפּ, פליהען אַוועק ערגיץ אין רוים, אין ווייטקייט אריין".

און מענדעל האָט אַ קוק געטהאָן אין ברוך'ס זייט, מיט וואָסער אַ חשק ער ווארפט דאָס דאָרט און כאַפּט דעם באַל, און ער האָט אַ שמייכעל געטהאָן, אַראָפּגעריסען פון זיך דעם הוט און איהם אַ שליידער געטהאָן צו ברוך'ן.

ברוך האָט איבערדעם פערפּעהלט צו כאַפּען דעם באַל. און דער באַל איז אַראָפּגעפאלען ווייט פון איהם און איז אַ פרייער אוועקגעשפּרונגען איבער'ן גראָז. עטליכע מיידלעך האָבען זיך גענומען יאָגען נאָכ'ן באַל, האָבען איהם אויפגעכאַפּט און זיך מיט איהם גענומען אומוואַרפען צווישען זיך.

— אהער דעם באַל! — האָט ברוך גענומען שרייען צו די מיידלעך. און דערזעהענדיג ווי מענדיל לויפט נאָך זיין הוט, האָט ער איהם אויפגע־כאַפּט און איהם אַ שליידער געטהאָן אַרויף אויף אַ בוים. דער הוט האָט זיך אָפּגעשלאָגען אָן די צווייגען פון בוים און גענומען פאַלען צוריק, האָט זיך ברוך ווידער אַ יאָג געטהאָן נאָכ'ן הוט. מענדעל אָבער איז איהם פערלאָפען דעם וועג.

— מאַקס! מאַקס! — האָט ברוך גענומען שרייען צוהאַלטענדיג מענדלען.

דער עולם איז זיך צונויפגעלאָפען. מאַקס האָט זיך אַ לאָז געטהאָן, אויפגעכאַפּט דעם הוט און נאָך איידער מענדעל איז אנגעלאָפען צו מאַקסען, האָט זיך דער הוט שוין געטראָגען איבער אַלעמענס קעפּ און פון אַלע זייטען האָבען זיך גענומען הערען געשרייען:

— אהער! אהער! אהער!

און די הוט האָט זיך גענומען טראָגען פון אַ צווייטען צו אַ דריטען און צו אַ פיערטען און מענדעל איז אומגעלאָפען ווי אַ פער'סם'טער און זיך גע־פּרואווט אין איין וועג כאַפּ'ט ביי אימיצען אַרונטעררייסען אַ הוט, אָבער עס געהט נישט... און אָט האָט שוין ברוך ווידער דעם הוט און פער־מעסט זיך איהם ווידער אַרויפצוּוואַרפען אויף אַ בוים. בעפאַלען איהם די מיידלעך פון אַלע זייטען, הענגען זיך אויף איהם אָן, כלומרשט — זיי ווילען דאָס איהם ניט לאָזען, ער זאָל אַרויפוואַרפען דעם הוט,

און ער ווערט פערטרונקען אין זייערע קולות, אין זייער: ברוך! ברוך! ברוך! און אָט האָט ער ארונטערגעכאפּט אויך ביי מאקס'ען די הוט — דער עולם האָט שוין צוויי... מען ווארפט, מען שליידערט זיי פון אייער נעם צום צווייטען, און פאלט אריין א הוט צווישען די מיידלעך, שלאָגען זיי זיך אַלע צונויף אין איין קופּע מיט א קוויטשען, מיט א לאכען, און ווארפט זיך צווישען זיי אריין ברוך, ווערט שוין גאָר א ווילדער טומעל... און נאָכדעם קלאָגט איהם א מיידעל פאר חנה'ן, אז ער איז שוין צופיעל צולאָזט.

און חנה, זיך האלטענדיג אין דער ראָלע פון א עלטערע און קלוגערע שוועסטער, הערט אויס, בערוהיגט, פערענטפערט, און פון איחרע ווערטער טראָגט זיך א מין צופריעדענע צושטימונג:

— גאָר ניט, גאָר ניט. דאָס איז נאָר דערפאר, וואָס ער איז אזא וואוילער, אזא שטארקער, אזא לעבעדיגער... און די מיידעל, וואָס קלאָגט, ווערט בעסער, הויבט אויף איהם אויף פון א זייט איהרע אויגען און דערזעהט זיין הוט, גיט זי מיט אמאָל א שפרונג צו איהם, רייסט ארונטער דעם הוט און לאָזט זיך לויפען. ברוך לאָזט זיך נאָך איהר, און זי לויפט מיט א געשריי, מיט א פערשייטען לאכען, לויפט איבער'ן גראָז, דרעהט זיך ריהרעווודיג צווישען די בוימער, קוויטשעט און שפּרינגט איבער די שטיינער. און ווען ברוך יאָגט זי אָן אויפ'ן ברעג, וואו עס רייסט זיך אָפּ דער בארג, לאָזט זי ארויס אן אונערווארטעטען, כלומרשט פערצווייפעלטען געשריי און פאלט אריין אין זיינע שטארקע הענד.

— אויף מיין וואָרט, אז ער איז שוין טאקע גאָר צופיעל צולאָזט, — קלאָגט זי זיך וויעדער פאר חנה'ן.

און אזוי טרעפט דאָס מיט א צווייטער, מיט א דריטער, צוויי, דריי אויף איין מאָל, און ברוך'ן געפעלט זייער קלאָגען זיך, און דאָס, וואָס זיי קלאָגען זיך גראדע פאר איהר, פאר חנה'ן.

אָט יאָגט ער זיך נאָך דער קליינערביילקע. מיט א געלעכטער און קוויטשעריי פערלויפט זי צו חנה'ן און בעהאלט זיך קינדערש הינטער איהר קלייד, און אז ער לויפט אָן א פערפלאָמטער, שטעלט זיך חנה פאר איהם אוועק א שיינענדיגע מיט א שטאָלצען, ליעבען שמייכעל און זאָגט:

— איהר וועט דאָך אונז טאקע מיט אן אמת'ען צולאָזען אַלע מיידלעך! וואָס איז דאָס היינט מיט אייך?

כאַפּט ברוך אַרום מיט זיין האַנד חנה'ס בויגינגע טאַליע:

— חנה! קומט לאָמיר לויפען! איך און איהר, חנה!

— נאָך דאָס פעהלט אייך!... — שרייט חנה אויס פערוואונדערט, שמייכלענדיג און לייכט בויגענדיג איהר טאַליע אַריבער זיין האַנד.

— חנה, חנה, חנה! — שרייט ברוך אַרויס פּלוצלונג, דערפּיהלענדיג אַ ווילדען רים אין האַרצען, און ער פערוואַרפט פּיבערהאַפט־שנעל איינע פון איהרע הענד אַרום זיין האַלז, נעהמט אַרום איהרע קניען, גיט זי מיט אַ מאָל אַ הויב אויף און לאָזט זיך מיט איהר לויפען ווי אַ צומישטער.

זי רייסט זיך, ראַנגעלט זיך און שרייט צושראָקען.

— וואָס טהוט איהר?! וואָס איז דאָס מיט אייך?! לאָזט מיך אָפּ! לאָזט מיך אָפּ, זאָגט מען אייך! איך זאָג אייך: לאָזט אָפּ! מיין גאָט! איהר זייט פון זינען!...

*

ביילקע איז געבליבען שטעהן אַליין, ווי אַן אויסגעמאָלענע אין איהר ראזען קלייד צווישען די טונקעלע ביימער און איהרע אויגען האָבען פער־וואונדערט און צושראָקען נאָכגעקוקט ווי ברוך טראָגט מיט זיך חנה'ן אַלץ טיעפער און ווייטער אין וואַלד.

די קאָמפּאַניע האָט זיך צושאָטען פּאָרוויז אויף פערשיעדענע פּלעצער פון באַרג. עטליכע האָבען נאָך געטומעלט דאָרט, אַרויף, די זון האָט זיך געבאָדען ניט ווייט פון זיי אין דער בלויקייט וואָס נאָך'ן באַרג און זייערע קולות האָבען דורך דעם געקראָגען אַ בעזונדער פאַרב און קלאַנג.

די זון איז אַלץ נידעריגער געשוואומען איבער דער גרויסער בלויקייט, ביז זי האָט זיך אָראָפּגעלאָזט אויף אַ גרויסען בוים וואָס איז געשטאַנען אויפ'ן ברעג פון באַרג און זיך גענומען דורכקוקען דורך זיינע צואַוואַק־סענע צווייגען. איהרע שטראַהלען האָבען זיך אין פּאַסען דורכגעשפּאַרט דורך'ן בוים און די גאָלדענע פאַסען האָבען זיך פערטשעפּעט אָן בוים און פעלז און גענומען מיטשלעפּען דעם באַרג ערגעץ אהין ווייט אין דער בלויקייט.

ביילקע האָט פון דעם אַ ציטער און אַ שמייכעל געטהאָן:

אין ברוך'ס אַ מעשה'לע געהט דער אַלטער מכשף אַרוים פון וואַלד. עס איז פאַר־נאַכט. נאָר־וואָס נאָך אַ רעגען. די פעלדער אַרום וואַלד זענען גרין און פייכט און דער מכשף געהט אַרויס פון וואַלד גרוי און וויים. אויף די פעלדער וואָס אַנטקעגען איהם שטעהט אַ גרויס־צואַוואַק־סענער בוים און די אונטערגעהענדע זון שפּאַרט דורך דעם בוים דורך איהרע לאַנגע גאָלד־רויטע שטראַהלען און די זון זעהט אויס דעם מכשף ווי אַ גאָלדענער פויגעל, און איהרע שטראַהלען — דאָס איז דעם פויגעל'ס גאָלדענער עק, וואָס טשעפּעט זיך אָן אין וואַלד און פעלד און אין איהם און שלעפּט זיי מיט זיך אין דער וועלט פון נאַכט... און דער מכשף פערשפּרייט זיינע הענט און דאַנקט און לויבט און בענשט דעם גוטען

נאַלדענעם פויגעל, פאַר וואָס ער פליהט מיט זיי איצט אין דער וועלט פון נאַכט, אין דער וועלט פון רוהה און פריעדען — — —

ניט אמת, ווי עמיצער וואָלט איצט נאָכגעמאַכט ברוך׳ס א מעשה׳לע?
— האָט ביילקע דערהערט הינטער זיך.

ביילקע האָט זיך אויסגעדרעהט און פאַר זיך דערזעהן בינעם׳ן, זיין בלאַס פּנים מיט די שמייכעלדיגע רויטע ליפּען, און זי האָט זיך מיט אמאָל צולאַכט:

— כאַ־כאַ־כאַ! ס׳ארא מאָדנער איהר זייט, בינעם. איהר וואַקסט דאָך אויס עפּעס ווי פון דער ערד.

— ענטשולדיגט, ביילקע, איך שטער אייך פיעלייכט?

— חלילה, וואָס פאַלט אייך איין — ענטפערט ביילקע.

— נו, און ווי געפעלט אייך אונזער ברוך? ניט אמת, א פייערדיגער יונג? א? — פרעגט זי בינעם.

ביילקע אָבער צולאַכט זיך עפּעס אזוי פּלוצלינג און זאָגט:

— איהר ווייסט, וואָס איך האָב געהערט וועגען אייך?!

— וועגען מיר? וואָס? — פרעגט בינעם פערוואונדערט.

— אז איהר פערליעבט זיך אין אַלע מיידלאך, וואָס פערליעבען זיך אין ברוך׳ן.

— וואָס הייסט?

— איך וויים אויך ניט, וואס דאס הייסט — זאגט ביילקע, נאָך אַלץ לאַכענדיג.

בינעם קוקט אָן ביילקען. — זי איז א ראָזעווע און איהר קלייד איז א ראָזעווע, נאָר דער אָפּגעלעגטער קאָלנער און די קנעפּ, איהרע האָר און איהרע אויגען זיינען שוואַרץ — — —

— און דאָס פּאַסט אייך דוקא שעהן — זאָגט ער צו ביילקען — נאָר פון דעסטוועגען וואונדער איך זיך, פאַר וואָס אייער קלייד איז ניט קיין הימעל־בלויע.

ביילקע צולאַכט זיך:

— כאַ־כאַ־כאַ! פאַר וואָס עפּעס בלוי?

— ווייל בלוי און וויים — ענטפערט בינעם — איהר ווייסט — דאָס דערמאָהנט אייך באַלד אָן רוים און... אין ווייטקייט — — —

— גאָט מײַנער! ס'ארא לשון איהר נוצט דאָס — מע זאָל גאָר אָפּגעהיט װערען. — זאָגט בײַלקע און לאַכט פֿון בינעם'ען — און דאָס איז דאָך מן הסתם אַלץ דערפֿאַר, װאָס חנה'ס פּרינצעס איז אין בלױ און װײַס? — — —

— נײַן, חלילה. — זאָגט בינעם און שפּאַרט זיך אָן אין'ם בױם, װאָס איז צװאָװאַקסען איבער איהם און איבער בײַלקען. — דאָס איז נאָר איבער אַ געשפּרעך װאָס איך האָב אַמאָל געהאַט מיט ברוך'ן. — איך האָב איהם פֿאָרגעװאָרפֿען, אַז ער איז אַ קריסט און דאָס, פֿערשטעהט זיך, איז געװען, װי איך װאָלט איהם אַ װאָרף געטהאָן אַ גיפֿטיגע שלאַנג אױפֿ'ן האַרצען, װײַל איהר װײסט, אַז ער איז דאָך אַ מאָדנער מענש, ער האָט אַ מאָדנע פֿעהיגקײט צו פֿערגעסען אין זאַכען, פֿון װעלכע ער װיל ניט טראַכטען. נו, און מיט'ן װאָרט „קריסט" דערמאָהנט מען איהם גלײך די פּאָגראָמען און נאָך אַזעלכע גוטע זאַכען. און איהר װײסט, נאָך זײַן מײנונג איז דאָך אױף דער װעלט איבערהױפּט קײן קריסטען ניטאָ, אױסער פּיעלײכט עטליכע מאַנאַכען און נאָך אַ פּאָר מענשען, װאָס מען קאָן זײ איבערצעהלען אױף די פֿינגער.

בײַלקע רײסט איבער בינעם'ען:

— ס'איז אמת, אַז זײַן מאַמע איז משוגע געװאָרען נאָך'ן פּאָגראָם?

— געװיס, זי איז דאָך נאָך ביז איצט אין משוגעים הױז. און װען איהר זאָלט נאָך װיסען װי שװער עס איז געװען צו גלױבען אַז אין יענעם דאָרף װעט עס זײַן אַ פּאָגראָם. די פּױערים האָבען זײ דאָך אַלע אַזױ ליעב געהאַט. און ברוך'ס זײדע איז דאָך בײ זײ געװען כמעט װי אַ פֿאָטער.

— יאָ — רײסט איהם בײַלקע װיעדער איבער — איז װאָס־זשע האָט איהר געװאָלט דערצעהלען — — — איהר האָט דאָך געװאָלט עפּעס דערצעהלען װעגען רױם און װעגען װײַטקײט, דאַכט זיך.

— יאָ — ענטפֿערט בינעם — איך האָב דאָס איהם פֿאָרגעװאָרפֿען אַז ער לעבט אַזױ, פּונקט װי זײַן קעניג'רײַך איז ניט פֿון דער װעלט, און, אַז איבער דעם זאָגט ער זיך דאָס אָפּ פֿון לעבען און פֿון זאַכען, און אַז ער גלױבט נאָך מן הסתם אין תחית המתים, איז ער דאָן אױף מיר אין כעס געװאָרען און האָט מיר אַזױ געזאָגט: — „ערשטענס ביזטו אַ פֿערד. און צװײטענס, גלױב איך ניט אין תחית המתים, װײַל איך גלױב, אַז די װאָס קוקען אין רױם, אין דער װײַטקײט — די שטאַרבען גאָר ניט און

ווייסען ניט פון שטאַרבען, און אַלץ פון וואָס זיי טראַכטען און וואָס זיי בענעהרען — זעהען זיי נעבען זיך, און ניט אין קיין אַנדער רייך".

משה האָט נעזעהן דאָס געוואונשטע לאַנד, כאָטש ער איז פערבליבען אין דער מדבר; משה, אָט דער איינציגער, אָט דער ריעזיגער משה, וועלכער בלייבט אין דער מדבר, ווייל ער וויל זיך ניט צושיידען מיט'ן רוים, מיט דער ווייטקייט, און ווייל די אַלע אַנדערע קליינינקייטען וועט שוין יהושע קאָנען פערזאָרגען אָהן איהם. — — — און זיין גאָט איז מיין גאָט און זיין תורת איז מיין תורה. די תורה פון דער וועלט, די תורה פון לעבען, ווייל אויסער'ן לעבען הערען אויף אַלע אמת'ן, דו הערסט וואָס מען רעדט צו דיר? ! — די תורה וואָס בינדט צונויף די ערד מיט'ן רוים און מיט דער ווייטקייט.

פאַר ביילקען איז דער ענין שוין אביסעל צו טיעף, נאָר פון דעסטוועגען כאַפּט זיך ביי איהר ארוים:

— און אָט דערפון, ווייזט אוים, נעהמט זיך, וואָס אין זיינע מעשה'לאַך, איז פאַראַנען אַזוי פיעל נאָהנטקייט און ווייטקייט.

— יאָ, יאָ: נאָהנטקייט און ווייטקייט — רופט זיך אָפּ בינעם — איהר האָט זעהר גוט בעמערקט.

— אָבער איהר ווייסט — — —?

— וואָס? — פרעגט בינעם.

— מיר דאַכט — זאָגט ביילקע — אז ער איז נאָר ניט אזא „הייליגער" ווי איהר אַלע מיינט.

— וואָס הייסט?

— עס הייסט — זאָגט ביילקע אָפּ זיכער און פילדרייטיג.

— ניין, בעלאַ, איך...

— איך היים ביילקע, ניט בעלאַ — רייסט איהם ביילקע איבער — און איהר ווייסט? — גיט זי זיך פּלוצלונג א כאַפּ און קוקט מיט א שמייכעל בינעם'ען גלייך אין די אויגען אריין. — אָט ווען איך קוק אויף איך, דערמאָהן איך זיך נאָר, אז אייער ברוך האָט דאָך אויגען ווי ביי א קינד.

— איאָ אַזוי? א? — — —

באַלד אָבער גיט זיך ביילקע מיט אמאָל א רים:

— אָבער ער איז אַ שלעכטער. ער איז אַ שלעכטער מענש — שרייט זי אויס מיט נאָל, און איהר שמייכעל פערשווינדעט. — און איהר אליין זענט עפּעס אויך אזא מאָדנער. אין די אויגען, זעה איך, לאַכט איהר פון איהם. איהר קריכט צו איהם מיט די פיס אין הארצען, און אונטער די אויגען מאכט איהר איהם פאר אַ גאנצען נביא.

— וואָס, איהר זייט אויף מיר אין כעס? — פרעגט בינעם אַ צו־טומעלטער.

לאה מיט נחום'ען זענען פערבייגעגאנגען און ביילקע'ס רוגז האָט זיך מיט אַמאָל איבערגעבראָכען מיט אַ שמייכעל; נעשמייכעלט האָט זי פון דעם, וואָס עס האָט אויסגעזעהן — לאה געהט און נחום שלעפּט זיך נאָך... און פון דעם, וואָס בינעם איז נאָך מעהר צוטומעלט געוואָרען ווען ער האָט דערזעהן לאה'ן און נחום'ען...

און ברוך איז דערווייל געלאָפען דורך די בוימער מיט חנה'ן אויף די הענט. און ער האָט זיך מיט איהר אָפּגעשטעלט ווייט פון אַלע — ביי דעם אייזערנעם צוים, וואָס נאָך'ן „אָדלער פעלז“.

א מינוט האָט ער אויף איהר געקוקט און דערביי געפיהלט די גלאַט־קייט און ווארעמקייט פון איהרע שלאנקע פיס און ער האָט זיי גענומען פּרעסען צו זיך נאָך שטאַרקער. און זי האָט זיך אַלץ געריסען און זיך געסטאַרעט צו זיין בייז:

— אָבער לאָזט שוין אַמאָל אָפּ! לאָזט אָפּ!

אָבער ברוך האָט איהר פּלוצלונג אַ הויב געטהאָן העכער פון אייזער־נעם צוים און גענומען בייז פּאָדערען:

— גיט אַ שמייכעל! גיט אַ שמייכעל ווי אַ קינד! אז ניט — פאַלט איהר!..

און ער אליין איז ווי פערפרוירען געוואָרען פון שרעק, ווייל דער קלאַנג פון זיין שטימע האָט איהם אליין געזאָגט פעסט און זיכער, אז — — — —אָט, אָט, נאָך אַ מינוט, נאָך אַ רגע און זי פאַלט, פאַלט פון אָט דער שווינדערליכער הויך — — — —

זי האָט אין זיינע הענט אַ לייכט ציטער געטהאָן און גלייך דערויף גענומען שמייכלען, געהאָרכזאם, מיט דעם שמייכעל פון אַן אונשולדיג קינד.

— אָבער, ווי ווערט מען אַזוי צובאַלעוועט? גאָט מיינער! — האָט זי אַרויסגעזאָגט שמייכלענדיג. געוואָלט האָט זי מיט די ווערטער זיין שטרענג און פערטויבען איהר געהאָרכזאַמקייט, אבער ארויסגעקומען איז דאָס עפּעס אַזוי וואַרעם, אַזוי ליעב... אַז אַט — זאָל ער זי נאָך האַלטען — — —

א צופריעדענער האָט ער זי ארונטערגעשטעלט נעבען זיך, זאָגענדיג:

— אַט אַזוי זיינט איהר מיר אַ וואוילע!

— געהט צום טייוועל! — האָט זי האַלב ערנסט אַ זאָג געטהאָן. נאָכדעם האָט זי זיך גענומען קוקען אויף איהם דורכדרינגענדיג, שטרענג:

— איך וויל ניט, אַז איהר זאָלט צוגעהן צו מיר נאָהנט! איהר הערט?!

ברוך, אָבער, האָט זי אָנגענומען פאַר'ן האַנט העכער פון עלענבויגען און אַריינגעקוקט איהר גלייך אין די אויגען, און געזאָגט:

— חנה, שמייכעלט אָט איצטער, עס וועט דאָך זיין אַזוי שעהן... שמייכעלט איצטער — אָט, גלאַט אַזוי זיך. אַליין — — — —

און חנה האָט ניט אויסגעהאַלטען, זי האָט זיך געפּיהלט ווי אַ „גע־כאַפּטע“ און זי האָט גענומען שמייכלען האַלב פערשעמט, זיך אָפּגעדרעהט אויף אַ זייט און אַ ביסעל אַראָפּגעלאָזט איהר שעהנעם קאָפּ און אָפּגעזאָגט שטיל, מיט אַ קינדערשער מינע:

— געהט צום טייוועל!..

— חנה! איהר זייט דאָך נאָך אַ קינד, אַ חנקע! מיר זענען דאָך נאָך אַלע קליינע קינדער, צולאָזטע, גליקליך־נאַרישע, חנה! און וואָס איז דאָס היינט פאַר אַ זומער! אַזאַ זוניגער, ווילדער?!

און וואָס איז דאָס פאַר אַ מאָדנע געוואָרען, קליידער וואָס פערשפּיע־לען זיך פון אויבען ביז אַראָפּ? און נאָך מיט אַזעלכע גרויסע, פּערלמו־טערנע קנעפּ.

און פאַר וואָס איז דיין קלייד גראָדע אַ בלויע?

די פּעטליעס זענען האַלב רונדע, מיט אַ ווייסינק־זוימעל און פאַר־וואָס זענען אָט אַ די פּערלמוטענע קנעפּ און די בלויע פּעטליעס, אַזוי ריכטיג גלייך?.. און דערלויפען ביז'ן סאַמע ברעג פון קלייד?..

און פאַרוואָס איז דאָס בלויז אויף איין זייט?

און גראָדע אויף דער לינקער? און אַט דאָס מילך־ווייסע זוימעל, בויגט זיך און שלענגעלט זיך נעבען די פּערלמוטענע קנעפּ און לויפט שנעל איבער דיין רונדער, לינקער ברוסט, איבער דיין שלאַנקען, לינקען פוס.

פאַר וואָס נאָר איבער דיין לינקען? .. זיינען דען ביי דיר ניט ביידע ברוסטען אַלץ איינס שעהן?

זיינען דען ניט ביי דיר ביידע פיס אַלץ איינס שלאַנק?

און דיינע האָר זיינען צושויבערט און פאַלען אויף דיין ווייסען, ליכטיגען פנים.

אָט נעהמען דיינע הענט פערריכטען די האָר, און דיין טאַליע ווערט נאָך רייצענדער, לענגער... אין די בלויע ארבעל איז אַריינגעארבייט דאָס שעהנע ווייסע געוועב און עס שלאָגט זיך דורך די בלענדענדע לויטערקייט פון דיינע שעהנע רונדע הענט.

און איך בין מיט'ן קאָפּ און מיט די אקסלען העכער און שטאַרקער פון דיר.

און אין מיר רייסט זיך איצט: פייער, חנה, פייער!

— געה אוועק! געה אוועק!

און ברוך כאַפּט זיך אָן מיט ביידע הענט פאַר די אייזענס.

און דערפיהלט ווי אָפּצורייסען אָט די אייזערנע צוים!

און חנה שטעהט און קוקט אויף איהם מיט איהרע ווייטע אויגען און שמייכעלט...

לעגט ברוך ארויף זיינס אַ האנד אויף איהרע ווייכען, רונדען אַקסעל.

זייערע אויגען בעגעגענען זיך און חנה ציטערט אויף, לייכט שמייכעלענדיג...

חנה! — — — ער נעהמט אַרום איהר טאַליע, זי גיט זיך אַ בויג און פאַלט צו צו איהם. אָט איז זי נעבען איהם, אַ וואַרעמע, איינגאַנצען אַן אויסגעצויגענע — — — טוליעט זיך...

— חנה! חנה!...

נאָר דאָס הארץ האָט אין איהם מיט אַמאָל אַ פּערצווייפעלטען ציטער געטהאָן... די אויגען האָבען זיך ביי איהם פּלוצלינג אָנגעצונדען בייז, די ליפּען האָבען גענומען שמייכלען קלוג און פון מויל האָט זיך אַרויסגעריסען:

— ל י ל י ת ! !

האָט חנה א שטארקען ציטער געטהאָן און זיך גענומען רייסען:

— לאָזט אָפּ!

ער האָט זי אָפּגעלאָזט און אויף זיין פּנים האָט זיך געשפּינעלט כמעט א טייווליש לאַכען:

— אָט צוליעב דעם ווערען דאָס אַלע פרויען געבוירען?

— ווילדער בחור! וואָס האָט זיך אייך גע'חלום'ט? לענט זיך צו א קאַלטען קאָמפּרעס צום קאָפּ! — — —

זי האָט זיך אויסגעדרעהט און איז אוועק.

ער האָט איהר נאָכגעקוקט...

נאַכטיג...

גראָז, בוימער, שטערען... און עס דערוויטערט זיך דאָס בלויע קליַיד... אָט איז דאָס שוין ניטאָ, און אָט בעוויַיזט זיך דאָס ווידער אין'ם אבענד, צווישען די בוימער — — — און פון דא און דארט שווימט, פון מאָל צו מאָל, ארוים בינעמ'ס קאָפּ: — צופּאטלעטעט האָר, א בלאס פּנים, רויטע ליפּען, אויסגעטשירעטע ציין, וואס לאַכען — — — לאַכען גלייך אין פּנים אריין — — —

ערגעץ נעבען א שטיין ליגט די קאָמפּאניע א מיעדע, א מיידעל פערציהט דארט דעם פּראָלעטארישען המבדיל:

ווײ־טער אר־בייט, ווי־דער אר־בייט!...

ווי־דער דרע־הען די מאַ־שי־נען!

די איברינגע נעהמען איהר אַרויסהעלפען...

די טענער טרייסלען זיך אויף, נעהמען זיך ציטערדיג פלעכטען, מישען זיך איבער, גיסען זיך צונויף אין א הארציג־צואוועהטאָגטער כוואַליע.

די כוואַליע נעהמט זיך שפּרייטען איבער די גראָזען און איבער שטיינער, איבער נאָהנטע און וויַיטע בוימער, און דער כאָר צוואוואקסט זיך, ווערט נאָך אַלץ גרעסער און גרעסער, דער גאַנצער בארג, דוכט זיך ברוך'ן, ווערט פול מיט אַלטע אידישע פּנים'ער, גרויע בערד, הארפּען... די קלאַנגען פערזיפצען זיך שווערער, דריקענדער, — דאָס זינגען מיט די אונטערגע־הענדע דורות, ציהען מיט'ן אַלטען אידישען ניגון דעם נייען זונטאַגדיגען

המבדיל... די לעצטע סטרונע... צו וועלען דען די קינדער פון אַט דעם דור אידיש קענען? צו וועלען זיי אידיש וויסען?..

ברוך דרעהט זיך אוים, קוקט אַראָפּ פון בארג, ווייט, ווייט אַראָפּ, עס ליעגט צואוואָרפען די גרויסע שטאָדט, ברייט און ווייט, נאכטיג... דעכער, דעכער... שפּיצען, טורעמס און איבער זיי ציהט זיך און שפּרייט זיך אַ געדיכטער, ווייס־גרויער נעבעל. דורך דעם נעבעל שלאָגען זיך דורך טויזענדער און טויזענדער עלקטרישע פייערען און קוקען ארוים ווי שטע־רען, ווי לבנות פון אַ טיעפען ים.

אַ ווינטעל.

עס רוישען די בלעטער, און אַט דאָס פערפלוכטע, אַט דאָס פער־שאָלטענע זינגען!

איהר וועט דאָך דאָרטען באלד צוקוועטשט ווערען פון אייערע איי־גענע טענער! אייזלען, אייזלען! אייך איז איצט שווער זיך אומצוקעה־רען אין אייערע ענגע שמוציגע גאַסען און געסלאַך? אַ? שווער?.. נאָר איהר זייט פערשאָלטען? פערשאָלטענע!

און די גאַנצע שטאָדט אונטען, קוקט ארויף מיט איהרע טויזענדער פייערען.

און אין זיין הארצען פערנעהמט זיך עפּעס מורא'דיג, שווער; און זיין הארצען, פיהלט ער, פרעסט זיך איצט אַ ים, אַ ים פאַר אַ שטורעם. און די גאַנצע שטאָדט איבער'ן שטאָדט זעהט אוים ווי אַ ים פאַר'ן שטורעם.

ווייט הינטער איהם דערהערט זיך אַ קנאַקען. חברה האָבען, ווייזט אוים, בעשלאָסען צו בלייבען נאָך אַ פּאָר שעה, און האָבען צו־לענט אַ פייער. דורכזיכטיגע, גאָלדענע שאָטענס נעהמען שפּרינגען אין דער נאַכטיגער לופט, טאַנצען אויף די בוימער, אויף'ן גראָז.

— כאַ־כאַ־כאַ! פייער, פייער! — צולאַכט זיך פּלוצלונג ברוך. און מיט אַזאַ מאָדנעם געפיהל, ווי דער פייער וואָלט דאָס אין זיין איינגע־נעם הארצען אויפגעפראַהלט — פייער! פייער! — — — —

*

פייער, פייער! — האָט ברוך געטראַכט קוקענדיג אויף די גאָלדע־נע שאַטענס וואָס האָבען געטאַנצט אַרום איהם. פּונקט ווי מיט דעם וואָלט ער אַנגערופען ביים נאָמען אַ סך זאַכען פאַר וועלכע ער האָט קיין נאָמען ניט געהאַט און איהם וואָלט זיך זעהר געוואָלט עס זאָל הייסען, אַז ער האָט יאָ זייער נאָמען. און ווייל דאָס זיינען דאָך אַלץ געבליבען זאַכען פאַר וועלכע ער האָט קיין נאָמען ניט געהאַט, האָבען זיי שטענדיג געאַר־בייט מיט איהם און דורך איהם, ווי ער וואָלט דערביי גאָר ניט געווען. און האָבען איהם אַפּט אויסגענוצט ווי מען נוצט צוליעב קליידער אוים אַ נאָגעל אין דער וואַנט. און ער פלעגט נאָכדעם בלייבען זיצען ווי אַן אָפּגעשמיסענער און טראַכטען פון זאַכען וואָס האָבען גאָר ניט געהאַט צו טהאָן מיט דעם וואָס איז געשעהן...

אַזוי איז אויך איצט ברוך געזעסען איינער אַליין — — — פּלוצלונג איז אבער נעבען איהם אויסגעוואַקסען בינעם און האָט זיך איבער איהם צולאַכט מיט אַ טרוקענעם הילצערנעם געלעכטער...

ברוך האָט איהם אָנגעקוקט און האָט געשוויגען און האָט איהם שווייגענדיג געפרעגט:

— פון וואָס לאַכסטו!...

און בינעם האָט איהם לאַכענדיג אָנגעקוקט און האָט געזאָגט:

— ווייסטו כאַטש, אַז מיר איז נעכטען איינגעפאַלען צו זאָגען ווע־גען דיר, אַז דו ביזט אַ גרויסער בארג און מיר אַלע זיינען אָפּגעבראַכענע שטיינער. וואָס וואָלגערען זיך ביי דיינע פים?

— וואָס מיינסטו?...

— איך מיין, אַז דו ביזט די פאַרקערפּערונג פון נאַרעשקייט, אַז די ביזט די פולע מאָס נאַרעשקייט און מיר זיינען בלויז שטיקלאַך. און דערפאַר טאַקע, איז ווי נאָר דו בעוויייזט זיך צווישען אונז, דערזעהן מיר דיך, און עס ווערט אַ טומעל! — ברוך, ברוך! — ווייל עפּעס אַ קליי־

ניגקייט, אזא מין פולער, אזא גרויסער, אזא צוטומעלטער און אַפּגעריי־
סענער נאַר.

— אבער דאָס האָבען דאָך נאַר היינט די מיידלאַך אזוי געשריען...

— זאָגט ברוך, ווי ער וואָלט בינעמס רייד געגומען לייכט.

— כאַ־כאַ, די מיידלאַך וועלען דאָך דאָס שטענדיג טהאָן גיכער
פון די מענער, וואָרום ביי זיי איז דאָך שוין די נאַרעשקייט כמעט ווי
אויסגעטריקענט געוואָרען. זיי זיינען דאָך שוין אזוי לייכט, אז זיי וואָל־
טען זיך שוין פילייכט גאָר ניט געקאָנט איינהאַלטען אויף דער וועלט,
ווען זיי זאָלען זיך ניט אָנהאַלטען אָן דעם ביסעל נאַרישקייט פון אונזערע
בחורים, און ווען זיי דערזעהען דיך, איז דאָך שוין גאָר אָפּגערעדט. — די
האָסט דאָך ערגעץ אליין געזאָגט, אז „אונזערע היינטיגע מיידלאַך, זיי־
נען דריטעלדיגע, פערטעלדיגע מענשען. — און אז נאַרעשקייט וועגט..."
נו פרעג איך דיך, ווער אדרבה קאָן נאָך זיין וואָגיגער פון דיר? ! דו,
וואָס דרעהסט זיך שטענדיג ארום צווישען אונז אָן אַנגעבלאָזענער, ווי
דו וואָלסט ארומגעגאַנגען צווישען א נישט ווירדיגען דור, ביזט דאָך נאָך
אלעמען א צוטומעלטער און בלינדער נאַר. און דיינע אלע פּלענער זיינען
דאָך נאַר דאָן קיכאָטישע שפּעקולאַציעס. מיר זיינען דאָך דאָ אלע אָפּ־
געריסענע פערוואָרפענע. מיר ווייסען נאָך אפשר וואָס עס איז געווען
מיט אונז, אָבער מיר ווייסען ניט וואָס עס וועט זיין מיט אונז, און דאָס
וואָס איז איצט, איז צו טרוקען און אָרעם, אז מיר זאָלען דאָ עפּעס
קאָנען זייהען, אז מיר זאָלען וויסען, וואָס עס קאָן זיך דאָ צונעמען. דע־
ריבער קאָן דאָך קיין גרויסער גלויבען ניט זיין אין זאַכען, וואָס ווערען
אַנגעווענד אויף דאָ. און אָט דערפאַר טאַקע קוקען מענשען אויף דיר
ווי אויף א בייז וואונדער. זיי וואונדערען זיך אויף דיין נאַרעשקייט, און
דו מיינסט, אז זיי בעוואונדערען דיך... און דו מיינסט געוויס אויך, אז
דו דערווייזסט דאָס אזוי מיט זיך דיין אמת, אז נאַרעשקייט וועגט... אבער
ווי, אז אין דער אמת'ן איז אין דיר נאַר דאָ טעמפּקייט און נאַרעש־
קייט, געמישט מיט א ביסעל ביטערקייט און עקשנות, מיט וואָס דו
קאָנסט זיך דאָ נאַר ארומדרעהען ווי א בער?... איז צו וואָס דיין נאַרע־
שע אַנגעבלאָזענקייט?... צו וואָס דיין גאַנצער כעס? צו וואָס דיין אָנ־
שטעל?... צו דו מיינסט ניט אנדערש, אז דערפאַר וואָס דו האָסט דורכ־
געמאַכט א פּאָגראָם קומט דיר א קרוין אויפ'ן קאָפּ... אבער דו נאַר איי־

נער, האָסטו געפּרואווט טראַכטען, אַז דיין גאַנצע אַנגעבלאָזענקייט נעמט זיך ביי דיר פון דעם, וואָס מען האָט דיר ערגעץ אַנגעשפּיגען אין פּנים אריין ?... דו ביזט זיך געקומען אהער ארומוואַשען, צום סוף דערעהסטו זיך גאָר ארום צווישען אונז ווי אַן אַנגעבלאָזענער אינדיק. און צו דיין גליק, איז דאָס לעבען ארום אונז אַזוי אַרעם, אַז מען איז צופריעדען זיך אומצוקוקען אפילו אויף איינעם וואָס געהט שטענדיג ארום אַן אַנ־גע׳ברוגז׳טער — — — איך פאַרשטעה אפילו, אַז דו אליין גלויבסט ניט אין קיין זאַך וואָס דו טהוסט. נאָר טהאָן עפּעס מוזטו, כדי ניט צו טראַכטען פון דעם וואָס דו ווילסט ניט טראַכטען... כאַפּסטו זיך אַ צו־טומעלטער אַז אין אַלץ וואָס קומט דיר צו דער האַנט. און אין בעסטען פאַל טראַכסטו זיך: — ווער ווייסט ? אפשר וועט דאָס טאַקע יאָ ברייג־גען נוצען ? אפשר וועט דאָס דיך טאַקע מאַכען פאַר אַ פיהרער און בויער...

— אבער וואָס האָסטו זיך מיט אַמאָל אַזוי צולאָזט ?! רופט זיך ברוך אָן — וואָס כאַפּט דיך נאַכאַלעמען אזוי דער רוח אוועק !? נו איז וואָס, אַז איך בין אַ נאַר ? עס וואָלט דאָך געווים געוועזן פיעל טרויערי־גער ווי עס איז, ווען ביי אונז וואָלט זיך אפילו קיין איין נאַר ניט פער־וואַלגערט.

— כאַ — כאַ כאַ ! — צולאַכט זיך בינעם — דו ביזט דאָך נאָך אַלעמען — אַ גליקזעליגער נאַר ! ווי וואויל דיר איז ! איצט מעגסטו שוין הייסט דאָס מיט רעכט, ארומגעהן אַן אַנגעבלאָזענער, ווייל דו מיינסט דאָך, אַז דו ראַטעוועסט אונזער דור מיט דעם, וואָס דו ביזט זיין נאַר... און איצט מעגסטו מיר הייסט דאָס שוין מיט פולער רעכט הייסען צו־נויפרופען דעם מיטינג פון די נאַרעשע „פאַרמער“ דיינע, און דאַרטען וועם־טו זיי דערצעהלען ווי אזוי דו האָסט גערעדט מיט אַ גובערנאַטאָר. און אַז דערפאַר וואָס זיי זייענען די קליינינקע נאַראַנימלאַך, און דו ביזט זייער גרויסער נאַר, דאַרפען זיי למען השם זעהן געבען נייע דאָלאַרס, ווייל מען דאַרף איצט פאַהרען אַנקוקען דאָס לאַנד... און דאָס אַלץ כדי צו מזכה זיין דעם דור אין וועלכען דו לעבסט, מיט נאַראַנים און נאַרעשקייט. —

— אַך דו נאַר, דו נאַר ! — האָט זיך ברוך אַנגערופען — אודאי פלוידערסטו שוין איצט צופיעל. אבער עס איז אמת, אַז מיר זיינען דאָ

קינדער פון א דור וואָס איז שטום און בלינד, און אונזער לעבען, און אונזער לאַגע דאָ, איז אַזאַ, אַז מיר קענען אָפט אויסקוקען קאָמיש, מיר מוזען אָפט אַנהויבען אַ זאַך, ניט זייענדיג זיכער צי מיר וועלען זי ענ־דיגען, און דאָך מוזען מיר דאָס טהאָן מיט עקשנות און מיט גלויבען, וואָרים עס קאָן דאָך פּאַרט זיין, אַז די איצטיגע טהואונג זאָל זיין די ריכטיגע...

— כאַ־כאַ ! — שרייט אוים בינעם — דו רעדסט דאָך שוין ווידער ווי איינער, וואָס איז אַראָפּגעקומען צו שטראָפען די זינדיגע וועלט !— הער אויף מיט די דאָזיגע דרשות דיינע. הער בעסער וואָס איך וועל דיר זאָגען. — נאָך מיין מיינונג, ווייסטו אַזוי פון דעם וואָס עס קומט פאָר אין דיר, ווי עס ווייסט אַ קאָכעדיגער קעסעל פאָר וואָס און צוליעב וואָס ער קאָכט, כאָטש דער קעסעל ווערט דאָך הייס, און אמאָל הויבט ער אויף זיין צודעק, און לאָזט אַרויס אביסעל דאַמפּף, ווי דו לאָזט אַרויס דיינע מעשה׳לאך פאַר קינדער... דו ביזט איגנאַנצען ווי אַ פּריטשמעליעטער ווי איינער, וועמען מען האָט דערלאַנגט אַ שווערען קלאַפּ איבער׳ן קאָפּ און ער קאָן נאָך אַלץ צו זיך ניט קומען... נאָר ווען איך זאָל קאָנען, וואָלט איך דיך פאָרט אָפּגעמאָלען און וואָלט דיך בעהאַלטען, כדי מען זאָל אמאָל קאָנען זעהן דעם ווערט פון אונזער צייט, אַז אַזויינער ווי דו איז ביי אונז אַ העלד געווען. דו ביזט אַ צוטומעלטער און אַ צודרעהטער, נאָר דיר העלפט דיין גאַנצקייט. דו ביזט גאַנץ אין דיין שטענדיגען אַרומגעהן ווי אויף שטאָלצען, מיט דיין שטענדיגען אַרומגעהן אַזוי ווי עמיצער וואָלט דיר אַנגעהאַנגען אַ לונג און לעבער אויפ׳ן נאָז, און דו, אין דיין גרויסער נאַרישקייט, פיהלסט, אַז דו דאַרפסט דאָס טראָגען מיט גרוים ווירדע, און אַז דערפאַר טאָרסטו אפילו קיין נאַרעשקייט ניט בעגעהן, וואָרים דער לונג און לעבער קאָן דאָך דיר חלילה אַראָפּפאַלען פון נאָז... אָט נעם למשל דיין פערהאַלטען זיך צו פרויען, דיינע אויגען קוקען דאָך אויף זיי, ווי די אויגען פון אַ צורייצטער און הונגעריגער חיה, דו וואָלסט זיי דאַכט זיך מיט די ציין געגעסען. און אָט האָסטו זיך אַ גאַנצען טאָג אַרומגעיאַגט נאָך זיי ווי אַ ווילדער, און זיי זיינען, ווי אַלע מאָל, גע־רייצט געוואָרען פון דיינע נאַרישע און הונגעריגע בליקען און האָבען זיך די גאַנצע צייט געהאַנגען אויף דיר, ביז גאָט האָט געהאָלפען און דו האָסט אויפגעכאַפּט אויף דיינע הענד חנה אַליין, און האָסט זי געבראַכט

אהער, איז וואָס האָסטו דאָ געטהאָן מיט איהר ? — כאַ־כאַ־כאַ !...
ברוך האָט זיך דאָ מיט אמאָל א הויב געטהאָן אן אנגעצונדענער און געגומען שרייען :
— צום טייוועל ! דו געהסט אוועק פון דאנען ? !
בינעם אָבער האָט זיך ניט גערירט פון אָרט און האָט זיך צולאַכט נאָך גיפטיגער.
— געה אוועק פון דאנען, זאָג איך דיר ! — האָט ברוך אויסגע־שריען.
איז בינעם דערויף געוואָרען נאָך לאַכענדיגער און בלאַסער און האָט איהם ארויסגעשטעלט א לאַנגע צונג..
— וואָס, דו ביזט משוגע געוואָרען ! ? — האָט ברוך אויסגעשריען און איז צוגעלאָפען און געוואָלט אנכאַפּען בינעם'ען. זיין האַנט האָט אָבער קיינעם ניט געטראָפען !...
— בינעם, בינעם ! — האָט ברוך גענומען רופען, אליין ניט ווי־סענדיג וואָס ער טהוט. און גלייך דערויף האָט ער דערהערט בינעם'ס קול :
— וואָס דו ביזט טאַקע דאָ ? ! אַ, איצט פערשטעה איך שוין פאַר וואָס פריהער האָט מיך ביילקע אלץ געצויגען אהערצו נאָך האַלץ פאַר'ן פייער, און איצט איהר לאַה !
און בינעם איז אַנגעקומען פון צווישען די ביימער מיט לאַה'ן, טראַ־גענדיג אין די הענט אַנגעקליבענע דאַרע שטיקלאַך צווייגען.

— —

— און ווייסטו — האָט זיך בינעם געווענדעט צו ברוכ'ן — ביי מיר מיט לאַה'ן איז געבליבען, אז איך בין גאָר אינגאַנצען ניטאָ. איך בין דאָס נאָר אזאַ מין בעגריף צווישען דיר און די אַנדערע, צווישען דיר און די האַלבע נאַראָנים, די פערטעל נאַראָנים, און די גאַנץ קלוגע...
ברוך האָט זיך אָפּגעקערט פון בינעמען און האָט גלייך אַנגענומען לאַה'ן ביי דער האַנט, ווי ער וואָלט וועלען זיין זיכער, אז זי איז דאָ. און אז בינעם האָט דאָס דערזעהן האָט ער זיך צולאַכט און האָט זיך לאַכענדיג געווענדעט צו לאַה'ן און געזאָגט :
— נו, נו לאַה, גיט מיר שוין איבער אייער ביסעל האַלץ און בלייבט דאָ א ווייל.. איך בין דאָך נאָר א בעגריף אזאַ... וועל איך דאָס נחומ'ען

ניט דערצעהלען, און וועל דאָס חנה'ן ניט דערצעהלען. און וועל דאָס זיך אליין אויך ניט דערצעהלען...

— וואָס איז מיט אייך, ברוך? — האָט זיך לאה אנגערופען — זעהענדיג ברוך'ס שרעקליך צורייצטען פנים.

— וואָס מיט מיר איז, לאה? וואָס מיט מיר איז! — פערלאַנגען פון אן אדלער, נאָר קיין פליגלען זיינען ניטאָ. מאַך איך זיך אַפּט גרייט צום פליהען און פליה ניט, און דאָס ערגסטע, — איך מאַך, ווייזט אויס, אלץ אן אַנשטעל פון איינעם וואָס פליהט... אבער ניין ניט דאָס, לאה, ניט דאָס! עפּעס קאָכט זיך אין מיר ווי אין א קעסעל, און איך וויים ניט וואָס דאָס איז, און דאָס וואָס איך טהו, האָט, דאַכט זיך, גאָר ניט צו טהאָן מיט דעם וואָס עס קומט אין מיר פאָר. ווער איז אין דעם שולדיג, לאה, ווער איז אין דעם שולדיג?

—ברוך, גאָט איז מיט אייך! וואָס רעדט איהר?... — האָט זיך לאה אַנגערופען און איז צוגעקומען הארט צו ברוך'ן און גענומען אין דער דונקעלהייט קוקען ארויף צו זיין פנים, צו זיינע אויגען. און ווען ברוך האָט זי דערפיהלט נעבען זיך א ווייסע, אן אויסגעצויגענע, האָט זיך אלץ אין איהם גענומען בעטען זי ארומצונעהמען, זי לאַסטשען און קושען. עס האָבען זיך שוין ביי איהם אפילו די הענט גענומען הויבען, נאָר פּלוצלונג האָט ער זיך דערמאָנט אן חנה'ן.. און אין די בוימער ארום איהם.. א שרעקליכער ציטער איז מיט אמאָל אריבער זיין לייב, און די הענט האָבען זיך ביי איהם אַפּגעלאָזט. און ער איז געבליבען שטעהן פאַר לאה'ן ווי א ליידיגער, ווי א שולדיגער... נאָכדעם האָט ער אבער ווידער גענומען קוקען אויף איהר ווייסען פנים, אויף איהר ווייס קלייד און אויף איהרע אקסלען וואָס זיינען ביי איהר אזוי רונד ווי ביי חנה'ן און האָט צו איהר גענומען ריידען:

וויפיעל גוטע און שטילע רוה איהר טראָגט מיט זיך לאה! ווי גוט עס איז, וואָס איהר זענט אליין אזא ווייסע און קלייד זיך אזוי אַפּט אין ווייסען, און ברייננגט מיר אזוי אַפּט ווייסע בלומען, וואָלט נאָר אויפ־געגאַנגען א ליכט פאַר די אויגען, וואָלט נאָר אלץ ניט אזוי שווארץ און טעמפּ געווען, וואָלט נאָר גאָט אונז אויף דער אמת'ען געהאָלפען! —

און דערביי האָט זיך זיין שטימע געדעגט און געציטערט, און זיינע אויגען האָבען ווארעם און בלענדענדיג געקוקט אויף לאה'ן און האָבען

זי ארומגענומען און האָבען זי געקושט און האָבען זי געוואָרעמט. אַט פּונקט ווי זי וואָלט אין זיינע הענט געלעגען...

נאָכדעם האָט ברוך מיט זיין האנט אָנגענומען די פינגער פון לאה׳ס האנט, און אַזוי האלטענדיג זיך האנט אַז האנט האָט ער זיך מיט איהר געלאָזט דורך די שאָטענס צו דעם פייער.

דאָס פייער האָט געברענט און געקנאַקט און זיינע שאַרפע צונגען האָבען זיך אינאיינעם מיט׳ן רויך געריסען ארויף, און אַלע וואָס זיינען געזעסען ארום דעם פייער זיינען געווען פאַרשפּינגעלט פון זיין ליכט, און זיי, אינאיינעם מיט די ביימער און פעלזען ארום, האָבען אויסגעזעהן ווי גייסטער, וואָס זיינען נאָר וואָס ארויסגעשפּרונגען פון פייער.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

ווען ביילקע האָט דערזעהן ברוך׳ן און לאה׳ן האָט זי קוקענדיג אויף זיי און אויף׳ן פייער אויפגעזונגען:

פלאַקער פייער, פלאַקער,
פלאַקער פרעהלאך צו!

און חנה האָט זיך דערביי אויסגעצויגען נעבען מאַקסען און אוועק־געלייגט איהר קאָפּ אין זיין שויס. — — —

ברוך און לאה האָבען זיך אנידערגעזעצט נעבען פייער. לאה האָט זיך געזעצט אַזוי, אַז זי זאָל זיין צווישען נחום׳ען און ברוך.

ברוך איז געבליבען ווי איינער אליין, און ער איז געזעסען און גע־קוקט אויף דעם פייער ווי ער וואָלט פון איהם די אויגען ניט געקאָנט אוועקנעהמען. אין קאָפּ האָבען זיך געוועבט געדאנקען אין זאכען פון וועלכע ער האָט ניט געוואוסט און ער האָט געטראַכט:

פייער, פייער! — דאָס איז דאָך דער נאָמען פון אַלץ וואָס האָט קיין נאָמען ניט — — — ווען עמיצער זוכט זיך, און קאָן זיך ניט געפינען, זאָל ער זיך אוועקזעצען און זיצען לאַנג ביי אַ פאַנאַנדערגע־לייגטען פייער — — ביי דעם פייער איז דאָך אַזוי פיל צושטערט און געבויט געוואָרען — — — ביי אַזאַ פייער זיינען אויף די דאָזיגע בערג ערשט ניט לאַנג, די אינדיאַנער געזעסען. ביי אַזאַ פייער האָבען דאָך ערשט ניט לאַנג די קוויקערס זייערע הײמען און טרוימען געבויט. — —

— און ווי לאַנג איז דען, אַז מיר זיינען ביי אַ פייער אין דער מדבר געגאַנגען ? — — —

נאָכדעם האָט ברוך ניט ווייט פון זיך דערזעהן אַ גרויסען שטיין. האָט ער איהם צוגערוקט צו זיך און האָט זיך אויסגעצויגען און אוועקגעלייגט זיין קאָפּ אויפ'ן שטיין... בינעם האָט זיך צולאַכט און חנה האָט דערפיהלט ווי אַ שלאַנג וואָלט זי אַ ביס געטהאָן... און זי האָט אַ הויב געטהאָן איהר קאָפּ פון מאקס שוים — — — זי האָט זיך ניט געקאָנט איינהאַלטען און גענומען קוקען גלייך אויף ברוך'ן. עס איז ביי איהר אויסגעקומען, אַז ער האָט אוועקגעלייגט זיין קאָפּ אויפ'ן שטיין, כדי זי צו בעליידיגען. זי האָט עפּעס געוואָלט זאָגען און האָט ניט געזאָגט, און האָט צוריק אַראָפּגעלאָזט איהר קאָפּ אויף מאקס שוים. — — —

ברוך האָט אָבער נאָכדעם שוין לאַנג ניט געקאָנט איינהאַלטען זיין קאָפּ אויפ'ן שטיין, האָט ער זיך שטיל אויפגעהויבען און אָנגענומען דעם גרויסען שטיין, אויף וועלכען ער איז געלעגען און האָט איהם מיט זיינעביידע הענט אויפגעהויבען איבער זיין קאָפּ, און איז מיט איהם צוגעגאַנגען צו אַ דערבייאיגען פעלז, וואָס האָט זיך אַרויסגעהויבען פון דער ערד ווי אַן אויפגעשפּרונגענע כוואַליע. און ער האָט מיט זיין גאַנצען כח אַ שליידער געטהאָן דעם שטיין אָן דעם פעלז. דער שטיין האָט זיך אַ בייזען פּאַטש געטהאָן אָן פעלז און איז זיך אין שטיקער צופלויגען. און דער ווידער־קול פון דעם קלאַפּ האָט אָפּגעהילכט אין דער נאַכטיגער באַרגלופט אַ צוויי דריי מאָל. די קאָמפּאַני אַרום פייער איז פון דעם צושראָקען געוואָרען ווי פון אַ פּלוצלינגען דונער. ביילקע האָט אַרויסגעלאָזט אַ ווילדען קוויטש. חנה האָט אויפגעהויבען איהר קאָפּ. בינעם האָט לאַכענדיג אויסגעשריען :

— כאַ־כאַ ! ס'אַרא כח אַביסעל ! ניט אומזיסט זאָגט ער, אַז נאַרישקייט וועגט !...

ביילקע איז צוגעלאָפען צו ברוך'ן און גענומען שרייען :

— גאָט מיינער, וואָס פאַר אַ שלעכטער מענש איהר זענט ! איהר האָט דאָך מיך דערשראָקען אויף טויט !

— נו, איהר וועט נאָך לעבען בלייבען — האָט איהר ברוך געענטפערט, זי אָנגעקוקט אַ ווײַלע, און גלייך ניט ווייט פון איהר דערזעהן

נאָך א שטיין, האָט ער דעם שטיין ווידער אויפגעהויבען איבער זיין קאָפּ מיטביידע הענט, און א געשריי געטהאָן:

— היט זיך!!

און דער שטיין איז מיט א נאָך גרעסערען קראַך געפאַלען אויפ׳ן פעלז און איז זיך אין שטיקער צופלויגען.

ביילקע האָט ווידער אויסגעשריען, אבער גלייך דערויף איז מענדעל אויפגעשפּרונגען א בעגייסטערטער: —

— ברוך, דו ביזט גרויס. דאָס איז א געניאַלע אידעע! — און ער האָט אויך אויפגעזוכט א שטיין און האָט איהם מיט א ווילדען „האַך“, צו־שלאָגען אַן דעם פּעלז.

האָבען זיך נאָכדעם אַלע מיט אַמאָל דערפּיהלט ווי ארומגעכאַפּט פון א ווילדער פרייד. — די פרויען האָבען גענומען לאַכען, דערפיה־לענדיג א גרויל ביי יעדען געלונגענעם קלאַפּ פון א שטיין אַן פעלז. און די מענער האָבען זיך אַלע גענומען מעסטען זייער כח מיט שליידערען שטיינער אַן דעם פעלז. און דער שטילער בארג האָט גענומען הילכען אין דער ליכטיגער נאַכט אריין מיט ווילדע ווייבערשע געלעכטערס און גע־שרייען, מיט קלאַנגען און פיעלע טיעפע ווידערקלאַנגען, פון דעם קראַ־כען און קנאַלען און פּלאַצען פון שווערע שטיינער אַן זיין אַלטען אויפ־געבוואַליעטען גרויען פעלז.

קאַפּיטעל 7

מיִערע, הונגעריגע, אָבער דאָך אויפגעראַמטע, מיט אַ בעזונדער ברייטקייט אין זייערע הערצער, מיט אַ בעזונדער אָפענקייט אין דעם קלאַנג פון זייערע שטימען, האָבען זיי זיך אַלע אַראָפּגעלאָזט פון דעם באַרג. עס איז זיי געווען ווי זיי וואָלטען זיך נאָר וואָס אָנגעטרונקען מיט גוטען אַלטען וויין. פריי און אָהן צערעמאָניעס האָבען זיך די מיידלאַך געלאָזט אַרומנעמען, עס איז געווען ווי זיי וואָלטען איצט אַלע דערפיהלט, אַז נאָך אַזאַ טאָג ווערט אַלץ גערעכט און גוט. נאָך אַזאַ טאָג ווערט מען פאַרבריידערט און פאַרשוועסטערט, און כאָטש עס וואָרעמען זיך דערביי אויך גאַנץ אַנדערע געפיהלען, מעג מען אָבער. מען מעג...

דער ברייטער און געדרעהטער וועג, וואָס האָט געפיהרט באַרג אַראָפּ דורך וואַלד און שטיינער, איז געווען ווייס, און האָט געבלענדט אין דעם שיין פון דער לבנה, ווי ער וואָלט געווען פאַרשפּרייט מיט ווייסע לייַלאַכער.... אַ פרעהליכע ליכטיגקייט האָט געבלענדט פאַר די אויגען און דער וועג האָט זיך ווי אַן אויסגעהאַמערטער געשניטען דורכ'ן טונ־קעלען וואַלד. דער וואַלד האָט פון זיינע בוימער און באַרג שפּיצען אָפּ־געענטפערט זייערע אַלע רייד, זייערע געלעכטערס און זייערע קלאַנ־גען, ווי ער וואָלט זיי דערמיט פערזיכערט, אַז ער הערט זיך צו צו זיינע שטיפער און ווייסט פון אַלץ וואָס זיי טהוען און רעדען. ער, דער וואַלד, איז ניט טויב און ניט בלינד, און ער זעהט אפילו, ווי דער שווארצער יאָהר, וואָס האָט זיך אַ גאַנצען טאָג געפּלאָנטערט צווישען זייערע פיס, איז איצט אויסגעשעפּט און מיער און האָט הנאה פון זיין מיעדקייט...

נחום האָט זיך מיט אַ בעפרייטער אָפענהערציגקייט געווענדט צו מענדלען:

— דו ביזט דאָך אומגענאַנגען אויף די פּאַלעסטינער בערג. זאָג דעם אמת, זענען דאָרטען אויך פּאַראַן אַזוינע ליכטיגע וועגען ! ?

— פאַראַן, — ענטפערט מענדעל, צוטוליענדיג פעסטער צו זיך זיין מיידעל — פאַראַן!

— און דאָרט וואו עס איז ניטאָ, קאָן מען דאָך אַזוינע וועגען מאַכען. — זאָגט ווידער נחום, אָבער דעם מאָל ווענדט ער זיך שוין ניט צו מענדלען נאָר צו לאה'ן. און לאה אין איהר ווייסען קלייד איז אין דעם לבנה־ליכט נאָך ווייסער און שעהנער, און זי איז צופריעדען און גוט צו איהם, און ער נעמט זי אַן אונטער'ן האַנט און הערט ווי דער וואַלד ענטפערט אָפּ צוריק:

קאָן מען דאָך אַזוינע וועגען מאַכען...

— —

און ברוך האָט זיך געווענדט צו חנה'ן, ווי ער וואָלט זיך פאַר איהר געקלאָגט:

— חנה, בין איך הונגעריג, אַז דער טייוועל נעמט מיך!

און חנה ענטפערט שוועסטערדיג:

— אַט זענען מיר דאָך שוין באַלד ביים ברעג, עס זעהט זיך דאָך שוין דאָס וואַסער.

— אָבער איך בין הונגעריג! — האָט איהר ברוך איבערגעשלאָגען.

— יאָ, — ענטפערט חנה — אָבער ווי נאָר מיר וועלען אַריבער־פאָהרען דאָס וואַסער, וועלען מיר אַריין אין דעם ערשטען בעסטען רעס־טאָראַנט און מיר וועלען זיך אַלע אָנעסען.

און זיינע רייד און איהר ענטפער האָבען מיט זיך געטראָגען אַזוי פיעל געטריישאַפט און נאָהענטקייט, אַז זייערעביידענס הערצער זיינען אויפגעשפּרונגען און זיי האָבען גענומען געהן איינס נעבען צווייטען ווי צוויי צאַפּעלדיגע הירשען. — — — — — — — — — — — —

— —

ברוך האָט אָנגענומען חנה'ן אונטערן אָרעם. חנה האָט זיך אומגע־קוקט — — —

ברוך האָט אַ צופריעדענער געקוקט אויף איהר און אויף דער לופט. און האָט געזאָגט:

— פיהלסט איהר ניט ווי די לופט ארום האָט גענומען שמעקען ווי מיט האָניג? — — —

— „מיט האָניג?“ — האָט חנה איבערגעפרעגט שמייכלענדיג. און

זי האָט זיך נעבען ברוך'ן אָפּגעשטעלט א ווײַלע, איהרע נאָז־פליגלען האָבען זיך גענומען שפּרייטען. זי האָט גענומען ציהען אין זיך די לופט אַזוי, אז עס האָט זיך קלאָהר אנגעזעהן דאָס הויבען און פאַלען פון איהר ברוסט. — — —

ברוך האָט אויף איהר געקוקט מיט פרייד און געפרעגט:

— א יאָ, האָניג? !

חנה האָט זיך נאָך מעהר צושמייכעלט, און זיך אָנגערופען:

— וואָסער האָניג? ! איהר זענט פּשוט הונגעריג. מען זאָל אייך לאָזען, וואָלט איהר איצט גענומען בײַסען די לופט מיט די ציין. — —

און לייכט שפּילעוודיג איז דערבײַ פאַר ברוכ'ן אויפגעגאַנגען דער געדאַנק, אז דאָס וואָס א מענש האָט איינמאָל אויף דער אמת'ן געהאַט און געוואָלט האָבען, — דאָס בלייבט אויף אייביג זיינס. און עס צו־וואַקסט זיך נאָך אַלץ ליעבער און ווערט נאָך אַלץ רייכער און שעהנער — — — און ווי ווײַט איז דען דאָס דאָרף, וואו זיי זענען ביידע אויס־געוואַקסען? — א שפּאַן פון דאַנען.

און ברוך און חנה געהען איצט איבער א ליכטיג ווייסען וועג, אויף א ווייטען פרעמדען באַרג און זיי שמייכלען ביידע און שמייכלענדיג זייי־נען זיי ביידע „אין דער היים" און זיי זענען ביידע צוויי קליינע קינ־דער, און זייערע ביידענס מאַמעס לעבען נאָך, און זייערע ביידענס מאַ־מעס זיינען נאָך יונג און שעהן. און זייערע ביידענס מאַמעס לאַכען פון זיי, פאַר וואָס זיי קריעגען זיך שטענדיג. — זי, איבער איהר שוואַרץ קעצעל, און ער, איבער זיין רויטען הונט. — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

און ברוך און חנה רעדען צווישען זיך גיט רעדענדיג: —

— חנקע!

— ברוך!

— זעהסט דעם גרויסען שוואַרצען אָדלער?

— אָי, סאַראַ שרעקליכער! ! — שרייט אויס חנקע, זיך אַנטוליענ־דיג אָן ברוכ'ן. און זי פרעגט:

— וועמעס איז ער?

— מיינער. — ענטפערט ברוך.

— אויף וואָס דאַרפסטו איהם, אַזא גרויסען און שרעקליכען?— פרעגט חנקע זיך נאָך מעהר צוטוליענדיג צו ברוך'ן.

— וואָס הייסט, אויף וואָס? איך פליה דאָך אויף איהם ארום אַלע נאַכט ארום דעם דאַך פון דיין הויז.

— ווי, ער לאָזט זיך דען זעצען אויף זיך?

— אודאי לאָזט ער זיך זעצען. אָט קום ועסטו זעהן.

און ברוך נעמט און זעצט זיך מיט איהר אוועק אויפ'ן אדלער. און דער אָדלער הויבט זיך מיט זיי אויף פון דער ערד און נעמט זיך מיט זיי טראָגען איבער דער גרויסער און ליכטיגער נאַכט. און ער טראָגט זיך מיט זיי אזוי לאַנג, ביז מאַקס קומט אָן און זאָגט:

— בין איך דאָס אביסעל הונגעריג, חנה! איך וואָלט דאַכט זיך איצט געקאָנט אויפעסען א פערד מיט די פּאַדקאָוועס! — — — — —

— —

בינעם איז געגאַנגען מיט ביילקען, האָט געהאַלטען זיין האַנט ארום איהר טאַליע, און ערטערוייז, וואו דער וועג האָט זיך זעהר שאַרף גע־לאָזט בארג אראָפּ, האָט ער זי כמעט געטראָגען אונטער די הענט.

— ביילקע, מיינסט איהר ניט, אז מיר קאַטשען זיך איצט אַלע ווי שטיינער בארג אראָפּ? — האָט ביי איהר בינעם געפרעגט לאַכענדיג.

— כאַ—כאַ? — פאַר וואָס ווי שטיינער!? פאַר וואָס ניט ווי שטערען? פאַר וואָס ניט ווי דאָס ליכט פון דער לבנה?

— כאַ, כאַ! — האָט בינעם אויסגעשריען — טאַקע ווי שטערען, ווי דאָס ליכט פון דער לבנה. נאָר אונזער ברוך וואָלט דערויף געוויס ניט איינגעגאַנגען, ווארים נאָך זיין מיינונג זיינען מיר דאָך אַלע טרוקען ווי שטיינער. — — —

ווי, איהר גלויבט טאַקע, אַז ער מיינט, וואָס ער זאָגט?

— אויב ע ר מיינט ניט וואָס ער זאָגט, טאָ ווער דען צווישען אונז מיינט וואָס ער זאָגט?

— נו געהט שוין, געהט! נאָך זיין מיינונג וואָלט מען דאָך אונז אַלעמען געדאַרפט אויסטהון נאַקעט און שמייסען אין מיטען מאַרק.

— כאַ — כאַ! נו איז וואָס? —

— אָבער גאָט איז מיט אייך! — צולאַכט זיך ביילקע — אויב מיר זיינען שטיינער וועט דאָך אונז שוין קיין שמיץ ניט העלפען.

— כא־כא־כא ! — צולאכט זיך בינעם. — מיט אזוינע געדאנקען האָט איהר גאָר געלעזען זיין „אונזער אונטערגאנג" !

— ניין, ריכטיג, — זאָגט ביילקע שטיפעריש אָנעמענדיג בינעמ׳ס האנט ארום זיך — מיינט איהר טאקע, אז ס׳איז דאָ א שכל אין דעם וואס ער וויל אלץ דערווייזען, אז אונזער גרעסטער אומגליק בעשטעהט אין דעם, וואס אונז פעהלט אוים נארישקייט !

— ברוך ! קום נאָר אהער ! — האָט בינעם גענומען שרייען לאכענ־דיג. — קום נאָר אהער און הער אביסעל רייד ! ביילקע וויל דאָך, ווייזט אוים, זיך אוים׳טענה׳ן מיט דיר. — — —

ברוך איז צוגעקומען און ביילקע האָט איהם גלייך בעגעגענט מיט א צורייצטען געלעכטער אויף איהרע קליינע פולע ליפען. און זי האָט ביי איהם צורייצט געפרעגט :

— זאָגט דעם אמת, ברוך, גלויבט איהר טאקע, אז נארישקייט איז אזא טייערע סחורה ?

— אודאי גלויב איך אזוי.

— וואָס, אין אמת׳ן מיינט איהר ? — קוקט אויף איהם ביילקע א לאכענדיגע.

— איך מיין גאנץ פשוט. איך מיין, אז א געזעלשאפט אָהן נאַ־רישקייט, איז ווי א ברונען אָהן וואסער, ווי א גאָלד־מינע פון וואנען מען האָט שוין ארויסגעשעפּט דאָס גאנצע גאָלד. ווארים דאָס שענסטע און דאָס בעסטע אין א געזעלשאפט, ווערט אויפגעשטעלט פון דעם סכום נארישקייט וואָס די געזעלשאפט פערמאָגט. ווארים עס זיינען די נאראָנים, וואָס פליהען אין די הימלען, וואָס שאפען און בויען און קערען די וועלט. — — — די נאראָנים מיט זייערע אונשולדיגע טהואונגען זיינען דער אמת׳ער שכל פון דער וועלט.

— כא־כא ? ווי איהר לאכט דאָס אלץ, צי איהר מיינט דאָס טאקע ערנסט ? — פרעגט ביילקע.

— ערנסט, ביילקע, ערנסט ! — זאָגט ברוך האלב לאכענדיג...

— נו, און וואָס זיינען נאָך אייער מיינונג די קלוגע פון דער וועלט ? — פרעגט זי.

— די קלוגע פון דער וועלט, זיינען ווי מייז וואָס בעפאלען א קע־

פּעלקעז און באַלעקעז זיך און קוויטשען פֿון פֿרייד, וואָרים זיי גלויבען אַז דער קעז איז טאַקע פֿון זייערט וועגען געמאַכט געוואָרען.

— זאָל מיך גאָט שטראָפֿען אויב איך וויים וואָס איהר רעדט — זאָגט ביילקע, זיך מיט אַמאָל בעפֿרייענדיג פֿון בינעמס האַנט — אָבער ווי, זאָגט מיר, אויב מענשען זיינען פֿאַרט געוואָרען קלוג, קאָן מען דען זיי זאָגען, — געהט ווערט נאַריש?

— ע־ע! — זאָגט ברוך — אָט דאָ איז דאָך טאַקע די צרה. איך בין געווען אין אַ געגענט וואו דער טייך האָט קיין פֿיש ניט געהאַט, האָבען זיך די פּאַרמערס צונויפֿגענומען און האָבען פֿון ערגעץ גע־בראַכט פֿעסער מיט יונגע פֿישלאַך און האָבען זיי אַריינגעלאָזט אין טייך, און איצט וואַקסען דאָרטען פֿיש. איך בין אויך, דאָ ניט לאַנג צו־ריק, געווען אין אַ בערגיגער געגענד, וואו עס איז קיין הירשען ניט גע־ווען, זיינען די דאָרטיגע פּאַרמער געגאַנגען און האָבען אַנגעבראַכט יונגע הירשען אין שטייגען, און איצט שפּרינגען דאָרטען אום הירשען אויף די בערג. און אָט פּונקט אַזוי, גלויב איך, דאַרף ערגעץ זיין אַ וועג ווי אַזוי אַריבער צו ברייננען אביסעל נאַרישקייט פֿאַר אונזער באַדערפֿעניש. אויב ניט וועלען מיר דאָ אויסגעטריקענט ווערען ווי אַ פֿעלד אָהן רעגען און אָהן וואַסער. — — —

— ס'איז ניט אמת, — זאָגט ביילקע נאָך אַלץ לאַכענדיג און קוקענדיג פֿאַר זיך אויף דעם באַרג־אַראָפּיגען ליכטיגען וועג — מיר דאַרפֿען ניט קיין נאַרישקייט! — און ווי מיט אַמאָל דערזעהענדיג עפּעס פֿאַר זיך... און ווי מיט אַמאָל דערפֿיהלענדיג אַ געוואַלדיגע הנאה אין איהרע ביינער, האָט זי מיט אַ פֿיעלדייטיגען שטיפֿערישען קאַפּריז פֿאַרענדיגט:

— מיר דאַרפֿען קלוגשאַפֿט! קלוגשאַפֿט! קלוגשאַפֿט!...

ברוך איז פֿון דעם ווי פֿערפֿרוירען געוואָרען... און דערצו האָט זיך נאָך בינעם גלייך דערויף אַזוי פּלוצלונג צולאַכט מיט זיין הילצערנעם געלעכטער:

— כאַ־כאַ־כאַ־כאַ!...

און דער וואַלד האָט פֿון עטליכע ערטער מיט אַמאָל גענומען אָי־בערקלינגען:

כאַ—כאַ—כאַ—כאַ ! — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

ברוך קוקט זיך אום אויףביילקען : — סאַראַ מאָדנע דינע זי איז !... און ווי מאָדנע שפּיציג זי שטעלט דאָס איהרע קליינע פיסלאַך אויף דעם שאַרפען באַרג־אַראָפּיגען ווייסען וועג ! — אַט פּונקט ווי זי וואָלט זיך געקליבען צו געהן אויף די שאַרפע שפּיצען פון איהרע קליינע שיכלאַך. אַט פּונקט ווי זי וואָלט געפּיהלט, אז מיט איהרע שאַרפע שפּיציגע שיכ־לאַך קאָן זי רייצען און שטעכען זיין גאַרישקייט ווי מיט שפּיזען... — —

*

אויף דער שיף, וואָס האָט זיי געפיהרט פון די „פּאַלים־היידס“ — איז ברוך שוין געשטאַנען נעבען חנה'ן. זיין האַנט האָט געפיהלט די וואַרעמקייט פון איהר האַנט, און אַ וואַרעמקייט איז אויפגעגאַנגען אין זיינע אויגען.

דער האַדסאָן האָט ברייט און ווייט געטראָגען זיינע פערשפּיגעלטע וואַסערען. דאָס שיפעל איז געפאָהרען איבער פעלדער וואָס האָבען גע־בליצט און געפינקעלט מיט זילבערנע קווייטען און ווימלענדיגע שלאַנגען.

קיין רוה צו די שלאַנגען! קיין אָפּהאַלט צו די אָהן אויפהער וואַק־סענדיגע קווייטען! און האָט זיך פון די פערשפּיגעלטע וואַסערען אויפ־געהויבען אַ זילבערנער וואַלד, און דעם וואַלד אַ שלאָס און דעם שלאָס די געפאַנגענע בת מלכה. די בת מלכה זעהט אויס ווי חנה, ווען זי איז נאָך אַ חנקע געווען — — — די בת מלכה קוקט אַרויס צו זיי פון די קרישטאָלענע פענסטער, וואָס אין דעם הויכען זילבערנעם טורעם. און ברוך פערגעסט מיט אַמאָל אין אַלץ, וואָס איז געווען און געשעהן, און ער פיהלט נעבען זיך חנה'ן און זעהט דעם וואַלד, און זעהט דעם שלאָס און זעהט די בת־מלכה און עפּעס אין איהם ציטערט אויף און זאָגט:

זעה ווי קיין זאַך געהט ניט פאַרלאָרען. אַלץ וואָס איז געווען, איז דאָ. אַלץ וואָס איז דיינס איז צו דיר. און קיינער קאָן דאָס ניט אוועק־נעהמען פון דיינע הענט. — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— —

און נאָכדעם שוין זיצענדיג אין דעם בעלויכטענעם רעסטאָראַן, האָט ברוך אויפגעהויבען זיינע אויגען און דערזעהן פאַר זיך חנה'ן. איהרע ליפּען זיינען געווען עטוואָס צוטריקענט און אַנגעשפּאַלטען, די לופט און די אויפרעגונג פון טאָג האָבען אַוועקגעלייגט אַ ליכטיגע מידקייט אויף איהרע באַקען, און איהר הויט מיט די ראָזע רעדעלאַך איז געוואָ־רען דינער און דורכזיכטיגער ווי אַלע מאָל — — — און לאה וואָס

זיצט נעבען איהם זעהט אויך אוים ווי חנה — — — ווי חנה אין אַן אַנדער געשטאַלט — — — און אַפילו ביילקע, וואָס איז דאָך גאָר איני־גאַנצען אַן אַנדערע, זעהט עפּעס אויך אוים ווי חנה. —

און אַט הויבט ברוך אויף זיינע אויגען איבער די טישען פון דעם ליכטיג בעלויכטענעם רעסטאָראַן, און דערזעהט, אַז אַלע פרויען וואָס זי־צען ביי די פיעלע טישען און עסען און רעדען און טרינקען און לאַכען, זענען ווי איבערגעטונענע חנהס. דער גאַנצער רעסטאָראַן איז פול מיט חנה'ס און חנקעס אין פערשיעדענע קליידער, אין פערשיעדענע געשטאַל־טען און פאָרמען און פאַרבען. — — — — — — — — — — — — — —

צווייטע טהייל:

ווינטער.

קאפיטעל 8.

אויף מאָרגען נאָכ'ן „אוטינג", האָט מען זיך נעלאָזט זוכען „דזשאבבס" און מען האָט זיך ארומגעזעהן, אז עס פאנגט זיך אָן „גאָר די רעכטע סלעק", א קריזיס גאָר. באַנקען האָבען גענומען אנזעצען, און טעג האָבען אנגעהויבען געהן אזעלכע שווערע, פערוואלקענטע.

— וואס הערט זיך עפּעס, מאקס? — פרעגט ברוך בענעגענדיג זיך מיט איהם.

מאקס קוקט איהם אָן א צורודערטער.

— גוטער ברודער! עס פייפט. הערסט? — עס פייפט אין אלע ווינקעלעך! הערסט, וואס מע זאגט דיר? — עס איז צרות, עס איז גרויסע צרות.... און ס'איז אזא פערדראסיגע זאך — רבונו של עולם! אויף וואס פאר א וועלט לעבען מיר? וואס הייסט דאָס, א מענש, א געזונטער, א שטארקער, וואס וויל ארבייטען, זאל פּלוצלינג בלייבען אָט אזוי אָ? אָן עק מיט א סוף. און דאָס, וואָס די באַנקען האָבען גענומען אָנזעצען, דאָס, זאָגט מען, איז זעהר א שלעכטער סימן, און דאָ וועט דאָך שוין באלד אנקומען דער ווינטער, הערסט, אויף מיין ווארט — — — ווען דיר וואלט זיך טאקע איינגעבען דיין פלאן, איז אזא יאָהר אויף מיר,

נאָר אז — — — — דו האָסט זיך אַזוי איינגנע'עקשנ'ט, — ווילסט דווקא פיער דערפער אויף איין מאָל און אין יעדען דאָרף ניט ווייניגער ווי צוויי הונדערט מענשען, און יעדער איינער זאָל דיר איינצאָהלען אַזא סומע געלד. כאָטש דו ביזט אפילו גערעכט, ווייל דאָן ביזטו מיט אלעם זיכערער, ווייל, אז דו האָסט, ס'הייסט איך מיין, אז די באנק האָט שוין אַזוי פיעל געלד און אַזוי פיעל מענשען, און אז זי בויט שוין אויס פיער פינף דערפער, און יעדער איינער איז זיך א בעל הבית אויף זיין אייגענער פארם און די באנק העלפט איהם נאָך אויס אי מיט געלד אי מיט מאשי־נען, און העלפט איהם נאָך אויס צו פערקויפען און קויפען, דאָן פער־שטעהט זיך, איז מען מיט אלעם זיכערער. און דאָס, וואס דו ווילסט דווקא, אז ס'זאָל זיין ווייט פון א גרויסער שטאָדט, איז אויך מן הסתם פון זיכערקייט וועגען. איאָ? וואס? מיינסט איך פערשטעה ניט? און דערצו טאקע זוכסטו דאָך יענע ווייטע פלעצער, וואו עס זאָל זיין פּלאַץ פאר נאָך און נאָך דערפער, און מיט דער צייט קאָן זיין, וואלט מען דאָך טאקע געקאָנט בילדען אן אידישען שטאָאט. וואָס?—אך, ווען דאָס וואָלט זיך דיר איינגעגעבען! און איך וואונדער זיך טאקע, פאר וואס חנה — — — נו, איך וויים — — — — —

מאקס ווערט אנטשוויגען און געהט א לענגערע צייט נעבען ברוך'ן און שווייגט. נאָכדעם כאַפּט ער זיך ווידער:

— א, צו אלדע גוטע יאָהר! אז איך הויב זיך אָן דערמאהנען: — ווער איז צו מיר גלייך? עפּעס גאר א קליינינקייט! — חתונה געהאט מיט אַזא מיידעל ווי חנה. איך האָב דאָך אלע מיינע יאָהרען וועגען אַט אַזא מיידעל געטראכט.... אז איך בין אריין אין דער „אָרגאניזאציע“, האָב איך דעם ערשטען מאָל אַזא מיידעל געזעהן — — — און נאָכדעם— ווי! ? — — און אז איך בין אָנגעקומען אהער קיין אמעריקא — — — וויים איך וואס — — — און אויף וואס, האָב איך געקלעהרט, דארף מען גאָר אין גאנצען חתונה האָבען? וואס איז? מען קריגט ניט, אז מע דארף? און ערשט איצט, אז גאט האָט מיר געהאָלפען, — געה, וויים, נעה ריכט זיך, געה וויים, אז איך וועל זיך דארפען פרעגען: צו וואָס האָב איך דאָס געדארפט, נו יא, אדרבא, זאג, צו וואס!

ברוך ענטפערט ווי־ניט־ווי, פּרואווט זיך איהם געבען צו פערשטעהן,

ווי מיאוס עס איז געוועז זיין פריהערדיג לעבען, אז א מאן מעג זיך צוזאַ־מענקומען מיט א פרוי בלויז, ווען ער האָט צו איהר דאָס נויטהיגע רע־ליגיעזע געפיהל, ווייל אז ניט, געהט ער צו דער פרוי, פונקט ווי א חזיר צו דער קאַרעטע — און...

דאָ אבער רייסט איהם מאקס מיט אמאָל איבער:

— גוט וואס דו האסט מיך דערמאהנט, אויף מיין ווארט. דו ווייסט, אַט א די מיידעל — ביילקע — וואס האָט דיר אויפ'ן „אוטינג“ אלץ געשריען, אז דו ביזט א שלעכטער. נו, דו ווייסט דאָך, איך האָב דיר שוין דערצעהלט פון איהר. זאלסט נאָר איצט זעהן! — זי איז דאָך טאקע פערליעבט אין דיר. דו ווייסט? זי זאגט, אז דו האסט אויגען, ווי ביי א קינד. אויף מיין ווארט. און אז ווען דו וואלסט נאָר וועלען, זאגט זי, וואלט זי איהר לעווינ'ען אוועקגעוואָרפען און וואלט געווארען דיינע א כלה מיט אלע אידישע פיטשעווקעס. — וואָס הייסט, זאגט איהר חנה, דו זאגסט דאָך, אז ער איז א שלעכטער מענש? — וויים איך וואס, זאגט זי, איך וואלט איהם געלאזט, ער זאל מיך אויפעסען אָט אזוי — זאגט זי — וואָלט איך איהם אונטערגעטראָגען מיין האנד צום מויל — נא. עס! עס מיך אויף אין גאנצען, אין גאַנצען! און זי רעדט פון דיר טאַקע נאָר ווי פון היץ.

אַט אַ די מיידעל, וואָס איז רויט געוואָרען אין מיינע הענט?! — פרעגט ברוך, זיך דערמאנענדיג — — —

— יאָ, און אָט א דאס, וואס זי איז רויט געווארען, האָט זי אויך דערמאהנט. זי ווערט גאר קיינמאָל ניט רויט, זאגט זי. — אבער וואס קריכען מיר אזעלכע נארישע געדאנקען אין קאפּ, ברוך, ברוך! זאג אדרבא דו, וואס טהוט מען, וואס עס איז קיין ארבייט ניטא? בעטראכט נאָר, עס וועט דאך זיין אזוי שלעכט. איך וויים.....

— ביזט גערעכט, מאקס, א דאָס, וואס דו האסט ניט קיין ארבייט איז טאקע זעהר שלעכט. אבער פיליכט, אפשר מאָרגען. מע דארף גוט זוכען.

אזוי אבער איז דאָס אוועק א וואך און צוויי, א מאָנאט, און מעהר פון א מאָנאט. נאָך דעם האָט עפּעס מאקס יא געקראגען א „דזשאב“. ער

האָט אָבער אויף איהם קוים אָפּגעאַרבייט א צוויי דריי וואָכען און איז וויע־
דער געבליבען אָהן ארבייט. און דאָ איז שוין טאַקע אָנגעקומען דער ווינטער
און מאקס איז געווארען פון טאג צו טאָג אלץ מעהר נידערגעשלאָגען,
אלץ מעהר פערצווייפעלט און אין הארצען האָט ביי איהם אזוי מאָרנע
געקאכט, און ער האָט זיך איינפאך קיין ארט נים געקענט געפינען. באלד
עפּעם פלעגט ער א ווילדען שפּיי טהאָן פאר זיך, ווי ער וואָלט דאָס אויף
עמיצען געשפּיגען מיט גאל.

קאַפּיטעל 9.

איינמאָל, פאַרנאַכט, ווען מאַקס איז געקומען פון נאַס א דערשלאָגענער, מיט נאָכגעלאָזטע הענט און א פערלאָרענער זיך א וואָרף געטהאָן אויף דער סאָפקע, איז צו איהם צוגעגאַנגען חנה און געזאָגט:

— מאַקס! ווייסט — איך האָב דאָך פאַר זיך געפונען ארבייט!

— וואָ־א־אס!!

— ביי מיין ארבייט איז דאָך גאר איצט „ביזי“!

חנה!... וואס הייסט... וואס רעדסטו?! חנה!

ער האָט זיך אויפגעהויבען און האָט איהר ניט געקאַנט קוקען גלייך אין פנים אריין, האָט ער זיך צוריק אראָפּגעלאָזט אויף דער סאָפקע און איז געבליעבען זיצען אַזוי, ווי א פערטויבטער. די אויגען האָבען געקוקט פאַר זיך.

און ביי חנה'ן אויף די ליפּען האָט זיך איהר שמייכעל בעוויזען. —

זי האָט זיך צוגעזעצט צו איהם. אָבער דאָס מאָל האָט זי אליין ארויפגעלעגט איהרע א ווייסע, ווארעמע האַנד ארום זיין האַלז און גענומען רעדען צו איהם ווי אַן עלטערע שוועסטער:

— נאַר איינער, וואס איז אז א ווייב העלפט אמאָל ארויס?

מאַקס האָט א לענגערע צייט ניט געקענט ענטפערען. נאָכדעם אבער האָט ער זיך גענומען טענה'ן, כמעט בעטען:

— וואס הייסט, א ווייב זאָל אויף מיר ארבייטען? — — — פאַר וואס? איך בין דען קראַנק? צו איך וויל דען ניט ארבייטען, צו בין איך דען חלילה געוועזן א שלעכטער, ניט קיין פלייסיגער ארבייטער? און איך וויל דאָך איצט אָננעהמען אבי־וואסער ארבייט. און דערצו אָט, אָט, פּיליכט נאָך מארגען, פיליכט נאָך מאָרגען... און ביי ברוך'ן וועל איך שוין מעהר קיין סענט ניט לייהען — — — הערסט, אויף מיין ווארט — חנה! אויף מיין ווארט! — מאָרגען ארום גיין א זייגער דארף ער דאָ

זיין אבער דאָס איז, ווייל מיר דארפען צוגעהן אין א פּלאַץ וועגען ארבייט.

באַלד אָבער האָט זיך דערהערט דאָס קלינגען פון טהיר־גלעקעל.

חנה האָט אביסעל צושראָקען א טראַכט געטהון: „ווער קאָן דאָס זיין?" און אויפ'ן ערגסטען פאַל האָט זי זיך פערפאַנצערט מיט איהר שמייכעל און איז אוועק עפענען די טהיר.

דער קארידאר איז שוין געווען ווי אָנגעפילט מיט דונקעלהייט, און פון זיין דונקעלהייט איז ביילקע מיט איהר ראָזעווען פּנים און מיט איהרע אין רינגען געקרויזטע שווארצע האָר, ווי ארויסגעשוואומען אינ'ם שיין פון די נאָך ליכטיגע צימערען מיט פראָסט און פרישער פייכקייט אין די אויגען.

— האַלאָ, בעללאַ! — האָט זי חנה בעגריסט, שמייכלענדיג, און האָט זיך מיט איהר פערנומען אין א צווייטען צימער.

— האַלאָ! חנה, וואס מאכט איהר עפּעס? אך ס'א פראסט עס נעהמט דאָס אויף נאכט, א פערגניגען!

און ביילקע נעהמט זיך פאַנאַנדערשפּילען איהר ווינטער־ראָק און רעדט ווייטער:

— ווי עס געהט דאָס אונזערע ציוניסטען! — די גאנצע צייט האָט דאָס געהאַלטען אין איין רעגענען, אז עס האָט זיך אויסגעדאכט, היינ־טיגען ווינטער וועט שוין גאר ניט אויפהערען צו רעגענען, און פּונקט איצט, פאַר זייער באַלל, האָט דאָס מיט אמאָל אנגעהויבע נעהמען פרעסט איינס נאָכ'ן אנדערען. און וואס איז עפּעס דער מעהר מיט אייער מאקס'ן?

— גאר ניט — זאגט חנה מיט א שמייכעל און נעהמט צו דעם ראָק פון ביילקעס הענט.

ביילקע נעהמט אויך ארונטער דעם הוט פון קאָפּ, נעהמט ארויס א קאַם פון די האָר און בעסערט זיך מיט איהם צו די לאָקען, און זאָגט:

— איהר ווייסט, איך רעכען, אז עס וועט זיין זעהר א שעהנער באַל.

— יאָ, איך רעכען אויך אזוי — זאגט חנה און דער שמייכעל פון איהרע ליפּען פערשווינדעט ניט, און אָט געהט זי גאָר נאָהענט צו צו ביילקע'ן און דערפיהלט דערביי אין זיך א פּלוצלינגע ליידענשאַפט צו ביילקע'ן — איהר נעהמט זיך דאכטען, אז ניט זי, נאָר ברוך קוקט דאָס איצט אויף ביילקע.... און ביילקע זעהט אויס, ווי א יונגערע נאָר וואס

דערוואַקסענע שוועסטער.... און חנה דערפיהלט, ווי צו מאַכען עפּעס אַ בעוועגונג, און זי נעהמט צוריק אַרויס דעם קאַם, וואָס ביילקע האָט נאָר וואָס פערשטעקט אין קאָפּ און שטעקט איהם איבער אין אַן אַנדער פּלאַץ, עס זאָל אויסקוקען בעסער, שעהנער — — — —

ביילקע טוליעט זיך צו צו חנה׳ן און פרעגט:

איאָ, חנה, איך בין אַ שעהן מיידעל!

— זעהר! — ענטפערט איהר חנה.

— און איהר וועט דאָך זיין אויפ׳ן באַלל?

— יאָ! — ענטפערט איהר חנה — ברוך וועט מן הסתם אויך זיין.

— טאַקע! — שרייט אויס ביילקע — אָי וועט דאָס זיין גוט! וועט איהר זעהן, ווי מיר וועלען טאַנצען! איך האָב דאָך אַזוי ליעב טאַנצען, און היינט ווען איהר זאָלט נאָך זעהן ווי מיר פּאַסט מיין סאַמעטען קלייד! און וואָסער אַ קלייד וועט איהר אָנטהאָן?

— מיין ליכטיג בלוי קלייד מיט׳ן ווייסען גאַז.

— ברוך האָט טאַקע זעהר ליעב בלוי?

— וואָס פעלט איך איין? — זאָגט חנה אַלץ שמייכלענדיג — מיר פּאַסט בלוי, ווייל איך בין אַ ווייסע. און איהר ווייסט — זאָגט חנה, מיט אַ מאָל וועהרענדיג גאָר פרעהליך — איך שטעל זיך דאָך שוין מאָרגען אַרבייטען!

טאַקע! אַ שאָד, וואס איהר האָט ניט געוואָלט געהן אַרבייטען אין דעם שאָפּ, וואו איך אַרבייט. פּונקט איז היינט געוואָרען ליידיג אַ פּלאַץ נעבען מיר און איך האָב אַ גאַנצען טאָג געטראַכט, אַז עס וואָלט געווען זעהר גוט, אויב איהר זאָלט וועלען אַנקומען אין אונזער שאָפּ און דערצו מיין איך אַלץ, אַז ביי אונז איז פאַר אייך אַ סך בעסער, ווייל איהר קאָנט דאָך נאָך דעם שאָפּ פון אַמאָל און די „פּאָרליידי“ וואָלט אייך געוויס באַלד פערדעבענט פאַר אַן „אַלטער האַנד“ און איהר וואָלט דערפאַר געקאָנט אויסמאַכען מעהר ווי אין אַ נייעם פּלאַץ.

— עס דאַכט זיך אייך אומזיסט אַזוי אויס, ביילקע. אַ גוטע האַנד מאַכט אומעדום גוט אויס.

— איהר זייט אפשר גערעכט — זאָגט ביילקע און נעהמט אַרום חנה׳ען פאַר דער טאַליע און פרעגט:

— זאָגט מיר דעם אמת, חנה, ווי מיינט איהר, ברוך וועט מיט מיר וועלען טאַנצען?

— דאָס דאַרפט איהר ביי איהם פרעגען — זאָגט חנה און פרעגט גלייך מיט אַ שמייכעל:

— וואָס־זשע, איהר האָט זיך טאַקע מיט אַן אמת פערליעבט אין ברוך׳ן?.....

— איך ווייס ניט, חנה, איהר הערט.... ס׳איז עפּעס אַזוי.... נאַר וואָס?.... — און ביילקע ווערט מיט אַ מאָל ווי אפּגעגאָסען מיט פייער און צולאַכט זיך פּלוצלינג: כאַ, כאַ! עס פּלאָנטערען זיך ביי מיר די ווערטער! איאָ איך בין אַ נאַריש מיידעל?

פּלוצלינג אָבער דערהערט זיך ביי דער טהיר אַ הילצערנער געלעכטער. די פּרויען ציטערען אויף, דרעהען זיך אום און דערזעהען בינעם׳ען נעבען זיך.....

חנה ווערט אין כעס און ווערט רויט:

— איהר ווייסט דאָך, בינעם, אַז איך האָב פיינט אָט אַ די שטיק אייערע!

— אָבער גאָט איז מיט אייך, חנה! דאַרטען זיצט מאַקס מיט אַן אַראָפּגעלאָזטען קאָפּ און ווייס ניט, וואו ער איז איצט אין דער וועלט, און דאָ האָט איהר זיך פאַררעדט און זיך אויך, ווייזט אויס, פערגעסען, וואו איהר זייט ערגעץ אין דער וועלט — — — און קיין פייער צינדט איהר ניט אָן, מן הסתם פון שטימונג וועגען — — —

מאַקס האָט דערהערט ווי בינעם פער׳מסר׳ט איהם, אַז ער זיצט מיט אַן אַראָפּגעלאָזטען קאָפּ, איז ער אויך צוגעקומען צו זיי און ברוגז׳לעך גענומען טענה׳ען:

— ווער זיצט דאָס מיט אַן אַראָפּגעלאָזטען קאָפּ? וואָס הייסט.... וואָס.... וואָס איז דאָ?... אַ יאָ, חנה, מען דאַרף שוין טאַקע אָנצינדען פייער? —

— יאָ, צינדט אָן פייער, און איך וועל געהן מאַכען טיי. איהר וועט דאָך בלייבען אויף טיי, בינעם? — זאָגט חנה זיך גלייך איבערבעטענדיג מיט בינעמען.

— „שור“, „שור“! — זאָגט בינעם אַ צופריעדענער און אַ לאַכענ־

דיגער פון דעם, וואָס חנה, די שעהנע שטאָלצע חנה האָט זיך אויף אזא אופן געווענדעט צו איהם.

חנה איז אוועק אין קיך צוגרייטען דעם טיי. דער טאָן פון בינעם׳ס „שור“, „שור“ האָט זי אזוי ווי דורכגעשטאָכען און איבער עפּעס א סבת איז דאָס ביי איהר צונויפגעבונדען געווארען מיט׳ן מאָרגענדיגען באַלל.... דער באַלל, ביילקע, לאה, ברוך, בינעם, נחום, דאָס אלעס האָט זי איצט גענומען בריהען, ווי זי וואלט אין זיך איינגעשלונגען הייסע קוילען. זי וועט אויפ׳ן באַלל ניט געהן, זי וועט ניט! און ברוך וועט אויך ניט געהן. ניין. זי וועט דאָס ביי איהם פּשוט בעטען, וועט ער איהר צוליעבטהאָן. יאָ, זאל ער מאָרגען פערברייגגען ביי איהר אין הויז. יא, זי האָט דאָך איהם שוין לאנג אזא זאך ניט געבעטען. זאל ער פאר איהר דערצעהלען פון זיינע מעשיות, וואס ער טראכט צום שרייבען. ער האָט דאָך שוין פאר איהר אזוי לאנג גאָרניט דערצעהלט. יאָ, און מאָרגען איז דאָך דער ערשטער טאָג, וואס זי שטעלט זיך ארבייטען. און דערפאר טאקע בעט זי איהם, אז ער זאל פערברייגגען דעם מארגענדיגען אבענד מיט זיי. יאָ, „ווייל מאָרגען איז דאך דער ערשטער טאג, וואָס זי ווערט צוריק א מיידעל!“— ניט איהר מיט אמאָל א בליץ אויף אין קאָפּ. און עס ווערט איהר פון דעם מיט אמאָל אי פרעהליכער, אי לייכטער. עפּעס א שווערקייט שווימט אפּ פונ׳ם הארצען און זי קוקט דערויף ווי אויף א גליקליכען געדאנק: — יאָ, יא, — מאָרגען ווערט זי צוריק א מיידעל, א מיידעל! יאָ!

נאָכ׳ן טהיי האָט בינעם בעגלייט ביילקע׳ן אהיים. א לענגערע צייט איז בינעם געגאנגען מיט ביילקען און בייז געשוויגען.

— וואָס שווייגט איהר בינעם? — האָט ביי איהם ביילקע געפרעגט. בינעם שווייגט.

— וואָס, איהר זייט אין כעס אויף מיר? — האָט ביילקע ווידער גע־פרעגט.

— אויף אייך ניט. ניין. נאָר אויף אונזערע אידישע פרויען.

— וואָס הייסט?!

— הא, איהר ווייסט גאר ניט, וואס דאָס איז אזעלכעס!

ביילקע לאכט און זאגט:

— וואס־זשע, איך בין ביי אייך קיין פרוי ניט, צו איך בין קיין אי־דישע ניט?

— וואָס זאָל איך אייך זאגען, מיר דאכט זיך, אז איהר קאנט נאָך ווערען א גוט מיידעל. אדער אפשר איז דאָס, ווייל מיר וואלט זיך וועלען, איהר זאלט דאָס זיין...

ביילקע צולאכט זיך. איהר געלעכטער גיסט אפּ בינעמען מיט א ציטערדיגער ווארימקייט. זיין שטימע ענדערט זיך, ווערט אביסעל ווייכער און ווארימער, ער נעהמט זי אָן אונטער דער האנד און זאגט איבער:

— איהר ווייסט, ביילקע, מיר וואלט זיך זעהר וועלען, אז איהר זאלט דאָס זיין.....

— אָבער מיט וואס זיינען ביי אייך חנה, אָדער לאמיר זאגען, לאה, שלעכט?

— איהר רעדט אזוי נאאיוו, ביילקע, זיי זיינען דאך דאָס טאקע די, וואָס בעווייזען, אז אונזערע פרויען זיינען די נידריגסטע, וואס די וועלט פערמאגט נאָר. שטעלט אייך פאר ביי די גוים, ווען א אזא מיידעל, ווי חנה, איז פערליעבט אין אזא מאן ווי ברוך, און דערצו נאָך אזוי שטארק פערליעבט, וועט זי חתונה האָבען פאר עמיצען אנדערש? און דערצו נאָך פאר מאקסען? ניין, זי וועט פארזיצען, אדער זי וועט גאר אוועק אין מאָנאסטיר, ווייל אויב זי וואלט געהאנדעלט אנדערש, וואלט זי אויף זיך געקוקט, ווי אויף א גאסען־פרוי. א היינטיגע אידישע טאָכטער אָבער האָט נענוג ש כ ל. זי וועט זיך אזוי ווייט ניט ב ע נ א ר ע ש ע ן. זי וועט חלילה ניט פערזיצען ב י ז'ן ג ר ו י ע ן צ אָ פּ...

ביילקע צולאכט זיך:

— ווי אין כעס איהר זייט דאָס. און וואס זאגט דערויף ברוך?

— ער זאגט — ביי איהם געהט דאך דאס שוין אריין אין „אונזער אונטערגאנג" — אונזער היינטיגע פרוי איז פערוואנדעלט געווארען אין א ז י, וואס וויל מיט איהר ליב מאכען דעם בעסטען געשעפט, בעזונדערס די פרוי, וואס פאהרט פון דער אלטער וועלט אהער. די בעסטע פון זיי פאָהרט דאָך אַהער מיט אַ בעהאלטענעם געדאַנק, אַז עס וועט זי אויפ־כאפּען עפּעס א רייכער, א מיליאָנער, און וועט זי ארייננפיהרען אין זיין

פּאַלאַץ מיט דיענער און דיענסטען און דערפאַר טאַקע וועט זי איהם „ליעב האָבען" און וועט זיך מיט איהם ליגען אין זיין גאָלדען בעט. איהר דאַרפט ענטשולדיגען, טאָמער איז דאָס געזאָגט אַביסעל צו שאַרף, ווייל עס ווילט זיך דעם אומגליק פשוט אנשפייען אין פּנים אריין. און איך זאָג אייך, אַז ברוך איז גערעכט, ווען ער זאָגט: „אונזערע היינטיגע טעכטער פּעהלט לחלומין גאָט אין האַרצען. די צאינה וראינה, וואָס האָט געהייליגט און געלייטערט אונזערע מאַמעס, האָט אויף זיי אויפגעהערט ווירקען, און אויב עס וועט ניט געשאַפען ווערען אַזאַ מין נייע ליטעראַטור, וואָס זאָל פאַר אונז צוריק ראַטעווען די עהרליכקייט פון אונזערע אידישע טעכטער, זיינען מיר פאַרלוירען, ווייל מענשען, וואָס זיינען ניט אנגעבינ־דען אין קיין העכערער וועלט, האַלטען אין איין פאַלען און ווערען אַלץ שמוציגער, ביז זיי ווערען אין גאַנצען בלאָטע".

ביילקע'ן געפעלט, וואָס בינעם כעס'ט זיך, וואָס ער רעדט דאָס צו איהר מיט אַזאַ וויכטיגען טאָן און זי צולאַכט זיך און זאָגט:

— אָבער ווי געפעלט אייך דער מיליאָנער, וואָס חנה האָט פאַר זיך אויפגעזוכט?....

— ניין, ביילקע, ערשטענס גיבען זיך דאָך ניט אַלעמענס חלומות איין, און צווייטענס איז דאָך דאָס ביי חנה'ן געוועזען אַ חשבון גאָר פון אַן אַנדער סאָרט. און דערצו איז נאָך דאָס חתונה־האָבען מיט מאַקסען ביי איהר געוועזען ווי אַ מין צוגעטראַכטער שמייכעל, מיט וועלכען זי האָט זיך גענומען קוקען אויף ברוך'ן און אויף אונז אַלעמען.... איהר האָט זיך צוגע־קוקט צו איהר שמייכעל? — פאַראַן אַזאַ וואָסער־היה'לע, וואָס האָט זעהר אַ שוואַכען רוקען, נאָר אַ נישקשה'דיגען מויל און העררנער, און דערפאַר, אַלע מאָל, ווען דאָס קומט אין בעריהרונג מיט די אַנדערע, וועלכע זיינען שטאַרקער פאַר דעם, האַלט עס פאַר זיי שטענדיג גרייט דעם מויל און די העררנער, און דרעהט זיך די גאַנצע צייט אַזוי, אַז מען זאָל חלילה ניט דערזעהן דעם שוואַכען רוקען...

פון דעסטוועגען האָט איהר, ווייזט אויס, נאָך פאַרט ליעב חנה'ען! — ווילט זיך ביילקען זאָגען. אָבער זי דערזעהט, אַז זיי זיינען שוין נעבען איהר הויז — עס קאָן זיין, אַז ביי איהר זיצט איצט לעווין — דערמאָהנט זיך, און זאָגט:

— אָט דאָ וואוין איך, אויפ'ן צווייטען שטאָק, רעכטס.

בינעם קוקט זי אָן....

— גוד־ביי! — זאגט זי איהם, געבענדיג די האנד — קומט פון דעסטוועגען אמאָל ארויף צו מיר. אפשר....

אָבער בינעם האָט שוין מעהר ניט געהערט און איז אוועק....

ווען ביילקע איז ארויף, האָט זי ביי זיך געטראפען לעווינ'ען.

קאַפּיטעל 10.

אין דער דאַזיגער נאַכט האָבען די איינוואוינער פון ניו יאָרק, זיך לעגענדיג אויף זייערע געלעגערס, דערפיהלט, אַז דער פראָסט קרעפּטיגט זיך, קומט צו זיך אַלץ מעהר און מעהר, און אין־דער־פריה, ווען זיי האָבען זיך אויפגעכאַפּט, איז שוין איבער דער שטאָדט געלעגען אַ ווייסער ווינטער.

— כאַ־כאַ! ווי גוט דאָס איז, ווי גוט דאָס איז! — האָט חנה אויס־געשריען גאַנץ פריה אויפשפּרינגענדיג פון בעט און דערזעהענדיג דורכ'ן פענסטער די ווייסע שטאָדט.

— זעהסט, מאַקס, ווי שעהן עס איז צוליעב מיר געוואָרען אין דרויסען. גאָט ווייס, אַז היינט געה איך צו דער ארבייט, נעהמט ער און שפּרייט פאַר מיר אויס זיין וועלט אין ווייסען, און ווי זאָגט אונזער ברוך: זיי געבענשט מיין גאָט, זיי געבענשט!

— חנה, אפשר וואָלסטו נאָך היינט ניט געגאַנגען צו דער ארבייט. פּילייבט — — —

— אָ, הער מיר אויף דיינע נאַרישע שטיק! — זאָגט זי כלומר'שט אונגעדולדיג און נעהמט זיך אַנטהאָן — האָסט געהערט אביסעל, איך וויל ארבייטען, לאָזט ער מיך ניט. וואָס מיינסטו בין איך דיר? הערסט! — איך וויל ניט, אַז דו זאָלסט מיר גאָר מעהר איבעררעדען וועגען דעם. דו פערשטעהסט, מיר ווילט זיך פּשוט צוריק ווערען אַ מיידעל. שטעל זיך פאָר, ווי גוט דאָס איז. אין גאַס און אין שאַפּ איז מען אַ מיידעל און מען לעבט ווי אַ מיידעל און מען פיהלט ווי אַ מיידעל און אין דער היים האָט מען זיך אַ מאַן. אַזאַ גוטען, אַ וואוילען. דאָס איז דאָך אַ לעבעדיגע וועלט, מאַקס, ניט אמת?

מאַקס שמייכעלט, איהר צוליעב — — —

און חנה'ן פאַלט איין: וואָס איז דאָס! עפּעס איז זי, דאַכט זיך, היינט אין גאַנצען ברוך'יש געשטימט. רעדט, דאַכט זיך, אויף זיין אופן!... אָבער זי פערטרייבט דאָס באַלד.

— הערסט, וואָס מיר איז גאָר איינגעפאַלען, מאַקס? ווערדלינג די פענ־סטער זיינען פערפרוירען, איז ווייזט אויס אין דרויסען א גוטער פראָסט, און עס וואָלט געווען אַ יושר, מיר זאָלען היינט גאָר אריינכאַפּען אַ גליטש! (וויערער דאַכט זיך איהר אויס, אַז זי רעדט ווי ברוך...) און ווייסטו וואָס איך וועל דיר זאָגען, דו וועסט זיך דאָך היינט זעהן מיט ברוך׳ן, איז, מאַך מיט איהם, אַז מיר זאָלען זיך היינט אָבענד טרעפען אויפ׳ן סקייטינג רינג אין פּאַרק. ער וואוינט דאָך ניט ווייט פון דאָרטען. און דו נעהם מיר ארויס מיינע „סקייטס“, שאַרף זיי אָן און מאַך מיר, אַז זיי זאָלען גלאַנ־צען, ווי די שפּיגעלעך, ווייל, פערגעס ניט, אַז איך בין דאָך היינט אויפ׳ן אייז דיין מיידעל! — וועסטו זעהן, ווי מיר וועלען דאָס היינט אַ לעב טהאָן!

— נו, און אויפ׳ן באָלל? ! — פרעגט מאַקס פערוואונדערט.

— עי, נאַר, ווער דאַרף דאָס האָבען דעם באָלל זייערען? ! זאָג ברוך׳ן אַז איך האָב דאָס ביי איהם געבעטען, הערסט? און דו זאָלסט מיר נאָר קיין נאַר ניט זיין.

מאַקס שמייכעלט אונטער, ווען ער בעגעגענט זיך מיט איהרע אויגען. זי אָבער זעהט די געמאַכטקייט פון דעם. זי נעהמט זיך פּרואווען פערשיע־דענע אנדערע מיטלען, אָבער עס געהט ניט... און שוין אָן אנגעטהאָנענע צום ארויסגעהן, פּאַלט זי פּלוצים אויף אַ פּלאַן: זי געהט ראש צו צו איהם, כאַפּט איהם אָן פאַר די הענט און נעהמט כלומר׳שט בייז פּאָדערען:

— גיב אַ לאַך! גיב אַ לאַך!

מאַקס, וואָס האָט זיך געהאַט פון אנפאַנג דערשראָקען פון איהר פּלוצלינגען בייזען קעהר, דערהערענדיג, אַז דאָס איז אין גאַנצען צוליעב אַ לאַך, האָט זיך טאַקע גאַנץ האַרציג צולאַכט.

— העכער, העכער! — האָט זי געגומען שרייען נערוועז, זיך דער־מאָהנענדיג, אַז אויך דער איינפאַל איז ברוך׳ס, ברוך׳ס! — „וואָס וויל ער פון מיר האָבען? !“ — איז איהר דורכגעפלויגען אין קאָפּ — וואָס האָט ער זיך דאָס מיט אמאָל אריינגעזעצט אין מיין פלייש און בלוט? ! — —

און מאַקס לאַכט און לאַכט. און לאַבענדיג שרייט ער אויס, אַט דאָס איז איין אנפאַל פון אַ....

— מיידעל — כאַפּט זי אונטער.

— נו, גוט, זאל זיין א מיידעל, זאל זיין א מיידעל.
— נו, גיב מיר נאָך א קוש פאר'ן אוועקגעהן.
— וואָס הייסט? איך וויל דאָך דיך בעגלייטען צום שאפּ.
— ניין, איך וועל געהן אליין, ווי א מיידעל.
— וואָס הייסט?... וואס.... אדרבא.... איך מיין....
— ביין, איך וועל געהן אליין.

קאַפּיטעל 11.

פאַר ברוך׳ן האָט זיך דער מארגען אנגעהויבען „עפּעס אזוי מאָדנע״:
די לעצטע פּאָר נעכט איז ער ווענינ געשלאָפען, און די נאכט פאר דעם מארגען האָט ער בלויז פארטאג געכאפּט א דרעמעל. גאנץ פריה האָט ער זיך אויפגעכאפּט און איז ארויס אינ׳ם ווייסען דרויסען און דערזעהן, ווי עס ווארט אויף איהם א גרויסע גאלדענע זון. ניט ווייט פון איהם אין פּארק ליגט אויפ׳ן שנעע צולייגט א גרויסע גאלדענע זון און ווארט אויף איהם, ווי זי וואלט זיינער א געטרייער הונט געווען. — און דאָס הארץ פארגעהט זיך אזש ביי איהם פון ליעבע און פרייד, און ער צושמייכעלט זיך ווי א דערוואקסענער פון א קינדערישען, חוצפה׳דיגען איינפאל: — „די זון ווארט אויף איהם! און ווי זיינער א געטרייער הונט!“ און דער פּארק, און די בערג, און די בוימער זיינען ערשט אויפ׳ס ניי צוליעב איהם אויפגעוואקסען, אלע אין ווייסען, אלע אין ווייסען. זיי וואקסען נאָך, זיי צעוואַקסען זיך ערשט איצט פאַר זיינע בליקען, און אָט, וויפיעל ווייסע בערג, וויפיעל פערשנעעטע בוימער! ווי זיי שפּרייטען זיך און בויגען זיך. דער ווינט בלאָזט שטארק און פראסטיג. און אויף א קליינעם ווייסען בער־געל ליגט זיין גרויסע גאלדענע זון און ווארט, און שיקט צו איהם אראנזש־גאָלדענע שאָטענס. די גאלדענע שאָטענס ציהען זיך צו איהם ציטערדיג — צופריעדען איבער׳ן צאַרט ווייסען שנעע און קושען זיינע פיס. — זיי געבענשט דו פרישער, זוניגער, ווינטער־פריהמארגען! זיי געבענשט!
ער לאָזט זיך געהן צו דער סטאנציע פון דער אויבערשטער שטאדט־באהן, און דער שנעע שפּיעלט אוים אונטער זיינע פיס זיין יעדען טריט: טריט־טראָט, טריט־טראָט, טריט־טראָט! טריט־טראָט! און עס דאכט זיך נאָך, ווי פויגעל פּיסשען, ווי טויבען וואָרקען, פידלען שפּיעלען. און דער ווינד נעהמט ארום, האלזט און גלעט, וואשט און ווישט און קושט דאָס פּנים, די אויגען, די הענט. — זיי געבענשט! זיי געבענשט, פאר פראסט און ווינט, פאר שלאָף און שנעע. —

ער איז אריין אינ'ם עלעווייטעד־באַהן.

דער באַהן — אַ קייט וואַגאָנען אַנגעשלאָסען איינער צום צווייטען — נעהמט זיך יאָגען אין דער הויך, אויף זיין אייזערנער בריק. די זון לויפט איהם נאָך פון צווישען די בוימער פון פּאַרק, שפּרינגט איבער די בערג, פּערלויפט אָפּט אויפצופריהער... און עס זעהען זיך אונטער דער בריק פּעלדער, הייזלעך מיט פערשנעעטע דעכער און זיין זון, זיין גרויסער גאָלדענער הונט שפּרינגט איהם נאָך. זי שפּרינגט און קאַטשעט זיך איבער די ווייסע פעלדער, איבער די ווייסע דעכער — — — און אָט פאָהרט ער אריין אין די הויכע גאַסען, וואס הויבען זיך נאָך מיט טויזענ־דער קעפּ העכער פון עלעווייטעד. ער פאָהרט צווישען גאַסען, וואָס וואַקסען אין הימעל אריין! — איהם נעהמט זיך דאַכטען, אַז ער פאהרט צווישען שטעדט, וואס הייגגען אין דער לופטען — — — און די גרויסע, לאַנגע בריק איז ווייס פּערשנעעט, און איבער איהר ציהען זיך לאַנג און ווייט זעקס ריינע, אייזערנע פּאַסען, וואס בלאַנקען אונטער דער זון אין גאָלד און אין זילבער. זיין באַהן פאהרט אויף די מיטעלסטע צוויי און מיידט אויס די אַנדערע באַהנען, וואס טראַגען זיך אָן פון ביידע זייטען. זיין באַהן לויפט, ווי זי וואָלט וועלען איינרייסען די וועלט, און די ווייסע בריק, דאַכט זיך, נעהמט מיט שרעק לויפען אַנטקעגען און שווינדט אונטער די רעדער. ער פאהרט פון צפון אויף דרום און אין דעם איי־גענעם וועג לויפט אויך, ניט ווייט, דער שטאָדטישער מזרח־טייך, וואס ווערט פערפראָרען בלויז ביי די ברעגען און אין מיטען איז ער, ווי עס וואָלט גאר קיין פּראַסטיגער ווינטער אויף דער וועלט ניט געווען. די זון און דער טייך פערשווינדען אַלע מאָל. און אין די עקען פון די גאַסען, וואָס שניידען איבער די שטאָדט פון מזרח אויף מערב, שפּרינגען זיי וויעדער ארויס. די זון זוכט אויף זיין פענסטער. שפּרינגט צו צו איהם און קושט איהם ליעב און דער טייך שמייכעלט דערביי ציטערדיג־פריש, ווי אַ גליקליך צופריעדענע מאַמע. און באַלד פערשווינדען זיי וויעדער. זיי בלייבען ערגעץ אונטען, און ביי דער נעקסטער גאַס שפּרינגען זיי ווייטער ארויס און ער שמייכעלט זיי אנטקעגען: — מיין שעהנע זון, און דו, שעהנער, גאָלדענער טייך! און פון זיינע אויגען נעהמען זיך רייסען גאָל־דענע פויגעל — אַ פינטעל מיט די אויגען, און עס פליהען ארויס אַ פּאָר גאָלדענע פויגעל, און אָט נאָך אַ פּאָר און אָט נאָך אַ פּאָר. די וואַנאַגען

זיינען פול און פול מיט מענשען, און זיי אלע זיינען נאר־וואס אויסגעשלא־פענע, און אלע זיינען זיינע ברידער און שוועסטער, זיינע זיהן און טעכ־טער — זיי שמייכלען אלע מיט זיין שמייכעל — און אויך פון זייערע אויגען רייסען זיך גאלדענע פויגעל. גאלדענע פויגעל פילען אן די וואגאנען, שלאָגען זיך אָפּ און פלאטערען אויף די פענסטער פון די מויערען, וועלכע לויפען פערביי די וואגאנען. גאלדענע פויגלען פליהען אוועק, שפרינגען אריין און באדען זיך אין טייך. און ווי מאָדנע די מיידלעך האָבען זיך דאָס גענומען אָנטהאָן היינטיגען ווינטער! — ווינטער רעק מיט'ן פוטער ארויס! פון אמת'ען אדער נאכגעמאכטען פוטער. און עס זעהט אויס אזוי קינדעריש, ווי זיי וואלטען גענומען דער מאמע'ס פוטער'ס זיי איבערגע־קעהרט אויף דער לינקער זייט און זיי אנגעטהאָן אויף זיך גלאט אזוי, פון קאטאוועס וועגען.... און היטלען האָבען זיי אנגעטהאָן אזעלכע מאָדנע — פון סאמעט און פוטער האָבען זיי אויפגענעהט אזעלכע הויכע, שפיצינע קאלפאקען. מיידלעך זאל זיך דאָס פלוצלינג פערגלוסטען אנצוטהאָן קאל־פאקען! — — — און אונטען איז די גאנצע שטאדט איבערגעפלאכטען מיט פארביגע ריהרעוודיגע מחנות. די גאנצע שטאָדט, דאכט זיך, געהט, די גאנצע שטאדט ריהרט זיך און געהט... און די מחנות זיינען מיט זון בעפלעקט. — גאָטס ברכה אויף זייערע קעפּ, גאָט'ס ברכה.

נאָר ווען ער איז אראָפּ אין גאס און דערזעהן, ווי די מחנות בויגען זיך אריין אין דער ברייטער גאָס און גיסען זיך דאָרט צונויף אין צוויי, נאָך ברייטערע, אונענדליך לאנגע מחנות, וואס ציהען זיך אויף ביידע זייטען פון דער גאס, און די אונענדליכע ריהרעוודיגקייט פון אָט די טונ־קעלע קליידער, ליכטיגע פנים'ער און אָט די היט, די קאלפאקעס, און די מאָדנע רעק מיט'ן פוטער ארויס, און צווישען די ביידע מחנות, די קארס, וואָס לויפען איבער דער לייגג פון דער גאָס, ארויף און אראָפּ, פול געפאקט מיט מענשען און קלינגען, און טומלען, און רודערען; און די פוהרען: גע־זונטע, גרויסע פערד, די אנגעלאדענע וועגען, וואס גליטשען זיך און קלאפען אין זייערע אנגעשמירטע רעדער, און די גרויסע, שווערע רעדער, וואָס קלאפען אן שטיין; און די פערפוצטע גלעזערנע פענסטער, וואס שפיגלען אין זיך אריין אי די מחנות מענשען, אי די גרויסע פערד מיט זייערע אנגעלאדענע וועגען, אי די „קארס“, און צושפיגלען אזוי די ברייטע גאס אויף ביידע זייטען און מאכען זי דורך דעם נאָך גרעסער,

ברייטער, אונענדליך ברייט און לאַנג, איז ברוך געבליבען שטעהן אַ פער־ווירטער, אין הארצען האָט גענומען בריהען אַ פייער, אַ בייז, אַ ביטער פייער: זאל ער בענשען, צו זאל ער שעלטען?

— וועמעס ארבייט איז דאָס? גאָט׳ס צו דעם טייוועלס?

— און וויפיעל מענער בלאַסע, פערמאַטערטע? און וויפיעל מיידלעך דארע, פערעלטערטע?

און ערגעץ דארט, וואו די לאַנגע גאַס לאַזט זיך אראָפּ צום ים, שטעהט דער גרויסער ריעז געפּאַנצערט אין שטאהל און אין אייזען, ווייט אויסגעוואקסען איבער אלעמענס קעפּ און האלט אין זיינע גרויסע, אייזערנע הענט די לייצעס פון אָט די אלע מענשען און טרייבט און שרייט: מיינע פערד! מיינע פערד!

אונגליקליכע! אין גאָט, וואָס קאָן זיין גוט ווי אַ גאָט און בייז ווי אַ גאַט, האָט איהר זיך שוין באלד פערגעסען. אי איהר, אי די בעלי־בתים אייערע, איז ביי וועמען וועט איהר מאנען אייערע אלע טענות?

— — — ביי אָט דעם ריעז פון שטאהל און אייזען? אונגליקליכע, פער־שאָלטענע! ווער וועט לעשען אייערע פייערען? ווער וועט היילען אייערע וואונדען?

— הי! גאָט מיינער! ווי אַ מענש פערטראַכט זיך דאָס אביסעל! אָט דאָס הייסט אַ דיכטער! אוי, ווען איהר וואלט נאָר ניט געווען אזא שלעכטער — זענט איהר דאָך זעהר אַן אריגינעלער מענש, אויף מיין ווארט.

ברוך קוקט זיך אום און דערזעהט נעבען זיך ביילקען:

— אַ גוטען מארגען, ביילקע!

— הערסט, ער האָט זיך ערשט דערמאַנט צו ענטפּערען!

ברוך קוקט אויף איהר אַ שולדיגער.

— אָבער ווען איהר וואָלט נאָר ניט געווען אזא שלעכטער מענש, ווי איהר זייט — — — איך וואלט דאָך געפאלען צו אייערע קניע, איך וואלט געקושט אייערע פיס.

געזאגט האָט זי די ווערטער מיט אַ שפּאַסיגען טאָן. און האָט גע־מיינט, אז עס וועט אוועקגעהן פאר אַ שפּאַס, האָט זי זיך אבער בענעגענט מיט זיינע אויגען און איז רויט געווארען.....

— איז מיט וואָס בין איך דאָס טאַקע אזא שלעכטער?

— פאַר וואָס לאָזט איהר אונז ניט לעבען? וואָס ווילט איהר פון אונז האָבען? וואָס ווילט איהר האָבען? — — —

— איהר זייט דאָך אַ קלוגע מיידעל, איז פאַר וואָס ערגערט איהר זיך אַזוי פון מיין ניט לאָזען אייך „לעבען“?

ביילקע שווייגט און ברוך רעדט ווייטער:

אפשר דערפאַר, ווייל איהר אַליין זייט אינוועניג אין זיך ניט גאָר צופריעדען?... איהר פערשטעהט, איך רעכען, אַז יעדער מענש ווייל זעהן זיין אייגענע געשטאַלט וואָס ריינער, און עס איז נויטיג פאַר יעדען מענשען צו פיהלען די רגע פאַר אַט דעם „לעבען“ אייערען און נאָך דעם, כּמעט אפילו גאָר אונבעוואוסט, אַז עפּעס טהוט ער אַ זאַך, וואָס איז גרויס און לויטער.... שטעלט זיך פאַר — אַ מענש עסט, איז דען עסען לעבען? ניין, עסען איז אַ מיטעל אויף צו לעבען.

ביילקע מאַכט זיך ניט וויסענדיג און פרעגט:

— וואָס הייסט?

ברוך קוקט זי אָן, ווערט אַביסעל בייז, כּמעט ער שמייכעלט, און זאָגט:

— ווען איהר עסט, איז דען עסען לעבען? איז דען דאָס עסען דער זין פון לעבען? וואָלט איהר וועלען מען זאָל אויף אייך זאָגען: איהר לעבט אויף דער וועלט, כּדי איהר זאָלט עסען? — ניין; ווייל עסען איז בלויז אַ מיטעל אויף צו לעבען. און דאָס וואָס איז אַ מיטעל טאָר ניט און קאָן ניט געמאַכט ווערען פאַר אַ צוועק. און וואָס איז דער מענש, וואָס לעבט זיינע טעג אין פּוסטע ליידענשאַפט אָהן אַ שום רעליגיעזען געפיהל, אָהן אַ שום צוועק?

— גוואַלד, וואָס פאַר אַ שלעכטער מענש איהר זייט! ווי איהר ווילט פון גאָר ניט וויסען, ווי איהר ווילט זיך מיט גאָרניט רעכענען. זעהט איהר דען ניט, אַז די אומשטענדען זיינען אַזעלכע, אַז מען קאָן ניט.

— אַז מען קאָן ניט — רייסט איהר ברוך איבער — לעבט מען ווי אַ ריינע, אידישע טאָכטער.

— כאַ־כאַ, — צולאַכט זיך ביילקע — „ווי אַ ריינע אידישע טאָכ־טער“. איהר זייט דאָך נאָך אַ קינד, או ף מיין וואָרט. זעהט איהר דען ניט, ווי עס זעהען אויס די פערזעסענע מוידען, וואָס האָבען אָפּגעלעבט זייערע יאָהרען ווי ריינע אידישע טעכטער? דערשרעקט איהר זיך ניט פאַר

זייערע גרויע האָר, פאַר זייער צונויפגעפּרעסטע ליפּען, פאַר זייערע אויגען און פאַר זייער פערגעלטע און פערטריקענטע לייבער?

— דאָס איז דערפאַר, מיין פריינד, ווייל זיי האָבען דאָס געטהאָן אלס אן אפּקומעניש, און ניט דערפאַר, ווייל עס איז שעהן, ווייל עס איז אן אידעאַל, און ווייל מען קאָן מיט מעהר שטאָלץ קוקען אויף דער וועלט, ווען מען איז אונשולדיג, ריין, ווי ווען מען איז פערשמירט אין זינד. און דאָס וואָס איהר זאָגט: אומשטענדען, יאָ, — די אומשטענדען דאָ אין שטאָדט זיינען זעהר שלעכטע, און דערפאַר שריי איך דאָך ראַטעוועט זיך, ראַטעוועט זיך פון אָט דעם פייער, וואָס וויל אייך פערלענדען.

— נו, פרעג איך אייך, איהר ווילט, אז איך זאָל ווערען אַ פאַרמערקע, איך זאָל מיט אָט די הענט זיך נעהמען גראָבען ערד? — און דערביי שטרעקט זי איהם אויס איהר הענטעל מיט די לענגליכע ראָזעווע פינגער, און זי טראָגט איהם די האַנד גלייך צום מויל — — — —

ברוך שמייכעלט:

— ווי וועניג איהר פערשטעהט נאָך אלץ, ווי וועניג איהר ווייסט, און ווי פערלוירען איהר זייט.

— נו, נו, זייט ניט אין כעס אויף מיר. זאָגט מיר בעסער, מען מעג דאָך אייך נעהמען אונטער'ן האַנד?

— נו, געוויס מעג מען, פאַר וואָס דען ניט?

זי לעגט אריין איהר האַנד אין זיינער, און געהט מיט איהם אזוי אַ ווייל, און עס פאַלט איהר איין צו פרעגען:

— איך האָב געהערט, אז איהר האָט פיינט מיידלעך וואָס פּודערען זיך און וואָס קייען „טשואינג-גאַם", און אַז פאַרפומירען האָט איהר דוקאַ זעהר ליעב?

— איהר פּודערט זיך דען?

— זעהר זעלטען.

אין אַ ווײַלע ארום הויבט זי אויף איהרע אויגען ארויף צו איהם.

— ס'אַראַ מאָדנער מענש איהר זייט! מיין קאָפּ גרייכט דאָך אפילו ניט ביז אייערע אַקסלען. און ס'אַראַ מאָדנע האַנד ביי אייך! זאָגט מיר, פיהלט איהר מיין האַנד? — — — איך מיין — — — מיין האַנד איז דאָך אַזאַ ווארעמע? — — — —

— וואָס מאַכט איהר זיך נאַרעש ווי אַ קינד, זעהט איהר דען ניט,

אז איך געה אין א גראָבען ווינטער ראק.... און דערצו גיט נאָר א קוק, ווי די לאַנגע גאס מיט די מענשען לאזט זיך דאָס דארטען בארג אראָפּ און ארויף. זעהט דאָס דען ניט אויס ווי צוויי פאַנטאַסטישע בוימער, וועמעס צווייגען עס גיסען זיך צונויף אין טהאָל, ציהען זיך ביז אונז און נאָך ווייטער פון אונז, וועמעס צווייגען עס ציהען זיך אויך אין אלע גאסען, ס׳ארא מאָדנע בוימער, ס׳ארא מאָדנע בליהונג! ס׳ארא מאָדנע שפּיעל פון פּנים׳ער און קליידער. און פאר וועמען איז אָט דאָס שפּיעל, אויב ניט פאַר׳ן טייוועל? אונטער די פיס ביי זיי איז דאָך שוין לאַנג קיין שנעע ניטאָ, צו ווייסען זיי פון ווייסער צאַרטקייט, צו ווייסען זיי, אז אונ־טערן שטאָדט שטעהען איצט ווייסע פעלדער, ווייסע בערג מיט ווייסע פער־שנעעטע בוימער, וועלכע הויבען זייערע צווייגען צום הימעל? און וויפיעל פון זיי וועלען נאָך פילייכט היינט פערברענט ווערען? און ווער זאָל דער־רויף אויפפּאַסען, די בעאַמטע? אָדער יעדער איינער פון זיי ווייס דאָך, אז אויב ניט ער, וועט אן אנדערער צונעהמען דעם כאבאר. — און ווייסט איהר ניט פאר וואס אזא מיידעל ווי איהר, וואס איז אין „דער היים" מן הסתם, ווי אנדערע אזעלכע מיידלעך, געווען אן איבערגעבענע רעוואלו־ציאָנערקע, פון וועמעס אויגען עס האָט געלויכטען אַ הייליג פייער, פאַר וואָס איהר האָט זיך דאס דאָ מיט אמאָל גענומען צו „לעבען"? איז דאָס אפשר ניט דערפאר, ווייל אויך איהר האָט זיך ארומגעזעהן, אז דאָס שפּיעל איז דאָ פאר׳ן טייוועל? פאר׳ן טייוועל, וואס איז געפּאַנצערט אין שטאָהל און אין אייזען?

— אַזוי, אַזוי דרעהט איהר זיך דאָס אַרוים פון מיין שאלה. — שרייט ביילקע אוים. — כאַ־כאַ — און עפּעס אזוי פּלוצלונג רייסט זי אַרוים איהר האַנד פון זיינער און גיט זיך אַ שטעל פאר איהם:

— זאָגט מיר נאָר, וואָלט איהר ניט געהאט קיין חשק מיך אויפצוע־עסען אין גאנצען?! אָט איך וואָלט זיך פאר אייך אויסגעטהאָן א נאַ־קעטע, אָט גלייך איצט, אין מיטען גאס? — — — —

— איהר וואָלט זיך דאָך חלילה פערקיהלען, זאָגט ברוך זיך בע־הערשענדיג.

— ס׳ארא גוטער איהר זייט! און איהם נעהמענדיג צוריק אונטער׳ן אָרעם זאָגט זי — ניט אמת, איך בין עפּעס אזא מאָדנע? — מען קאן זיך נאָך פאר מיר איבערשרעקען?

נו, געוויס! עפּעס א קליינינקייט! — זאגט ברוך סאַרקאַסטיש, זי אויסמעסטענדיג מיט די אויגען. — אבער ווי, איהר האָט נאָך ווייט צו געהן?

— איהר ווילט שוין פון מיר פּטור ווערען? — — — —

נו, נארישקייטען! איך דאַרף נאָך באלד זיין ביי מאַקס'ען. ער וואַרט געוויס אויף מיר. איך דאַרף מיט איהם אין א בעשטימטער צייט צוגעהן אויף א פּלאַטץ, טאָמער וועט זיך פיליכט דאָרטען עפּעס מאַכען.

— איהר ווייסט? חנה געהט דאָך שוין היינט צו דער ארבייט?

— יאָ? — וואוהין? טאַקע אין דעם זעלבען שאַפּ וואו איהר אר־בייט?

— ניין, זי האָט דוקא געוואָלט אזא שאַפּ, וואו קיינער קען זי ניט. שאַט! אָט געהט זי דאָך!

ברוך האָט דערפיהלט, ווי אין זיין הארצען וואָלט עמיצער שאַרף א ציה געטהאָן עטליכע אָנגעצויגענע פעדעם — — — יא, יא, אָט לויפט זי — — —

— חנה איז טאַקע כמעט ווי געלאָפען: זי האָט קיין צייט ניט. זי האָט זעהר קיין צייט ניט.

— וואָס כאַפּט איהר אזוי? ס'איז נאָך פריה — זאָגט ביילקע.

— ניין, ביי אונז הויבט זיך דאָך אָן פריהער. און איהר, ברוך, זעהט זיך היינט מיט מאַקס'ען, ער האָט אייך עפּעס צו דערצעהלען.

— וואָס איז?

— זעהר א וויכטיגע זאַך — — —

— קאָנט איהר דאָך מיר איצט גלייך זאגען — זאגט ברוך, וועלכער דערקענט, אז די „וויכטיגקייט" איז א געמאַכטע.

— ניין, — זאגט זי בלאַס, שמייכלענדיג — איהר מוזט זיך מיט איהם אליין זעהן — און זי מיידט דערביי אויס צו קוקען אויף ביילקען — — —

— וואָס, איהר זייט ברוגז אויף ביילקען? — האָט ברוך בדעה צו מאַכען שפּאַס, נאָר ער דערמאַנט זיך, אז חנה וועט דאָך געוויס גלייך רויט ווערען, און ער פרעגט:

הייסט דאָס א סוד?

אָבער חנה איז גראָד דערפון ערשט רעכט רויט געוואָרען. די ליפּען

האָבען זיך שטיל צובויגען. עס האָט געוואָלט זיין א שמייכעל — — —
עס האָט זיך בעוויעזען א שמאָל פאַסיקעל איבער איהרע ווייסע, נערוועז־
ווייסע צייהן. זי האָט זיך אָבער קלוג א דרעה געטהאָן און אָפּגעזאָגט:

— עי נעהט..... איך האָב קיין צייט ניט. גוד־באַי!

— אוי, וואס פאַר שלעכטער מענש איהר זייט, ווי אַלע ווערען דאָס
לעבען אייך רויט, מען קען דאָך נעבען אייך משוגע ווערען! גאָט מיינער!
וואָס ווילט איהר האָבען?

ווען ברוך איז אריין אין די קלענערע אידישע גאסען, האָט ער נאָך
דאָרטען געטראָפען שנעע, און אויפ'ן שנעע — גרעסערע און קלענערע קו־
פּעס מיסט און פּעסלאָך מיט מיסט און אש. קינדער מיט ביכער אונטער די
הענט האָבען זיך געאיילט אין „סקול“. און ערגעץ איז א אינגעלע, פון
היימליכקייט ווענען, איבערגעשפּרונגען איבער א קופּע מיסט, און גלייך
נאָך דעם, איבער נאָך איינער. און אָט האָט א הוליע געטהאָן דער ווינד און
זיך גענומען צוטראגען די קופּעס איבער דער גאנצער גאס. די אשעס האָ־
בען זיך גענומען טראגען אין דער לופט, איין פּעסעל איז געשטאנען אזוי
שלעכט, אז עס האָט זיך א דרעה געטהאן א פּאָר מאל און גלייך א פאל
געטהאָן, ארויסוואַרפענדיג די אשעס. דער ווינד האָט זיי אויפגעכאַפּט
און האָט זיי פאנאנדערגעבלאָזען איבער דער לאנגער גאס צוזאמען מיט
די שטיקלעך שמוציגע פּאַפּיר, וואס ער האָט אויסגעריסען פון די קופּעס.

— און אָט דאָ וואוינען מענשען! — טראַכט ברוך מיט גאל —
און אָט דאָ וואוינען מענשען, און שפּייען זיך ניט איינער דעם צווייטען אין
פּנים אריין! כאַ־כאַ, וואו זיינען מיר דאָס? אויף וואס פאַר א וועלט?

און אָט שפּאַרט א אידעל מיט א אידישער באָרד א פּושקאַרט. דער
ווינט רייסט זיין באָרד און די קינדער צולאַכען זיך הילכיג: „לוק עט
דהאט שיני, לוק עט דהאט שיני!“ — און אָט העלפט נאָך גאט, אז דער
ווינד רייסט אראָפּ דעם אידענ'ס היטעל. די קינדער צולאַכען זיך נאָך
הילכיגער. דער איד שטעלט אוועק דעם פּושקאַרט און לאָזט זיך לויפען
נאָך דעם היטעל. איינער א „סמאַרטער“ אינגעלע פערלויפט אויפצופריהער
כאַפּט אויף די היטעל און וואַרט, און ווען דער איד קומט צו, בעהאלט דער
אינגעלע די היטעל אויף הינטען און נעהמט פאַר איהם טאנצען און

רייסט איהם פאַר'ן באָרד און רייצט איהם און שרייט: „שיני־וויסקי, שיני־וויסקי".

— ווארט, ווארט די לויפער, איך וועל דערצעהלען דיין מאמען, — נעהמט דער איד שרייען, ציהענדיג זיך צו דעם היטעל.

— „שאַט־אַפּ" — שרייט אוים דער אינגעל און גיט א שליידער דאָס היטעל פון זיך. אן אנדער בויטשיקעל לויפט צו. ער וויל אויך הנאה האָבען פון דער שמחה, אבער דער איד האָט שוין אין צייט אונטערגעכאַפּט די היטעל און זיך גלייך געלאזט צו זיין „פּושקארט", שעלטענדיג אמעריקא און די אידישע „ממזרים" און די וויסטע פּרנסות...

— נישקשה, נישקשה! — שמייכעלט ברוך — דעם אינגעל'ס טאטע, קאן זיין, טהוט אָן יעדען שבת טלית און תפילין, ווייל ער וויל, אז זיין קינד זאל וויסען, אז ער בעלאנגט צו א „סוירט'ן ניישאָן"....

קאַפּיטעל 13.

דעם גאַנצען טאָג איז ברוך געווען זעהר נערוועז, און מיט וועמען ער האָט זיך נאָך דעם בעגעגענט, האָט ער געמוזט ענטפּערען אַ תּירוץ, אַז ער האָט זיך די לעצטע עטליכע נעכט ניט אויסגעשלאָפען, און ערשט פאַרנאַכט, ווען ער איז געקומען צו זיך אַהיים, האָט זיך זיין אונרוהיגקייט גענומען איינשטילען. וואָס נעהענטער עס איז געוואָרען צו נאַכט האָט דער פראָסט גענומען ווערען אַל׳ץ שטאַרקער און פרישער, און ווען די נאַכט איז צוגעפאַלען, איז ברוך שוין געווען אויף אַזוי ווייט אַן „אַנדערער“, אַז אַרויסקוקענדיג פונ׳ם פענסטער, האָט ער גענומען טראַכ־טען, אַז די וועלט איז אַ לעגענדע, און אַז איצטער, אין דער נאַכט, איז זי אַ ווינטער נאַכט לעגענדע. און אין קאָפּ האָבען זיך גענומען דרעהען גע־דאַנקען און בילדער וועגען „זיידען פראָסט“ און דעם פּעטער שנייער, ווי אַט דער גרויסער ריעז־פראָסט מיידט אויס, דעם בלאַסען פּעטער שנייער, מיידט אויס זיינע בליקען, און דער פּעטער שנייער קוקט טאַקע עפּעס אַזוי מאָדנע, גלייכגילטיג, מיט בליקען פון ווייטע, אָפענע פעלדער, און טאָמער בעגעגענט זיך מיט איהם דער שטאַרקער פראָסט, לאָזט ער אָפּ הענט און פיס — — — און ווי מאָדנע דער היינטיגער טאָג האָט זיך אָנגעהויבען! — אויף יעדער גאַס אַן אַנדער זון, אויף יעדער גאַס אַ נייע זון! און אַט זיינען איצט נעבען איהם אַלע זונען! וויל ער — נעהמט ער זיי צונויף, נעהמט זיי צונויף אין זיינע הענט, אויף זיין ברוסט, און געהט מיט זיי אַרויף איצט, אין דער נאַכט, אויף אַ הויכען ווייסען באַרג, און ווייזט זיך פאַר די מענשען — אַ ריעז מיט אַזוי פיעל רויטע און גאָלדענע זונען אין זיינע הענט — — — —

יאָ, אַ שעהנער מאָרגען איז געווען דער היינטיגער! און וואָס עס איז געווען נאָכדעם, דאָס היפּט ער איבער, דאָס וויל ער ניט געדענקען. און ער ניט זיך איבער צו בילדער, וואָס וועבען זיך פאַר איהם פון נאָהענט און פון ווייט, און פון האַרצען שטייגען דערביי טענער, אַזעלכע געזונטע און

ליעבע, גוטע, געטרייע און צופריעדען־פערביינקטע. עס קומט אריין דער בעל־הבית׳טעם הונד. אָבער ברוך, א פערוואונדערטער, א פערזונגענער ריהרט זיך ניט פון ארט. דער ווייסער הונד געהט צו, קוקט איהם אָן, שמעקט זיינע טריט איין מאל און נאָך אמאָל, און ער לעגט זיך אוועק לעבען זיינע פיס.

און נאכדעם, אז ברוך האָט זיך אנגעטהאָן, האָט גענומען זיינע גליטשערס, און איז ארויס — האָט איהם בעגעגענט א בלויע, פרישע ווינטער־נאכט, א ווייסע ווייט, וואָס האָט זיך געצויגען אויף מיילען און מיילען, איבער בערג און בערג און האָט אריינגעשטראהלט אין דער בלויער נאכט. — — — .

און די נאכט האָט זיך געהויבען שטיל און זיכער ביז צום ווייטען הימעל און האָט זיך צו איהם געצויגען און געפּרעסט, און דער הימעל האָט זיך איבער איהר געשפּרייט ווי אַ פערשטערנטער בלויער ים.

און דער פראָסט האָט געוועלטיגט אין דער נאַכטס בלויער לופט, האָט פערכאַפּט דעם אָטהעם און געמאַכט פידלען דעם שנעע אונטער די פיס. און האָט געשטאַרקט די אדערען, האָט אנגעצויגען די מוסקולען, געקרעפּ־טיגט דאָס בלוט, און געמאכט פיהלען פראסטיג, ברענענדיג.

בערג ווייסע, מיט בוימער נאקעטע, פערשנעעטע האָבען זיך געהויבען דאָ און דארט, שטילע, לעבעדיגע און האָבען זיך צופריעדען גע׳חבר׳ט מיט דער קרעפטיגער, טיעפער בלויקייט, וואס ארום זיי און וואס איבער זיי: —

— זיי געגריסט די קרעפטיגע, בלויע ווינטער־נאַכט! זיי געגריסט!

און דער שטארקער ריעז, דער זיידע־פראָסט, קלאַפּט דערפאר אָפּ דעם ערשטען גרעסטען בארג אין פלייצע:

— וואויל, וואויל, מיין קינד! — וואויל, און שפּאַנט ווייטער.

קאפיטעל 14.

ביילקע איז געגאנגען אהיים פון דער ארבייט א שמייכלענדיגע, א טאַנצענדיגע. זי האָט אַלץ געטראכט, ווי זי וועט זיך אנטהאָן, ווי זי וועט זיך פערקאמען, ווי זי וועט דאס היינט אויסזעהן אויפ׳ן באַל, און זי האָט פון זיך הנאה געהאט, און איהרע אקסלען האָבען זיך פון מאָל צו מאָל אויפגעהויבען, זיך צונויפגעצויגען, ווי זי וואלט זיך געפיהלט ארומגענומען פון הנאה.

זי נעהמט פאר זיך זעהן דעם באַל. די טענץ, די בעקאנטע און אונבעקאנטע פנים׳ער.... עס פערשטעהט זיך, אז ברוך וועט דארטען אויך זיין. און גוט וואס זי האָט איהם אין דער פריה גאר ניט געזאגט וועגען באַל. ווי ער וועט דאס איבערראשט ווערען!... און ווי, אז ער וועט דארטען ניט זיין? ער וועט שוין דארטען געוויס יאָ זיין — בעשליסט זי מיט א שמייכעל אויף איהרע פולע, רויטע ליפען און מיט א צופריעדענעם גלאַנץ אין די אויגען. און חנה האָט דאָך נעכטען אויך געזאָגט, אז ער וועט זיין.

אָט דאָס איז אביסעל א מאָדנער בחור — טראכט זי ווייטער וועגען ברוך׳ן. האסט געזעהן, א מענש זאל זיך דאס ביי איצטיגער צייט נעהמען רעדען וועגען גאָט! און טאקע גאר ווי פון טייטש־חומש ארויס! און מעשה׳לעך שרייבט ער, אז עס קומט איהם פאר זיי אויסקושען יעדען אבר! און ער איז דאָך אזא גרויסער, אזא שווערער, און פונדעסטעוועגען, ווען דו געהסט נעבען איהם, פיהלסטו, ווי איהם אָנצוכאַפּען פאַר׳ן פּאָלע. דיר דאכט זיך אַלע מאָל אויס, אז אָט העבט ער זיך אויף און פליהט אוועק פון דיר. איהר פנים צושמייכעלט זיך נאָך פרישער. — מען דארף דאָס איהם טאקע אזוי זאגען: „איהר ווייסט ברוך, איהר זייט דאָך עפּעס אזא מאָדנער, ווען מען געהט מיט אייך, פיהלט מען, ווי אנצוכאפען אייך פאר׳ן פאלע. עס דאכט זיך אלע מאל אויס, אז האָט העבט איהר זיך אויף און פליהט אוועק“. — קאָן זיין, אז בינעם איז גערעכט, טראכט זי ווייטער,

זיך דערמאָהנענדיג, וואָס בינעם האָט איהר אַמאָל געזאָגט וועגען ברוך'ן: אַז די אַלע מעשׂיות וועגען גאָט האָט דאָס ברוך בלויז פאַר'ן פּשוט'ען עולם, און פאַר זיך האָט ער עפּעס אַ מין „רוים", „ווייטקייט" און „פייער, פייער!" — אָ, ווייסט זיי ביידען דער גוטער יאָהר!

פונדעסטוועגען, אויגען האָבען זיי ביידע שעהנע, אי ברוך אי בינעם, עפּעס אַזעלכע קינדערשע. זיי וואָלטען זיך נאָך ביידע געמעגט שפּיעלען אין זאַמד — — — און וואָסער אַ פּראַכט עס איז היינט! — גיט זי אַ טראַכט, זיך אומקעקענדיג, ווי עס פריהרט דער ווארעמער אטהעם, וואָס שפּאַרט זיך ארוים פון איהר נאָז, פון איהר מויל, און זי דערפיהלט זיך גוט און ווארעם אין ווינטער־ראָק.

פאַר איהר און אונטער איהר ציהען זיך מענשען אהן אן אנהויב און אָהן אַ סוף. די בעלויכטענע קארס, וואָס לויפען ארויף און אראָפּ איבער די לאַנגע גאַסען, זיינען ערטערווייז פערשאָטען מיט שנעע. דער עלעוויי־טאָר, זיינע בעלויכטענע וואַגאָנען, וואָס זיינען געשלאָסען איינער אן אנ־דערען, טראגען זיך אויף די אייזערנע בריקען, איבער אלעמענס קעפּ, ווי גרויסע, זשיפּענדע שלאַנגען, וואָס זיינען פערקאָוועט אין שטאָל און אין אייזען — — — די גרויסע פערפּוצטע פענסטער זיינען פול מיט ליכט און גיסען זייער ליכט אויף די כוואַליענדע מענשען־מחנות, וואָס טראַגען זיך און טראָגען זיך פארביי; און די מענשען־מחנות ווערען אָבגעגאָסען מיט ליכט; און די מענשען־כוואַליעס ווערען פערשפּיגעלט און פער־פלעקט מיט ליכט.

ביילקע שטעלט זיך אָפּ נעבען איינעם פון די פערפּוצטע פענסטער. זי שטעלט זיך אָפּ און פערקוקט זיך אויף אַ בלוי זיידען העמד, וואָס איז שעהן פאַנאַנדערגעשפּרייט צווישען אַנדערע שעהנע פּרויענזאַכען. זי קוקט אויף דאָס בלויע העמד און דערמאָנט זיך מיט אַ שמייכעל אין ברוך'ס ליעבע צו בלוי... און אָט דערזעהט זי נאָך אַן אַנדער, אַ געל־ווייס מיט בלויע פּאַסען ארום ברעג, — „זי זעהט אין גאַנצען אויס ווי אַ אידי־שער טלית" — פאַלט איהר איין. — אָי, אויף מיין וואָרט, ער וואָלט דאָך פאַר איהר משוגע געוואָרען.

און ביילקע איז אריין אין קראָם און געקויפט דאָס העמד. און ווען זי איז געקומען אַהיים מיט דעם פערפּאַקטען העמד אונטער'ן אָרעם,

האָט זי געהאַט א געפיהל, ווי זי וואָלט מיט זיך מיטגעבראַכט א טייערען אוצר.

די מיסעס האָט פאר איהר געעפענט די טהיר, געענטפערט אויף איהר גוט אבענד און זיך פערוואונדערט:

— וואָס, איהר האָט דאָ קיינעם ניט בעגעגענט?!

— ניין.

— דאָ האָט דאָך עמיצער געוואַרט אויף אייך, און ער איז גאָר וואס ארויסגעגאנגען.

ביילקע איז געבליעבען שטעהן א פערוואונדערטע. זי האָט זיך דער־מאָנט, איהר האָט זיך גענומען דאכטען, עמיצער האָט זי בעגעגענט אויף די טרעפ, און האָט זיך ווי א שאָטען צוגעפרעסט צו דער וואַנט, ווען זי איז פארבייגעגאנגען.

ווי האָט ער אויסגעזעהן? — פרעגט ביילקע ביי דער מיסעס א פערוואונדערטע, כאָטש זי האָט שוין ביי זיך אין דער מינוט אפגעמאכט, אז דאָס איז געווים געוועזען בינעם.

— אזא בלאסער, מיט רויטע ליפען, און אזוי הויך — זאגט די מי־סעס, אויפהויבענדיג איהר האַנד, אביסעל העכער פון איהר אייגענעם קאָפּ — אָבער ס'איז גאַרניט — בערוהיגט זי די מיסעס, — ער האָט געזאָגט, ער וועט דאָ באַלד זיין נאָכאמאָל.

ביילקע איז אריין אין איהר צימערעל, אראָפּגעוואָרפען פון זיך דעם ווינטער־מאַנטעל און אנגעצונדען פייער. אויפ'ן טיש איז געלעגען א צעטעלע:

„איך בין דאָ ערשט געוועזען. איך וועל דאָ באַלד ווידער זיין. איהר געהט דאָך געווים צום באַלל“.

בינעם.

ביילקע האָט דאָס איבערגעלעזען און האָט זיך צולאַכט.

— איהר געהט באַלד עסען, בעלא? — פרעגט זי די מיסעס.

— יא, איך וועל נאָר נעהמען א וואַנע.

— איהר וועט פריהער נעהמען די וואַנע?

— יא.

— וואס איז, איהר געהט היינט ערגעץ?

— יאָ. היינט איז דאָך דער ציוניסטישער באַלל.

— אזוי, — ציהט אויס די מיסעס מיט א שמייכעל, אפּגעהענדיג פון דער טיר.

ביילקע האָט צופּאַקט און פון דאס ניי גענומען בעטראַכטען איהר איינגעהאנדעלט זיידען העמד. דאָס העמד איז איהר נאָכאמאָל זעהר גע־פעלען געווארען. און איצט האָט זי אויסגעדריקט איהר צופריעדענהייט דערמיט, וואס זי האָט פערשפּרייט דאָס העמד אויפ'ן בעט און זיך גע־נומען אויף איהם שפּריצען פּארפומען.

נאכדעם איז ביילקע אריין אין באד צימער, פון דאָס ניי אויסגעוואַ־שען די מילך־ווייסע וואַנע און אָפּגעדרעהטביידע קראַנען. דאָס וואסער האָט מיט א פּאטשערריי גענומען פּאלען אין דער וואנע אריין. דאָס צימער איז באלד געווארען פול מיט וואסער־געררויש, און וואס ווייי־טער איז דער גערויש געווארען אלץ שווערער און טיעפער. זי האָט זיך אויף שנעל גענומען אויסטהאָן, און נאָך איידער אין וואנע איז געווען גענוג וואסער איז זי שוין געשטאנען אין גאנצען אן אויסגעטאָנענע אינ'ם ליכטיגען צימער. די פּארע האָט זיך אין ווייסע, ווארעמע וואלקענדליך גענומען הויבען פון דער וואנע, זיך שפּרייטען איבער'ן צימער. און זי, א ווארעמע, א ראזעווע, מיט א שווארצען געקרויזטען קאָפּ איז ארומגענומען געווארען פון ווייסע וואָלקענלעך.

אַ ווייל איז זי אַזוי געשטאַנען, ביז זי האָט זיך מיט אַ שמייכעל דערמאַנט, אז זי זעהט שוין מן הסתם באלד אויס, ווי איינע פון ברוך'ס זונען־טעכטער, וועלכע בעווייזען זיך ביי איהם אויפ'ן הימעל נאָכ'ן רעגען, האָט זי זיך געכאפּט און אין גאנצען פערדרעהט דעם הייסען קראַן. די ווייסע פּארע האָט באלד אויפגעהערט שלאָגען. זי האָט דעווייל גענומען און מיט האָרנאדלען זיך העכער ארויף פערשטעקט איהרע געקרויזטע, שוואַרצע האָר. און אַז זי איז אַריין מיט די פיס אין וואַסער, איז אַ גרויל אריבער איהר לייב, און זי איז געבליעבען שטעהן אן אויסגעצויגענע. דאָס וואסער איז געווען אביסעל צו קאלט. די קראַנען זיינען שוין געווען פערדרעהט. אין באָד־צימער איז געווען ליכטיג און שטיל, נאָר אָט האָט זיך דערהערט דאָס קלינגען פונ'ם גלעקעל ביי דער אריינגאנג־טיר. די טיר האָט זיך געעפענט און עס האָט זיך דערהערט אי בינעם'ס אי לעווין'ס שטימען, האָט זי נאָך א ציטער געטהאָן און גלייך דערוויף אויף א שמייכעל גע־טהאָן און זיך מיט אמאָל אראָפּגעלאזט און זיך אויסגעצויגען אין וואסער.

קאַפּיטעל 15.

נידריגער, צווישען די בערג, אויפ'ן אייז־ראַנד, גליטשען זיך שוין חברה, פרישע, יונגע, וואַרפען זיך איבער מיט ווערטער, טומלען, לויפען, שוועבען איבער'ן אייז. און עס קומען נאָך אָן אַלץ נייע און נייע, זעצען זיך צו אויף די בענק, וואָס אַרום ברעג, און טהוען אויף גיך אָן די שטאָלענע גליטשערס, און וואַרפען זיך אויפ'ן אייז. און אז מען גליטשט זיך דורך דעם ערשטען ראַנד, ווערט מיט אמאָל וואַרעם — וואַרפט מען פון זיך אַראָב די אויבערשטע ווינטער־קליידער און מען דערפיהלט מיט אמאָל אזוי לייכט. אזוי פערגעניגענדיג גרינג, כאטש פליה! לאזט מען זיך פליהען איבער'ן אייז, אויף די גוט געשאַרפטע, בלאַנקע גליטשערס. מען נעהמט זיך טראָגען שנעל און שנעלער, איינע הינטער די אַנדערע, איינע פּאַר די אנדערע, און ווער גאַר צוזאמען: איינער אן דעם צווייטען, איינער אן דעם צווייטען, אין א לאַנגער, ריהרעוודיגער קייט, וועלכע טראַגט זיך שנעל און האסטיג, און ווער עס גליטשט זיך האַנד אין האַנד אין דער ברייט, ווי א לעבעדיגער פאַרקאַן — — — און די בלוטען צוואַווארעמען זיך אַלץ פרישער, לעבעדיגער און וואַרימען צופריעדען די היוט פון די קרעפטיגע, יונגע לייבער. און עס ווערען צופלאַמטע באַקען ליידענשאַפטליך געקושט, געביסען פון דעם שטאַרקען פראָסט און די ברוסט אַטהעמט פריי, פריש, גערן, און דאָס האַרץ נעהמט שלאָגען מור־טהיגער און אַלץ צורייצטער, ווילדער רייצט דער ווילדער פראָסט.

איז עמיצער צופריעדען, גילטשט ער זיך שטאַרק, איז עמיצער אויף עפּעס אין כעס, גליטשט ער זיך אויף צו־להכעיס, נאָך שטאַרקער.

אָט האָט עפּעס איבער'ן אייז לויז א קלונג געטהון. דאָס איז ביי א מיידעל, אין מיטען יאָגען זיך מיט איהר חבר'טע, אַרונטערגעפאַלען איין גליטשער. דאָס מיידעל פאַלט, די חבר'טע פּרואווט זי אונטערכאַפּען און ספּאַטיקעט זיך אליין, איין מאָל און נאָך אמאָל און לאזט דערביי א פּאַר מאָל אַרויס א מיידלעשען קוויטש. צולאזט די הענט אין דער לופט און

קאַן קוים כאַפּען דאָס גלייכגעוויכט. לויפט באַלד אונטער א בחור, כאַפּט אונטער די צווייטע און העלפט זיך אויפהויבען דער ערשטער.

— איהר האָט זיך א קלאַפּ געטהאָן? — פרעגט דער בחור.

— ניין, ניין! — ענטפערט זי מיט א לייכטען שמייכעל, — גאר ניט.

— אז איהר גליטשט זיך אליין.... ווערטעלט ער זיך.

— כאָ־כאָ־כאָ־כאָ!

— כא־כא־כא־כא!

צולאכען זיך די מיידלעך.

— איז עס דעריבער? !

— ס'הייסט! — — — געוויס! — מיידלעך. און אָט אין אזא נאכט, — און אויף אזא גוטען אייז — — — אליין — — — דארפען פאלען — — —

— כא־כא־כא־כא!

— כאָ־כאָ־כאָ־כאָ!

און באַלד גליטשט זיך צו נאָך אן אנדער בחור, רויט, צופלאמט, מיט'ן ארונטערגעפאלענעם גליטשער אין האנד און מישט זיך גלייך אריין:

— נו, וואס איז דאָ צו לאכען? ! — — —

— אָט האָסטו דיר נאָך אן אנדערען!

— אויך איהר אזוי?

— נו געוויס! — ענטפערט כלומרשט ערנסט דער ניי־צוגעקומע־נער. — איהר קענט דען צושרויפען א גליטשער ווי מען דארף? איך בין זיכער, אז ביי אייך וועלען זיי אויך באַלד אַרונטערפאַלען — און ער גיט איבער דעם איינציגען גליטשער דעם ערשטען בחור און נעהמט זיך גלייך בעקוקען די גליטשערס פון דער צווייטער.

דער פראָסט ברענט, די מיידלעך לאַכען, בעהאַלטען זייערע הענד אין די מופטעס, די בחורים ארבייטען פלייסיג. — האלט א בחור איין פוס אין האנד און שרויפט אָן דעם גליטשער, שטעהט דאָס מיידעל נאָר אויף איין פוס. גיט זי זיך א וויכנע און לאָזט ארויס א קוויטש. זי האָט מורא, זי זאָל ניט פאַלען — שפּאַרט זי זיך אָן מיט איהר ברוסט אינ'ם בחור'ס אַקסעל. און אַז עס לויפט פון ערגעץ אָן א בעקאַנטער, אָדער גלאַט א כוואַט, שרייט ער אויס מיט א קנאה'דיגען ניגון: „אָה, יו קיד!“ און פליהט פארביי שנעל, שניידענדיג דאָס אייז אַלץ ווייטער און ווייטער.

באַלד וואַרפן זיך די צוויי נייע פּאַרלעך צווישן די גליטשערס, און עס הייסט — צוויי בלודנע בחורים האָבן זיך אויף אַ ספּאָרטישען אופן בעקאַנט מיט צוויי פרעמדע מיידלעך, וועלען אין איינעם פערברענגען אַ צופריעדענעם אבענד אויפ׳ן אייז־ראַנד און וועלען זיך נאָכדעם צו־געהן און, קאָן זיין, אַז זיי וועלען זיך קיינמאָל מעהר ניט בעגעגענען, אָדער זיי וועלען אָפּמאַכען זיך צו טרעפען דאָ נאָך אַ מאָל און נאָך אַ מאָל, ביז זיי וועלען נאָכדעם נעהמען „ארויספּאָהרען" צוזאַמען. — — —

ברוך׳ן איז דער פאַל זעהר געפעלען. קען זיין, אַז אָט אויף אַזאַ אופן האָט זיך אַמאָל חנה בעקענט מיט מאַקס׳ן; זי האָט דאָך איהם דער־צעהלט, אַז זיי האָבען זיך געטראָפען אויפ׳ן אייז — — — און — — — — אין נאָכדעם האָבען זיי זיך אויפגעהויבען און זיינען אוועקגעפלויגען. — און פליהען — — — אָט זיינען זיי ביידע; האַלטען פאַר זיך געשלאָסען די הענד, ווי אין טאַנץ. ווי שעהן עס נעהמט זי אַרום איהר ווייסער, וואָלענער סוועטער! ווי רויט צופלאַמט זיינען איהרע ווייסע באַקען! און ס׳בלישטשען מיט פרישער פייכקייט איהרע ווייטע אויגען. עטליכע טונ־קעלע האָר האָבען זיך אַרויסגעשלאָגען איבער׳ן שטערען פון אונטער איהר ווייסען, פוטערנעם הוט און זיינען בעדעקט געוואָרען מיט ווייסען פראָסט. — חנה!! און ס׳אַרא קלוגע, שלאַנקע בעוועגונגען זי מאַכט דאָס! — — גליטשער קוקען זיך אום, און לאָזען ז׳ך נאָכ׳ן פּאָרעל: פערלויפען אויף־צו־פריהער און בלייבען אויף אַ ווײלע הינטען; פערלויפען פון רעכטס, פערלויפען פון לינקס, און עס שווינדעלט אין די אויגען דאָס בלאַנקע שטאָל פון אונטער אַלעמענס פיס, וואָס שלייפען אַרום איהר מיט אַ מאָד־נעם גערודער דאָס יונגע, קרעפטיגע אייז, און דאָס אייז לאָזט פון מאָל־צו־מאָל אַרויס מורא׳דיגע קלאַנגען, ווי עס וואָלט זיך דאָרט און דאָ אין שטיקער שפּאַלטען, אָדער פער׳כשופ׳טע, שטילע, ווי עס וואָלטען פּלוצלונג ערגעץ ביי אַ פידעל־שפּיעלער סטרונעס פּלאַצען. — — —

ברוך׳ן טהוט דאָס הנאה, און אויך ער נעהמט אַן אַנטהייל אין דעם צולאָזטען געלויף, ווי אויך ער וואָלט צום ערשטען מאָל „דאָס מיידעל אין דעם ווייסען סוועטער" דערזעהן — — — און אָט האַלט ער שוין לענגער ניט אויס, פערלויפט פון לינקס, און הייסט זיך געבען איהר פרייע האַנד, און — מען לאָזט זיך אין דרייען.

באַלד ווערט ער קאַפּריזנע, ווי אַ צופּעסטשעט קינד: — מאַקס זאָל

געהן אויף דער זייט און ער אויף יענער, און האָט גלייך חרטה און בייט זיך אָפּ צוריק — — — און אַט פאַלט איהם איין, און אין מיטען לויף גיט ער זיך מיט אַ מאָל אַ שטעל אָפּ, אַזוי אַז זיי שלאָגען זיך אַלע צונויף און פאַלען.

און זיי גיבען איהם אַלץ נאָך, פערגיבען איהם אַלעס. נאָך מעהר, — זיי בלייבען גליקליך, צופריעדען פון אַלץ, בעזונדער זי. — — — —

— מיין גאָט, ווי צולאָזען איהר זיינט דאָס היינט! וואָס איז דאָס מיט אייך?! — זאָגט זי און לאַכט צופריעדען.

— אויף מיין וואָרט, ער איז היינט פּשוט משוגע! — צושרייט זיך מאַקס. — האָסט געהערט אַזוינס! מילא, איין מאָל אַ חכמה!

— נעוועך מיינד! אונזער ברוך איז אַלרייט! געדעכט — אַז הוליען איז הוליען! און זי קוקט דערביי שעלמיש, קוקט דאַכט זיך מיט אין גאַנ־צען איהר שלאַנקען לייב, מיט איהרע ברוסטען, מיט אין גאַנצען איהר פערצאַפּעלטער נאַקעטקייט. — — — —

— נו, אַלזאָ, רב ברוך, גענוג! אַצינד זייט שוין אַ מענש — — — גוט! — — און זי דערלאַנגט איהם איין האַנד, מאַקסען די צווייטע און שטעלט אַרויס אויף־צו־פריהער איהר ברוסט, בויגט אונטער אַ פוס און הויבט אָן:

— איינס, צוויי! איינס, צוויי! שטאַרקער!! איינס, צוויי! איינס, צוויי! און עס זעהט אויס: זי איז אַ ווייסער פויגעל, און זיי — איהרע צוויי שוואַרצע פליגעל. — — — —

און עס שוועבט דער פויגעל אין דער בלויער נאַכט, צווישען ווייסע בערג און שטערען און שרייט: איינס, צוויי! איינס, צוויי! ווערט ווילד און שרייט: איינס, צוויי! איינס, צוויי! ווערט צורייצטער, ווילדער און צושרייט זיך: איינס, צוויי!! איינס, צוויי!! שטאַרקער! שטאַרקער! ס'אַראַ פּראַסט! או־ו־הו — הוך! — וואָס איז מיט דיר, פויגעל? ווייסער, גוטער פויגעל? און דאָס אייז אונטער די פיס האַרטעוועט זיך, שטאַרקט זיך, וועט, דאַכט זיך, באַלד פּלאַצען פון שטאַרקייט.

און דאָ און דאָרטען ברענען אויפ'ן אייז־רונדע רויטע פייערלעך — אויף צו דערצעהלען, אַז יענע פּלעצער זיינען געפעהרליך. — קוקען די פייערלעך, ווי רויטע וואונדען, פון וועלכע עס ציהען זיך בלוט־רויטע פּאַ־

סען איבער׳ן גרינליכען אייז — — — ברוך הויבט אָן פיהלען חנה׳ס האַנד דורך די הענדשקעס. — ס׳אַרא האַנד! סאַרא האַנד! — — —

וואַרפט ער אָפּ פערביטערט די האַנד, דרעהט זיך אַרוים פון זיי, גליטשט זיך אָפּ אין א זייט צום ברעג און בלייבט דאָרט אליין... בערג און בוימער — — — ווייסע עלעקטרישע לאָמפּען, וואָס בלענדען דעם ווייסען שנעע אַרום — שוואַרצע שטאַמען מיט נאַקעטע צווייגען, וואָס ציהען אוים זייערע שאָטענס ברייט און לאַנג איבער׳ן צוקרעלטען אייז, אונטער די פיס פון די גליטשער; אָט דאָרט לויפט וואָס אַריבער פון איין בארג צום צווייטען, — א היגטעל? — — — און א לאַנגער בלויער שאָטען לויפט איהם נאָך איבער׳ן קלאָרען שנעע... אָט איז דאָס שוין אויפ׳ן צווייטען באַרג. עס פערשווינדעט. און ווידער שאַ. — ווידער בוימער, ווידער ווייסע בערג און בלויער רוים, און ווייטע פייערלעך, און א גערויש, ווי מען וואָלט אויף שטיינערנע רעדער ברייטע און לאַנגע מעסערס שאַרפען — — — און אָט דערהערען זיך קלאַנגען פון א שטאָדט־זייגער: באַ־אַ־אַם; באַ־אַ־אַם — — — און עס צוקאַט־שען זיך, עס צוטראָגען זיך די קלאַנגען, צושווימען זיך אין דער פראָסטיגער לופט, באָדען זיך, טוקען זיך — באַ־אַ־אַם! באַ־אַ־אַם...
— און אָט לאָזען זיי זיך אַראָפּ, לעגען זיך ,אוים אויפ׳ן שנעע, קיילעכדיגע, רויטע — — — און זיי קוקען צונליהט אין דער בלויער וועלט: באַ־אַ־אַ־ם! באַ־אַ־אַ־אַ־ם! — — און אָט פערגעהען זיי זיך, בע־האַלטען זיך שטיל אוים אינ׳ם טיעפּען שנעע, נאָר די לופט געדענקט נאָך לאַנג — באַ־אַ־אַ־ם! באַ־אַ־אַ־אַ־ם — — — — — !

און אין האַרצען נעהמט זיך צינדען פייער! עס ווערט איהם מיט א מאָל אַזוי באַנג. — כאָטש רייס אַרוים דאָס האַרץ און שלייַדער דאָס אין ווייסען שנעע אריין! און זאָל אויפ׳ן שנעע שטעהן דער רויטער פלעק, און זאָל ער רייצען און שרייען: פייער, פייער!.. — — — און דער טונקעל־בלויער הימעל איז פערשאָטען מיט גאַנצע קופּעס שטערען, און זיי קוקען אַלע אַראָפּ אַזוי אָנגעשטעלט, אז עס פיהלט זיך ווי אָט, אָט... אָט־אָט, און עס נעהמט רעגענען מיט שטערען... און דער ווייסער שנעע ווערט פעררעגענט מיט שטערען — — —

ער דערמאָהנט זיך:

— ווי האָט איהר דאָס אויפגעכאַפּט אָט דעם בחור, חנה?

— מיר האָבען זיך געטראָפען אויפ'ן אייז.

— אזוי!...

— וואָס אזוי?

— גאָר ניט!...

און חנה'ן האָט א קלונג געטהאָן דער „גאָר ניט". ער געדענקט נאָך, ווי זי האָט צועפענט איהרע בלויע אויגען... און באַלד האָט זי די אויגען צועפענט ברייטער... און נאָכדעם — א קלוגער קוק פון אויבען־אראָפּ און אן ענטפער: — הו־הו!!! — — — —

פון הימעל רייסט זיך פלוצלונג אָפּ א גרויסער שטערען און לאָזט זיך מיט אמאָל אראָפּ פאר ברוך'ס אויגען, ווי א צורייצטע, ווייס־צו־גליהטע שלאַנג.

ברוך ציטערט אויף און דערפיהלט א ריס אין הארצען און, דאכט זיך — א ביטערקייט אין נאָז. און נאָך איידער ער קוקט זיך אום, גיט וואָס, מיט א מאָל, א שרעקליכען קלאַפּ! — — — —

— פּף — פּפּפּאָף! — עס דערהערט זיך א מורא'דיגער גערודער, און א רעווע ווי פון א ווילד־צורייצטען לייב — — — אויף איינעם פון די וויטערע בערג שפּרינגט מיט א מאָל ארויף א שוואַרצער לאָקאָמאָטיוו. א ווייסער שיין פון א רעפלעקטאָר לויפט צושראָקען פאר'ן לאָקאָמאָטיוו, פון קוימען זעצט א ווייסער רויך מיט שטיקער דיקע, גאָלדענע פלאַמען — שוואַרצע וואַגאָנען; ליכטיגע פענסטער; פּנים'ער טאַנצען, שפּרינגען — — — עס האַלט זיך איין וואַגאָן אָן אנדערען, איינער אָן אנדערען אין א צוזוינגענער, לאַנגער קייט, און איבער זיי פליהט און קנייטשט זיך א ווייס־גרויער, מיט גאָלד־געמישטער פּאַס פון קוימען'ס האסטיג־שלאָ־גענדען רויך, און אָט גיט זיך די ראשיגע קייט מיט'ן פּאַס רויך א שליי־דער אהער, אהין — — — עס דערהערט זיך ווידער אַן אויפטרייס־לענדער רעווע און — — — עס בלייבען צווישען די נאַקעטע בוימער בלויז עטליכע ווייסע וואָלקען רויך. — און ברוך צושמייכעלט זיך פון די איבערגעבליענע וואָלקען רויך. — — —

— קאַלט. וואָס, צום טייוועל, האָב איך זיך דאָ אַוועקגעשטעלט! זיינע גליטשערס זיינען צוגעפרוירען צום אייז.

ער רייסט זיך אָפּ, לאָזט זיך צוריק אריין צווישען די גליטשערס. ער איז אויסגערוהט און וואָלט וועלען לויפען, אנטלויפען פון זיך אליין;

צוזאָגט ער זיך שנעל און שנעלער, און דערפֿיהלט באַלד יענע גוטע וואַ־רעמקייט. — ווידער בריהט דער פראָסט זיין צופֿלאַמטען פּנים, ווידער אָטהעמט זיך מיט חשק און כח. און ער סטאַרעט זיך צו האַל־טען נאָר צווישען פרעמדע, קוקט אויף פרעמדע פּאָרלעך, אויף פרעמדע מיידלעך — — — באַלד אָבער נעהמט ציהען אַן אנדער ווינט. עס ווערט לינדער, און עס נעהמען פאַלען פּוכקע, ווייסע שנייען — — —
„דאָס האָט מיין גלייכגילטיגער פעטער־שנייער זיך גענומען שפּרייטען זיין נעץ“, — גיט ברוך אַ טראַכט, און עפּעס מיט אַזאַ געפיהל, ווי ער וואָלט דאָס אויסגעשריען הויך, אַז אַלע זאָלען דאָס הערען און זיי גע־וואָרענט:

„היט זיך פאַר מיין גלייכגילטיגען פעטער שנייער! דאָס איז דער פעטער שנייער!“

די גליטשערס נעהמען זיך יאָגען פלייסיגער און ווערען אַלץ מעהרער פערפּלאָנטערט אין דער ווייסער נעץ. עס ווערט שווער צו זעהן עטוואָס ווייטער פון זיך — — — לויפסט, לויפסט, און פון דער ווייסער נעץ איז זיך ניט אַרויסצורייסען! — — —

די שנייען, דאַכט זיך, בעפאַלען ברוך'ן:

„ברוך! דאָס, וואָס דו האָסט געוואָלט האָבען, פון וואָס דו האָסט זיך אָפּגעזאָגט, וואָס מען האָט ביי דיר צוגענומען, בלייבט אויף אימער און אייביג דיינס. עס לעבט, וואַקסט און צובליהט זיך אַלץ ליעבער און שעהנער, פאַר דיר.

„זיי ווייט — זיי גלייכגילטיג“.

„קורצזיכטיג, נאַריש איז די ליידענשאַפט“.

„מיר שנייעלעך, מיר — דאָס געשפּין פון דיין בלאָסען, גלייכגיל־טיגען פעטער־שנייער...

ברוך'ן אָבער האָט דאָס ווידער גענומען טראָגען צו חנה'ן... און אויפ'ן וועג, זי זוכענדיג צווישען דעם געוועב פון שנעע און מענשען, דערמאָהנט ער זיך: „און ווי זי האָט דאָס היינט אין דער פריה אויסגע־מיטען, אַז ביילקע זאָל גאָר ניט וויסען, אַז היינט פאָהרען זיי זיך גלי־טשען! — — — און אָט דאָס פּאַסיקעל איבער איהרע ציין — — — — אַך, חנה, חנה!

ער האָט זיי געטראָפען וואַרטענדיג:

— האַלאָ, ברוך! זעה נאָר, אַט איז ער דאָך, דיין פערלאַרענער.
— וואו זיינט איהר דאָס פערפאַלען געוואָרען?
— אַ צום טייוועל! ווי דער שנעע פּאַטשט אין די אויגען אריין!
— און דער הימעל איז כמעט אין גאַנצען לויטער! — — —
— ס'האָט דער ווינד, מן הסתם, ערגעץ אָפּגעריסען אַ כוואַליע שנעע און טראָגט זיך מיט איהר ארום.
— און ס'קאָן נאָך לאַנג אַזוי אָנהאַלטען?
— עס וועט באַלד אריבערפליהען. אַט, עס ווערט שוין שיטערער.
— און דאָס אייז איז דערוויילע געוואָרען ווי בעשמירט מיט בוימעל!
— איך האָב בעסער ליעב, ווען דאָס אייז איז טרוקען. דאַן הערט זיך געזונטער, ווי פּיס שניידען אַזוי געשמאַק דאָס אייז — זאָגט ברוך.
— און דערביי וואָלט נאָך געפּאַסט, — כאַפּט אונטער חנה, — אַז איהר זאָלט נאָכמאַכען מיט'ן צונג: הורה־, הוררר! — — —

אַזוי זיינען זיי אָפּגעשטאַנען אַ ווייל, און ס'האָט אויסגעזעהן, ווי זי וואָלט געוועןאַ פעלדמאַרשאַל. זיי — ברוך, מאַקס און נאָך אַ פּאָר אַנדערע בעקאַנטע, זיינען איהרע פליגעל־אַדיוטאַנטען, מיט וועלכע זי וואַרפט זיך גוטמוטהיג איבער מיט אַ וואָרט. — און זי איז אַזוי גוט, אַז זי קלינגט פאַר זיי אויך אויס, פון מאָל צו מאָל, איהר כשופ'דיגען: כאַ־כאַ־כאַ און כאָ־כאָ־כאָ! און דאָס אייז־פעלד פאַר זיי איז פול מיט בעוועגונג, מיט טומעל און געזאַנג:

שרייענדיג, רעדענדיג און זינגענדיג טראָגט מען זיך אום אין פערשיעדענאַרטיגע פיגורען.

מענשען יאָגען זיך, פאַלען און שפּרינגען באַלד וויעדער אויף, טרייסלען פון זיך אָפּ דעם ווייסען שטויב און לאָזען זיך וויעדער. — — —

און אַט דערזעהט ברוך, ווי דער לאָק האָר, וואָס האָט זיך ארויסגעשלאָגען איבער חנה'ס שטערען, איז פערשנעעט, און אַ כוואַליע בלוט שלאָגט איהם צו צום הארצען. די ליפּען רייסען זיך צו די שנעעלעך פון אַט דעם לאָך, אָדער כאַטש איהם אָנגעהמען מיט דער האַנד און איהם פערלענגען אונטער'ן אויער.

— פאַר וואָס טראַמפּלען זיך ביי איך די האָר? — פרעגט ער, זיך איינהאַלטענדיג.

— וואָס איז? איהר ווערט שוין נערוועז? — פרעגט זי און צו־שמייכעלט זיך מיט איהר שמייכעל. — — —

און אָט בויגט זי זיך צו צום ברעג, נעהמט אָן אין האַנד א ביסעל פרישען שנעע, פערגרייסט דעם קאָפּ ארויף און נעהמט זיך שיטען דעם שנעע אין מויל אריין. און בשעת זי שיט דעם ווייסען שנעע אויפ'ן רויטען, צושפרייטען צונג, ציהט זי זיך אזוי קלוג, ווי זי וואָלט געוואַקסען ארויף, אינ'ם שיין פונ'ם עלעקטרישען לאָמפּ, וואָס פאַלט אויף איהר פריש־ווייסען פּנים און צייכענט אויס א גרויסע, שיינענדע ראָד ארום איהר און ארום זיי אלעמען. און דערביי האַלט זי די אויגען נאָר א ביסעל אָפען און שמייכעלט. — — —

מאַקס לויפט צו צו איהר:

— נו, פרעג איך דיך, חנה, איצטער, אז דו ביזט אזוי צוהיצט. נו וואָס, אדרבא, זאָג שוין דו, ברוך, וואָס? — — —

— נא דיר אויך א ביסעל און זיי ניט אין כעס! — רופט זי זיך אָפּ און טראָגט צו א האַנד מיט שנעע צו מאַקסעס מויל.

דער עולם צושמייכעלט זיך. עפּעס א פרעמדער בחור, וואָס שטעהט ניט ווייט פון זיי — ווייזט אויס, צוליעב חנה'ן — צולאַכט זיך גאַנץ הויך. חנה קוקט זיך אום אויף דעם פרעמדען — — —

— אָה! איהר ווילט אויך א ביסעל?! — פרעגט זי ביים פרעמדען, זיך דערביי אויסציהענדיג, ווי זי וואָלט געשטאַנען ניט אויף איהרע גלי־טשערס, נאָר אויף אזעלכע מין פויגעל־פיס. — — —

— אָה! געווים! — זאָגט דער בחור, צוקומענדיג נעהנטער. — אָבער איך וויל ניט „א ביסעל“, נאָר א גאַנצען „לאַט“.

— מיין מאַן אָבער האָט שוין צוגענומען אין גאַנצען, — זאָגט זי, אָנווייזענדיג אויף מאַקס'ען.

דער בחור „פערשטעהט“, אז דאָס וואָרט „מאַן“ איז בלויז צוליעב „שפּאַס“, און ספּאָרטיש שמייכלענדיג לויבט ער זי פאַר דעם געלונ־גענעם שפּאַס — — — און באַלד דערויף לאַדט ער זי איין:

— קומט, לאָמיר כאַפּען א לויף.

ברוך'ן איז דעם ספּאָרט'ס וואָגען דוקא געפעלען, נאָר ער האָט עפּעס

קיין חשק ניט, אַז די קאָמפּאַניע זאָל זיך נאָך פּערגרעסערען, דרעהט ער זיך אויס און זאָגט צו איהם שמייכלענדיג:

— סעי, קיד, מיר דאַכט, אַז דיין מאַמע זוכט דיך דאָרטען...

דער בחור קוקט זיך אַרום, אַז ער האָט ניט געטראָפען... ער ענט־פערט ברוך׳ן מיט אַ שמייכעל, און שמייכלענדיג שרייט ער אויס צו חנה׳ן:

— גוד־באַי! — און טראָגט זיך אָפּ.

דער עולם צולאַכט זיך. חנה ענטפערט איהם זיין „גוד־באַי“ און שרייט איהם נאָך לאַכענדיג. — זי ווינשט איהם, אַז ווייטער זאָל דאָס איהם בעסער געליקען!

פאַר׳ן אוועקגעהן ווערט דער גליטש־פּלאַץ ליעבער, בעט זיך ממש ביי יעדען: — נעהם כאַפּ אריין נאָך אַ גליטש! נאָך אַ מאָל גליטש זיך דורך דעם גאַנצען ראַנד! גוט? — טהו עס נאָך אַ מאָל! — אַ? — צו דער פראָסט וועט דען נאָך לאַנג אָנהאַלטען? און ביז מען דערלעבט זיך דאָ צו אַזאַ פראָסט — — — קום, אָט אין יענער זייט, צו די בוימער — דאָס אייז איז דאָרט אַזוי גלאַט — בלויז אַ צוויי־דריי שטאַרקע בעווע־גונגען און נאָכדעם טראָגט דאָס שוין אליין — ס׳איז אַנטקעגען ווינט? נו, איז וואָס? — עס איז דאָך נאָך בעסער, העלדישער! און דערפאַר צוריק־וועגס טראָגט דאָך דאָס ווי אויף פליגלען. — — —

דאָך ווערט דער עולם שיטערער, מען מוז מאָרגען פריה אויפשטעהן, און די פיס ווע‍לען זיין שווער. און עס ווערט אַלץ לעדיגער, פוסטער און דעם ווינט ווערט פון דעם אַלץ גראַמער, היימליכער, און ער נעהמט זיך אָפּקעהרען דעם שנעע פון אייז, קעהרט ווי מיט ברייטע ווייכע בע־זימער. עס הויבט זיך אויף אַ שטויב און טראָגט זיך מיט אַ לייכטען בייזער. — — —

און אָט האָט ערגעץ אַ פּאָליסמאַן צונעלעגט זיין פייפעל צום מויל און ארויסגעלאָזען אַ לאַנגען פייף. דער פייף האָט זיך אַ צוויי, דריי מאָל צובראָכען און איז נאָכדעם ווידער אַוועק גלייך. און באַלד האָבען אויף אַלע אַנדערע פּאָליסלייט, וואָס אויף דער וואַך אַרום אייז, גענומען פייפען. עס האָט זיך צוטראָגען אַ טומעלדיג פייפען אין דער נאַכט און האָט

זיך גענומען ציהען איבער אַלעמענס קעפּ און געשמיסען ווי מיט בייטשען:
— אהיים! אהיים א־א־אהיים!!!

דער עולם איז געוואָרען ווילד, צושראָקען און זיך גענומען מיט אימפּעט ארייגכאפּען נאָך און נאָך א ראנד. האָט ברוך אָנגעכאפּט חנה׳ן ביי די היפטען און א קאָמאנדעווע געטהאָן: א קייט! שנעל! האָט מאקס זיך אָנגעכאפּט אָן ברוך׳ן פון הינטען, אָן מאקסען זייערער א בעקאנטער, אָן דעם בעקאנטען נאָך אָן אנדערער, און אזוי האָט מען זיך אַלע אינאיינעם א לאָז געטהאָן אינ׳ם לעצטען, אינ׳ם שנעלסטען לויף.

קאַפּיטעל 16.

דער זאַל, וואו דער באַל איז פאָרגעקומען, איז איינער פון די גרעסטע אין ניו יאָרק. אָפט קומען דאָרטען פאָר פערשיעדענע אויסשטעלונגען, און עס קען זיין, אז איבער דעם האָט דער זאַל קיין סופיט ניט און ער הויבט זיך פון די פיס ביז׳ן הויכען רונד־געבויגענעם דאַך, וואָס איז געמאַכט פון מאַטען גלאָז, דורך וועלכען דער גרויסער הויכער זאַל ווערט בייטאָג אָנגעפילט מיט הימעל־ליכט.

איצט אָבער זיינען הויך איבער אַלעמענס קעפּ פערצוויגען טעפּיכער פון פערשיעדענע פאַרבען און פערשיעדענע געזעצטע קווייטען. איין טעפּיך איז אָפּגעטהיילט פון צווייטען אזוי, אז צווישען איינעם און דעם צווייטען זיינען געבליבען ברייטע פּאַסען לעדיגער רוים, און דער לעדי־גער רוים האָט אויך אָנגענומען דאָס אויסזעהן פון א פערשפּרייטונג...

דער טאַנץ־פּלאַץ איז פערשטראַהלט מיט א שאַרף־ווייסען עלעק־טרישען ליכט. און די פּנים׳ער און די פערשיעדען־פאַרביגע, עלע־גאַנטע און קלוג־גענייהטע דאַמען־קליידער, די שוואַרצע מענער־קליי־דער און זייערע כשופ׳דיג־ווייסע פריש־געפּרעסטע העמדער, זייערע גלאַנ־ציגע שיך, — און זייערע אַלעמענס שמייכלען שווימען אום אין ליכט, נעהמען אין זיך אריין און שלאָגען פון זיך אָפּ דאָס ליכט אויף פערשיע־דענע אופנים... צעהנדליגע און צעהנדליגע פּאָרלעך הויבען זיך אויף די שפּיץ פינגער, בויגען זיך און דרעהען זיך, נעהמען זיך ארום און צו־וואַרפען זיך, שווימען און טאַנצען אין ליכט... און ביי די מראַמאָרנע זיילען, וואָס זיינען צושטעלט רונד ארום דעם גרויסען טאַנץ־פּלאַץ, שטע־העו טויזענדער מענשען אין א בונט־פאַרביגען ראָד און קוקען אויף די צאָהלאָזע טאַנצענדע פּאָרען, אויף זייערע קליידער, אויף זייער טאַנצען, אויף זייער האַלטען זיך און אויף די הונדערטער קלאָרע אויגען, וואָס לויכ־טען ווי בלויע און שוואַרצע פינקלענדע שטערען אין דער אונענדליכער ליכטיגער ווייסקייט... און אזוי קוקען טויזענדער אידישע אויגען אויף

אידישע אויגען און ווערען פערגאַפט, און צופּעפּענען זיך נאָך ברייטער און צושייבען זיך נאָך העלער און ליכטיגער — — — און דער אָרקעסטער גיסט פון זיך אַלץ נייע און נייע כוואַליעס טענער אונטער די פיס, און די טאַנצענדע הויבען זיך אויף די כוואַליעס פאָר־ווייז, וויעגען זיך, שפּיעלען זיך און גליטשען זיך איבער זיי. און אָפּט נעהמען זיי זיך אויף זיי טאַנ־צען ווי אויף פייער, ווי אויף הייסע קויהלען — — — און די כוואַליעס נעהמען זיך אָן מיט פאַרפומען, מיט וואַרעמקייט פון לייבער, מיט פאַרבען פון די קליידער, מיט'ן גלאַנץ פון טויזענדער און טויזענדער בליקען און ווערען מיט אמאָל אַזוי גרויס, אַז די טאַנצענדע ווערען פון זיי איינגאַנצען פערטרונקען. דאַן נעהמען זיך די פאָרלעך פעסטער אַרום, ווי זיי וואָלטען זיך וועלען ראַטעווען, ווי זיי וואָלטען זיך געזעגענען... און לאָזען זיך גראַציעז אַראָפּ צו דער ערד, נאָר די כוואַליע גיט זיי אָבער מיט אַ מאָל אַ הויב אַרויף, און זיי ציהען זיך אויס, טהיילען זיך ערשטוינט פאַנאַנ־דער און כאַפּען זיך באַלד ווידער אָן פאַר די הענד. און הונדערטער פאָר־לעך נעהמען זיך טאַנצענדיג טראָגען איינע געגען די אַנדערע און מישען זיך און בייטען זיך און רייכען זיך פרעהליך די הענד, און אָט פלעכט זיך פון זיי אויס אַ גרויסער, בונטער ראָד — — — אַ ראָד פון שעהנע אויגען, אַ ראָד פון שעהן און רייך געקליידטע מענער און פרויען, אַ ראָד פון שעהנע הענד, אַ ראָד פון שעהן־טאַנצענדע פיס, און דאָס טאַנ־צענדע ראָד ציהט זיך און דרעהט זיך ווי אַרום אַ קעסעל־גרוב. און באַלד נעהמען זיך גיסען גאָר אַנדערע טענער. דאָס ראָד ווערט גלייך צוריסען. עס ווערט אַ נערוועזער טומעל פון טענער, וועלכע נעהמען זיך ווילד דרעהען, און דרעהענדיג נעהמען זיך די טענער מיט פערשיעדע־נע בייגונגען און ווענדונגען אַרומיאָגען אין איילעניש, און די מענער כאַפּען אויף זייערע פּאָרען און נעהמען זיך אַלץ שנעל און שנעלער אַרומ־טראָגען איבער'ן זאַל, און עס ווערט אַ וויכער פון מענשען און פּנים'ער, פון קליידער און פאַרבען. און שטעהט וואו אַ בחור נעבען אַ מיידעל און שמועסט מיט איהר וועגען אַ יום טוב'דיגען צו אפילו וועגען אַ וואָכעדיגען ענין, איז ווי נאָר ער דערהערט אָט דעם צורייצטען טומעל פון טאַנץ, פערגעסט ער איהר פלוצלונג צו ענטפערען אויף איהר שאלה, זיין האַנד גיהט זיך אַ ציה צו איהר טאַליע, איהר האַנד צו זיין אַקסעל און זיי וואַרפען זיך אַריין אין טאַנץ. און שטעהט וואו אין אַ זייט אַ

מאַן מיט אַ פרוי, קומט צו זיי אונטער דער וויכער פון טאַנץ, ווערען זיי מיט אַ מאָל אויפגעציטערטער, איננער; עפּעס שווימט פון זיי מיט אַ מאָל אַוועק און עפּעס שווימט צו זיי גלייך צו און נעהמט זיי אַרום און וואַשט זיי מיט אַ שעהמעוודיגער רויטקייט, צינדט אָן זייערע אויגען מיט אַ וואַרימען גלאַנץ, און זיי נעהמען זיך אַרום, ווי גאַר, גאַר אַ מאָל... און זיי וואַרפען זיך אַריין אין טאַנץ.

בינעם איז דעם גאַנצען אָבענד אַרומגעלאָפען פערביטערטער און נערוועזער ווי אַלע מאָל: — צו פיעל זיינען געווען די בעלנים, וואָס האָבען זיך אָנגעשלאָגען צו טאַנצען מיט ביילקען, און כמעט יעדער ספּאָרט, וואָס האָט זי איינגעלאַדען צום טאַנץ, איז צוגעקומען מיט אַ טענה, אַז זי קומט איהם דעם טאַנץ, אַז זי האָט דאָס איהם צוגעזאָגט נאָך צוריק מיט אַ מאָנאַט אָדער צוויי, ווען ער האָט זיך מיט איהר גע־טראָפען דאָרטען און דאָרטען; און אַנדערע ווייעדער האָבען געמאָנט, אַז דאָס קומט זיי נאָך פון לעצטען באָל און אַז זי מוז אָפּצאָהלען איהר חוב. און ביילקע האָט מיט זיי אַלעמען פרעהליך גערעדט און פרעהליך־לאַכענדיג זיך נעפּרואווט דערמאָהנען אָן זייערע טענות, און ערשט נאָכ־דעם יעדען פון זיי מיט אַ פּול־דייטיגען געלעכטער אָפּגעשיקט:

— שטעלט זיך אין דער ליין!

ביילקע איז דין, כמעט קינדיש, אָבער דאָך רייצענד־שעהן געבויט, און איהר טאַנצען איז אַלע מאָל לייכט, לופטיג. און ווען דער טאַנץ־פּלאַץ ווערט צו געדיכט, קאָן זי זעהר קלוג און לייכט באַלאַנסירען, אויס־מיידען שטערונגען, פון מאָל צו מאָל זיך אַ ציה טהאָן, זיך לייכט אַרי־בערבויגען איבער דער האַנד פון איהר קאָמפּאַניאָן, אָדער זיך צוטוליען, זיך כמעט אָנקלעפּען אָן איהר קאָמפּאַניאָן...

און דערצו האָט נאָך ביילקע'ן זעהר שעהן געפּאַסט דאָס שוואַרצע, סאַמעטענע קלייד, און דאָס וואַסער פון דער וואַנע, וואָס זי האָט ניט לאַנג גענומען, האָט איהר פון מאָל צו מאָל געמאַכט פיהלען די אייגענע הויט אויפ'ן לייב, ווי די הויט וואָלט געוואָרען אַ גאַר נייע, אַ גאַר וואָס אַנגעצויגענע. — — — און זי האָט כמעט אַליין געזעהן, ווי זי בליהט, ווי זי וואַקסט אונטער יענעמ'ס בליקען. — — —

נאָר בינעם האָט פון איהר געהאַט צרות.

ווי נאָר ער האָט זיך מיט איהר געטראָפען, נאָך ביי איהר אין צימער, האָט זי איהם ביי די ערשטע עטליכע ווערטער געפרעגט:

— ברוך וועט זיין אויפ׳ן באַל?

— געוויס וועט ער זיין! — האָט ער געענטפערט.

און איצט האָט זי זיך צו איהם דעם גאַנצען אָבענד פערהאַלטען עפּעס אַזוי נערוועז — אַט איז זי נעבען איהם, און באַלד בלייבט זי ניט — — — און זוכען זיי זיך ווידער אויף, פרעגט זי איהם גלייך מיט א פערדעכטיגען שמייכעלע:

— נו, וואו איז דאָס אייער ברוך? — — —

פונקט ווי זי וואָלט איהם חושד געווען, אַז ער האָט זי דאָס איבער עפּעס א סיבה אומיסטען אָפּגענאַרט.

און קיין איין טאַנץ האָט זיך איהם נאָך ניט איינגעגעבען אויסצו־טאַנצען מיט איהר ביז צום סוף.

און ניט נאָר זי, נאָר איבעראַל, וואו נאָר בינעם האָט זיך געדרעהט, וואו נאָר ער האָט זיך געשטעלט, האָבען זיך באַלד געפונען פרעגער:

— וואו איז ברוך?!

— וואָס? ברוך איז נאָך ניטאָ?

— ברוך איז נאָך ניט געקומען?!

— וואָס איז דער מעהר מיט ברוך׳ן?

און די מעהרסטע פון די פרעגער זיינען אַלץ מיידלעך און פרויען, און זיי פרעגען עפּעס אַלע מיט דעם טאָן פון ביילקע׳ס טענה, און בינעמ׳ען האָט זיך גענומען דאַכטען, אַז ביילקע שיקט זיי דאָס אַלע אָן אויף איהם...

און אָט קומט אָן ביילקע מיט נחום׳ען אונטער׳ן אָרם. נחום ווענדט זיך גלייך צו בינעמ׳ען מיט א גאַליגען געלעכטער:

— וואָס־זשע, אייער ברוך׳ן שטעהט שוין גאָר אינגאַנצען ניט אָן צו ווייזען זיך צווישען אונז? צי ער האָט נאָך אפשר אינמיסטען אויף היינט אָבענד אַראַנזשירט א מיטינג פון זיינע „פרייע דערפער“? —

— ער האָט אויף היינט ניט קיין מיטינג, — ענטפערט בינעם, און מיט אַזאַ קלאַנג אין זיין שטימע, ווי ער וואָלט אין זיך דערשטיקען א געפעהרליך פייער.

— וואָס דען? — פרעגט נחום.

— אפשר האָט ער זיך אויסגעבראָכען אַ פוס, — ענטפערט בינעם האַרט און שאַרף.

און דאָ האָט מיט אַ מאָל אַ יאָג געטהאָן דער וויכער פון טאַנץ און מיט אַ מין שטילען און שווער־ברויזענדען פייער זיך גענומען דרעהען אונטער די פיס. בינעם האָט גענומען קוקען אויף ביילקע'ן. פון ווייטען אָבער האָט ער באַלד דערזעהן לעווינ'ען, מיט וועלכען ער האָט זיך גע־טראָפען ביי ביילקע'ן נאָך פאַר'ן געהן צום באַל. און ער האָט בעמערקט, אַז אויך ביילקע האָט איהם דערזעהן... אָבער ווי נאָר ביילקע האָט דער־זעהן לעווינען און פערשטאַנען נאָך זיין שמייכעל, אַז ער געהט זי איינ־לאַדען צום טאַנץ, האָט זי זיך אַ נייג געטהאָן צו בינעם'ען... און בינעם האָט גלייך ארומגענומען איהר דינע סאַמעטענע טאַליע, און ניט קוקענדיג מעהר ניט אין נחום'ס און ניט אין לעווין'ס זייט, איז ער טאַנ־צענדיג אוועק מיט ביילקע'ן איבער'ן זאַל, זיך געמאַכט אַ וועג צווישען עולם און איז אריין אינ'ם פאַרביגען קאָך פון מענשען און טענער.

ווי נאָר ביילקע און בינעם האָבען דורכגעמאַכט אַ צוויי־דריי פיגור־רען, האָבען זיך פּלוצלונג און מיט אַ מאָל אויסגעלאָשען אַלע עלעקטרישע לאָמפּען און עס איז איבער'ן נאַנצען זאַל געוואָרען שטאָק־פינסטער. די מוזיק אָבער האָט געהאַלטען די מענשען ווי פערכשופ'ט אין טאַנץ, און באַלד האָט איבער אַלעמענס קעפּ אויסגעשאָסען אַ שמאָלער, ווייסער שיין פון אַ רעפלעקטאָר. דער שיין איז געלאָזט געוואָרען פונ'ם אויבערשטען באַלקאָן און זיין שמאָלער עלעקטרישער שטראָם האָט פון אָנפאַנג דער־גרייכט די בלומיגע טעפּיבער, וואָס זיינען געהאַנגען הויך איבער אַלע־מענס קעפּ, און זיך גענומען שפּרינגען פון איין טעפּיך אויפ'ן צווייטען, און אין דער טיעפער פינסטערניש האָבען די טעפּיכער הויך איבער אַלע־מענס קעפּ מיט אַ מאָל אויפגעבליהט און אויפגעבליצט מיט זייערע רייכע, אָריענטאַלישע בלומען און פאַרבען... נאָכדעם האָט זיך דער ווייסער שיין אראָפּגעלאָזט צווישען די הונדערטער טאַנצענדע פּאָר, וואָס האָבען אָנגעפילט דעם גרויסען טאַנץ־פּלאַץ... אָט האָט זיין שיין ארומגענומען בלויז איין טאַנצענדיגע פּאָר, און אָט עטליכע פּאָר אויף איין מאָל. און די פּאָרען האָבען אין דער פּלוצלונגער פינסטערניש גענומען אויסזעהן ווי ליכטיגע, לייכטענדיגע... און אַזוי האָט דער שטראַהלענדער פּאַס זיך

גענומען אַרומדרעהען צווישען די טענצער און זיך אויפגעזוכט אַלץ נייע און נייע פּאָרען. אָט האָט דער פּאַס דערגרייכט ביילקע'ן און בינעמ'ען און זיי האָבען זיך ביידע מיט אַ מאָל דערזעהן לויכטענדיגע, אויפגע־שטראַהלטע, און זי האָט זיך נאָך דערביי אָפּגעבויגען פון איהם, איבער זיין האַנד, איהם אָפּווענדענדיג פון אַ פּאָר, וואָס האָט זיך געטראָגען אויף זיי. בינעם האָט זיך מיט אַמאָל דערפיהלט לייכטער, ליכטיגער. און איהר האָט ער דערזעהן פאַר זיך, אַזאַ לאַנגליך־בויגיגע, אונענד־ליך שיינענדיגע, איהרע האָר, איהרע אויגען און דאָס שוואַרצע סאַמעטענע קלייד זיינען מיט אַ מאָל בלענדענד און שיינענדיג שוואַרץ געוואָרען און האָבען אַזוי שעהן אַרויסגעפּרעסט די בלאַסער געוואָרענע ראָזקייט פון איהר פּנים, פון איהר דעקאָלטירטען האַלז... און זי איז געוואָרען אַ דורכ־זיכטיגע... און איהרע שעהנע פּיס און די שוואַרצע סאַמעטענע שיכלעך, און די שוואַרצע זיידענע זאָקען האָבען געטאַנצט אין ליכט... בינעם האָט פעסטער ארומגענומען איהר טאַליע, זי צוגעצויגען צו זיך... דער שיין פון רעפלעקטאָר האָט מיט אַמאָל גענומען בייטען זיינע פאַרבען, ווי עטליכע פערשיעדענע פאַרביגע זונען וואָלטען זיך גענומען ראַנגלען צווישען זיך. די מענשען און זייערע קליידער האָבען אויך גענומען בייטען זייערע פאַר־בען און האָבען גענומען אויסזעהן ווי אַ געדיכטער ראַי פון טויזענדער פערשיעדען־קאָלירטע שמעטערלינגען — — — און בינעם האָט דערזעהן נעבען זיך ביילקע'ן — אָט אַ רויטע, אָט אַ בלויע, אָט איז זי אַ גרינע און אָט אַ געלע, אַ גאָלדענע, אָט אַ היים־ראָזעווע, און אָט מיט אַמאָל ווידער דורכזיכטיג־ווייס און שטראַהליג־שוואַרץ, און אַלע מאָל אַזאַ בויי־גיגע, אַ לייכטע, אַ לופטיגע, — און ער האָט זיך פערלאָרען, האָט זי ציי־טערדיגער, פעסטער אַ ציה געטהאָן צו זיך און זי אַ קוש געטהאָן.

האָט זיך ביילקע אַ דרעה געטהאָן, זיך אַרויסגעגליטשט פון זיינע הענד און איהם געלאָזט אין מיטען טאַנץ מיט צוויי ליידיגע הענט אין דער לופט.

קאַפּיטעל 17.

אויפ׳ן וועג אהיים פון גליטש האָט מען זיך גענומען וואַרפען מיט „קולקעס“ שנעע.

אָט פליהט א ווייסער קנויל פון חנה׳ס האַנד און טרעפט ברוך׳ן גלייך אין פּנים אריין. לאָזט זיך ברוך נאָך איהר, יאָגט זי נאָך איבער׳ן דעם ווייס־געבעטען פעלד. די שוואַרצע פּאָלעס פון זיין לאַנגען ראָק צופליהען זיך ווי פליגעל. און זי אנטלויפט, לאַכט און שרייט:

— ברוך! ברוך! מעהר ניט! אויף מיין וואָרט — ניט!

— אז ווער דאַרף דאָס אייערע תירוצים?!

— ברוך!! אָה! האַ־האַ! — שרייט זי אויס שוין אין זיינע הענד.

— אָט איצט, בחור׳טע, וואַרט! — מיט איין האַנד האַלט ער זי פעסט אַרומגענומען, מיט דער צווייטער נעהמט ער אָן שנעע און נעהמט איהר איינרייבען דאָס פּנים. זי וועהרט זיך, רייסט זיך פון איהם און טוליעט זיך און פּרעסט זיך צו איהם... איהר ליב, דאַכט זיך, נעהמט מיט א מאָל גרעסער ווערען, צוואוואַקסט זיך אונטער זיינע הענד — — אָן זי רייסט זיך און שרייט צופריעדען, פערשייט. און מאַקס און זיינע בעקאַנטע שרייען צו פון דער וויטענס:

— אָט אזוי! גוט, גוט! הוראַ! הוראַ!

האָט ער זי אָפּגעלאָזט — — —

זי האָט זיך גענומען אָפּווישען דאָס פּנים, פערריכטען די, האָר אויפגעהויבען איהרע אויגען און זיך בעגעגענט מיט זיינע.

— געהט צום טייוועל! — האָט זי אָפּגעזאָגט מיט א בלומר׳שטען כעס און אַראָפּגעלאָזט איהרע לאַנגע ברעמען...

— איז צו וואָס דאַרפט איהר נאָך רויט ווערען?

— געהט צום טייוועל!...

— ניין, איך מיין גאַנץ ערנסט — — — וואָס פאַר א פּנים האָט דאָס? אזא ווייסע נאַכט, און אויפ׳ן בלויען הימעל וואַלגערען זיך דאָך

איצט אזוי פיעל פרישע שטערען און אַלע קוקען — — — און דאָרטען שטעהט דאָך מאקס אַליין, אזא געזונטער, שעהנער — — — נעהמט פּלוצלונג א ווייסע חנה מיט לאַנגע ברעמען און ווערט זיך רויט — — וואָס? — — —

— ברוך!...

— וואָס איז?

עס בלייבט שטיל — — —

שנעעלעך פאַלען, איינציגע, ווי צוגעצעהלטע.

דאָס הארץ איז ביטער פערקלעמט.

עס בענקט זיך.

וואוהין?

עפּעס ווילט זיך.

עפּעס ווילט זיך?

ס'ווילט זיך גאָר ניט.

גאָר ניט?

מאקס און זיינע בעקאנטע געהען אויף־צו־פריהער און שמועסען וועגען אייז, וועגען גליטש.

— אך, איז דאָס געוועזן א גליטש!

— און אזוי, כמעט אונגעריכט.

— נו, ווער וואָלט זיך דאָס געקענט ריכטען נעכטען, אז היינט וועט פּלוצלונג ווערען אזא אייז?

— אזא אייז געדענק איך שוין ניט פון פאר צוויי־יאָהרען אָן.

— אָ! דו מיינסט יענעם מאָל, ווען דער אייז האָט געפּלאצט?

— יא. דו געדענקסט נאָך, ווי פּלוצלונג, מיט א מאָל, אין סאמע „ראָש", אז עס גיט ניט א שאָס, ווי פון א הארמאט: — טראך!! און דאָס וואסער ניט מיט א מאָל א פּליוך ארויס.

— און ס'אַרא געוואלד! ס'אַרא קוויטשעריי עס איז געוואָרען! וואָס?...

— א געוואלד! עפּעס א קלייניגקייט? איך אַליין האָב זיך דאָך אזא טרייסעל געטהאָן, אז איך האָב געמיינט, איך ווער א צושאָטענער.

מאקס'ען אָבער נעהמט באַלד בויערען אין קאָפּ דער געדאנק,־ אז מאָרגען וועט חנה מן הסתם ווידער אויפשטעהן צו דער ארבייט. און

וואָס איהר קען נאָר איינפאַלען! איצטער, אין אזא צייט, ווען דער קאָפּ איז אַזוי דער׳הרג׳עט, פּערגלוסט זיך איהר צו גליטשען, ס׳איז דאָך פשוט א בזיון פאַר לייט — — — נאָר פון דעסטוועגען, מן הסתם אז זי וויל אַזוי, מן הסתם — — — איך ווייס?

חנה און ברוך געהען הינטען און שווייגען שטום, נאָר איבער זייערע קעפּ טראָגען זיך רעיונות... טענות, וואָס טענה׳ן זיך אליין:

— האָלסט נאָך אַלץ פון דיין „אונזער אונטערגאַנג“?

— יא.

— און וועסט טאַקע קיינמאָל ניט חתונה האָבען?

— בעסער קוק איך דעם אונטערגאַנג גלייך אין די אויגען אריין.

— און האָסט מיך ליעב?

— חנה!

— וואָס? — — — —

— ?... דיין ווייסע בלאַסקייט, און דאָס, וואָס אָפּט זיינען אַזש דיינע ליפּען בלאַס. און דאָס, וואָס אָפּט קוקסטו ווי א געטרייע שוועסטער, ווי א מאַמע, און אָפט ווי א געהאָרכזאַם קינד.

און וואָס דו מאַכסט זיך נאַריש, און וואָס דו פרעגסט אַזא נאַרישע שאלה. און וואָס דיינע בלויע אויגען קוקען אַזוי מאָדנע ווייט, וויי־טער ווי דו אַליין קענסט דאָס גאָר פערשטעהן.

און דאָס וואָס דו ביזט אַזוי שעלמיש קלוג.

און דיין לאַכען, וואָס קלינגט ווי גאָלדענע רינגען, וואָס קושען זיך אין דער לופטען איינער מיט׳ן צווייטען. דיין לאַכען, וואָס שווימט אַזוי לייכט איבער: פון כאַ־כאַ־כאַ אין כאָ־כאָ־כאָ! און וואָס דו ווערסט פּלוצלונג רויט און עס צינדען זיך בלייכע רויזען אויף דיינע ווייסע באַקען.

און דאָס ציטערען פון דיינע רונדע בריסט.

און דיין שלאַנקען צאַפּעל, חנ׳קע! דער צאַפּעל, וואָס האָט אַזוי ליעב מיינע ברייטע אַקסעל, מיינע אומגעלומפּערטע הענט.

— איז וואָס־זשע ביזטו אַוועקגעפאָהרען אויף אַזוי לאַנג, און אַזוי ווייט, און פון זיך נאָר ניט געלאָזט וויסען? און געקומען צוריק אַזוי שפּעט? — — — איבער דיין „ערד־אַרבייט“? אַלץ איבער אָט די „פרייע דערפער“ דיינע? — אָ, ווי איך וואָלט דיך דערפאַר ווּעלען! —

— און איך האָב געמיינט, אז דו וועסט זיין מיין האדירזשאַ — !
— און דו, הייסט דאָס, ביזט שוין אַ געזאלבטער מאהאמעד!
—חנה!
— און פלוצלונג דרוקסטו אָפּ אזעלכע ווילדע ליעדער! — דו וואָלסט דאָך פּשוט זיך אַליין אויפגעגעסען. — ס'ארא ליידענשאַפטליך־ווילדען זיידע־פּראַסט דו האָסט דאָס אויפגעמאָהלען און גלייך מיט איהם דיין קאַלטען, גלייכגילטיגען פעטער־שנייער.
— חנה!...
— און אין ווילדסטען ברען קומט דיין פעטער שנייער און הויבט אויף זיינע גלייכגילטיגע בליקען, לאָזט דער פּראַסט אָפּ העגד און פיס, ווי אַן אַלטער, וועמען מען כאַפּט ביי עפּעס אַ אינגעלשען נארישקייט.
— אז איך האָב אָבער דאָס נאָך גאָר ניט אויפגעשריעבען! — — איך האָב דאָס נאָך דערווייל ניט אויפגעשריעבען. — — —
— כאַ־כאַ־כאַ! כאַ־כאַ־כאַ־כאַ! — — — — —
— חנה!! — — — — —
— „חנה, חנה! דו וועסט נאָך אַ מאָל קריצען מיט די צייהן און שרייען: חנה, חנה!
— און חנה?
— חנה האָט אַ היים, חנה האָט אַ גוטען, עהרליכען מאַן. חנה וועט שוין ביז דאַן האָבען אַ קינד, אַ אינגעלע מיט שווארצע — — —
— און ברוך?
— וועט זיך וואלגערען, ווי אַ היימלאָזער הונט.
— ווי אַ איד!?
— ווי אַ ברוך!
— און ווען אַמאָל אין אַן אבענד שפּעט, וועט ער אָנקלאַפּען אין דיין טהיר, דו וועסט עפענען און דערזעהן: ברוך! — — — — — אַ מיעדער, אַן אַלטער — — — אויך דו וועסט שוין דאַן האָבען גרויע האָר. וואָס פאַר אַ פייער וועט זיך דאַן אויפכאַפּען אין דיין הארצען? — — — — — ווי וועסטו מיך דאַן אָנרופען? — — — — וואָס וועסטו זאָגען? — — — וועסטו זיך דערמאָהנען אין אַ מעשה'לע פון אַ ברוך'ל מיט אַ חנ'קע, וואָס זיינען געוואקסען אַמאָל ערגעץ ווייט, אויף יענער זייט ים, אין אַ שטאָדט, אין אַ דאָרף ביי אַ וואלד? און ווי ס'האָט

אַמאָל ברוך׳ל אַ נעץ פערשפּרייט און האָט אַ פויגעל געכאַפּט, און איז מיט שמחה אהיים געלאָפען, — ער וועט איהם זיין חנ׳קען ברענגען. און אַז ער איז אַהיים געקומען, און אַז חנ׳קע האָט אַ פּערציטערטע גענומען בעטען: — אוי, ברוך׳ל! ברוך׳ל! לאָז מיר האַלטען דעם פויגעל! כאָטש נאָר אַ קליין ביסעלע, אַט־אַזאַ קליין־קליין ביסעל! נו, איז כאָטש אַ גלעט טהאָן, נאָר אַ גלעט טהאָן איבער די פעדערלעך. אוי, ברוך׳ל! ברוך׳ל — איז ברוך׳ל פּלוצלונג צוגעגאַנגען צום צועפענטען פענסטער און אַ געשריי געטהאָן: נאַ! און דערביי אַוועקגעשטעלט דעם פויגעל אויף זיין צו־עפענטער האַנד — — — דער פויגעל האָט זיך אין איין רגע, צוגעזעצט, אַ פּאַטש געטהאָן מיט די פליגעל און — — — ווען חנ׳קעס מאַמע איז אריין, האָט שוין חנה ביטער געוויינט: מאַמעניו, מאַמעניו! דער פוי־געל! ער האָט אָפּגעלאָזט דעם פויגעל, דעם פויגעל! — — —

און אין די אַלע פויגעל, וואָס איך האָב אָפּגעלאָזט און אָפּגעלאָזט צוליעב דיר, צוליעב מיר, ווערסטו זיך דערמאָהנען דאַן? — — — און אין אונזערע שטענדיגע קריעגערייען וועגען מיין הונט באָקסער און דיין שוואַרצען קעצעל? און אין מיין ליעבע צו דער בת־מלכה, וועלכע דו פלעגסט קיינמאָל ניט ליידען און וועלכע האָט, דאַכט זיך, אויף אייביג אַוועקגעלעגט אַ שאַרפען רים צווישען מיר און דיר? — — — און ווי איינמאָל האָסטו אויסגעפלאָכטען אַ קראַנץ פון בלויע פעלד־בלומען, און איידער דו האָסט איהם אָנגעטהאָן אויף מיין קאָפּ, האָסטו געפרעגט: — און דו ווערסט איהם נאָכדעם ניט אַוועקשענקען דיין בת־מלכה?... מיר זיינען שוין דאַן געווען דערוואַקסענע קינדער. עס איז געווען „קאַניקול“־צייט. איך בין צומישט געוואָרען — — — און דו ביזט געשטאַנען פאַר מיר אַ ווייסע, אַ שיינענדע אין דיין ברוינעם גימנאַזיום־קלייד מיט׳ן בלויען קראַנץ אין דיין האַנד, ביי דיין שלאַנקען, לינקען פוס. און איך מייד אויס דיין שאלה און פרעג:

— וואָס? — דו ווילסט מיר איהם ניט אָנטהאָן?

— לאָמיר איהם בעסער ביידע צורייסען, — ענטפערסטו.

— טהו איהם אָן אויף זיך.

— ניין, — ענטפערסטו. — איך האָב איהם געפלאָכטען פאַר דיר

— —

חנה קאָן לענגער ניט אריבערטראָגען אָט די שטומע טענות, און זי רייסט איבער:

— וואָס איז מיט אייך, ברוך? — — — —

— הא?! — — — —

— וואָס האָט איהר זיך אזוי פערטיעפט? װעגען װאָס טראכט איהר עס?

ברוך אָבער ענטפערט:

— הם! איך טראכט? יאָ — — — װי מיינט איהר א שטייגער — — — אזא פּלאַן — — — אָרגאַניזירען א פעראיין פון גליטשער, ס'הייסט ארויסרייסען עטליכע חברה פון אָט די „װעלט־פערזאָרגער“, װאָס האַלטען זיך אויף אין קרויזקאָפּ'ס קאפע: — גענוג שוין, קינדער, קומט, לופטערט זיך דורך א ביסעל!... הא?...

חנה שווייגט.

? — — —

— מערקווירדיג, װי עס װערען ביי אייך געבוירען די פּלענער! — רופט זיך אָפּ חנה אין א װיילע ארום. — עפּעס אזוי פּלוצלונג! — — האָט איהר דען װעגען דעם געטראַכט די גאַנצע צייט? — — —, און מאָרגען קאָן זיין, זאָל אייך נאָך איינפאַלען צו פערווירקליכען אָט דעם נייעם פּלאַן.

— נו, יאָ.

— אָבער, װעגען װאָס האָט איהר געטראכט אָט די גאַנצע צייט?...

— איך רעכען, אז מיר האָבען, מן הסתם,ביידע געטראַכט װעגען סענטימענטאַלע נאַרישקייטען. — — —

— אָבער װעגען װאָס האָט א י ה ר געטראַכט? — — — —

— װי נייגעריג איהר זיינט דאָס! נו, װאָס װעט שוין אייך ארויס־קומען, װען איך װעל אייך דערצעהלען, אז געטראַכט האָב איך װעגען דעם, װי איהר װעט זיך מאָרגען פערשלאָפען און זיך אויפכאַפּען מיט א מאָל, װי פון א פּלוצליכען פייער, — װי עמיצער, א פעררויכערטער, מיט צופּאַטעלטע האָר און מיט אויסגעשטשירעטע, געלע צייהן װאָלט זיך אָנגעבויגען איבער אייער בעט מיט א פּלוצלונגען אויסגעשריי: פייער! פייער! — — — און װי איהר װעט זיך דאָס נאָכדעם אין איילעניש נעהמען יאָגען צום שאַפּ, און װי פאַר'ן שאַפּ נעהמט איהר שוין בעצוי־

טענס שלעפּען די שפּילקעס פון הוט, און נאָך איידער איהר וועט אריבער־טרעטען די שוועל, וועט איהר שוין האָבען אויסגעטהון איין ארבעל פון ווינטער־ראָק, דעם הוט אין די הענט — זאָל די פּאַרליידע זעהן, אז איהר פיהלט זיך שולדיג. און וועט דאָס אָפּגעהן גלאַט, איהר וועט אָפּקומען בלויז מיט׳ן ביסעל האַרץ־קלאַפּעניש, וועט איהר זיך דאָס צוכאַפּען צום מאַשין און זיך נעהמען יאָגען, יאָגען — — — —

— ברוך !! — — — —

— ניט ברוך, נאָר אָט דער פּעררוויכערטער, מיט די אויסגעשטשי־רעטע, געלע צייהן שטעהט פאַר די אויגען און שרייט: פייער! פייער!! — — — צום טייפעל, חנה, ווי דאָס ברענט: — פייער, פייער! ווי א קאַלטער גיפט וואָלט זיך אריינגעגאָסען אין די ביינער און צינדט זיך און ברענט: — פייער, פייער!

— דעמאָן!

זיי בלייבען שטיל — — — ברוך דערזעהט די צוויי לאַנגע שאָ־טענס, וואָס ציהען זיך פון זיי איבער׳ן ווייסען שנעע — — — זיינער איז אַ לאַנגער, אַ ברייטער, און איהרער איז ווי זיינס אַ קינד... און עס בעווייזט זיך אַ שמייכעל אויף זיינע דיקע ליפּען און זיי צוציהען זיך ברייטער, און פּלוצלונג גלאַנצען אויף זיינע אויגען שווארצער, טיעפער — — — עפּעס ווארעמעס, בלוטיגעס שלאָגט זיך אָפּ אין זיין הארצען: אר־ר־ר! — — — צורייסען, צופליקען אויף איהר די קליידער, זאָל זי בלייבען אין גאַנצען נאַקעט! צופּאַטלען איהרע האָר, זיך איינבייסען אין איהרע ליפּען ביז בלוט, זיך איינבייסען אין איהרע בריסט, אין איהר ווארימען לייב ארויפכאַפּען זי צו זיך אויף די הענד אַ נאַקעטע, זי איינ־הילען אין זיין ווינטער־ראָק און בייסען, בייסען! — — —

און דער שמייכעל אויף די ברייטע ליפּען צושפּרייט זיך נאָך ברייטער — — — עס שמייכלען די ליפּען — — — און דאָס האַרץ ווערט דערביי גענעסען פון אַ בלוטיגען פייער.

זי הויבט אויף די אויגען, גיט אַ קוק אויף איהם און זאָגט:

— מיר דאַכט... איהר וואָלט מיך איצט אויפגעגעסען? — — — —

— יאָ, — ענטפערט ער מיט אַ בלוטיגען פייער־גליה.

האָט זי אַ שטאַרקען ציטער געטהאָן, און אין אַ ווײַלע ארום גע־שמייכעלט — — — און נאָכדעם מיט אַ מאָל שטאַרק רויט געוואָרען.

— ווייעדער רויט ? — פרעגט ער. — איך זאָל געהן צום טייוועל ! — זאָגט דאָס ! עס קומט דאָך ביי אייך אַרויס אַזוי שעהן.

— געהט צום טייוועל !

— ווי גוט דאָס קומט ביי אייך אַרויס ! ווי גוט ! זאָגט דאָס נאָך איינמאָל. נו ?!

חנה איז שטיל און אויך ברוך איז אַנטשוויגען געוואָרען.

מאַקס מיט זיינע בעקאַנטע זיינען געגאַנגען אין פאָראויס און שוין גערעדט צווישען זיך וועגען דעם קומענדען „פרייז פייט“ : —

— געווינען וועט דער נעגער.

— אין לעבען ניט !

— איך וועט.

— דער נעגער איז „סמאַרט“ און פלינק ווי א טייוועל.

— דזשעפערים איז שטאַרק ווי אַן „אינדזשען“.

— נאָר ער בעוועגט זיך ווי א בער.

— ער האָט מיט איין קלאַפּ אַוועקגעלעגט א פערד.

— פינף צו איינס !

— איך וועט.

און עס האָט געסקריפּעט דער שנעע אונטער די פיס, און ווי א פייער האָט זיך געשפּאַרט דער אָטהעם פון מויל און די גליטשערס וואָס זיינען געהאַנגען אויף רימענס אין די הענד, האָבען זיך געקלאַפּט איינס אָן צווייטען, ווי אויך זיי וואָלטען צווישען זיך געפיהרט א געשפּרעך.

פלוצלינג איז חנה'ן איינגעפאַלען און זי האָט מיט א צו־להכעיס געפיהל זיך א ווענד געטהאָן צו ברוך'ן :

— ווי קומט דאָס, וואָס איהר זיינט היינט ניט געגאַנגען צום באָל ?

ברוך האָט זיך אויף איהר אומגעקוקט... האָט א שמייכעל געטהאָן, און געענטפערט :

— פון רחמנות וועגען.

חנה האָט פון דעם ענטפער אויפגעציטערט... און א צושראָקענע און בעליידיגטע האָט זי אויסגעשריען :

— אויף וועמען ! ? — און זי האָט זיך גלייך געכאַפּט און צוגעגעבען — אויף נחומ'ען ?

ברוך האָט א קנייטש געטהאָן מיט די אַקסלען :

— חלילה, וואָס פאַלט אייך איין! רחמנות איז זעהר אַ ביליגער פּרייז, און די נחום'ס וואָס לעגען אויף אַ חלום אַזוי פּיעל ענערגיע און וואָס דרעהען זיך דאָרט איצט אין זאַל אַרום פעראַרבייטע, מיט אויפּגעצויגענע שטערענס, מיט אויפגעגלאַנצטע אויגען — זיי פערדיענען געוויס ניט אַזאַ ביליגען פּרייז, כאָטש איך זעה שטענדיג אין זייערע אויפּגעגלאַנצטע אויגען אַ בעהאַלטענעם וועהטאָג, אַ מורא, אַז די ארבייט איז פאַר'ן טייוועל. און די אַלע וואָס טאַנצען אויף'ן באַל זעהען מיר אָפּט אויס ווי גייסטער פון אַן אונטערגעגאַנגענעם פאָלק, וואָס זיינען איבער עפּעס אַ סיבה אויפגעשטאַנען אין מיטען דער נאַכט און זיך צוטאַנצט. — — — —
און מיר דאַכט זיך אויך, אַז אין דעם לאַנד וואו עס געפינען זיך שוין איצטער אידען וואָס טהוען אום שבת אָן טלית און תפילין, כדי מיט דעם צו דערצעהלען זייער אָבשטאַמונג, וועלען מיט דער צייט אָט די ציוניסטישע בעלער מיט ביבלישע בילדער בלייבען דער איינציגער זכר פון אידישקייט.

— אָבער אויף וועמען איז דאָס געווען אייער רחמנות? — רייסט איהם חנה איבער אונגעדולדיג.

— ווען איך האָב לעצטען יאָהר — ענטפערט ברוך — דערזעהן, ווי אין דעם לאַנגען זאַל וואָס נעבען טאַנץ־פּלאַץ דרעהען זיך אַרום די פערעלטערטע מיידלעך, וואָס ערשט ווען זיי קומען צו אַ באַל זעהען זיי זיך אַרום, אַז זיי זיינען שוין אויסגעשפּיעלט, איז מיר פּשוט ניט גוט געוואָרען. עס איז אויסגעקומען ניט אַנדערש, כאָטש נעהם און שטעל זיך מיט זיי טאַנצען פאַר רחמנות!... בעזונדער אָט די עלעגאַנטע מיס פינקעל. זי האָט הפנים ערשט דאָ דערפיהלט, ווי שלעכט עס איז פאַר אַ אידישער טאָכטער צו פיהרען אַ לעבען נאָכ'ן שניט פון פראַנצויזישע ראָמאַנען. און די לעווינס, און אויך בלומענקראַנץ, וואָס האָבען זיך צו יענער צייט געדרעהט אַרום איהר, האָבען זי דאָ מיט אַמאָל אַזוי שאַרף גענומען אויסמיידען. און מיך האָט דער טייפעל אַ שטופּ געטהאָן צו איהר און איך האָב זי איינגעלאַדען צום טאַנץ.... און נאָך ביז אויף היינטיגען טאָג, ווי נאָר איך דערמאָן זיך אָן דעם, דערפיהל איך, ווי אַ מיאוס'קייט ליעגט מיר אין נאָרגעל און וואָרגט מיך צום ברעכען. גאָט מיינער, ווי מיאוס עס איז רחמנות צו האָבען אויף מענשען! איך פלעג אין דאָרף רחמנות האָבען אויף פערד, אויף עזלען, וואָס פלעגען זיך פערמוליען, אָדער פערמאַטערט ווערען...

-- הייסט דאָס, אויף פערד, אויף עזלען, מעג מען יאָ רחמנות האָבען, און אויף מענשען ניט! — שרייט חנה אויס בייז, ווי זיך קריגענדיג מיט ברוך'ן.

ברוך ענטפערט שאַרף:

— אויף פערד און עזלען מעג מען, ווייל דאָס וואָס אַ מענש הויבט זיך אויף העכער פון אַ בהמה, דורך זיין רחמנות און ליעבע צו זיי, האָט ער ווענינגסטענס ניט געזינדיגט געגען זיין אייגענעם מין. אָבער רחמנות האָבען אויף אַ מענשען, דאָס הייסט כמעט ווי אויסצונוצען די געלעגענהייט פון יענעמס פאַלען, כדי זיך אויפצוהויבען איבער איהם.

דער ענטפער האָט נאָך מעהרער אויפגערייצט חנה'ן: — „ער וואַרפט זי איצט צו זיינע פיס! ער איז ניט געגאַנגען אויף'ן באַל אויס רחמנות!... און ער וויל איהר איינרעדען אַז דאָס האָט ער געמיינט די מיס פינקעל!...“ און דער געדאַנק, אַז אויס רחמנות צו איהר איז ער דאָס ניט געגאַנגען אויף'ן באַל, נעהמט זי ברענען און שטיקען און זי פאַלט איהם וויעדער אריין אין די רייד, ניט טראַכטענדיג וואָס זי טהוט און צו וואָס זי דאַרף דאָס:

— כאַ, כאַ! און אָט די גאַנצע קריסטליכע וועלט, וואָס פערגעטערט רחמנות און ליעבע!?

חנה האָט דערמיט אויפגערייצט ברוך'ס שווערסטע וואונד. ברוך אָבער ווייסט און פיהלט אין וואָס חנה איז איהם חושד, ער זעהט ווי זי ערגערט זיך פון דעם, און זיין האַרץ נעהמט זיך וואַרעמען מיט אַלץ מעהר און מעהר ליעבע צו איהר. און כאָטש ער קוקט גאָר איצט ניט אין איהר זייט, זעהט ער זי פאַר זיך אַ ווייסע, אַ ליכטיגע, וואָס ווערט אַלץ ווייסער, דורכזיכטיגער.... און אינגאַנצען זיין בלוט נעהמט זיך איצט ציהען צו איהר:

— חנה! — ווענדעט ער זיך צו איהר מיט אַ געענדערטער שטימע, אין וועלכער עס האָט שוין אָפען געציטערט זיין ליעבע צו איהר — וואָס פאַר אַ ביישפיעל איז פאַר דיר די קריסטליכע וועלט? די קריסטליכע רעליגיאָן איז געגעבען געוואָרען פון אידען צו דער ניט־אידישער וועלט — צו מענשען, אויף וועלכע זיי האָבען געקוקט ווי אויף הינט! ווי אויף מיאוס'קייטען! פאַר אידען אָבער איז דאָס געווען אַ רעליגיאָן, וועלכע זיי

האָבען פון זיך ארויסגעשטויסען מיט'ן גאַנצען כח, וואָס זיי האָבען נאָר געהאַט אין זיך !...

נאָר ביי די לעצטע ווערטער האָט ברוך שוין דערפיהלט ווי אין איהם פערנעהמט זיך אַ העליש פייער, גאָל און גיפט נעהמט זיך רייסען פון הארצען, אָבער ער שטארקט זיך, און מיט זיין אויסגעארבייטער פעהיג־קייט — ניט צו טראכטען פון זאכען, וועלכע ער וויל ניט געדענקען, האָט ער אין זיך דערשטיקט דאָס גיפטיגע פייער און איז געבליבען שטיל. פון חנה'ס בליקען האָט ער דערקאָנט, אז זי האָט חרטה אויפ'ן גאַנצען גע־שפּרעך, און דאָס האָט איהם געהאָלפען זיך צו בערוהיגען און אויפ'ן אָרט פון צו טראכטען וועגען פּאָגראָם און אנדערע קריסטליכע מערדערייען, האָבען זיך ביי איהם ווידער גענומען וועקען קינדערשע עראינערונגען.

חנה'ן האָט שוין ניט נאָר באַנג געטהאָן, נאָר אויך וועה געטהאָן, וואָס זי האָט אזוי פּלוצלינג דערמאָנט די קריסטליכע וועלט. אין איהר אייגענעם אונגליק וואָס איז פערבונדען מיט'ן פּאָגראָם האָט זי ווי פער־געסען, נאָר איהר האָט זיך גענומען דאכטען, אז דאָרטען ארויף אויפ'ן שניי־פעלד שטעהט איצט ברוך'ס מוטער, אַ נאַקעטע, פערשאָטען ביז'ן האלז אין שנעע, אזוי אַז עס זעהט זיך נאָר אַרויס איהר פּנים און די צו־שויבערטע שווארצע האָר... פּונקט ווי די גוים פון זייער דאָרף האָבען מיט איהר געטהאָן נאָכדעם ווי זיי האָבען זי פערמושטעט ביז משוגעת.

און חנה נעהמט זיך צושראָקען און שולדיג טוליען צו ברוך'ן.... און אָט דאכט זיך איהר — זי זעהט ערשט איצט ווי דער סטודענט וואסיל, ברוך'ס בעסטער חבר, פאַלט ברוך'ן צו די פיס, קושט איהם די הענד און ברוך — שטעהט פאַר איהם אַ גרויער, שטויסט איהם פון זיך און רעדט צו איהם מיט גאָל: „דו קומסט צו מיר ווי אַ קריסט און איך שפּיי דיר אין פּנים. — היינט ווען ז י י דאַרפען דאָס — האָבען זיי דאָס געטהאָן; מאָרגען, ווען דו ווען דאָס דאַרפען, ווען דו דאָס טהאָן, ווייל איהר זיינט אַלע הינט. הונט, ארויס פון מיין הויז!" און ווי ברוך האָט דאָס נאָכ'ן אונגליק פאַר קיין פאַל ניט געוואָלט פאָהרען אין דאָרף. און ווען מען האָט די מאַמע געבראַכט אין שטאָדטישען משוגעים הויז, איז ער שוין אויך אין שטאָדט ניט געווען...

אָבער דאָס פעלד פאַר די אויגען ציהט זיך ווייט, ציהט זיך וויים. און ברוך רייסט איבער חנה'ן:

— חנה! איהר געדענקט נאָך ווי מיר פלעגען קאטשען שנעע־קוילען? גרויסע קנוילען שנעע....

און ברוך מעסט דערביי מיט די אויגען דאָס ווייסע פעלד... עס שווימט ארויס דאָס דאָרף און צוזאמען מיט׳ן דאָרף — די וועסט מיט איהרע ברייטע סטעפּען, וואָס פערשפּרייטען זיך אונטער א ווייטען אונ־ענדליך בלויען רוים... רוים און ווייטקייט, רוים....

און אָט קאטשען זיי ביידע א הויפען שנעע, וויקלען איהם איבער׳ן ברייטען פעלד. דער הויפען ווערט אַלץ גרעסער און גרעסער, פערוואנ־דעלט זיך אָט אין א רונדען קנויל און אָט אין א ווייסען קלאָץ. און זיי ארבייטען פלייסיג, ווערען פערפלאמט. עס זעצט פון זיי א פּארע; עס שלאָגט זיך ארויס א לאָק האָר איבער איהר פּנים, עס שלאָגט זיך ארויס א שווארצער טשוב איבער זיין שטערען און זיי שפּארען דעם הויפען אַלץ פעסטער, איבערגעבענער. ערגעץ ווייזט זיך א וואלד, באלד און זיי זיינען מיט׳ן קנויל נעבען וואלד. און הינטער זיי בלייבט א לאַנגער, לעדיגער פּאס, און דער לעדיגער פּאס צושניידט דאָס ווייסע פעלד אויף צוויי[ע]ן. — — —

— באלד וועסטו זעהן, חנ׳קע! אָט קייקעל נאָך א ביסעל. — ניטאָ קיין זאך אומזיסט... אָך, ווי שעהן עס פּאסט דיר דער לאָק, און ווי שעהן עס איז דיין צופלאמטער פּנים! — — — און ווי דו קייקעלסט דאָס אזוי פלייסיג, מיין גוטע חנ׳קע! — קייקעלסט און פרעסט זיך דערווייל[ע] צו מיר — — — האָסט זיך ליעב פרעסען צו מיר?... — קייקעל, קייקעל! — — —

— נענוג שוין, חנ׳קע! — שרייט ער אויס מיט א פריידיגען פייער אין הארצען.

— וואָס ווילסטו טהאָן?!

— באלד! דו וועסט זעהן. איך וועל אויפשטעלען די קלאָץ.

— וואָס ס׳טו מאכען, א מענש?

— ניין, מיין קינד! באלד ס׳טו זעהן, אז ניטאָ איז קיין זאך אומזיסט.

און ער נעהמט אָן די קלאָץ פון איין זייט און ווי נאָר ער שטעלט זי אויף, דערהערט זיך באלד א פּלעסק פון פליגעל, א קוויטש, און — עס פליהט ארויס מיט צופריעדען נאָכגעלאָזטע פליגלען דער פויגעל, וואָס

ער האָט אַ מאָל אָפּגעלאָזט — — — און נאָך איהם פּאַטשט ארויס אַ גאַנצע מחנה און גיבען זיך אַ הויב אויף אין דער לופטען, דרעהען אויס אַ פּאָר רעדער און לאָזען זיך צוריק אַראָפּ אויף ברוך׳ן. און ברוך ווערט אָפּגעשאָטען מיט פויגלען און אַלע פּיסטשען זיי און פלאַטערען און גלעטען מיט די פליגעל. מיט די צוּעפּענטע שנאָבעל קושען זיי זיך איינער מיט׳ן צווייטען פּאר פּרייד. און דער אַלטער פויגעל רופט פון קלאָץ אַלץ נייע און נייע — די יונגערע, די גאָר יונגע; און דאָס פּיסטשען און דער פליגעל־פלעסק ווערט אַלץ גרעסער, רוישיגער.

— חנה, מיין חנ׳קע, זעה נאָר! זעהר נאָר, ווי עס ווערט גאָר נים פערלוירען. — אמאָל, אמאָל אָפּגעלאָזט אַ פויגעל — — — געדענקסט? — — — און איצט זעה וויפיעל? — — — נא, קענסט זיי איצט אַלע גלעטען, אַלע קושען — — — און וואו איז דיין קראַנץ? — — — — — חנה, חנ׳קע!... —

— —

ברוך ציטערט אויף — — — מאַקס מיט זיינע בעקאַנטע, מיט זייערע שאָטענס נעהען אויף־צו־פריהער אויפ׳ן ווייסען שנעע און שמועסען נאָך וועגען דעם פּרייז־פּיים. —

— טפו, צו אַלדע טייוועל! — שרייט ברוך אוים. — העי, מאַקס, צו וועלכען טייוועל האָסטו זיך דאָרטען פּעררעדט! דו ווייסט, אַז איך בין ניט נעשלאָפען די לעצטע עטליכע נעכט, נעהסטו און לאָזט מיך איבער אַליין מיט חנ׳קען.

— כאַ־כאַ־כאַ! — צולאַכט זיך חנה. — וואָס האָט זיך אייך נעחלום׳ט? — — — — —

מאַקס לויפט צו:

— ד׳וויים?... וואָס — — — איך מיין אדרבה — — — איהר רעדט דאָך מן הסתם... — וואָס? — — — אויף מיין וואָרט.

— ביזט אַ נאַר! מיר קלעפּען זיך די אויגען.

קאַפּיטעל 18.

בינעם האָט נאָך דעם לאַנג ארומגעזוכטביילקע'ן אין זאַל און האָט זי שוין מעהר ניט געקענט געפינען. פאַר כעס האָבען זיך ביי איהם פון מאָל צו מאָל צונויפגעקריצט די צייהן און דערצו האָט מען איהם נאָך איצט גענומען רייצען פון אלע זייטען מיט'ן נאָמען — ביילקע!!

נחום כאַפּט איהם אָן א צופריעדענער:

— מיר רעכענען, אז דער היינטיגער באַל זאָל אריינטראָגען א דריי טויזענד דאָלאַר. איהר קענט זיך גאָר ניט פאָרשטעלען ווי נויטיג דאָס איז פאַר אונזער צייטונג. איצט מעג מען דאָך שוין זאָגען דעם אמת: מיר האָבען מיט גרויס מאַטערניש דערצוויגען ביז'ן איצטיגען באַל די „אידישע פאָהן". און מיר טהוט טאַקע זעהר באַנג, וואָס ברוך איז ניטאָ אויפ'ן באַל. נאָך אַלעמען, קיין שונא איז ער דאָך ניט, און איך גלויב, עס וואָלט איהם זיכער הנאה געטהאָן, ווען ער זעהט וואָסער א שעהנעם עולם מיר האָבען צונויפגענומען. קיין איינער פון די בעלער, וואָס זיינען געוועזען היינטיגען יאָהר, האָט ניט געהאַט אזא גרויסען און אזא אינטע־ליגענטען עולם, ווי מיר. דאָס בעווייזט אייך, אז די בעסערע פון אונזער פאָלק פיהלען, אז מיר זיינען זייערע, און ביי זיי איז רעכט צוליעב אונ־זער באַל איבערוואַרטען אלע אנדערע בעלער. און וואו איז דאָס ערגעץ ביילקע אהינגעקומען?

לאה, אין איהר עלעגאַנטען קלייד פון דין־ראָזען זייד, פערפּוצט מיט א דינעם ווייסען געוועב, איבערגעבונדען אויפקאָס, פון איין אַק־סעל צו דער טאַליע מיט א ברייטען פאַס זייד פון ווייס און בלוי, אויף וועלכען עס איז מיט גאָלדענע ווערטער אויפגעשריעבען: „לעזט „די אי־דישע פאָהן!", לויפט אָן צו בינעמ'ען מיט בילעטען פאַר'ן בופעט אין האַנד און שרייט צו איהם אויס, ווי צו א ווילד־פרעמדען:

„טשעקס פאַר דהי באר!"

בינעם קויפט ביי איהר טשעקס, און זי פרעגט:

— און וואָס איז דאָס עפּעס מיט אַ מאָל ביילקע ניט געוואָרען?

— יאָ, עפּעס זעהט מען ניט ביילקע'ן! — לויפט אָן נאָך אַן אַנ־דערע, אויך מיט טשעקס אין האַנד.

די טענץ זיינען אויף אַ ווײַלע איבערגעריסען געוואָרען. אין זאַל איז געוואָרען פינסטער — אויף דער בימה האָט מען גענומען בעוויזען לעבע־דיגע בילדער:

„ירמיה אויפ'ן שטיין" און אַרום איז אומעטיג־גרוי און פאַרנאַכטיג באַנג און ווייט — — — און דער אָרקעסטער נעהמט צוואוועהטאַגט־שטיל און ביטער־בייז צוצויגען שפּיעלען „א נ י ה ג ב ר", און דער כאָהר, וועלכען מען זעהט ניט, נעהמט שטיל מיטזינגען, און ביסלעכווייז ווערען די קולות אַלץ העכער און דריקענדער, קומען זיך צוגויף און מישען זיך אויס מיט'ן אָרקעסטער, און באַלד ווערען זיי ביידע פערלאָרען. עס דאַכט זיך אויס, דער אָרקעסטער שפּיעלט, נאָר זיינע כלים גיבען קיין טענער ניט אַרויס... הינטען שטעהט אַ כאָהר מיט צוגעפּענטע מיילער, נאָר זיי זינגען ניט... און אַז אָט דער גאַנצער ברייטער געמיש פון שפּיע־לען און געזאַנג, איבער וועלכען עס שווימט אום אַ טיפער, טויזענד־יאָהרינער, האַרציגער אומעט, שטראָמט אַרויס פון דעם נביא'ס האַרצען, פון זיין נשמה, פון זיינע ביינער, פון אָט דער גרויסער טראַגישער גע־שטאַלט, וואָס זיצט איצט אויפ'ן שטיין, טיעף פערטראַכט און שווער געבויגען. און באַלד נעהמט זיך בינעמען דאַכטען: — אַרום דעם נביא ווערט אַ ראָד מיט מענשען, און אונטער דעם ראָד נאָך אַ ראָד, און אַזוי אַלץ ווייטער און ווייטער, איין ראָד אונטער דעם אַנדערען, איינס אונ־טער דעם אַנדערען, און וואָס ניעדעריגער איין ראָד איז, אַלץ גרעסער און מעהרער איז די צאָהל מענשען. ביז עס ווערט אַ גרויסער הויכער באַרג. און אויבען אויפ'ן שפּיץ פון באַרג זיצט די גרויסע געשטאַלט פון'ם נביא. זיינע אַריינגעגראָבענע גרויסע אויגען קוקען טיעף אין זיך און ווייט, ווייט פאַר זיך, נאָר זיין גרויסער צער ניעדערט און גיסט זיך אַריין אין די הערצער און אין די אָדערען פון די דורות און דורות, וואָס רינגלען אַרום דעם באַרג, און זייער אַלעמענס בלוט נעהמט מיט געשריי און מיט ביטערניש מיטזאָגען:

איך בין דער מאַן וואָס האָט געפּיהלט דעם פּיין, די רוט פון זיין צאָרען — — — — !

מיך האָט ער געפיהרט און איך בין געגאַנגען איבער פינסטערנישׂ אָהן ליכט — — — !

מיינע וועגען האָט ער פערצאַמט מיט געבראָכענע שטיינער און מיינע אויסוועגען — פערקרימט — — — !

אָנגעצויגען האָט ער זיין בויגען און מיך געשטעלט פאַר א ציעל צו זיין פייל — — — !

עפּעס א מין טיעפער בעדויערען האָט דערבּיי גענומען עסען בינעם'ס הארץ, און פונקט דאַן איז צו איהם צוגעקומען לעווין און איהם מעשה נוטער־ברודער אָנגעכאַפּט פאַר'ן האַנד:

— וואו איז זי ערגעץ אַהינגעקומען ? — — — — —

דער נארישער, באַלעבאַטישער טאָן, מיט וועלכען לעווין האָט זיך צו איהם געווענדט, און דער וואָרט „זי" האָבען בינעמ'ען נאָך מעהר אויפגערעגט און זיין בליק האָט זיך מיט פעראַכטונג אָפּגעשטעלט אויף די צוויי ברייטע פאָדערשטע צייהן, וואָס האָבען זיך ארויסגעזעהן פון צווישען לעווין'ס ווייכע ליפּען, און זיין רעכטע האַנד האָט זיך צונויפגע־מאַכט אין א שטאַרקען פויסט אויף צו דערלאַנגען לעווינ'ען אין די צייהן אריין.

— פוי, צום טייוועל, וואָס פאַר א נאַרישען נאָז איהר האָט! — שרייט צו איהם בינעם אויס אַן אויפגעבראַכטער.

— איך פרעג אייך אויף איהר, אויף ביילקע'ן, — זאָגט לעווין, זיך פערליערענדיג, און ער צועפּענט דערביי די אויגען. — וואָס איז מיט אייך? וואָס? — — — —

— וואָס מיט מיר איז, איז ניט אייער טאַטענ'ס עסק!

— איהר זיינט שכור ?! — רופט זיך אָפּ לעווין, שטעלענדיג א פוס אויף צוריק.

אַלע אַדערען האָבען זיך אין בינעמען אָנגעצויגען און האָבען איהם א בריה געטהאָן, ווי זיי וואָלטען געווען פון צוגליהטען אייזען. ער האָט דערפיהלט, ווי אָנצוכאַפּען דעם לעווינ'ען פאַר'ן האַלז און איהם א שליי־דער טהאָן צו דער ערד. צום גליק אָבער איז לאה פארביינעגאַנגען און האָט זיך געוואָלט ווענדען מיט עפּעס צו בינעמ'ען, נאָר דערזעהענדיג, וואָס דאָ קומט פאָר, האָט זי גלייך אָנגעכאַפּט בינעמ'ען פאַר דער האַנד:

— בינעם! וואָס איז מיט אייך? וואָס קומט דאָ פאָר?... — און

דערביי האָט זי צוגעוואָרפען אַ פּעראַכטענדען בליק אין לעווין׳ס זייט.

לעווין איז געווען צופריעדען, ווען ער האָט דערזעהן עמיצען פאַר־ביינעהן, אָן וועמען ער האָט זיך געקענט אָנטשעפּען און מיטגעהן.

אַ ווייל איז נאָך בינעם געשטאַנען און לאה האָט איהם ניט געקענט ריהרען פון אָרט. נאָכדעם האָט ער גענומען שמייכלען און איז מיט איהר אַוועק צום בופעט און אויפ׳ן וועג צו איהר גערעדט:

— נו, גאָר ניט. וואָס האָט איהר זיך דערשראָקען? איך ווייס? ער איז אַ נארישער בחור. און איך האָב פיינט זיינע צייהן. נו, און איהר ווייסט דאָך, ווי מיך קאָנען אויפרעגען צוויי נארישע ברייטע לאַפּעטעס.

— אָבער ווי ווערט מען דאָס אַזוי אין כעס אויף יענעם?

— וואָס פערשטעהט איהר ניט, ווי מען נעהמט און מען ווערט אין כעס? — רעדט צו איהר בינעם שמייכלענדיג.

דער בופעט איז געווען פול מיט אויפגעראַמטען עולם, וועלכע זיינען געווען יום־טוב׳דיג צוזעצט אַרום די פּולע, רונדע מראַמאָרנע טישלעך.

בינעם מיט לאה׳ן האָבען פאַר זיך אויסגעזוכט אַ טישעל.

— לאַנג אָבער וועל איך מיט אייך ניט קענען זיצען, — וואָרענט איהם לאה, אָנווייזענדיג איהם אויף די טשעקס, וועלכע זי האָט צו פער־קויפען.

— וועל, — ענטפערט בינעם מיט אַ שמייכעל. — וועל איך נאָך אָן איבערינגען מאָל זיין פון די רייכע, וואָס בענונגענען זיך מיט אַ ביסעל. און וואָס וועט איהר הייסען בעשטעלען?

— לעמאָנאַד, — זאָגט לאה.

דער קעלנער איז צוגעקומען. בינעם האָט ביי איהם בעשטעלט פאַר לאה׳ן לעמאָנאַד און פאַר זיך ביער.

— צו וואָס דאַרפט איהר איצט ביער? איהר זיינט דען איצט נאָך ווענינ אויפגערעגט? — פרעגט לאה.

— ווער ווייס, אפשר נאָך ווענינ?! — שמייכעלט בינעם.

ווען דער קעלנער האָט צוגעטראָגען די בעשטעלונג, האָט דאָס גלאָז ביער, ביים אַוועקשטעלען, נעגעבען אַ מאַסיווען קלאַפּ אָן דעם מראַמאָר... די גלאָז איז געווען אַ שווערע און האָט געהאַט אַ הענטעל, אין וועלכען עס האָבען געקענט אריין אַלע פינגער פון אַ מענשליכער האַנד. בינעם

האָט מיט זיין האַנד פעסט אָנגענומען דאָס הענטעל און דערפיהלט ווי אויפצוהויבען דאָס גלאָז און מיט א מאָל און מיט'ן גאַנצען כח מיט איהם א קלאַפּ טהאָן אין דעם גלאַטען מראַמאָרנעם טישעל, נאָר ער האָט א שמייכעל געטהאָן פון דעם איינפאַל און זיך גענומען דאָרשטיג טרינקען דאָס קאַלטע ביער. פון העפליכקייט ווענען האָט ער געוואָלט ניט אויס־טרינקען דאָס גלאָז ביער אין איין מאָל, אָבער ווען ער האָט שוין געהאַט אראָפּגעשלונגען א טהייל פון דעם ביער און דערפיהלט ארום זיין הארצען די קאַלטע פייכטקייט, וואָס האָט מיט זיך געטראָגען קיהלקייט, ווארעמ־קייט און עפּעס א מין ברייטע גראַמקייט, האָט ער ניט אויסגעהאַלטען און אָהן אן אָפּהאַלט אויסגעטרונקען אין גאַנצען דאָס ביער מיט איין מאָל.

און נאָכדעם האָט ער מיט א פערשולדיגטען שמייכעל גענומען קוקען אויף לאה'ן.

לאה האָט דורך א לאַנגער שטרוי געצויגען אין זיך דעם לעמאָנאַד פון איהר דינעם גלאָז, וואָס איז געשטאַנען אויף א הויכען, גלעזערנעם פינגער־פּיסעל, און כאָטש זי האָט זיך עטוואָס דערשראָקען פון דעם אופן, ווי בינעם האָט אויסגעטרונקען דאָס ביער, האָט זי זיך געמאַכט, אז זי האָט דאָס גאָר ניט בעמערקט. און אָט האָט זי נאָך אויף א ווײַלע אניפגעהערט טרינקען, מיט דער שטרוי גענומען דרעהען די שטיקלעך אייז אין גלאָז און געפרעגט:

— און ווי געפעלט אייך: ניט ברוך, ניט חנה! פאַר וואָס זיינען זיי היינט ניט געקומען?

בינעם ענטפערט ניט, נאָר ער שמייכעלט.

לאה האָט ווידער אריינגענומען די שטרוי אין מויל.

און בינעם קוקט אויף איהר און זעהט, ווי שעהן עס ציהען זיך צונויף איהרע באַקען פון אָט דעם זויגען דעם לעמאָנאַד דורך דער שטרוי, און אז איהר לאַנגליך פאַרמירטע מאָרדעטשקע איז עהנליך צו חנה'ס און אז איהרע אַקסלען זיינען ביי איהר אַזוי רונד און שעהן צוזאַמען ווי ביי חנה'ן...

— און וואו איז דאָס פאַרט מיט אמאָל ביילקע אהינגעקומען? — ווענדט זיך צו איהם ווידער לאה.

בינעמ'ען איז מיט א מאָל דורכגעפלויגען א געדאַנק אין קאָפּ, אז לאה ווייסט, וואָס אין איהם קומט איצט פאָר, נאָר זי מאַכט זיך ניט

װײַטערדיג און שפּילט זיך מיט איהם װי מיט א אינגעל... זײן אײפּ־
רעגונג האָט מיט א מאָל װײַטער גענומען שטײַגען. זײן פּנים איז געװאָרען
פינסטערער, די אויגען שאַרפער, און ער האָט א קלאַפּ געטהאָן מיט'ן
גלאָז אין טיש, אַזוי אַז דאָס גלאָז האָט זיך שיער ניט צעבראָכען. דער
קעלנער איז צוגעלאָפען און ביטער האָט באַשטעלט נאָך א גלאָז ביר.

לאַנג האָט זיך איבערגעהויבען.

— איך דאַרף שוין געהן.

— װאָס אײלט איהר זיך? איהר האָט ניט, װאָס מורא צו האָבען;
איך װעל שוין די איצטיגע גלאָז ביער ניט איבערגיסען פאַר אײן מאָל...

— פון מײַנעטװעגען! — שרײַט ער אויס, איבערציהענדיג די אַקסעל.

— נאָר איהר װײַסט דאָך, — זאָגט ער, איהם אנצײגענדיג אויף די
מעדאַלען, — אָבער און װעל נאָך אפשר באַלד זײן צוריק.

דאָך איז אויך. װען מען האָט בינעטען דערלאַנגט דאָס גלאָז ביער
האָט ער װײַטער מיט איהר שװערע גראָבען הענט א מאַכ׳ל געטהאָן קלאַפּ
געטראָגען דעם מראַמאָר, און װײַטער האָט בינעט בײַם אנגעדעמט די
גלאָז דערפילט די פריהערדיגע לײדענשאַפט — צו צוקלאַפּען דאָס גלאָז
אין דעם מראַמאָר.

— װאָס בין איך דען משוגע?! — גיט ער זיך אַלײן א בײזען
פרעג. װי ער װאָלט אויף זיך אנגעריכטן פאַר די נאַרישע אײנפאַלען, און
ער גיט מיט פערדראָס אין כעס א זופּ דאָס גלאָז אויס!... — דאָס דאַרף
דאָס זיך איז איהם א לאַכען רײַך געטראָפען. ער אַלײן און מיט שרעק
איבערגעשפּרינגען. מיט א געשרײ אין קוויטשערײ װינען איבערגעשפּרינ־
גען משוגער און פרײַען פון די אַרומיגע טישלעך. און באַלד האָט ער
אויב זיך דערזעהן א פּאָר פון פערפּיצטע משוגער און פרײַען, װאָס האָבען
אויף איהם געקוקט מיט װילד־צישראָקענע בליקען. און אַז האָט ער
צוזעהן װי דערזעהן בײַלטנגען און באַלד האָט ער זיך איבערצײַגט, אַז
ער האָט א מעות... און איהם נאָכען טישעל, װאָס געבען איהם ליגען
שטיקלעך גלאָז... און ער קוקט איבער עולם און שמייכעלט... און אַז
זײַנען באַלד אנגעלאָפען לאַנג, גרינג, דער מאַלער — מענדעל, א פּאָר
קעלנער. עפּעס א בלאָנדע מײדעל האָט פון זיך אַראָפּגעריסען איהר
װײַסען שאַל און מיט איהר איהם געװישט װײַטער דאָס בלוט פון זײן
האַנד... — — —

קאַפּיטעל 19.

ווען ברוך איז געקומען צו זיך אהיים, האָט ער דערזעהן, אז אין זיין צימער איז ליכטיג. ווער זאָל דאָס זיין?

— א! — קלעהרט ער. — געוויס פון פעראיין. און ווי שפּעט יענער זיצט און װאַרט דאָס אויף מיר. עס קען געוויס זיין דער איבער־געבענער בינעם.

נאָר ווען ער האָט אויפגעעפענט די טהיר, איז איהם אנטקעגען גע־קומען ביילקע!

— גוטען אבענד, ביילקע! — שרייט ער אויס ערשטוינט, זיך בע־מיהענדיג צו זיין פרעהליך. — ווי קומט איהר אזוי שפּעט?

אויפ׳ן טיש שטעהען אין וואַסער פרישע בלומען, און ברוך האָט זיך שיער ניט ארויסגעכאַפּט: „און וואַסערע שעהנע בלומען איהר האָט דאָס מיט זיך געבראַכט!” נאָר ער דערמאָנט זיך, אז עס קאָן דאָך זיין, אז די בלומען זיינען לאה׳ס...

ביילקע, דערזעהענדיג איהם מיט די גליטשערס אין האַנד: —

— וואָס? איהר האָט זיך גאָר געגליטשט?! היינט זעהט, וואָס פאַר א שלעכטער מענש איהר זייט! פאַר וואָס האָט איהר מיר ניט געזאָגט, אז איהר געהט זיך היינט גליטשען?

— ווען איך האָב זיך מיט אייך געזעהן, האָב איך דאָס נאָך אליין ניט געוואוסט. — ווי קומט איהר אהער אזוי שפּעט?

— איך בין געוועזען ביי מיינער א מומע. זי וואוינט דאָ, אין יאַנ־קערס. אויפ׳ן וועג צוריק, קלעהר איך: מען דאַרף זיך אריינכאַפּען צו אייך — — — און ווען וועט דאָס איינפאַלען, אז איהר וועט אויף זיך לאָזען אזוי לאַנג וואַרטען?!

— טאַקע, טאַקע. ווי מאָדנע דאָס איז? נעה ווייס, אז מען וואַרט אויף דיר! אז עמיצער איז צו דיר געקומען?!

ברוך נעהמט זיך ארומדרעהען איבער׳ן צימער נערוועז...

— זאָגט דעם אמת, זיינט איהר צופריעדען פון דעם, וואָס איך בין צו אייך געקומען?

— וואָס רעדט איהר?... וואָס הייסט!... — נעמט זיך ברוך פּלאָנ־טערען — איצטער איז דאָך ווינטער... און אָט דער שניי און אָט די בערג און וועלדער, זיי שפּיעלען דאָך אויפ'ן הארצען ווי אויף א פידעל — — — ערגעץ איבער ווייסע פעלדער געהט זיך איצט דער פעטער־שנייער אין זיין גרויסען, ווייסען טלית. ער געהט זיך אזוי ליכט, פערטראַכט. זיין באָרד איז ווייס און שיטער, און ער קוקט אזוי ווייט, אזוי קאַלט און גלייכגילטיג. — — — און ערגעץ צווישען וועלדער אין א וואַלד ציגדען איצט ווינד־מיידלעך, בלויע פייערען, און אז עס שטאַרקען זיך די בלויע פייערען, שטאַרקט זיך דער פראָסט. און דער זיידע ברעכט בוי־מער און וואַרפט זיי אין פייער. ער שפּאַלט מיט זיינע הענד די שטאַרק־סטע דעמבעס, שפּאַלט זיי אין שטיקער, און די ווינד־מיידלעך כאַפּען זיי אונטער און וואַרפען זיי צופריעדען אין פייער, און צולייגען נאָך אַלץ נייע און נייע פייערען. און די בלויע פייערען קנאַקען; עס קנאַקען די שטיקער, די ביימער. עס קנאַקט און הילכט דער גאַנצער שוואַרץ־וויי־סער וואַלד, און דער זיידע געהט אוועק אין זיין ארבייט אַלץ ווייטער און ווייטער. און אין טהאָל, ביי דעם אייז, בעוויזט זיך דער פיעדעל־שפּיעלער, א צורייצטער, א בלאַסער. ער שפּאַרט זיך אָן ביי דעם בוים, וואָס וואַקסט, ווי אויף אומצופּאַלען, און נעהמט זיך שפּיעלען אויף דער דינער סטרונע, און עס צוטראָגען זיך שאַרפע, רופענדע טענער — — — און עס בעוויזט זיך פריש־שמייכלענדיג א שעהנע ווינד־מיידעל אין א העל־בלויען זיידענעם העמד, און דאָס העמד ציטערט אויף איהרע רונדע, ווייכע גליעדער, אויף די בריסט, און זי גיט א קוק אויפ'ן פיעדעל־שפּיעלער און דערקאָנט, אז ער מיינט ניט זי... — איהר פערשטעהט, ביילקע? — ער מיינט ניט זי... איז זי אָבער א נוטע און הויבט זיך אויף אויף די באָרוועסע פיס, אויף די שפּיץ פינגער ציהט זי זיך אויס און ווערט נאָך לענגער און שלאַנקער, הויבט אויף איהר שעהנעם קאָפּ, איהר נאַקעטע רעכטע האַנד, און רופט און העלפט איהם רופען. קומט אָן נאָך א מיידעל, און נאָך א מיידעל. אַלע ווייסע, ציטערדיגע, שפּרינ־גענדיגע, אַלע אין בלויע, זיידענע העמדער, אָבער זיין פיעדעל רופט שוין איצט קלאָר: — דזין דזין!!

„דזין־דזין" הייסט דאָס מיידעל, פאַר וועלכער דער זיידע־פּראָסט האָט אָוועקגעגעבען שטאַרקע דרייצעהן וועלדער. זי איז איהם טהייער, ווי דער שוואַרץ־אַפּעל פון אויג. זי — האָט אָבער ליעב דעם בלאָסען שפּיעלער; זי האָט ליעב צו טאַנצען אונטער זיינע טענער, צו בויגען איהר קערפּער, פּונקט ווי זיי וויעגען זיך; און דערהערט זי אין מיטען טאַנצען, ווי זיין פידעל ציהט אויס — דזין־דזין! — ווערט זי אַן אויפ־געציטערטע און פאַלט אין גאַנצען אריין אין זיין מאַכט.

איצט אָבער שרייט זיין פידעל — דזין־דזין! די מיידלעך ווילען איהם ארויסהעלפען, — לויפען זיי אום איבער'ן אייז און שרייען און רופען: דזין־דזין! דזין־דזין! — — —

דזין־דזין אָבער קומט ניט. זי האָט היינט מורא מעהרער ווי אַלע מאָל, ווייל זי וויים, אַז דעם זיידען געהט דאָס היינטיגע נאַכט זעהר גוט, און נאָכדעם, ווי ער וועט אָנברעכען אַ סך בוימער און אָנשפּאַלטען אַ סך האָלץ, ווען די בלויע פייערען וועלען שוין זיין צושפּרייט איבער'ן גאַנצען וואַלד און עס וועלען ארום זיי טאַנצען די ווילדע מיידלעך, וועט זיך איהם פערוועלען האָבען נעבען זיך זיין דזין־דזין, פאַר וועלכער ער האָט אָוועקגעגעבען דרייצעהן וועלדער.

דער שפּיעלער אָבער וויל פון גאָר ניט וויסען. די פידעל רופט און רופט. — גליטשען זיך די מיידלעך אהין, אהער און רופען, רופען. און אַז די טענער צורייצען זיך, רייס'ען פון זיך די מיידלעך אראָפּ די בלויע העמדער און נעהמען זיך ארומלויפען איבער'ן אייז נאַקעטע. און אָט קלעטערען זיי ארויף אויף די דערבייאיגע בוימער און שטעהען הוילע, פערציטערטע אויף די פערשנעעטע בוימער און קוקען צושראָקען אין אַלע זייטען, איבער'ן ווייט־צוצווייגטען, ווייסען וואַלד, מיט די אויגען זוכען זיי און רופען: — דזין־דזין! דזין־דזין!! ברענגט דער ווינט צוטראָגען נאָך כוואַליעס און ווינט־מיידלעך, ווערען זיי אַלע פערכאַפּט פונ'ם „דזין־דזין!" און וואַרפען פון זיך באַלד אראָפּ די ווייסע שנעעאיגע שלייערס, שפּרינגען ארויס אין די בלויע, זיידענע העמדער און קוקען זיך איבער צושראָקען — — — דזין־דזין איז צווישען זיי ניטאָ! — — טאַנצען זיי אַלע פערצווייפעלט ארונטער, שלאָגען זיך אַלע צוזאַמען, פלעכטען זיך איבער, נעהמען ווילד בייסען איינע די אַנדערע און שטשירען אויף דער בלויער נאַכט מילך־ווייסע פערבלוטיגטע צייהן. און ווייסע

שפּיציגע צייהן זיינען פערבלוטיגט פון זייערע אייגענע ליבער, און זיי נעהמען מיט זיי בייסען די לופט, ציהען אויס זייערע קעפּ און צובילען זיך ווי ביטער־פערצווייפעלטע הינט. — קען שוין די שעהנע דזין־דזין לענגער ניט אויסהאַלטען און לאָזט זיך קייקלען און שפּרינגען איבער באַרג און טהאָל, טאַנצט און שפּרינגט אַ פערצאַפּעלטע איבער בוימער און בוי־מער און בעוויזט זיך אויפ'ן אייז. — — — —

און ווי נאָר זי בעווייזט זיך אויפ'ן אייז, דערהערט זיך באַלד אַ שטאַרקער, פּראַסטינער בייזער; עס ציטערט אויף דער אַלטער וואַלד, עס שלאָגט זיך אויף אַ ווייסער שטויב, אַ צורייצטער, ווילדער שטורעם. — עס קנאַקען צווייגען, עס פּלאַצען בוימער, דאָס אייז נעהמט זיך אין שטי־קער רייסען. עס ציטערען אויף שטעדט און דערפער, עס בעווייזט זיך אין זיין ווילדען כעס דער זיידע־פּראָסט.

ברוך, וואָס איז געוואָרען אין דער צייט פון זיין דערצעהלען, אַלץ מעהרער און מעהרער נערוועז, בלייבט מיט אַ מאָל שטעהן אַ בלאַסער.

ביילקע שפּרינגט אויף:

— און וואָס איז געוואָרען? וואָס איז געוואָרען?! — — — —

— נאַרישע מיידעל. וואָס האָט איהר זיך אַזוי דערשראָקען? — ערגעץ איבער ווייטע, ווייסע פעלדער געהט דאָך איצט צום וואַלד דער פּעטער־שנעער — — — בלאַס, פערטראַכט, אין אַ גרויסען, ווייסען טלית, און שטעלט צום וואַלד־צו זיינע טריט, אַזעלכע רוהיגע, אַזעלכע גלייכגילטיגע. —

— —

אַך, וואָסער אַ שלעכטער איהר זייט, וואָסער אַ שלעכטער איהר זייט! — שרייט זי אויס, צוגעהענדיג האַרט צו איהם.

ברוך נעהמט אָן מיט זיינעביידע הענד איהר קאָפּ. ווי שעהן עס שמעקט איהר שעהנער, שוואַרצער קאָפּ, און וואָס פאַר אַ שעהנער איינ־פאַל עס איז צו קעמען אָט די שעהנע האָר אין צוויי כוואַליעס, און נאָכ־דעם זיי ערשט איבערבינדען פון אויבען מיט אַ שוואַרצער סטענגע. און וואָסערע שעהנע, אידישע אויגען! קליינע פולע ליפּען, און די קליינע רונדע בריסט פּרעסען זיך אַרויס פון אונטער דעם שוואַרצען, סאַמעטענעם קלייד. ווי זי האָט זיך דאָס פערפּוצט! און וויפיעל חן עס גיט צו איהר דינער פיגור די אָנגעשפּיליעטע פרישע רויז. אויפ'ן גאַנצען שוואַרצען

קלייד — בלויז איין רויז. און די רויז איז רויט ווי בלוט, און די רויז איז רויט, ווי פייער. — — —

— קינד, ווי קען איך נאָר היינט זיין א שלעכטער? איהר זאָלט וויסען וואָסער א שעהנע זון עס האָט מיך היינט פריה בעגעגענט, און ווי דער שנעע האָט אונטער מיינע פיס געשפיעלט, ווי עס פּיסטשען פויגעל, ווי עס וואָרקען טויבען. און ווי נאָכדעם, ווען איך בין געפאָהרען אין „עלעווייטעד", איז אויף יעדער נאָס צו מיר ארויסגעשפּרונגען א נייע זון, און נאָכדעם, ווען עס איז שוין צונעפאלען די נאכט, האָב איך מיט אמאָל פאר זיך דערזעהן די אַלע זונען. און איך האָב זיי צונויפגענומען אין מיינע הענד און האָב זיי געפּרעסט צו מיין הארץ, און אזוי האָב איך געוואָלט ארויפגעהן אויף א הויכען בארג און זיך מיט זיי ווייזען פאר מענשען, פאר קינדער, — זאָלען זיי הנאה האָבען, זאָלען זיי זעהן, ווי גליקליך מען קען זיין אין דער וועלט. אך,ביילקע, וויפיעל גליק עס איז פאראן אויף דער וועלט. וויפיעל גליק! און וואָס זיינען דען די צרות פון יאָהרען אנטקעגען דעם אונענדליכען גליק פון איין מינוט? — א זעמדעל אין א לויטערען ים, ביילקע!

— אך, ברוך, ברוך! איהר זייט דאָך עפּעס אזא מאָדנער? — — אין וואָס פאר א וועלט לעבט איהר? — — — ברוך! — — —

— קינד, איך לעב אין דער אמת'ער וועלט. זיי — די גאַנצע שטאָדט לעבט אין א פאַלשער, אין אן אויסגעטראכטער וועלט.

— ברוך; ברוך!! ברוך!!! — שרייט זי פלוצלונג אוים. — נעהמט מיך אויף די הענד, דריקט מיך צו צו זיך, פרעסט מיך אריין אין זיך, לאָזט מיך בלויז איין נאכט זיין מיט אייך. קיינער וועט זיך צו מיר מעהר ניט צוריהרען. איך וועל זיין בלויז אייערע. איך האָב זיך גע־וואשען, גע'טובל'ט, מיין גאנצער לייב שמעקט איצט. איך וויל זיין אייער כלה. איך וויל זיין א כשרה, אייערע, ברוך; ברוך! — — — נאָט מיינער! ווי איך פערליער זיך נעבען אייך! וואָס זיינט איהר פאר א מענש? פון וואנען האָט איהר זיך גענומען?! איך וועל דאָך לעבען אייך משוגע ווערען. איך האָב זיך דאָס היינט אָנגעטהאָן אויף צו געהן צום באָל, און אלע זאָגען, אז מיט מיר איז אזוי גוט צו טאַנצען. איך בין דאָך אזוי לייכט, אזוי דין. איך האלט זיך אזוי לייכט אויף די פיס. און אזוי פיעל האָבען דאָך נאָך געוואָרט, אז איך זאָל מיט זיי היינט

טאַנצען, און איך האָב נאָר איבערגעלאָזט דעם באָל און בין אַוועק צו אייך און — — — צום סוף זיץ איך דאָ די גאַנצע צייט און וואַרט. און טאָמער האָב איך דערהערט טריט, בין איך דאָך אַלע מאָל אויפגע־שפּרונגען ווי אַ משוגענע... און איהר האָט זיך נאָר געגלימשט די גאַנצע צייט! — ווען איך וואָלט דאָס געוואוסט, וואָלט איך דאָך געלאָפען אייך אויפזוכען אויפ'ן אייז. חנה איז דאָך דאָרטען אויך געווען — — — — אָבער איך האָב פאַר איהר קיין מורא ניט. זי ווייס, אַז איך האָב אייך ליעב; אַז איך וואָלט געקושט אייערע פיס, אַז איך וואָלט זיך געלאָזען פון אייך אויפעסען; אַז איך וויל ווערען אייער כלה. און טאָמער האָב איך געזינדיגט, דאַרפט איהר מיר מוחל זיין, ווייל ווי לאַנג קען מען נאָך דאָ, אין דער גרויסער שטאָדט, זיין יונג?... ברוך! — — — דער שאָפ ווינט דאָך אוים דעם מארך פון די ביינער. איהר זאָלט מיך געוועזען אָנ־קוקען, ווי שעהן איך בין געווען, נאָר־וואָס ווען איך בין אהער געקומען צו פאָהרען — — — אַך, ברוך! ברוך!... און ווער האָט אייך געבראַכט אָט די בלומען? זאָגט: איהר האָט זיי אליין געקויפט?...

און אָט איז זי געבליעבען שטעהן. טרעהרען האָבען זי גענומען שטיקען אין האלז, און באלד איז זי צונעפאלען מיט'ן קאָפּ צו זיין ברוסט און גענומען וויינען, זיך צאַפּלענדיג אין זיינע הענד.

— ביילקע! קינד! פיהלט איהר כאָטש איצט, אַז גאָט איז מיט אייך?

— וואָס ווילט איהר מיט אייער גאָט? וואָסער גאָט?! וועלכער גאָט!! ניטאָ קיין גאָט! ניטאָ!

— דער אידישער גאָט. אָט דער גאָט, וואָס איז זיך איצט אַזוי שטאַרק נוקם אין דיר, פאַר וואָס דו ווילסט פון איהם ניט וויסען. קעהר זיך איצט אום צו איהם און ער וועט דיר מוחל זיין, ווייל ער איז דאָך דער, פאַר וועמעס פייערדיגען צאָרן עס ציטערט אויף דאָס מענשליכע הארץ. און ער איז אָבער אויך פול מיט רחמים, ביילקע. און ער פערגיט און ער היילט. מען קען זיך צו איהם אומקעהרען, ווי אַ קינד צו אַ טאַטען. ער איז אַ גוטער, ער איז אַ גרויסער און גוטער, ביילקע. קוק זיך אום און זעה, — ווי ער וואַכט, ווי מען קען זיך פון איהם ניט בעהאַלטען!

— פאַר וואָס זעה איך נים?! פאַר וואָס ווייס איך ניט?! — טענה'ט זי דורך טרעהרען.

— צו זעהסטו דיין אייגען הארץ? און פאַר וואָס ווייסטו, אַז דו האָסט אַ הארץ? — — — צו זעהסטו דיינע געדאַנקען? און פון וואַנען ווייסטו, אַז דו האָסט אַ געדאַנקען? — גאָט, דאָס זיינען די בעסערע פערלאַנגען פון דיין הארצען, דאָס זיינען די ריינערע געדאַנקען פון דיין קאָפּ. הער, וואָס איך זאָג דיר. קוק זיך איין אין דעם. און אַז דו וועסט זיך אין דעם איינלעבען, וועסטו דערזעהן, וועסטו דערפיהלען, אַז דאָס איז בלויז דער טהייל פון גאָט אין'ם מענשען, ווייל ער אַליין איז גרויס, — „עס איז פול די גאַנצע וועלט מיט זיין כבוד", אָבער ער איז נאָך גרעסער, נאָך גרעסער פון טויזענדער און טויזענדער וועלטען צוזאַמעננגנומען. עס שפּרייט זיך זיין ריינקייט און שעהנקייט איבער הימעל און שטערען, אָבער ער איז נאָך גרעסער און שעהנער פון טויזענד און טויזענדער פערשטערענטע הימלען צוזאַמענגענומען, ווייל ער איז גאָט, ווייל ער איז דער איין און איינציגער גאָט, און עס איז ניטאָ מעהר קיין גאָט אויסער איהם. און געבענשט איז דער מענש, און ווי וואויל איז איהם, ווען ער דערפיהלט אין זיך אַ טהייל פון אָט דעם גרויסען גאָט. און וואו איז דען דער מענש, אין וועמעס הארצען עס וואווינען שוין גאָר ניט קיין גוטע פערלאַנגען, אין וועמעס קאָפּ עס זיינען שוין גאָר ניטאָ קיין ריינע געדאַנקען. ביילקע! פערשטעה, אַז דורך דעם, וואָס דאָס זינדינגע שלעפּט אַראָפּ דאָס לויטערע צו זיך, ווערט דאָס ניט געלייטערט, נאָר דורך דעם, וואָס דאָס זינדיגע הויבט זיך אויף צו דער לויטערקייט, הויבט זיך אויף צו גאָט. ערגעץ אין דיר איז פאַראַן אַ לויטערער מאָרגענשטערען. לאָז איהם אויפגעהן, ביילקע, און זאָל ער אויפשטראַהלען אין דיר, און זאָל ער אַרויסשטראַהלען פון דיינע אויגען אין זיין גאַנצער לויטערקייט. — — — ווי שעהן דאָס וועט זיין, ביילקע, ווי שעהן! אַ רוים, אַ ווייטקייט וועט זיך עפענען פאַר דיינע אויגען, און דו וועסט נעהמען קוקען גרוים און ברייט און ווייט. — — —

אַזוי האָט נאָך ברוך לאַנג גע'טענה'ט, רעדענדיג און מאָלענדיג.

און דורך דער הארציגקייט פון איהרע טרעהרען און פון דער איבערגעבענער וואַרעמקייט פון זיין שטימע, האָט ביילקע גענומען פיהלען אין זיך עפּעס נייעס, ווייטעס, עפּעס אַזעלכעס, אַנטקעגען וועלכען עס עפענט

זיך ציטערדיג אויף דאָס הארץ, די נשמה. זי ליעגט אַ פערוויינטע, איינ־געגורעט מיט איהר קאָפּ אויף זיין ברוסט און פאַר די פערוויינטע אויגען שפּרייטען און ברייטען זיך פערשטערענטע הימלען — — — און עס קלינגט נאָך אין די אויערען ברוך׳ס אויסגעשריי: „טויזענדער און טויזענדער פערשטערענטע הימלען, אָבער ער איז נאָך גרעסער, ער איז נאָך שעהנער!" — — — — — פון וואנען האָט זיך ברוך גענומען מיט זיינע טענות? — — — און וואָס וויל ער פון איהר האָבען? — — — — און ווי גוט עס איז צו ליעגען איינגעגורעט אין איהם! — — — און זי פּרואווט זיך פון דעסטוועגען און פרעגט מיט אַ מין מורא און שטילקייט, ווי זי וואָלט ניט וועלען אויפרודערען די שטילקייט:

— פאַר וואָס זאָרגט איהר זיך אַלץ פאַר דער נשמה?!

און ברוך לעגט אַרויף זיין האנד אויף איהר קאָפּ, ווי אויפ׳ן קאָפּ פון אַ קינד און נעהמט צו איהר רעדען מיט אַ גוטער, בערוהיגענדער שטימע, ווי עס רעדט אַ טאַטע צו אַ קינד, ווען ער מוז פאַר׳ן קינד אויך פערנעהמען דעם פּלאַץ פון אַ מאַמע:

— ביילקע, לייב אָהן אַ שום העכערען פערלאַנג, אָהן אַ שום רעלי־גיעזען געפיהל, — דאָס איז פון וואָס דו ליידסט איצט אַזוי שטאַרק! ווען דאָס וואָלט אָבער געווען פערבונדען כאָטש נאָר מיט קינדער־האָבען, ווי ביי חנה׳ן, למשל — — — אָדער עס וואָלט גלאַט געווען ריין, און דו וואָלסט הנאה געהאַט פון דעם, וואָס דו ביזט ריין! קענסטו זיך דען פאָרשטעלען, ווי ווייט גליקליך דו וואָלסט געווען? — — — און אַז דו האָסט זיך שוין יאָ געוואַשען און גערייניגט, — איז פון וועמעס־וועגען האָסטו דאָס געטהאָן: צוליעב נאָט אָדער צוליעב דעם טייוועל?

— צוליעב דיר, צוליעב דיר! — ענטפערט זי מיט אַ מאָל. — און דו ווייסט, — זאָגט זי מיט אַ געענדערטער שטימע. — איך טראָג דאָך איצט אויף זיך אַ בלויע־זיידען העמד. דו האָסט דאָך ליעב בלוי — — אָט האָסטו דאָך איצטער אויך גערעדט פון בלויע זיידענע העמדער — — ברוך! ברוך!! — — — איך האָב זיך דאָך צוליעב דיר געוואַשען און גערייניגט, זיך אָנגעטהאָן אין סאַמעט און אין זייד, זיך געשפּריצט און געזאַלבט, און אַלץ געציטערט און געטראַכט: אָט אַזוי, אָט אַזוי דאַרף מען טהאָן, ווען מען וויל ווערען ברוך׳ס כלה.

— און מיט וואָסערע געדאַנקען דערביי? דו ווייסט נאָר ניט, ווי

דער אידישער נאָט שטראָפּט אפילו פאר שלעכטע נעדאנקען.

— וואָס הייסט?

— עס הייסט, — זאָגט ברוך, — אז מיט ניט גוטע געדאנקען פער־פאָהרט מען צום ניט גוטען. — אָט הער א מעשה, וואָס האָט געטראָפען שוין לאנג צוריק: — — —

די וועלט איז געווען ווייס — עס איז געווען ווינטער.

און ערגעץ אויף א פעלד איז געשטאנען א ווייסע קרעטשמע.

און אין דער ווייסער קרעטשמע האָט געוואוינט א איד מיט זיין ווייב.

און זיי האָבען געהאט אַן איין־איינציג קינד, א שעהנע טאָכטער, אויף וועלכער גאָט און לייט האָבען זיי מקנא געווען.

די טאָכטער איז געווען א כלה און איהר חתן איז געווען א קאסיר אין וואלד.

און איינמאָל פארנאכט ברענגט מען דעם חתן א בריוועל פון איהר, און מיט א ציטערדינער האנד איז דאָרט אָנגעשריעבען — — — „די מאמע בלייבט אין שטאָדט אויף נאכט און דער טאטע — — — קום!...

— ער שלאָפט, א מיעדער נאָכ'ן מארק".

און דער חתן האָט געוואָרט, עס זאָל ווערען פינסטער, אז ער זאָל קומען, ווען דער טאטע וועט שוין שלאָפען, און אז אַוועקפאָהרען זאָל ער, ווען קיין האָהן וועט נאָך ניט קרעהען...

און ווען די נאכט איז צונעפאלען, האָט ער אָנגעזאָטעלט זיין שווארצען פערד. און אז עס איז שוין געווען גוט פינסטער, האָט ער זיך ארויפגעכאפּט אויף איהם און זיך גענומען טראָגען דורכ'ן וואלד.

זיין שווארץ פערד האָט זיך געטראָגען, האָט זיך אויסגעצויגען און געשוואומען דורכ'ן גרויסען, ווייסען וואלד, און דער חתן האָט זיך אלע מאָל צוגעבוינען צום פערד'ס קאָפּ און איהם צופריעדען געפּאטשט אין זיין ברייטען האלז, ווי ער וואָלט איהם וועלען זאָגען: — באלד רייסען מיר דורך דעם וואלד, באלד וועלען מיר ארוים אויף די אָפענע ווייסע פעלדער צו דער קרעטשמע, צו מיין כלה.

די צייט אָבער ציהט זיך און די נאכט ווערט אלץ גרעסער, טיעפער און שפּעטער — — — און ארום איז נאָך אלץ וואלד און וואלד...

געהמט זיך דער חתן נאָך שטארקער יאָגען דאָס פערד. — איהם טהוט באנג די גוטע צייט. און ער פאָהרט און פאָהרט, און קוקט זיך

אום. — פאַר איהם איז נאָך אַלץ וואַלד... אַלץ וואַלד און וואַלד — — — —

אָבער אָט דערזעהט ער, ווי דאָרטען אַרויף ענדיגט זיך שוין דער וואַלד. דאָס האַרץ ציטערט אין איהם אויף פון פרייד, די אויגען ווערען איהם ליכטיגער, ער שפּאָרעט שטאַרקער אונטער זיין פערד, אָבער ווי נאָר ער קומט צו יענעם אָרט, הויבט זיך גאָר פון דאָרטען ערשט אָן גרויסער וואַלד... גרויסער וואַלד און וואַלד... אָבער ער מאַכט זיך אַ האַרץ און שמייכעלט: —

איהם דוכט זיך, אַז ער זעהט דורך די פערשנעעטע בוימער די ווייסע קרעטשמע. אַלע פענסטער זיינען פינסטער, נאָר פון איינעם קוקט אַרויס זיין ווייסע כלה — און ער שרייט צו איהר:

— באַלד קומען מיר פון וואַלד אַרויס!

און ער נעהמט זיך נאָך שטאַרקען צוֹאַיילען זיין פערד. — ער שטעלט זיך אַזש אויף די אייזענס פון זאָטעל:

— מיין פערד! געשווינד!!

און דער שוואַרצער פערד נעהמט זיך טראָגען אָן אויסגעצווינגענער אויפ'ן ברייטען וועג צווישען די פערשנעעטע בוימער, אַזוי אַז ע'ר ריהרט כמעט אָן די ערד מיט זיין בויך. ווערט דעם חתן אַ ביסעל היימליכער: פאַר זיינע אויגען שוועבט איהם אַרויס זיין שעהנע כלה, ווי זי שמייכעלט און ציטערט און שרייבט:

„...מאַמע בלייבט אין שטאָדט אויף נאַכט און טאַטע — קום!... — ער שלאָפט אַ מיעדער נאָכ'ן מאַרק...“

און ער דערמאָהנט זיך אָן איהר שלאַנקען, פרישען ציטער און עס שרייט פון איהם:

— קינד, באַלד ביזטו געבען מיר! און איך דאַנק דיין טאַטען, און איך דאַנק דיין מאַמען, און, מיין פערד, איך דאַנק אויך דיר!

מיט אַמאָל אָבער ווערט דאָס פערד אונרוהיג! — עס שמעקט און ניסט... און דער וואַלד ווערט איינגאַנצען פרעמד... ניט היימליך גרויס... דער חתן ציטערט אויף, אַז ער ווערט שיער ניט פערפרוירען פון שרעק, און אין קאָפּ בליצט ביי איהם אויף:

— ס'האָט מיר ווער פערפיהרט מיין פערד! קום איך ווען פון וואַלד אַרויס? — — — קום איך ווען פון וואַלד אַרויס? — — — —

און פּלוצלונג דערזעהט ער, ווי טיעף אין וואַלד צינדט וועך בלויע פייערן — פייער, פייער! — שרעק און פייער צינדט זיך אין זיין האַרצען. ווילד הילכען פעסטע, טעמפּע טריט. — ווילד טרייבט ער אום אין וואַלד זיין פערד.

און פאַר די אויגען שוועבען בלויע פייערן און עס טראָגט זיך ווילד און פרעמד דער ווייסער וואַלד.

— האַ־הו! האַ־הו! — שרייט ער אויס, און פון ערגעץ ווייט שרייט עמיץ צוריק: האַ־הו! האַ־הו! — — — און עס דאַכט זיך דעם חתן, אז אין דעם ווידער־געשריי שפּרייט זיך איבער׳ן וואַלד דער כלה׳ס ציטער... — זי ציטערט, ווייל איהר טהוט אויך באַנג די גוטע צייט. און ווידער נעהמט זיך איהם דאַכטען, אז אָט ענדיגט זיך דער וואַלד. אָט ענדיגט ער זיך דאָ, און אָט ענדיגט ער זיך דאָרטען... און אָט ענדיגט ער זיך אין עטליכע פלעצער אויף איין מאָל. — — — אָבער וואוהין נאָר ער פאָהרט אָן, פערשווינדען די צייכענס... און דער וואַלד ווערט נאָך אַלץ גרעסער און פרעמדער, און פאַר די אויגען שפּרינגען און טאַנצען ציטער־דיגע, בלויע פייערן און די טריט פון דעם אייגענעם פערד הילכען משוגע׳דיג, און שרעקען.

ביז מיט אַמאָל, דערזעהט ער פאַר זיך א וועג, וואָס פיהרט צו א ווייסער, אָפענער ווייטקייט, וואָס מישט זיך אויס מיט׳ן בלויען הימעל, און ער פאַלט צו צום פערד, נעהמט אַרום זיין האַלז און שרייט אויס:

— מיין פערד! מיין געטרייער פערד!

גיט דאָס פערד א הירזשע, ציהט זיך אויס נאָך לענגער און נעהמט זיך טראָגען איבער דעם וועג, ווי א פייל פון בויגען — — — פּלוצלונג אָבער גיט דאָס פערד א שפּרונג אָפּ צוריק, שפּיצט אויף די אויערן, שפּרינגט־אויף אויף די הינטערשטע פיס מיט א צועפענטען מויל, מיט אויסגעשטשירעטע געל־ווייסע צייהנער. די נאָז־לעכער האָבען זיך ווילד צושפּרייט און די אויגען בליצען גרין! — — —

— —

ביילקע ציטערט אויף און דערפיהלט, ווי א שפּרונג־צו־טהאָן אונ־טער׳ן פערד׳ס פיס. — זאָל ער זי צוטרעטען! זאָל ער זי צוטרעטען!

און ברוך ענדיגט:

— און עס האָט געטראָפען, אז די מאַמע איז שוין מעהר פון

שטאָרט ניט געקומען און דער טאַטע האָט זיך שוין מעהר פון שלאָף ניט אויפגעכאַפּט, און די טאָכטער איז שוין אויף שטענדיג ביים פענסטער פערבליבען, און דער חתן איז שוין מעהר קיין מאָל פון וואַלד ניט ארויס.

און די, וואָס פאָהרען אַמאָל פאַרביי יענעם וואַלד, זאָגען, אז ביי דער נאַכט, אין אַ געוויסען שעה, דערהערען זיך מיט אַמאָל פעסטע, טעמפּע טריט.

עס טרייבט ווער אום איבער'ן וואַלד ווילד זיין פערד. כאָטש מען זעהט ניט קיינעם. דאָס פערד, הערט זיך, לויפט, לויפט און שטעלט זיך אָפּ פון מאָל צו מאָל... און איבער'ן וואַלד צוטראָגט זיך דעם חתן'ס פערביינקטער געשריי:

— קום איך ווען פון וואַלד ארויס? קום איך ווען פון וואַלד ארויס?

און דער קלאַנג פון ברוך'ס שטימע רעדט נאָך מעהר פון די ווערטער, און עס קלינגט אזוי טיעף און ווייט פערביינקט:

קום איך ווען פון וואַלד ארויס? קום איך ווען פון וואַלד ארויס? —

— —

אַ לענגערע צייט איז שטיל. ביילקע ליגט אַ פערגעסענע. פּלוצלונג אָבער דערהערען זיי איבער זיך אַ צורייצטען געלעכטער. ביילקע האָט צושראָקען אַ הויב געטהאָן איהר קאָפּ פון ברוך'ן. איהרע צושויבערטע האָר, האָבען גענומען פאַלען צו די אַקסלען, צו איהר סאַמעטען קלייד.

— בינעם! — — — —

אין טהיר איז געשטאַנען בינעם אַ בלאַסער מיט אַ פערבונדענער האַנט. ער איז אויף זיין אופן אריין אין צימער ניט פרעגענדיג, ניט קלאַפּענדיג, און ווי ער האָט זיי אזוי דערזעהן, איז ער נאָך בלאַסער געוואָרען און ער האָט זיך ניט געקאָנט איינהאַלטען און ער האָט זיך צולאַכט. און ווען די קליינע ביילקע האָט זיך אַ צושראָקענע אַ הויב געטהון, אַ צושויבערטע, מיט פערוויינטע אויגען און האָט אויסגעשריען — בינעם! איז זיין געלעכטער גאָר משוגע געוואָרען. און אזוי משוגע לאַכענדיג איז ער אַראָפּ פון אַלע טרעפּ און אַוועק.

ביילקע איז אויפגעשפּרונגען אויף די פיס.

— בינעם!

ברוך האָט זיך ניט גערירט פון אָרט.

*

אויף מאָרגען, אין דערפריה, ווען ברוך האָט צועפענט זיינע אויגען איז שוין אויף זייער בעט געזעסען בינעם:

כאַ־כאַ! — האָט בינעם אָנגעהויבען מיט זיין הילצערנעם געלעכ־טער — יער ווייסט, אפשר וועט דיך דיין נאַרעשקייט פאָרט ערגעץ ברייינגען. אבער ווי איז מען אזא'ן עזעל? ! א יונגע, א לעבעדיגע, א צאַפּעלדיגע מיידעל קומט צו דיר און וואַרפט זיך אין דיינע הענט, נעהמסטו זיך איהר דערצעהלען באָבע מעשיות! טהוסטו דאָס טאָקע אַלץ דערפאַר כדי צו ווייזען, אַז עס האָבען זיך נאָך ניט אויסגעלאָזט קיין נאַראָנים פון דער ערד? צי איבער עפּעס אַן אַנדער שוואַרצען יאָהר? אפשר רעכענסטו גאָר, אַז כדי אויפצובויען אַ פּאָר דערפער פאַר עטליכע הונדערט אידען, דאַרף מען זיך אָפּזאָגען פון ערדישען לעבען? כאַ־כאַ־כאַ! — איך וואָלט פונדעסטוועגען וועלען וויסען פאַרוואָס עס געפינען זיך פרויען וואָס דרעהען זיך אַרום דיר. וואָס צו אַלדי שוואַרצע יאָהר מאַכט זיי זיך אויפרעגען און רויטלען נעבען דיר? איז דאָס דער־פאַר וואָס צווישען אַלע אַנדערע אונזעריגע געפינען זיי אפילו קיין איין ריכטיגען עקשן ניט, צי דאָס זיינען פשוט דיינע נאַרעשע הונגעריגע בליקען מיט וועלכע דו קוקסט אויף זיי... דו קוקסט אויף אַ פרוי מיט אַזוינע בלענדענדיגע בליקען, ווי איינער וואָס קאָן די אויגען ניט אויפ־הויבען. דו הויבסט אויף דיינע אויגען אויף אַ פרוי, ווי אויף אַ צוגליה־טער זון, און אין דער אייגענער צייט נעמסטו מיט איהר לערנען קו הישר פילאָזאָפי... דו צוטומעלטער, דו אָפּגעריסענער נאַר. — עס קאָן דאָך זיין, אַז אין דיין נאַרעשקייט מיינסטו, אַז דו טראָגסט אין זיך דאָס איבער־בלייבאכץ פון דעם אַנטרונענעם, און דו ווילסט דאָס מיט זיך מיטברייי־גען גאַנצערהייד אהין אין די „פרייע דערפער“ דיינע. — — — — —

— —

ברוך איז נאָך נאָכדעם לאַנג געלעגען אין בעט און ווען ער האָט זיך אויפגעהויבען איז שוין בינעם ניט געווען.

דריטע טהייל:

רעגען.

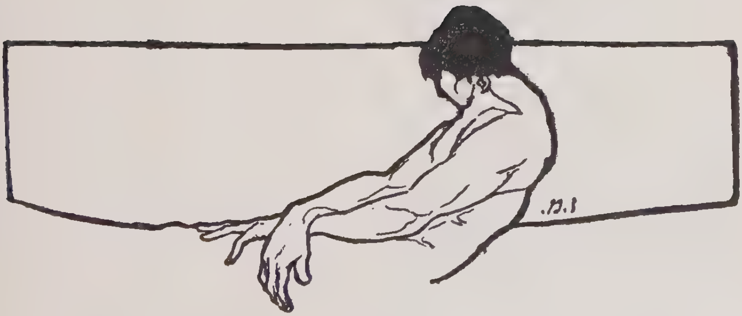

קאַפּיטעל 20.

פון זינט אַן חנה האָט זיך געשטעלט ארבייטען איז זי נאָך שעהנער און שטאָלצער געוואָרען.

— עס איז טאַקע גאָר ניט שלעכט צו זיין צוריק א מיידעל, — האָט זי אַלץ גע'טענה'ט — יאָ. — עס איז גאָר ניט שלעכט צו זיין צוריק א מיידעל און אינטריגירען די בחורים, וואָס שיקען צו איהר ליעבעס־שמייכלען דורך די פענסטער פון די אַנדערע שעפּער, וואָס שטעהען אַנטקעגען איהרען.

פלוצלונג אָבער האָט זי זיך אַרומגעקוקט, אַז זי שוואַנגערט! — —

פאָרגעקומען איז דאָס עפּעס אַזוי מאָדנע. — זי האָט זיך אויפגעכאַפּט איין מאָרגען עפּעס צו־פריה — — — מאַקס איז שוין ניט געווען, ער איז שוין אַוועקגעלאָפען זוכען ארבייט נאָך די מאָרגען־צייטונגען. איז וואָס? — — — נאָר אָט דערפיהלט זי, — עס איבעלט... עס קנייטשען זיך די פליגלען פון נאָז, עס קערט די גאַל, עפּעס שפּארט אונטער'ן הארצען אַזוי עקעלדיג — — — אָט לאָזט דאָס אָפּ אויף אַ וויילע — — — פון וואָס זאָל דאָס זיין? און אָט ווידער! עס ווילט זיך ברעכען! — — — וואָס האָט זי דאָס נעכטען גענעסען?

אין שאַפּ ביי דער אַרבייט האָט זי ווידער דערפיהלט, אַז עס

איבעלט, זי האָט זיך געוואָלט אויפהויבען פון ביינקעל, אָבער — — — — עפּעס איז זי אַזוי מיעד, אָפּגעשוואַכט — — — — און ס'ווילט זיך ניט צו־שיידען מיט'ן ווענטיל פון ביינקעל — — — — זי נעהמט קוקען ארום זיך צושראָקען — — — — באַלד איז דער איבעל אריבער. די מיעדקייט נור איז פערבליבען אין אַלע גליעדער, די הענט זיינען ווי פער'חלש'ט און ס'ווילט זיך ניט אָוועקנעהמען די אַקסעל פונ'ם ווענטעל — — — — און אָט פערגלוסט זיך איהר גאָר, אז דאָס ווענטעל פון ביינקעל זאָל זיך נעהמען בויגען — — — — זאָל זיך אויסציהען מיט איהר — — — — זאָל זיך דאָס ציהען, ציהען — — — — און אָט הויבט איהר צונג אָן זויגען די סליונע, נעהמט לעקען דעם גומען, אָבער דער גומען האָט עפּעס גאָר קיין טעם ניט... עס וואָלט, זיך וועלען עפּעס... זויערס!.. וויינינגס! אָט!.. א? — גיט איהר מיט אמאָל א שלאָג אין קאָפּ — פּאָסטאַווקעס! — — — אזוי גאָר! א קינד — — — — א קינד! — — — — א מאָדנע קעלט גיט זיך מיט אמאָל א לאָז איבער איהר גאנצען לייב, טאַפּט איבער איהר יעדען צאָהן אין מויל, די האָר פון קאָפּ. — א קינד! — — — — און באַלד, אין א ווייַלע ארום ווערט איהר מיט אמאָל ווארעם, אזוי ליעב, און גוט — א קינד! א אינגעלע! עס גלאַנצען אויף גליקליכע טרערען אין די אויגען, א צופריעדענע רויטקייט אויף די באַקען — — — —

נאָר אָט ווערט זי בלאַס, נערוועז, אויפגערעגט: — וואָס הייסט דאָס?!.. גראָדע איצט, פּלוצלונג, אין מיטען דערינען. און אז די מיידלעך וועלען זיך דערוויסען — — — — און זיי מיינען דאָך נאָך אז זי איז א מיידעל. צו וואָס האָט זי דאָס געטהאָן? — — — — ס'ווילט זיך זיין א מיידעל? קיינער זאָל ניט וויסען, אז מען איז ניט און מען איז?.. כא־כא!

זי נעהמט זיך קוקען אויף די מיידלעך, וואָס זיצען אויסגעזעצט איינע נעבען די אנדערע ארום די לאַנגע טישען — — — — די פּענסטער פון די ווענט האָבען זיך אויפגעשפּיעגעלט אויף די מיידעלשע קעפּ, אויף די אַקסלען — — — — אָט גיט עפּעס איין מיידעל א זאָג צו דער צווייטער, און די מיידלעך צולאַכען זיך אַלע הילכיג, פרייליך. פון וואָס לאַכען זיי? — — — — אָט, האָט זיך איינע אומגעקוקט, זיך בעגעגענט מיט חנה'ס אויגען, זיך אָפּגעקעהרט און עפּעס א זאָג געטהון, און מען האָט זיך נאָך שטאַרקער צולאַכט. — — — —

— דאָס דאַכט זיך מיר אויס! — ס'איז גאָר ניט. דאָ לאַכען זיי זיך גלאַט אַזוי.

זי הייבט זיך אויף, געהט אריין אין טואַליעט צימער, כאַפּט אַ קוק אין שפּיגעל: בלויע רעדער ארום די אויגען! — — זי וועט געהן אהיים. ניין, — די מיידלעך וועלען זיך אַלע אַ הויב טהון פון די פּלעצער, וועלען זי אָנקוקען, און קאָן זיין, אַז זיי וועלען ווייעדער ארויספּלאַצען מיט געלעכטער — — — נו, איז וואָס? — — — נאַרעשקייטען. זי וועט גלאַט איצט ניט געהן אהיים.

— אַ קינדעלע, געוויס אַ אינגעלע. ס'איז דאָך אַזוי גוט. ס'וועט האָבען שוואַרצע הערעלעך, וועט זיין געראָטען אין — — — אין ברוך'ן! — פאַלט איהר איין.

שאַ — זי וועט דאָס — — — גאָר אַ נאָמען געבען נאָך איהם — ברוך!

ברוך, ברוך! — ברוך!

ס'וועט נאָך זיין אַזוי:

זי'ט זאָגען — איך טראָג! מאַקס וועט ניט וויסען, וואָס פריהער — וויינען צו לאַכען. ער וועט זיך ארויסדרעהען און אַוועקלויפען צו ברוך'ן, וועט ברוך אַ צוטומעלטער צושפּרייטען זיינע אויגען: —„וואָס רעדסט דו? !“ — און ער וועט זיך אַ כאַפּ טהון פאַר די האָר: — „אַזוי? ! — און ניט קיין געלד און ניט קיין ארבייט — — — וועל! מע מוז זיך געבען אַן עצה. און ברוך פערגעסט זיין אידעע וועגען „אונזער אונטער־גאַנג“, אַז „אויף וואָס דאַרפען מיר דאָ גאָר געבוירען קינדער ווען זיי וואַקסען אויס ניט אונזערע?“ און ער וועט זיך לאָזען אין גאַס — זיך געבען אַן עצה. און אָט אַזוי וועט ברוך ארומלויפען די גאַנצע צייט פון איהר שוואַנגערען און זיך זעהען געבען אַן עצה. און וועט ער זי דער־זעהען וועט ער קוקען אויף איהר אַ גוטער, ווי ער וואָלט זי וועלען איינ־שפּינען אין זיינע בליקען — — — און זי דערפיהלט שוין, ווי עס וועבט זיך אויף איהר לייב אַ העמד פון זיינע וואַרעמע בליקען — — — אַ העמד פון ברוך'ס קושענדיג צושטראַהלטע בליקען וועבט זיך איבער איהר לייב, אין וועלכען עס וואַקסט אַ קינד פון מ א ק ס ' ע ן גאָר — — — וואָס וועט הייסען נאָך איהם — ברוך.

ווי ער וועט דאָס פון דעם אויפציטערען: — חנה! — — — —

— זיין נאָמען איז — ברוך — וועט זי זאָגען שארף — א נאָמען נאָך דיר — — — —

— אָבער, חנה. ביזט דאָך פון זינען. חנה! מיר זיינען דאָך אידען.

און חנה וועט שמייכלען — ליגען אין קינפעט, אן אָפּגעשוואכטע, קוקען אויף דעם הויכען שטארקען ברוך׳ן, ווי ער שטעהט פאר איהר אן אויפגעטרייסעלטער — און זי וועט איהם שמייכלען גלייך אין זיין צו־טראָגענעם פנים אריין: און דאָס קינד וועט טאקע הייסען — ברוך.

און ס׳ווילט זיך איהר אזש צובויגען זיך צום אייגענעם בויך, און איהם אליין קושען — — זי האָט דאָך אויף דעם אזוי לאנג געווארט — — ארויפשפרינגען אויף ברוך׳ן ווי א ווילדע קאַץ, ווי א טיגער — — — — —

— —

אָבער, אָט צוליעב דעם דען האָט זי דאָס די גאנצע צייט געווארט?!

—— — זי האָט דאָך געוואָלט א קינד גלאַט אזוי זיך — — — ווייל נאָך דעם — זאָגט מען — פערגעסען זיך אלע נ א ר י ש ק י י ט ע ן — — — מען האָט ליעב דאָס קינד, האָט מען אויך ליעב דעם קינד׳ס מ א ט ע — — — אָבער פאר וואָס־זשע איז דאָס נעקומען אין אזא אונ־מעגליך שלעכטער צייט. כדי געבען ברוך׳ן די מעגליכקייט פאר איהר צו זאָרגען?! — — — און ווי איז, אז נאָכדעם וועט איהם גאָר ניט ארען, וואָס זי וועט דאָס קינד א נאָמען געבען — ברוך? — — — אז עס וועט איהם נאָך גאָר הנאה טהון? — — — אז ער וועט זיך מאכען: עס טהוט איהם הנאה?.. יאָ. אויף איהם איז דאָך דאָס צו גלויבען. יאָ. דאן ווי — — — אז ס׳איז גאָר א מיידעלע?!.. און ברוך האָט דאָך גאָר ליעב קליינע קינדער! — — — און דערצו נאָך א קינד פון „זיין“ חנ׳קען — — — און אַז זי וועט גאָר שטארבען פון קינפעט?! — — — יאָ. שטארבען און איהם איבערלאָזען א נייע חנה׳קע — — — שטאר־בען? — — — — וואָס הייסט? וואָס פאר א נארישקייטען!

נאָר גלאַט אזוי, וואָס דארף זי איצט דאָס קינד? — — — זאָל זיין שפּעטער, אן אנדער מאָל. און אויף וואָס דארף מען גאָר אין גאנצע קינדער? כדי מען זאָל זיך ניט קאָנען קיין קעהר טהון? — — — וואָס איז דען שלעכט, אז מען איז א „מיידעל“ און מע האָט א מאן, או מע קאָן זיך פאָהרען גליטשען און צו א באָלל, און צו פּיק־ניקס און גלאט

אַז מע איז אַ פרייער מענש... און ווי וואָלט זי דען איצטער אויסגע־זעהן, ווען זי האָט אַ קינד?..

אַז זי האָט זיך צוריק נעזעצט ארבייטען, האָט זי ווידער דערפיהלט די מאָדרנע מיעדקייט; ס'האָט זיך ווידער פערוואלט, אַז דאָס ווענטעל פון ביינקעל זאָל זיך אויסציהען מיט איהר — — — זיך ציהען, בויגען ביז זי וועט זיך אַראָפּקאָטשען אויף דער ערד. זאָלען די מיידלעך וויסען, זאָלען זיי אַלע וויסען, און — אַז, דאַכט זיך, ערשט נעכטען איז זי אַ מיידעלע, אַ חנה'קע געווען — ערגיץ דאָרט אין אַ היים, נעבען אַ מאמע, צווישען היימישע — און אַז, ווען זי וואָלט אפילו דאָרטען שטאַר־בען, וואָלט דאָס ניט געווען אזוי אין דער פרעמד — — — צווישען ווילד־פרעמדע, וואָס האָבען נאָר קיינמאָל קיין צייט ניט — — — און ברוך איז אַ ברוך'ל געווען, און פלעגט זיך מיט איהר שפּיעלען — — — היינט איז ער אַ שרייבער, דער שרייבער פון די „רעגנען מעשה'לעך“.

אין דער היים איז ער געווען אַ בעוואוסטער רעוואָלוציאָנער, האָט ער שלעכט אויסגערעכענט — איז צו אַ פּאָגראָם געקומען. און איך האָב נאָך ביז דאַן געהאַט אַ טאַטען מיט אַ מאַמען. און זיין מאַמען האָט מען נאָכדעם צונעגומען אין משוגעים הויז. יאָ. און איצט וויל ער פון זיין זיידען, פון זיין טאַטען, פון זיין מאַמען גאָר ניט וויסען. ער וויל ניט. און מיך האָט ער ליעב. נאָר ער וויל ניט וויסען. ער וויל ניט. און איך האָב איהם ליעב, און איך וויל זיך אין איהם נוקם זיין, איך וויל זיך אין איהם נוקם זיין, יאָ. איך האָב חתונה געהאַט פאר מאַקס'ען. מאַקס איז אַ פּשוט'ער, אַן עהרליכער, און ער האָט מיך ליעב. ער האָט מיך זעהר ליעב, יאָ — — — יאָ. און פאר וואָס מעגען אינטעליגענטע מענער יאָ חתונה האָבען פאר איינפאכע, פּשוט'ע פרויען? פאר וואָס מעגען זיי יאָ? פאר וואָס האָבען זיי זיך אויף אַלעס צוגענומען דאָס רעכט?!

נאָט מיינער! אָבער וואָס, בין איך משוגע?!..

און אָט נעהמט זי זיך דערמאָנען און עס פאַלט איהר איין, אַז דאָס קינד, קאָן זיין, איז שוין אַלט דריי מאָנאַט, נאָר זי איז אַ „נאַר“ — האָט זי ניט געוואוסט — — — און צוליעב וואָס האָט זי דאָס חתונה גע־האַט? צו וואָס האָט זי דאָס געדאַרפט? אויף צו להעכים ברוך'ן? צו אפשר, ווייל עס האָט איהר פּשוט דערעסען דער שאָפּ? — — — געהט מען, הייסט דאָס, און מע כאַפּט אויף אַן אונשולדיגען בחור, אַ מאַקס און

מע שמייכעלט... גאָט מיינער, וואָס איז דאָס מיט מיר? — פרעגט זי און שמייכעלט — — — און אָט הויבט זי אויף דעם קאָפּ צום פענסטער, ווייטער מיט אַ פּאָר דעכער הויבט זיך אויף אַ גרויסער, שטיינערנער מויער, ביי אַ פענסטער פון איינעם פון די העכערע עטאַזשען וואַרט אויף איהר אַ בחור מיט פערליעבטע בליקען און צופריעדענע שמייכלען — — — דער בחור האָט זיך אין איהר „פערליעבט“ ווי נאָר ער האָט זי דאָ דערזעהן אַרבייטען. און אָט ווייזט ער מיט די פינגער, אַז היינט, זעקס אוהר אָבענד, וועט ער וואַרטען אויף איהר ביים שאַפּ — — — איז ווען זי וויל — הייסט דאָס, קאָן זי דאָך נאָר טהון אַ נייעם שדוך! — טראַכט זי און קוקט אויף׳ן בחור און שמייכעלט — — —

קאַפּיטעל 21.

די נאַכט האָט חנה ניט געקענט איינשלאָפן, אַלץ געטראַכט און געטראַכט — — —

פון מאָל צו מאָל איז פאַר איהר ארויפגעשוואומען ברוך'ס פּנים, בלאַס, פאַרברענט, עטוואָס מיעד, די האָר צושויבערט, די אויגען קוקען גרויס, שטאַרק. זי קוקט אויף איהם און ווערט ווי עלעקטריזירט פון זיינע בליקען — — — הויבט ביסלעכווייז אונטער איהר קאָפּ פון קושען — — אויפהויבענדיג לאַנגזאַם דעם קאָפּ, האָבען זיך צולאָזט איהרע לאַנגע האָר און זיך גענומען נאָכשלעפּען איבער'ן ווייסען קישען, און זיינען איהר נאָכגעקראָכען ווי שלאַנגען, האָט זי פון דעם אַ ציטער געטהון און דער ציטער האָט זיך ווי אַ קאַלטער נעץ ארומגעוועבט ארום איהר ווארעם לייב — — — אַ פערציטערטע האָט זי זיך שטיל אויפגעזעצט און נע־קוקט אויף ברוך'ס געשטאַלט. דאס געשטאַלט האָט זיך געוויעגט אין דער פינסטער, אויף יענער זייט בעט צופוסענס, נעבען שלאָפענדיגען מאקסען און געקוקט אויף איהר און געקוקט — — — אָט האָט ער געקוקט אויף איהרע נאַקעטע הענט, אָט — אויף איהרע אַקסעל און אָט — אויף איהר ברוסט — — — האָט זי נאָך אַמאָל דערפיהלט דעם ציטער ארום איהר לייב און אַ הויב געטהאָן די דעק אויף זיך ביז'ן האַלז:

— וואָס קוקסטו אויף מיר? ! וואָס ווייסטו? — — — דו ווייסט גאָר ניט! דו ווייסט גאָר ניט! יאָ. איך בין עפּעס ניט געזונט. דאָס אַלץ. איך געה מאָרגען צו אַ דאָקטאָר — — — יאָ. און איך לאַך פון דיר. יאָ.

ברוך קומט צו צו איהר:

— חנה, זאָל שוין זיין גענוג. דו מיינסט טאַקע מיט אַן אמת'ען — דו ביסט שוין אַ גרויסע? דו ביסט דאָך נאָך אַ חנה'קע, אַ קליינע חנה'קע. געדענקסט? אָט, ווי נאָך דאָרטען אין דער היים, און מיינע מעשה'לעך — — — ווייסט, עס איז דאָך היינט אַ מאָדנער ווינטער...

און — מאָרגען וועט געהן אַ רעגען. — פון׳ם ים, פון אין מיטען דעם גרויסען ים, וועט זיך אויפהויבען די גרויסע געשטאַלט אין׳ם שוואַרץ־גרויען קלייד מיט׳ן ליכטיגען פּנים, און מיט ווייט־צושפּרייטע הענט וועט זי זיך רייסען אַרויף — — — טייכען וועלען רינען פון איהרע נאַסע, ברייטע אַרבעל און זי וועט זיך הויבען אַלץ העכער און העכער, צום ווייטען הימעל, און די פאַלדען פון איהר שוואַרץ־גרויען קלייד וועלען זיך האַלטען טייכען וואַסער און אַז די געשטאַלט וועט צוטראָגען איין האַנט צום פּנים און וועט איהם פאַרשטעלען, וועט באַלד ווערען טונקעל... און פון דעם אַרבעל וועט זיך אַרויסגיסען אַ טייך וואַסער, וועט איהם דער ווינד אין ברעקליך צוטראָגען און די ערשטע טראָפּען וועלען זיך אָפּשלאָגען אין די פענסטער. און נאָכדעם וועט זיך די שוואַרצע געשטאַלט מיט אַמאָל פאַרנעהמען אַרויף אויף׳ן הימעל און אַז זי וועט שוין שוועבען איבער׳ן הימעל, וועלען מיר מיט נאָך אַנדערע קינדער, אומלויפען אין די גאַסען און שרייען און רופען, ווי גאָר אַמאָל:

גאָט, גאָט! גיעב אַ רעגען,
פ׳ין די קליינע קינדערס וועגען,
ניט קיין סך, ניט קיין ביסעל,
נאָר גיס אָן אַ פולע שיסעל.
גאָט, גאָט, גיעב אַ רעגען — — —

און נאָכדעם וועלען מיר אומלויפען אין די קאַליוזשעס, זיך פּאַליוזשען, מיט די באָרוויסע פיסלעך. אַ יאָ, חנה׳קע? — — — וואָס? — דו שלאָפסט נאָך אַלץ ניט?.. ווייסטו וואָס? — קום און מיר׳ן זיך וויע־גען אויף דער „הודאַלקע”. וואָס? דו האָסט מורא? איך וואַרף צו שטאַרק? און אַז דו בעטסט זיך ביי מיר, בין איך אַ שלעכטער, און וואַרף אויף צו להכעיס נאָך שטאַרקער? איך בין אַלע מאָל אַ שלעכטער? ס׳זאָגט דיין מאַמע, איך בין אַ רוצח? איך וואַקס אַ וואַלד־גזלן? — — — אָבער איצטער, דעם מאָל, הודעסט דו זיך מיט מיר? יאָ? גוט. קריך אַרויף. האַלט זיך אָן שטאַרק, שטאַרק. אָט אַזוי־אָ. גוט. מיר הויבען אָן:

אַמאָל — איז געגאַנגען — אַ איד — אין וועג.
האָט ער געוואָלט פאַררויכערען זיין ליולקע.
האָט — ער ניט געהאַט — קיין פיי—׳ער—
ז׳ער געקומען אין דער ערשטער קרעטשמע?

— ניטאָ קיין פייער.

ז'ער ער געקומען אין דער אַנדער קרעטשמע?

— ניטאָ קיין פייער.

ז'ער געקומען אין דער דריטער קרעטשמע?

— ניטאָ קיין פייער.

איז ער געקומען אין דער פערטער קרעטשמע?! —

— פייער!! פייער!!

— פאַמעלאַך, פאַמעלאַך! ברוך!

— פייער! פייער!

— אוי, אוי, ברוך! איך פאַל! — מאַ—אַ—אַמ—ע! — — —

— פייער! פייער!! — —

זי האָט צועפענט די אויגען — — — — — — — — — — — — —

— —

און וואָס וויל ער פון מיר האָבען?! וואָס? — — — און דאָס פענסטער מיט'ן גאַרדין האָט זיך אויפגעשפּיגעלט איבער'ן בעט. און דאָס בעט זעהט פון דעם אויס, ווי אָפּגעשאָטען מיט בלומען — ציטערט זי אויף: — מאַקס! און עס קאָן זיין, פאַלט איהר דערוווייל איין, אַז מאָרגען וועט טאַקע געהן אַ רעגען! — — און דאָס הייסט דאָ — ווינ־טער! און וואָס וויל ער האָבען? וואָס וויל ער האָבען?

מאַקס וואַרפט זיך דורך.

— וואָס איז?! וואָס? דו שלאָפסט נאָך ניט?! חנה?!

— ניין, גאָר ניט — — — —

— מאַקס! פלעגסט טאַקע אָפּט, זעהר אָפּט געהן אין די — — — הייזלעך? ס'האָט דיר דערעסען? — — — אַן אייגענע ווייב איז בע־סער, אַ יאָ בעסער? מאַקס! דו שלאָפסט? נאַ, נעהם מיך אַרום — — — איך האָב עפּעס מורא, אַזוי מ־ו־ר־א — — — פאַר וואָס גלעטסטו ניט מיין ברוסט? — — און זי פּרעסט זיך איינגאַנצען אַריין אין איהם. נעהמט אַליין אָן זיינע אַ האַנט און טראָגט זי צו צו איהר ברוסט — — — און דאָס, וואָס ביי אַ זייט שטעהט ברוך און קוקט, איז זאָל ער קו־קען. און דאָס, וואָס ברוך איז נאָך ביז איצט אַ בחור, אַ ריינער, אַן אונשולדינער בחור, לאַכט זי פון איהם, לאַכט זי פון איהם — — — יאָ. זאָל ער קוקען — — — —

קאַפּיטעל 22.

מאָרגען אין אָבענד, אַז ברוך איז אריינגעקומען צו מאַקסען געוואָהר צו ווערען — וואָס הערט זיך, איז איהם אנטקעגען געקומען חנה אין איהר בלויער פּרינסעס.

— אָ, ברוך! זעהר גוט.

און ברוך האָט צו איהר אויסגערופען מיט א לייכטען שמייכעל:

— שלום עליכם, חנה!

און ער האָט אריינגענומען איהר הענטיל אין זיין האַנט. און זיינע אויגען האָבען זיך צופריעדען צושפּיעלט. — עס איז איהם געפעלען, וואָס זי איז איצט עפּעס אַזוי שוואַך — און צוגעלאָזען — — — און וואָס זי איז גראַדע איצט אין דער בלויער פּרינסעס, און וואָס זי האָט אויפ'ן אָרט פון דער דעקאָלטע, א ווייס הערצעל מיט אַ ווייסען, הויכען קאָלנער, און וואָס דער קאָלנער נעהמט אַזוי ווייס ארום איהר קלאָרען האַלז, און עס זעהט זיך אַזוי שעהן איהר קלאָרער, לענגליך־פּאָרמירטער קין — — — — און ווי שעהן עס איז די ליכטיגע בלויקייט פון איהר קלייד, וואָס נעהמט זי ארום אַזוי ליעב און אַזוי שלאַנק — — —

— וואָס איז דאָס מיט אייך, חנה. עפּעס זעהט איהר מיר היינט אויס צו בלאַס. איהר האָט אפנים שלעכט געשלאָפען? וואָס? — — — און ער לאָזט אַלץ ניט ארויס איהר האַנט פון זיינער און פיהלט ווי צו־צו־ציהען זי צו זיך, זי ארומנעהמען, זי אוועקזעצען צו זיך אויף די קניע, צובויגען איהר קאָפּ צו זיין ברוסט און גלעטען איהרע האָר:

— וואָס־זשע איז מיט אייך? זאָגט.

קוקט זי אויף איהם מיט איהרע ווייטע אויגען און בעהאַלט זיך אויס — — —

— און וואָס איז דאָס מיט א י י ך היינט? ! — פרעגט זי.

— ווייס דאָס דער טייוועל! עפּעס פיהל איך, ווי אין האַרצען טאַנצען מיר אום זונען. ס'איז דאָך נאָר־וואָס נאָך אַ רעגען.

— מיינט איהר מן הסתם, אַז דער עולם דערמאָהנט זיך אין אייערע רעגנען־מעשהלעך — פּאַלט איהם חנה אריין אין די רייד.

— נו, נארישקייטען. איהר האָט דען ניט עפּעס קלוגערס צו דער־צעהלען ? !

— יאָ... — רעדט זי ארוים עפּעס מיט אמאָל, צושראָקען...

— און וואו איז דאָס מאקס ? ! — פרעגט שוין ברוך פערדעכ־טיגט — — —

— ער וועט ערשט זיין צוריק אין א פּאָר שטונדען...

— אזוי ?.. — איהר ווילט, דאכט זיך מיר, עפּעס זאָגען ? — —

— איהר זיינט דאָך אַלע מאָל א גזלן. — זאָגט חנה עפּעס אזוי אָפּ־נעהאקט.

— נו ? ! — — — פרעגט ברוך.

— איהר פערשטעהט, איך בין עפּעס ניט מיט אַלעמען, איך קאָן דורך די נעכט ניט שלאָפען, בין איך געווען ביי א דאָקטאָר, האָט ער מיר געגעבען פּילען, זיינען זיי דאָך מן הסתם ביטער, וויל איך, אַז איהר זאָלט זיי מיר איינגעבען מיט גוואלד.

— ווי קינדעריש איהר זיינט נאָך, חנה'קע.

— נו, איהר גיט מיר איין ? ! יאָ ?... טרעט זי צו צו איהם...

— נו גוט, נו גוט. — ענטפערט ברוך.

— טאַקע ! — אָי, ס'אַראַ וואוילער גזלן איהר זיינט דאָס !

און זי דערלאַנגט איהם די פּילען, א גלאָז וואסער, און ווען ער נעהמט זיך צוגרייטען, דערשרעקט זי זיך עפּעס ווידער פּלוצלונג. —

—ברוך ! !.. — שרייט זי אוים — און טרערען גלאַנצען איהר אין די אויגען.

— נו — — — חנה. איהר מאכט זיך דאָך פּשוט נאריש.

— ברוך, ברוך ! איך האָב עפּעס אזוי מורא, אזוי מורא — — — —

— קינד וואָס איהר זיינט. קומט אהער. זעצט זיך איצט צו מיר אויף די קניע. גוט. דעם קאָפּ בויגט צו, אָט אזוי־אָ. איצט ליגט איהר ווי א פויגעל אין נעסט, און איך נעהם אייך נאָך ארום מיט אָט דער האַנט — — —

— דערצעהלט מיר פריהער עפּעס ! — — — יאָ ? זאָל דאָס זיין פון ערגעץ ווייט, ווייט — — — ברוך ! — — — —

— נו, יאָ. פון דער ווייטער וועסט...

און ווייל דאָס דערצעהלטע וועט שוין זיין ניט פון דער קינדערשער היים, האָט זי אין זיינע הענט אַ ציטער געטהון — — —

ברוך האָט דאָס דערפיהלט, נאָר ער האָט זיך ניט געמאַכט וויסענדיג און דערצעהלט.

— שטעל זיך פאָר — אַ זומער־פאַרנאַכט. נאָר־וואָס נאָך אַ רעגען. עס איז פייכט. גרוי. שטעקסט ארויס דעם קאָפּ פון פענסטער. ווילסט דערזעהן די פוסטע, ווילד־ווייטע סטעפּ, אָבער זי איז אין אַ שווע־רע גרויקייט פערשוואומען. פערטראַכסטו זיך שווער — — — גאָלדענע בליצען כוואַליען פון מאָל צו מאָל דורך די פייכטע גרויקייט און נאָך זיי דערהערט זיך אַ דונערדיגער בייזער — — — און ווייעדער ווערט אַלעס טעמפּ, ענג. פאַר'ן פענסטער שפּרייט זיך אַ גרויסע קאַליוזשע; אין דער זייט שטעהט די רויט־געפאַרבטע שטאַל. ס'וועט נאָך אפשר ווייעדער רעגענען — — — פלוצלונג אָבער צושרייט זיך פון שטאַל דער יונגער אייזעל און עפּעס אַזוי שטאַרק, ווי ער וואָלט אין זיינע געדערעם צו־זאַמען, אַ הונגערינגען לייב און אַ פערבענקטע קאַלב געטראָגען — — — און די גרויקייט נעהמט ווערען אַלץ בלייכער און בלייכער, די סטעפּ ווערט מיט אַמאָל ברייטער, ווייטער און דאַרטען ווייט — אויף'ן מערב פּראַלט מיט אַמאָל ארויס אַ גרויסע זון! — — — און באַלד שלאָגט זיך די זון אָפּ אין פענסטער, פון ערגעץ אַ פּאַרמער'ס הייזעל און אָט אין נאָך און אין נאָך אַ הייזעל! — — — די הייזלאַך זוכען זיך אויף. אַנדערע, וואָס שטעהן זיי ערגעץ ווייט אַנטקעגען און צינדען אויף דאָרטען אָן זונען און דו הויבסט פאַר זיך אָן זעהן זונען אין אַלע זייטען, וואוהין נאָר דו קעהרסט זיך, זעהסטו פאַר זיך אַ ווייטע, ווילדע סטעפּ, איבער וועלכער עס קאַטשען זיך אום זונען, רויטע, גאָלדענע; באָדען זיך — — — אין די קאַליוזשעס, אין די פייכטע, ווילדע גראָזען אין די ווילדע פּלאַנצען. און עס צורוישען זיך זומערדיג, הילכיג די אָנגערעגענטע וואַסערען און עס וואַקסען נאָך זונען און זונען, שווימען אום, טיקען זיך — — — און אָט נעהמען זיי זיך שפּרינגען — — — און עס דערהערט זיך דאָס מרוי־קען פון אַ קוה, דאָס קרעהען פון אַ האָהן — — — די איינגענע הינט יאָגען נאָך איינער דעם צווייטען, כאַפּען זיך, נעהמען זיך ארום, פּאַלען אויף'ן פייכטען גראָז, קאַטשען זיך און בייסען זיך פאַר פרייד. פאַר

פרייד, חנה. פאַר פרייד האָט זיך די סטעפּ מיט אַמאָל אַזוי ווייט צו־שפּרייט און זיך פערהאנגען מיט אַזוי פיעל זונען. פאַר פרייד שמיי־כעלסטו ווי אַ קינד און דאָס הארץ פּראַלט אויף צו דאַנקען און צו לויבען, חנה, חנה.

און ברוך האָט דאָ פעסט אָנגעכאַפּט חנה׳ן פאַר די באַקען. זי האָט זיך אַ שטאַרקען צאַפּעל געטהאָן, זיך גענומען וואַרפען, אָבער דאָס מויל איז שוין געווען איבער געוואַלד צועפענט, די פּילען אינעווייניג, און ברוך האָט געגאָסען, געגאָסען — — — — — — — — — — — — — — — — —

— וואָס האָט איהר געטהאָן —!! — האָט זי נאָכדעם אויסגעשריען, ווי זיך וואַרגענדיג, אַראָפּשפּרינגענדיג פון זיינע הענט.

— נו, נאַרישקייטען.

— איהר האָט דאָך דער׳הרג׳עט אַ קינד!!

האָט ברוך מיט אַמאָל ברייט צועפענט זיינע אויגען, און האָט דער־זעהן, ווי חנה שטעהט פאַר איהם אַ בלאַסע אין איהר בלויען קלייד מיט׳ן ווייסען קאָלנער, מיט די פערטרערהרטע און בייז־צושראָקענע בלויע אויגען, און ער האָט פערשטאַנען, אַז זי זאָגט אַן אמת — — — ! — — — — —

— — ער האָט דאָס אָבער נאָך פריהער געוואוסט, דערמאָהנט ער זיך פּלוצלונג — — — נאָך נעכטען — — — עהער נעכטען — פאַר־אַ־יאָהרען — — — —

און עס בעווייזט זיך אַ שמייכעל אויף זיינע ליפּען: — ניט אומ־זיסט, הייסט דאָס, איז מען איהם אַ פּאָר מאָל פערלאָפען די וועג מיט לעדיגען... און טאַקע אַ־דאָ גאָר פאַר׳ן ארויפגאַנג — — — און אָט אַזוי שמייכלענדיג זאָגט ער איהר אָפּ:

— איך האָב דאָס נאָך פריהער געוואוסט.

— ס׳אַ ליגען. אַ ליגען! — שרייט זי אויס און ווערט דערביי בלאַס פערציטערט, ווי אַ ווייס צוגליהטער פייער — — —

— מיין גאָט, ווי איהר זעהט איצט אויס, חנה!? — — — —

— ליגנער! ליגנער!

— אייער מאַמע האָט אייך דערצעהלט מעשה׳לעך, וואָס זי האָט פון איהר מאַמען געהערט. מיט דעם אייגענעם ליעדעל אייך פערוויעגט. גע־הערט פון אייך זינגען דאָס, וואָס זי האָט אַליין אַלס קינד געזונגען, אָבער איהר? — — — אויף וואָס דאַרפט איהר אַ קינד? נאַרישע חנה, צו

וואָס? — — — בעסער קוקט דעם אונטערגאַנג גלייך אין די אויגען אריין — — —

— אונגליקליכער! ווי אייך ווילט זיך דאָס שטענדיג שפּיעלען די ראָלע פון א זיעגער — — — האָט זי ארויסגעשמייכעלט גיפטיג, און געדאַכט האָט זיך, אז אָט־אָט ברעכט זי אויס אין א היסטערישען געוויין אָדער גאָר אין א משוגע־ווילדען לאַכען — — —

— חנה — האָט ער זי אָנגענומען פאַר א האַנד העכער פון עלענבויגען — חנה! גענוג שוין. טרייסעלט אָפּ פון זיך די אַלע אָנשטעלען, קומט, זעצט זיך אוועק, איך דערצעהל אייך א מעשה׳לע, אויף מיין וואָרט.

און זיין שטימע קלינגט איצט פאַר איהר, ווי נעכטען, ווען ער איז געווען ביי איהר בעט... און ס׳פאַלט איהר פּלוצלונג איין, אז ער איז טאַקע מיט אַן אמת׳ען געווען... זי בעגעגענט זיך מיט זיינע אויגען און מיט שרעק דערזעהט זי אין זיינע אויגען צוויי שווארצע אָפּגרונטען, וועלכע שלינגען זיי איין...

ער נעהמט פעסטער דריקען איהר האַנט.

— חנה! נו גענוג שוין. קוק ניט אויף מיר אזוי. אָט הער.

חנה׳ן נעהמט אָבער אַלץ מעהרער און מעהרער שרעקען דער געדאַנק, אז ער איז טאַקע נעכטען געשטאַנען ביי איהר בעט און דאָ נעהמט נאָך ברוך דערצעהלען:

אמאָל איז געגאַנגען א איד אין וועג, איהר געדענקט דאָך נאָך... יאָ?.. חנה!.. חנה! — — —

האָט חנה מיט אמאָל א שטאַרקען ציטער געטהאָן — — — — זי האָט פערביסען די צייהן און געוואָלט עפּעס אין זיך, מיט געוואַלד, איינהאַלטען...

ברוך איז גלייך אוועקגעלאָפען אין קיך נאָך וואסער. ווען ער איז אריין צוריק, איז שוין דאָס צימער געווען פול מיט היסטעריש־נאַיענדיגע שלענג און די שלענג האָבען זיך אַלע א לאָז געטהאָן צו איהם, צו דער גלאָז וואסער, צו זיין פּנים — — —

חנה׳ס קאָפּ איז געלעגען איינגעגראָבען אין קישען און די אַקסעל האָבען זיך פיבערהאַפט געטרייסעלט.

חנה! חנה!

קאַפּיטעל 23.

ווען מאַקס איז אָנגעקומען, און עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז מע מוז שיקען נאָך אַ דאָקטאָר, האָט חנה גענומען פּאָדערען, אַז ברוך זאָל אַוועקגעהן, ער זאָל גלייך אַוועקגעהן. זי וויל ניט ער זאָל דאָ זיין. זי וויל ניט, זי וויל ניט.

ברוך איז אַוועקגעגאַנגען. ער האָט נאָך געהאַט צו פאַרזאָרגען אַ מיטינג.

ביים מיטינג האָט ער זיך געהאַלטען כמעט געוועהנליך, אויסער, וואָס איין מאָל האָט ער זיך אָנגעשלאָגען אָן דער פראַגע „אידיש לעבען" און האָט מיט אַ צורייצטער ליידענשאַפט גענומען ווידערהאָלען „אידיש לעבען", וואָס איז דאָס אַזוינס אונזער אידיש לעבען! אונזער היינ אידיש לעבען. — דאָס איז דאָך אַ מיאוס'ע קאַליושע מיט ווערעם, ווערעם! ווערעם! — — —

און נאָכדעם, ווען ער איז אַרויס אין גאַס האָט ער נעבען זיך דער־זעהן אַ יונגען מאַן. אַ לאַנגע צייט איז איהם יענער נאָכגעגאַנגען שוויי־גענדיג, און ברוך האָט זיך געמאַכט ניט וויסענדיג און געקוקט פאַר זיך אויף דער לאַנגער שוין איינגעשלאָפענער גאַס, אויף די לאָמפּען, וואָס קו־קען אין דער נאַכט, ווי גרויסע צוגליהטע אויגען פון אַ וואַהנזיניגען און אויף די פעסלאַך און קופּעס מיסט, וואָס ליגען צולייגט און צושטעלט אויףביידע זייטען פון דער הויכער, לאַנגער גאַס. אַרום יעדע קופּע שטע־הען עטליכע פערשיעדענקאָלירטע קעץ און שאַרען און זוכען. די גאַנצע גאַס איז פול מיט מיסט און מיט קעץ. און וואָס איז דער וואונדער? — געהמט ברוך טענה'ן — אַז יעדער מויער האָט דאָך פינף און זעקס עטאַזש. יעדע עטאַזש האָט צו פיער וואָהנונגען, דאָס מאַכט אויס, אַז אין יעדען מויער וואוינען צו צוואַנציג און מעהרער משפחות. יעדע משפחה האָט זיך איהר אַש, איהר מיסט און איהר קאַץ. און אָט געהט איהר אייך איבער אַ לאַנגער, טיעפער גאַס, און האָט דאָס פערגעניגען צו

זעהן פאר זיך אזוי פיעל קעצענע אויגען: — קץ, קץ, קץ! — נעהמט ער זיך שרייען, עטליכע קעץ קוקען זיך אום און ער בויגט זיך צו צו דער ערד, מיט איין האנט, נעהמט ער מיט די פינגער מאכען, ווי ער וואָלט אין זיי עפּעס געהאַלטען און שרייט — קץ, קץ, קץ!

א סך קעץ הויבען אויף זייערע קעפּ, קוקען זיך אום, עטליכע לאָזען זיך געהן צו איהם, אָן די עטליכע שליסען זיך נאָך אָן עטליכע און ער רופט זיי אַלץ און רופט, און לאָזט ניט, קיין איינע זאָל צוקומען נאָהענט צו זיינע פינגער און זיי געהען ארום איהם און זעצען זיך צו אַלץ נידעריגער, שטילער, ציהען צו איהם די קעפּ, דרעהען די ווײדלען און וואָרשען — קט!!! — גיט ברוך מיט אמאָל א געשריי אויף זיי אזוי, אז אַלע קעץ גיבען זיך צושראָקען א כאפּ צוריק און נעהמען פריסקען, מיאָרקען. ער נעהמט זיי אָבער באלד ווידער רופען און זיין שטימע, און זיינע בעוועגונגען זיינען אזעלכע, אז די קעץ לאָזען זיך צו איהם ווידער. אָט דערזעהט ער צווישען זיי איינע א שווארצע מיט ווייסע לאַפּקעס, ניט ער זי מיט אמאָל א כאפּ; זי נעהמט זיך דרעהען, שרייען, די אנדערע צולויפען זיך און ער נעהמט די קאץ צו זיך אויף די הענט, גלעט זי, בערוהיגט זי — א, דו נאריש קינד! וואָס האָסטו זיך דערשראָקען? פאר מיר דארף מען דען זיך שרעקען? נאריש קינד וואָס דו ביסט; און וואָסערע שעהנע, ווייסע לאַפּקעס דו האָסט! און דיין בויך איז דאָך אזא ווייסער, א ריינער און דיין ווײס נעזעל, און די ווייסע לאנגע וואָנסען, און ס'ארא שווארצע אויפגעשפּיצטע אויערען, און אנו נאָר דיינע צייהן; אי, ס'ארא ווייסע, שפּיציגע! און דאָס פלייש ארום זיי גלאַנצט ווייסליך־ראָז, און ס'ארא גלאַנציג־גרויע אויגען! גיט נאָר א קוק — זאָגט ער צו דעם מאן, וואָס געהט איהם אַלץ נאָך און ערשט איצט דערזעהט ברוך, אז דער מאן איז — נחום...

נחום, אָבער, האָט אפנים בלויז געוואַרט, אז ברוך זאָל זיך צו איהם א ווענדט טהון, און ער האָט זיך אויף איהם גלייך ארויפגעוואָרפען מיט גיפט און היץ:

— איהר זענט א בן סורר ומורר! איהר זענט נאָך פאר אונז ערגער פון ערגסטען וואָרעם! ווייל פון די אַלע, וועמען איהר האָט היינט אָנגערופען ווערעם, קאָנען מיר נאָך ערוואַרטען, אז ווען מיר וועלען זיי די אויגען עפענען, וועלען זיי ווערען מענשען, ריעזען — אויב איהר

ווילט. א פּאָלק פון ריעזען וועלען מיר ווערען, ביי אונז אין דער היים, אויף אונזער אייגען לאַנד; און איך וועלען מיר אַרויסוואַרפען דורך דער הינטערשטער טהיר, ווייל א פערפוילטער גליעד זייט איהר אויף אונזער לייב. ווער דאַרף אייך האָבען? ווער דאַרף אייך מיט אייערע משוגע־נע „רעגען־מעשה׳לעך", וועלכע קיינער פערשטעהט ניט? — אויסער אייך מיט נאָך א פּאָר משוגעים ווי איהר. פאַר וואָס שרייבט איהר ניט וועגען דעם, אין וואָס דאָס פאָלק נויטיגט זיך? פאַר וואָס אינטערעסירט איהר זיך ניט מיט׳ן פאָלק? איהר האָט דאָך א מאָל געברענט א וועלט פאַר א פרעמדען פאָלק. און איצטער, אז יענע האָבען אייך אַרויס־געשטעלט א פייג, האָט איהר זיך גאָר גענומען רעדען וועגען „אונזער אונטערגאַנג" אָדער איהר נעהמט זיך פלאַמפּלען וועגען אַזעלכע נאַריש־קייטען, ווי אייערע „פרייע דערפער". פאַר וואָס ווילט זיך אייך שלעפּען די אידען דוקא אין דער וועסט?! פאַר וואָס געפעלט אייך ניט פּאַלעס־טינע?! פאַר וואָס זיינט איהר אליין שוין אַזוי פיעל מאָל געפאָהרען אין דער וועסט און אפילו ניט איין מאָל אין פּאַלעסטינע?

— ווייל — ענטפערט ברוך — קיין פּאַלעסטינע רעכען איך פאָהרען ערשט דאַן, ווען מיר וועט זיך וועלען צושלאָגען דעם קאָפּ אָן א שטיין — — — וואַרט, וואַרט נאָך א ווײַלע, איך ענדיג באַלד. — און פון מיי־נע „פרייע דערפער" דאַרפט איהר זיך ניט אָפּעסען די האַרץ, איך פער־זיכער אייך, אז עס וועט זיך פון דעם גאָר ניט אויסלאָזען — — —

— ?!...

— כאַפּט זיך ניט, כאַפּט זיך ניט. איך בין נאָך ניט פאַרטיג.

— אָבער, רבונו של עולם! וואָס הייסט מען אַרבייט אויף א זאַך, אין וועלכער — — —

— אָט דאָס, זעהט איהר, איז דער חלוק פון מיר ביז אייך. — איהר פערשטעהט? — איך האָב אַמאָל בעלאַנגט צו א פרייוויליגער פייער קאָ־מאַנדע, און מיר פלעגען אָפּט אויפשטעלען א בנין, כדי איהם נאָכדעם אליין אונטערצינדען. האָט איהר אַמאָל פערזוכט אַזאַ פערגניגען? א? — איהר קוקט מיך אָן, איהר פערשטעהט ניט, ווי דערצעהלט דאָס א מענש אויף זיך אליין אַזעלכע אונגלויבליכע זאַכען? — ביי אייך, ווען איהר קוקט זיך אַרום, אז די געביידע ברענט, צופּענט איהר מן הסתם די אויגען ווי א הילפלאָז קינד: — עס ברענט, מאַמע, עס ברענט! און איהר ווייסט

ניט דעם געפיהל פון אַן אונטערצינדער, ווען אַלץ אין איהם גיסט זיך צונויף אין איין אויסגעשריי: פייער, פייער!!

נחום קוקט איהם אָן מיט פאַנאַנדערגעעפענטע אויגען: — — —

— אָבער, וואָס פאַר א מאָדנער מענש איך בין! — רעדט ברוך ווייטער. — איך האָב היינט אפּגעטהאָן א זאַך, פון וועלכער איך וויל ניט טראַכטען. און דערויף בין איך אַלע מאָל א בריה. איך נעהם טראַכטען פון אַלץ און פון גאָר ניט און פון וואָס איהר ווילט אַליין, אָבער ניט פון דעם, וואָס איך וויל ניט טראַכטען, און דאָס טהוט זיך שוין ביי מיר אַליין, און וויל איך ניט זיין אַליין, איז מיר נאָר געגוג דער קלענסטער קנייטש מיט׳ן שטערען און איך האָב נעבען זיך ווען נאָר איך וויל. — אָט למשל איצט איך...

!? — — —

— וואָס קוקט איהר מיך אַזוי אָן? — איהר פערשטעהט, נחום, איהר שלאָפט דאָך גאָר איצט גאַנץ געשמאַק אין אייער בעטעל, און אַז מיר האָט זיך פערוואָלט, זיינט... וואָס, איהר ווילט שוין פון מיר אוועק־געהן? איהר ווילט שוין פון מיר אנטלויפען? דאָס אָבער וועט זיך אייך ניט איינגעבען, ווייל איך וויל ניט. וואָס? איהר ווילט זיך איבערצייגען? אייך ווילט זיך בלויז צוגעהן צו אייער בעטעל, זעהן צו ס׳איז ריכטיג, צו ס׳איז אמת, אַז איהר שלאָפט? נו, נארעשקייטען! ווי נאָר איהר וועט זיך א ריהר טהאָן פון אָרט, וועט איהר זיך באַלד אויפכאַפּען — — — נו, און דאַן וועט איהר אָננעהמען, אַז איהר האָט גע׳חלום׳ט וועגען מיר. איז, וואָס וועט איהר דאָ געווינען? אָט, בעסער קומט מיט מיר נאָך אביסעל, איך קאָן אייך נאָך א סך משונה׳דיגע זאַכען דערצעהלען.

און ווי מיר געפעלט דאָס, וואָס איהר זאָגט, אַז מיך וועט מען ארויס־ווארפען! — — — און נאָך אַזוי, דורך דער הינטערשטער טהיר! —

— — אַך, צו אַלדע טייוועל! איהר זייט דאָך נאָך אַלעמען אַן אינטע־רעסאַנטער מענש, אויף מיין וואָרט! אַזוי נאָר פּשוט — ארויסוואַרפען!?

און מיינע מעשות, זאָגט איהר, אַז דאָס פאַלק פערשטעהט ניט. און דאָס, זעהט איהר, איז דאָך טאַקע זעהט ניט גוט. אמת, איך האָב גע־רעכענט, אַז איך גיב דאָ בלוז א צווייג, בלויז עטליכע בלעטער פון מיין וואַלד, בלויז עטליכע טראָפּען פון מיין ים, אָבער איך זאָג דאָך זיך אַלע מאָל: אַז ווילסט עפּעס שרייבען, זאָלסטו ניט שרייבען, און ווילסטו עפּעס

זאָגען — זאָלסטו ניט זאָגען, סיידען דו פיהלסט, אז דו מוזט, סיידען דו גלויבסט, אז מיט דיין זאָגען צו מיט דיין שרייבען, וועסטו כאָטש אביסעל בעהעפטען די צוהערער מיט דיין וועלט — — — — אַך, צו אלרע טייוועל! ווי אַלץ לאָזט זיך אוים קאפויר — — —

אָבער איהר קענט דאָך מיינען, אז פון דעם טאקע, בין איך דאָס איצט אזוי צוטראָגען? ניין, איהר האָט א טעות. אָט הערט!

איהר קענט דאָך בינעמ׳ען — אָט דעם בלאָסען בינעם מיט די רויטע ליפּען. ניין, איהר קאָנט איהם ניט. אָבער דאָס אַרט מיך ניט. נאָר שטעלט זיך פאָר, אז דער בחור איז געווען פערליעבט אין א מיידעל, וועלכע ער האָט געדענקט — ער וועט שוין פיליכט מעהר אין לעבען ניט זעהן, נאָר ער איז געווען פערליעבט און איז געווען צופריעדען, ווייל, פלעגט ער זאָגען, ווען איך וואָלט פאַר איהר חתונה געהאַט, קען דאָך זיין, אז מיין ליעבע וואָלט שוין פיליכט ביז איצט פער׳אונרייניגט געוואָרען, אזוי אָבער בין איך דאָך ביז איצט פערליעבט. — און ליעבע! ליעבע! — שרייט אוים בינעם — ווייסטו, וואס איז ליעבע? ווייסטו דעם טעם פון ליעבע, וואָס איז שטענדיג, וואס איז אייביג? — — — דאָס איז די ליעבע פון א מענשען וואס איז צוויי... א מענש, וואס איז ווילד פון ליידענשאַפּט און וואָס קעמפּפט, ווי א ווילדער עקשן געגען זיין אייגענער ליידענ־שאַפט. ווייל ער וויל בלויז דאָס שעהנע, דאָס ריינע, ער וויל בלויז די ליעבע — — —

איצטער שטעלט זיך פאָר אזא מעשה, אז אין איין שעהנעם פריהמאָרגען פאַלט אהער אראָפּ אונזער בינעם׳ס געליעבטע. בינעם איז דאַן גראָדע ניט געווען, און דורך א צופאַל בעקאַנט זי זיך מיט א פשוט׳ן בחור, מיט נאָמען קאַפּלאַן. און דער קאַפּלאַן ווערט פאַר איהר פשוט משוגע. ער וואָלט זי טראָגען אויף די הענט, ער וואָלט קושען איהר יעדען טראָט, און כאָטש ער ווייסט אפילו, אז זי איז „א גאנצע גימנאַזיסטקע“ און אז ווי קומט ער צו איהר! ? — — — נאָר עס העלפט ניט. ער פיהלט, אז ער ווערט משוגע. און טאָמער פאָרט — — — זי איז דאָך ניט אין „יוראָפּ“ — — — דאָ איז דאָך אמעריקא, דאָ זיינען דאָך אלע גלייך. אמת, ער שעהמט זיך פאַר איהר און ווען זי הויבט אויף איהם אויף איהרע בלויע אויגען, מוז ער אראָפּלאָזען זיינע — — — און אָפט ווערט ער אוש רויט, נאָר וואס זאל ער טהאָן? — — — ער וועט זיך אפשר צוגע־

וואוינען. און זי איז דאָך אזא גוטע, זי איז דאָך אזא גוטע און א קלוגע — — — און זי, פערשטעהט זיך, ביינקט נאָך איהר בינעמ׳ען, קוקט זיך די אויגען אויס, פיליינכט קומט ער היינט, פיליינכט קומט ער מאָרגען, פיליינכט איז ער שוין געקומען — — — אָבער דאָך — וועלכע פרוי וועט זיך דאָס אפזאגען פון דעם פערגעניגען צו זעהן, ווי ארום איהר דרעהט זיך א מאַן, וואָס איז פאר איהר משוגע? — — — א מאַן, וואָס וואלט מיט פערגניגען לאָזען, אז זי זאל שינדען די הויט פון זיין לייב, זאל זי איהם נאָר זאגען, וועט ער אליין ארויסשפּרינגען פון זיין הויט — — —

און אז בינעם איז געקומען און זי האָט דערזעהן, אז ס׳איז דער איינענער פערפאנצערטער בינעם וואס אמאָל — — — נאָר אז בינעם וויל זעהר ניט ליידען פאר וואָס זי „שפּיעלט" מיט קאפּלאנען.... האָט זי זיך דוקא גענומען נאָך מעהרער צולאזען צו קאפּלאנען.... און אזוי איז אוועק אלץ ווייטער און ווייטער. איז בינעם פלוצלינג אוועקגעפאהרען — — — און אז ער איז צוריקגעקומען איז שוין געווען צו שפּעט — —

דאָ האָט זיך בינעמ׳ען גענומען דאכטען, אז עמיצער האָט דאָס איהם אין מיסטען אונטערגעשטעלט אָט דעם קאפּלאן, אז קאפּלאן זאָל דאָס איהם ארויסשטעלען א צונג. און ער האָט מיר גענומען נאָכגעהן, ווי א שאָטען.

וואו נאָר איך דרעה זיך אויס, דערזעה איך פאר זיך א בלאס געזיכט, מיט רויטע ליפּען און פרעגענדע אויגען.

— בינעם — זאג איך, — עס זיינען נאָך דאָ אזוי פיעל שעהנע, ליעבע פרויען, עס זיינען נאָך דאָ אזוי פיעל שעהנע, ליעבע פרויען!

— ניין, ברוך — ענטפערט ער — עס איז דאָ בלויז איין פרוי און אלע אנדערע זיינען גאָר ניטאָ. — זיי זיינען נאָר אַן אויסשטראהלונג פון איהר, זיי זיינען בלויז אויף צו דערמאהנען, אז זי איז דאָ; אז זי פערמאָגט דאָס אזוי פיעל פערשיעדענע געשטאלטען, אזוי פיעל פערשיעדענע פארבען, אז איהר שמייכעל קאָן דאָס אויף אזוי פיעל פערשיעדענע שמייכלען צוטהיילט ווערען, אז — — — אז זי איז די איינציגע, אז זי איז די איין־און־איינציגע; אז אויף דער וועלט איז בלויז דאָ איין פרוי, איינע ,ברוך, איינע.

און ער גּעהט מיר ווייטער נאָך, ווי ער וואָלט מיינער א שאָטען געווען.

דרעה איך זיך איינמאָל אוים צו איהם און זאָג:

— בינעם, דו ווייסט דאָך די אידעע פון א מענש, וואָס איז צוויי — — — נו, איצט שטעל זיך פאָר, אז אי דו, אי קאפּלאָן זיינט איהרביידע — איך.... ברוך — — —

צועפענט בינעם אויף מיר א פּאָר גרויסע, צושראָקענע אויגען און ווערט נאָך בלאסער און פרעגט:

— איז וואס מוטשעסטו מיך אזוי? ! — — —

האָב איך אויף איהם א בייזען קוק געטהאָן, האָט ער אראָפּגעלאזט די אויגען און איז ניט געבליעבען.

א לאנגע צייט נאָך דעם האָב איך מיט בינעם'ען וועגען דעם קיינע בעזונדערע געשפּרעכען ניט געהאט, היינט אָבער קומט ער צו מיר ווידער א צוטראָגענער:

— ווייסט — זאָגט ער — איך האָב נאָר וואס דער'הרג'ט איהר קינד.....

— ווי אזוי? — פרעג איך צושראָקען — אונגערען? !

— ניין — זאָגט ער — איך האָב דאָס פריהער געוואוסט.

— וואס הייסט? !

— וואָס וואונדערסטו זיך — זאָגט ער מיר — דו ווייסט דען ניט. עס טרעפט זעהר אָפט, אז מען קומט צו אונז ניט איינמאָל און מען זאָגט אונז אָן: ווייס פּלוני בן פּלוני, אז דו וועסט טאָהן דאָס און דאָס. — הע־רען מיר ניט און מיר פערשטעהען ניט, אָדער מיר מאכען זיך ניט הע־רענדיג און ניט פערשטעהענדיג, ביז עס קומט, ווען מיר טהוען שוין אָפּ, דערמאנען מיר זיך ערשט דאן, אז מיר האָבען דאָס שוין לאנג געהערט און געזעהן און געוואוסט. — אבער — שרייט ער אוים — ס'איז נארעש־קייטען, נארעשקייטען.

— וואָס נארעשקייטען? !

— ס'איז היינט אזא מאָדע — זאָגט ער מיר — ס'איז היינט אזא מאָדע. איך גלויב ניט, אז דו וועסט אפילו געפינען איין מויער אין ניו יאָרק, וואו מען זאָל ניט האלטען פון אָט דער מאָדע — — — —

און ער צולאַכט זיך מיר גלייך אין פּנים אריין, און בלייבט ניט. — — — —

און איצט שטעלט זיך פאַר, מיין פריינד, אז ווען איך געה דאָ מיט אייך איבער אַט דער לאַנגער שמוציגער גאַס, זעה איך שוין ניט נאָר גרויסע, שמוציגע שטאַלען, גרויסע אויסגעלאָסענע הייזער, נאָר מיר דאכט זיך, אז איך זעה, ווי פון אַט די הונדערטער און הונדערטער פענ־סטער קוקען ארויס אונשולדיג־דער'הרג'טע קינדערלעך; אז אַט די קעץ, וואס זוכען דאָ אין די קופּעס מיסט, זוכען פּילייכט שטיקלעך קינדער, און ווען ביי א קאַץ נעהמט עפּעס קנאַקען אונטער די צייהן, דאכט זיך מיר, אז דאָס קנאַקען קינדערשע ביינדלעך. און מיט שטיינער אין די הענט ווילט זיך מיר וואַרפען אויף אַט די פענסטער, זיך אריינרייסען אין זייערע וואוינונגען, בעפאַלען די מיאוס'ע זינדער אויף זייערע געלעגערס, און שפּאַלטען זייערע קעפּ: —

— פערלאַזט! פערלאַזט דעם זומפּ! ראַטעוועט זיך, איהר עקעלהאַפּ־טע, פערשאָלטענע! איהר, וואָס מאַכט אייער בעט צו דעם געלעגער פון א זונה, זאָלט פערשניטען ווערען!

ערגעץ ארויף שניידט א קאַר איבער די גאַס, א גרינע קאַר מיט ווייסע, זילבערנע ווערטער, מיט ליכטיג־שיינענדיגע פענסטער — די קאַר איז פול מיט עלעקטרישען שיין און מיט מענשען — — — דער עולם איז פער־פוצט; מען פאָהרט, ווייזט אויס, פון טהעאַטער. פון אונטער די רעדער שפּרינגט פון מאָל צו מאָל ארויס א בלויער עלעקטרישער פייער.

— דאַכט זיך אייך ניט אויס, מיין פריינד, אז די רעדער פון אַט דער קאַר לאַכען?... אז זיי לאַכען פון אייך מיט אייער ווייטען פּאַלעסטינאַ. פון מיר מיט מיינע נאָהענטע פרייע דערפער; אז זיי לאַכען פון אונז מיט אלע אונזערע חלומות, אז זיי לאַכען, לאַכען — — —

א ווײַלע איז אונבעשטימט שטיל, און נאָכדעם פסק'ענט ברוך:

— וועלל — — — איך רעכען, אז עס וועט שוין זיין גענוג פאַר היינט, א גוטע נאַכט, מיין פריינד. א גוטע נאַכט. און דו, קאַץ, מעגסט זיך שוין אויך אראָבקלייבען פון די הענט. א גוטע נאַכט. א גוטע נאַכט.

ווי נאָר ער האָט אראָבגעלאָזט די קאַץ פון די הענט, איז זי גלייך אוועק. נחום אָבער איז נאָך געבליעבען נעבען איהם — — —

—וואָס איז מיט אייך, מיין פריינד? — פרעגט איהם ברוך פער־וואונדערט. — אייך ווילט זיך פיליייכט מיר נאָך אמאָל זאגען, אז איך בין א פערפוילטער גליעד אויפ'ן אידישען קערפער? און אז איהר וועט מיך ארויסוואַרפען דורך דער הינטערשטער טהיר? דאן זאָגט דאָס אפ און ווערט פארטיג.

—ניין, — ענטפערט יענער מיט א פלוצלינג געענדערטער שטימע, וועלכע האָט מיט אמאָל גענומען קלינגען און ברענען מיט פייער — איך וויל אייך זאגען, אז ווען מיר וועלען בעזעצען דאָס לאנד, וועלען מיר אויסבויען א גרויסען טריאומפאלען טויער, און א יום טוב וועלען מיר דאן מאכען א נייעם, דער יום טוב פון אונזער נאציאָנאלער ווידערגעבורט! און אין דער נאכט פון דעם יום טוב וועלען מיר ארום דעם טריאומפאלען טויער צולעגען גרויסע פייערען. אונזערע זיהן און טעכטער אויסגעפוצט אין זייערע שעהנסטע קליידער, וועלען ארויסגעהן אנטקעגען דעם טויער מיט פויקען און מיט טענץ, דאָס וועלען זיי געהן בעגעגענען די אלע אנטרינענע, פערשטויסענע און פערוואַגלטע. די אלע, וואָס מיר האָבען פאר דער לאנגער צייט פון אונזער שווערען גלות, צוזעעט און צושפרייט צווישען פעלדער און פעלקער, צו די אלע וועלען מיר דאן רופען: קומט אריין, איהר זייט אונזערע! קומט אריין און זייט בעגריסט, און זייט געבענשט אין דעם נאָמען פון דעם איינציגען גאָט, אין נאָמען פון זיין ענערגישען, אלט־יונגען פאָלק! מיר וועלען אייך אויפנעהמען, ווי עס נעהמט אויף א טאטע זיינע קינדער אין דעם טאג פון זיין פרייד, און אין יענעם טאָג וועט איהר זיך אומקעהרען צוריק צו אייער פאלק. איהר וועט זיך אומקעהרען און איהר וועט געטרייסט ווערען; איהר אלע איינזאמע מידע, פערמאטערטע. אונזערע צולעגטע פייערען וועלען ברענען אין דער נאכט און זיי וועלען אייך ציינען דעם וועג, און איהר וועט קומען צו אונז מחנות־ווייז דורך דעם טריאומפאלען טויער, ווייל איהר זייט אונזערע. ווייל „ווי פלאמען פייער בעלאנגען צו דעם ברען־מאטע־ריאל, פון וועלכען זיי קומען ארויס אפילו דאן, ווען זיי רייסען זיך פון איהם אָפ“, אזוי בעלאנגט איהר צו אונז. איהר זייט אונזערע! — פלאמען פון אונזער הארצען! פלאמען, וואס האָבען זיך אפגעריסען און קאָנען ניט פערלאשען ווערען און טראגען זיך ארום ווי בלאָנדזשענדע שטערען. בלאָנדזשען וועט איהר אָבער בלויז ביז דאַן, ווייל אין יענעם טאָג וועלען

מיר זיך צוריק צונויפגיסען אין איין פייער. דאָס וועט זיין דער גרעסטער, דער שעהנסטער פייער, וואס הימעל און ערד האָבען ווען געזעהן. טויזענ־דער און טויזענדער דורות וועלען דאן אויפשטעהן און צוקוקען, מיט וואס פאַר א פרייד דאָס אידישע פאָלק נעהמט צוריק אויף אין זיין שויס זיינע אנטרינענע קינדער. — — — — — — — — — — — — — —

— איהר זייט דאָך גאר א וואוילער בחור — רופט זיך אפּ ברוך און וויל דערביי ארויפלעגען זיין האנד אויף נחום׳ס אקסעל, אָבער די האנד טרעפט קיינעם ניט. — — — — — — — — — — —

— בינעם, בינעם! — — —

און א צואוועהטאָגטער שמייכעל בעווייזט זיך אויף ברוך׳ס ליפּען.

— בינעם! — — —

קאַפּיטעל 24.

שפּעט אין דער נאַכט, ווען ברוך איז געווען ביי זיך אין צימער, ווען ברוך איז אומגעגאַנגען פון איין וואַנט צו דער צווייטער, ניט וויסענדיג אפילו צו ער נעהט, האָט זיך דערהערט א קלאַפּ אין טהיר און ביילקע איז אריין.

— האַלאָ!

— האַלאָ!

ביילקע איז געבליעבען שטעהן אין טהיר און האָט איהם אויסגעמאָסטען מיט אויגען פון א פריינד, פון א גוטען, איבערגעבענעם פריינד.

— איהר דאַרפט מיך אפשר האָבען? — האָט זי געפרעגט און איהר שטימע, איהרע אויגען און אין גאַנצען איהר האַלטונג זיינען פערענדערטע.... נאָר אַן אַנדער ביילקע — —

ברוך האָט זי אַנגעקוקט פערוואונדערט, און א קנייטש געטהאָן מיט די אַקסעל:

— וואס איז מיט אייך, ביילקע? ! — — —

ביילקע שווייגט. און קוקט איהם אָן ווי פריהער.

— איהר ווילט אפשר איך זאָל אייך וואָס דערצעהלען? — — — —

ביילקע אבער איז נאָך אַלץ פערבליבען ביי דער טהיר און געקוקט אויף איהם געטריי און איבערגעבען. און אָט האָט זי א פריינדליכען שמייכעל געטהאָן.

— זעצט זיך, — האָט ברוך געזאָגט, ניט וויסענדיג וואָס צו טהאָן מיט איהר.

זי האָט זיך אוועקגעזעצט, ניט אראָבנעמענדיג פון זיך דעם אויבער־רעקעל.

ברוך האָט דאָס פון אָנפאַנג ניט בעמערקט און זיך ווידער געלאָזט שפּאַנען איבער'ן צימער. נאָר אָט האָט ער זיך אפּגעשטעלט פאַר איהר:

— וואָס איז דאָס היינט מיט אייך? פאר וואָס האָט איהר ניט אויס־געטהאָן דאָס רעקעל?

— נישקשה, ס'איז א לייכט רעקעל. נאָר — פערכאפּט זי זיך באלד — אויף וואָס טאקע זיצ איך אין דעם, ווייס איך אליין ניט. און זי הויבט זיך אויף און נעהמט זיך דאָס אויסטהאָן.

פון רעקעל איז זי ארויס אין א העל־בלויען קלייד, מיט א ווייסען אָפּנעלעגטען קאָלנער. — — —

— איהר קומט איצט פון חנה'ן? — פאלט איהם פּלוצלינג איין זי צו פרעגען. — — —

— יאָ, — ענטפערט זי קורץ.

— וואָס הערט זיך דארט?

— מ'האָט זי צוגענומען אין האספּיטאל.

— און וואָס?

— מען וועט איהר מוזען מאכען אן אָפּעראַציע.

— אן אָפּעראַציע?! — — — —

— יאָ.

ברוך האָט זיך ווידער גענומען שפּאַנען הין און צוריק. נאָכדעם איז ער צוגעגאַנגען צו ביילקען, זי בעטראַכט. איהרע הענד, איהרע קליי־נע אקסעל פּרעסען זיך אַזוי רונד ארויס פון אונטער דעם בלויען קלייד — — — און דער אויסדרוק פון איהר פּנים און פון איהרע אויגען איז פּונקט, ווי זי וואָלט איהם קומען אָנזאָגען, אַז חנה איז געשטאָרבען...

ער האָט זיך אוועקגעזעצט נעבען איהר, און גענומען קוקען פאר זיך. אָט האָט ער דערזעהן דעם לאָמפּ און האָט זיך אָנגעשטעלט אויף איהם מיט די אויגען. פון'ם לאָמפּ שפּארען זיך דורכזיכטיגע, גאָלדענע ווע־לען — — — נאָלדענע וועלען פילען אָן דאָס צימער — — — זייַ זיצען פערטרונקענע אין דורכזיכטיגע, גאָלדענע וועלען — — —

— איינמאָל, ביילקע, בין איך געזעסען אין א ליכטיגען זומער־טאָג, ביים ברעג פון האָדסאָן און געזעהן ווי ער קנייטשט זיך פערשיע־דען, ווי ער וואָלט געוועןאנגעפילט מיט פערשיעדענע שטיקער וואסער, וואָס ווילען זיך ניט אויסמישען, און יעדע שטיק שפּיגעלט זיך מיט דער זון אויף איהר אייגענעם שטייגער: עס שווימען אום שטיקער וואַ־סער מיט צושטראַהלטע האלבע זונען, שטיקער מיט רונדע זונינע פּאסען,

די פּאַסען וואַרפען זיך אום איבער'ן וואַסער אין אַלע זייטען, ווי צר־רייצטע גאָלדענע שלאַנגען. און עס שווימען אויך אום שטיקער וואַסער, אין וועלכע עס נעסטען זיך צו דריי פיער זונען אויף איין מאָל. און שטיקער, וואָס קנייטשען זיך אין צוהאַקטע קליינע וועלען און די קליינע וועלען ברעקלען די זון אויף שטיקלעך.

און אַזוי האָט מיר אַריינגעשווינדעלט אין די אויגען אַ זוניגע וואַסער־נעץ, וואָס האָט זיך געצויגען ברייט און ווייט אויף לינקס און נאָך ברייטער און נאָך ווייטער אויף רעכטס, און עס האָט זיך געדאַכט, אַז דער צושטראַהלטער טייך גיסט זיך אַרויס ערגעץ דאָרט פון'ם בלויען רוים און לאָזט זיך אַוועק אַהין ווייט, ווייט אינ'ם בלויען רוים אַריין.

און אָט האָב איך איבער עפּעס אַ סבה אַ פינטעל געטהאָן מיט די אויגען און דערזעהן, אַז דער גאַנצער האָדסאָן איז פול מיט גאָלדענע קינדער — — — אַזוי פיעל גאָלדענע קינדער אויף איין מאָל! — חידוש איך זיך און קוק, ווי זיי טוקען זיך און שפּיעלען זיך. אָט כאַפּען זיי זיך אַלע אָן פאַר די הענטלעך פּאָרווייז און גיבען זיך אַלע אַ הויב אַרויס אויף אַריבער האַלב, מיט אַ פערשייטען קינדערשען לאַכען. און זיי שטעהן אַזוי אַ ווײַלע — — — און אָט טיקען זיי זיך אַלע אונטער און ניטאַ זיי — — — און דער האָדסאָן נעהמט זיך ווידער קנייטשען אויף פערשיעדענע אופנים, ווי ער וואָלט געוועזן אָנגעפּילט מיט פערשיעדענע שטיקער וואַסער.

די היץ איז געוועזען אונערטרעגליך. די לופט — כאַטש בײַס זי מיט די צייהן. דער הימעל אַ פערשמאַכטער, אַ בלאַס־בלויער, און אויפ'ן סאַמע מיטען פון הימעל איז דורכגעשלאָגען אַ רונדער לאָך, ערגעץ אין אַ זונען וועלט אריין פון וואַנען עס שטראָמט אָהן אויפהער מיט היץ און מיט זון.

איך האָב זיך פערקוקט איבער'ן האָדסאָן. אויפ'ן אנטקעגענדיגען באַרג. דו ווייסט דאָך די „פּאַליסיידס", נעבען וועלכע מען דעפּיהלט זיך אַזוי מילביג קליין, נעבען, וועלכע מען עפּענט אַזוי משוגע'נדיג ברייט די אויגען, ווי מען וואָלט פּלוצלינג אויפגעוועקט אין מיטען אַ פער־ז לום'טען שלאָף און מיט אַמאָל מגלה געוועזן עפּעס אַזעלכעס, וואָס דו ווייסט ניט ווי דאָס אַנצורופען. און איך קוק. און דער באַרג שטעהט מיר פאַר די צועפּענטע אויגען אין זיין גאַנצער דריקענדער גרויס און קוקט אויף מיר אַזוי געוואַלדיג פון אונטער זיין גרויסען שטיינערנעם

שטערען, וואס ציהט זיך ארויף מיילען — דער שטערען פון פעלזען, וואָס מאכען א מחיצה צווישען די וועלדער פון אונטען און די וועלדער, וואס וואקסען אויבען, אויף'ן בארג'ס קאָפּ. און דעם בארג'ס קאָפּ, מיט זיינע וועלדער, רייסט זיך אין דער וועלט'ס הימעל אריין. אָבער פּלוצלינג דערהער איך נעבען מיר:

— אַלץ קליינינגקייטען, אַלץ נאַרישקייטען! דאָס איז אַלץ אין מיסטען געמאכט, כדי אייך זאל ניט איינפאלען צו קוקען אין רוים, אין דער ווייטקייט, כדי איהר זאלט ניט זעהן דאָס גרויסע, דאָס גרעסטע, כדי איהר זאָלט ניט זעהן דעם רוים, דעם רוים! — — —

און איך דערזעה נעבען זיך א הויכען, ברייט־פּלייציגען מאן. זיין פּנים איז ברוין־פערברענט. ענערגישע געזיכט־ציגען, א צוויי דריי שארפע קאַרבען אויף'ן שטערען און צוויי ווייטע פרעמדע אויגען. — —

מיך — דאכט זיך — בעמערקט ער גאַרניט.

אין זיין רעכטער האלט ער א שטאַרקען שטיין, ווי ער וואלט זיך געקליעבען מיט איהם וועמען דעם קאָפּ פלעטען. — — —

און ער קוקט, אזוי ווי ארויסרופענדיג ערגעץ איבער'ן האָדסאָן, מורמעלט וואָס מיט די ליפּען און אָט הויבט ער אויף זיין רעכטע האנד און גיט האסטיג א שליידער דעם שטיין.

דער שטיין פאלט אינ'ם גאָלדענעם וואסער און עס דערהערט זיך פון דאָרט ווי א הינטישער ביל. — — — ווארפט ער אהינצו נאָך א זידעל־וואָרט און ווענדט זיך צו מיר, מיט אזא טאָן, ווי ער וואָלט מיט מיר פארטגעזעצט אַן אַלטען געשפרעך:

— איהר פערשטעהט, אָט אָ די אַלע קליינינגקייטען ציהען דאָס אָפּ אונזער אויפמערקזאמקייט פון דעם רוים! עס קאָן דאך זיין, אז מיר וואָלטען זיך שוין ביז איצט צוגעוואוינט צו קוקען גלייך אינ'ם רוים, ווען ניט אָט די אַלע קליינינגקייטען.

קוק איך אויף איהם אזוי... און קנייטש מיט די אקסלען, ער הויבט אויף מיר אויף זיינע גרוסע, פרעמדע אויגען — — — זיי קוקען עפּעס אזוי ווילד און מאָדנע ווייט.

— וואס — פרעגט ער — איהר פערשטעהט מיך ניט?! — האָט איהר ווען געפּרואווט צו קוקען אינ'ם בלויען רוים?

איך האָב ווידער א ציה געטהאָן מיט די אקסלען.

— איך וויים, אז ניט — זאָגט ער.

איהר האָט געווים זיך ניט איינמאָל פערקוקט אויף דעם אדער יענעם וואָלקען, אויף דעם אָדער יענעם מענשען, אויף דער אדער יענער נאטור־ערשיינונג אויף אזא צו אנאדער זאַך, וואס פערנעהמט פּלאַץ אינ'ם רוים, פּילייכט אויף דער זון אליין זיך ניט איינמאָל פערקוקט, נאָר אין דעם רוים איז אייך, ווי אלע איבריגע ניט אויסגענומען אריינצוקוקען. און דער־פאר טאקע איז, אז ווען עפּעס זאל איצט קומען צו אייך און אייך פעסט אָנכאפּען פאר'ן קאלנער, אָדער פאר דער קוטשמע פון אונטען און זאל אייך צווינגען צו קוקען אינ'ם בלויען רוים אריין, דאָס הייסט: בלויז אין דער בלויער בלויקייט אריין, וואָלט איהר דאָך געווים פערבלענדט און צומישט געווארען, איהר וואלט זיך דאָך מן הסתם גענומען בריה'ען מיט אלע אייערע כחות צו געפינען כאָטש עפּעס א פּינטעל, אבי זיך אויסצודרעהען פון צו קוקען אינ'ם רוים, ווייל צו שטארק, צו גרוים איז פאר אייך די טיעף, די ברייט, די גרוים פונ'ם רוים. און איהר זייט דאָך א קינד פון א פּאָלק, וואָס איז ביי זיין געבורט ארומגעפיהרט גע־וואָרען אין דער מדבר פערציג יאָהר. פערציג יאָהר האָט זיי זייער פיהרער געלערענט צו קוקען בלויז אין רוים און אין ווייטקייט, פערציג יאָהר....

צועפּען איך די אויגען און נעהם קוקען פאר זיך, אין דער בלויקייט און ווער א פערציטערטער: דער רוים איז דאָך עפּעס א מין פייער, א מין נעדיכטע, פלאמיגע בלויקייט, וועלכע עסט ממש די אויגען אוים! — —

ער בעמעקרט דאָס און צולאכט זיך משוגע'נערוויז: — כא־כא־כא־כא־כא־כא! קליינינגקייטען, קליינינגקייטען דארפט איהר. איהר מוזט האָבען א קליינינגקייט, וואָס זאל פון אייך פערשטעלען דאָס גרויסע, דאָס גרעסטע, כא־כא־כא! ווי בלינד איהר זייט דאָס, פאר'ן גרויסען, פאר דעם ווייטען.

און ער האָט זיך אזוי צורעדט גאנץ ברייט, און אלץ ברייטער און ווייטער און אלץ וועגען רוים און וועגען ווייטקייט.

איך האָב אָפּטמאָל געשטוינט און אָפּט געקנייטשט מיט די אקסלען, אָבער ער האָט מיך שוין גאָר ניט בעמערקט. זיינע אויגען האָבען גע־קוקט קלאָהר און ווייט פאר זיך, אינ'ם רוים, אין דער בלויקייט, ווי ניט איך, נאָר דער רוים וואלט דאָס נעדארפט פערנעהמען, וואס ער זאגט.

אַז ער איז שטיל געבליעבן — איז די לופט שוין געווען אַ געענדערטע.

און פון איבער דעם באַרג האָט גענומען וואַקסן אַ גרויסער פּער־רויכערטער הימעל. ביַיז און פאַרביסן האָט זיך אָט דער נייער פון ערגיץ אַפּגעשפּאַלטענער הימעל, גענומען שפּאַרן אויף דעם דורכזיכטיגן מאַט־בלויען הימעל און אַז ער האָט דערגרייכט די זון האָט די לופט אויפ־געציטערט, די פאַרשכור׳טע לופט האָט זיך מיט אַמאָל אויסגעניכטערט און אַראָפּגעוואָרפן פון זיך איהר פאַרשטראַהלטען שלייער. דער טייך האָט בעקומען אַ געוועהנליכען וואַסער־קאָליר, האָט זיך צונויפגעגאָסען אין איין שטיק און איבער זיין גאַנצען לענג און ברייט האָט אַ ווינטעל גענומען בינדען און קייטלען אַלץ־איינע, קליינע, האַלב־רונדע וועלען.

דער באַרג איז צוגעקומען נעהענטער און האָט זיך גאַנץ פּשוט אַרויסגעפּרעסט מיט זיינע וועלדער און מיט זיינע גרויע פעלזען. און האָט גענומען עפּעס אַזוי וואַקסען גלייך אין פּנים אַריין: די בוימער האָבען זיך גענומען וויעגען און עס האָט אויסגעזעהן, אַז זיי בעוועגען זיך אין גרויסע טשערעדעס, וואָס לאָזען זיך אַראָפּ פון הימעל איבער׳ן באַרג און איילען זיך צום וואַסער. און דער שוואַרץ־גרויער הימעל האָט זיך גענומען טראָגען אַלץ העכער און העכער. די זון האָט פאַרשטראַהלט מיט גאָלד זיין פאַררויכערטען בּרעג. אָבער ער איז צוגע־קומען פעסט צו דער זון און האָט זיך מיט בייזקייט אַריבערגעטראָגען איבער איהר גאָלדענעם רייף. דאַן איז מיט אַמאָל די גאַנצע לופט געוואָ־רען ערנסט־גרוי און פול מיט ווינט. די בוימער נעבען אונז האָבען זיך אויפגעטרייסעלט און זיך גענומען וויעגענדיג, בויגען אַלע אויף איין זייט. די צווייגען האָבען גענומען פּאַטשען מיט די בלעטער, ווי זיי וואָלטען זיך וועלען אַפּרייסען און אוועקפליהען פון די בוימער. און דער ווינט האָט אין זיי געפּרעסט און אויסגעבויגען די בלעטער מיט די לינקע, כמעט ווייסע, זייטען אַרויף. מאָדנע האָט גענומען אויסזעהן דער וואַלד נעבען אונז: אַ וואַלד מיט ווייסע בלעטער, וואָס וויעגט זיך און רייסט זיך. און אויפ׳ן טייך האָבען גענומען אומלויפען גרעסערע, פאַרשוימטע וועלען, ווי אין דעם האדסאָן וואָלטען מיט אַמאָל פון ערגעץ אַנגעשווימען ווילדע, ווייסע פערד, מיט גרויסע, ווייסע גריוועס און דער ווינד רייסט

די גריוועס אין דער לופטען און ווארפט זיי און פלאנטערט זיי איבער'ן טייך.

אנטקעגען דעם נייעם שווארץ־גרויען הימעל, וועלכער איז נאָך אלץ געוואקסען פון אריבער דעם בארג, האָבען זיך בעוויזען נאָך וואלקענס און וואלקענס, מחנות־ווייז, אייניגע האָבען זיך געטראָגען העכער, אייניגע נידריגער. די זון איז שוין לאנג ניט געווען, אָבער איהרע שטראַלען האָבען זיך נאָך ארויסגעשפּארט פון אונטער דעם נייעם שווארצען הימעל אין ברייטע פאסען און האָבען געפארבט די אָנגעקומענע וואָלקענס; די וואס זיינען געהאנגען העכער זיינען דורך די שטראהליגע פאסען געווארען דורכזיכטיג־ווייס, די אנדערע זיינען געווארען ווייסראָז, נאָר די וואלקענס, וואס זיינען געהאנגען נידריגער, זיינען געבליבען ערענסט און פערביסען גרוי.

ניט ווייט פון אונז האָט דער ווינד אויפגעכאַפּט א בויגען צייטונגס־פּאפּיער, און זיך דערמיט א לאז געטהאָן אריבער די בוימער. איבער'ן בארג איז מיט אמאָל געווארען שטארק פינסטער. די אויבערשטע וועלדער זיינען אין גאנצען פערשוואונדען. דער בארג האָט זיך צונויפגעגאסען מיט די וואָלקען און עס האָבען זיך פון דארטען גענומען טראָגען דונערדיגע קולות, ווי געשרייען פון ריעזען, צווישען וועלכע עס האָט ארויסגעבראכען א געשלעג, א שלאכט, אויף טויט און אויף לעבען. אויפ'ן שווארצען הימעל האָבען זיך באלד בעוויזען צוריסענע, אין שטיקער צובראָכענע, פייער־פאסען. עס האָט זיך גענומען הערען, ווי מען שליידערט פעלזען, פעלזען שלאָגען זיך אין דער לופטען אָן מיט פעלזען, מען ברעכט וועלדער, מען רייסט דעם בארג אין שטיקער. און אָט איז א ריעז ארייננעפאלען אין פלען. עס איז געווארען א ווילדער טומעל: עס האָבען גענומען אויפפלאקערן לאנגע בליצען איינס נאָכ'ן אנדערען. די לופט האָט זיך אנגעצונדען אויף מינוטען און גענומען ברענען א פערציטערטע, און דער געפאנגענער ריעז רייסט און ראנגעלט זיך דאָרט, ביז צולעצט לאָזט ער ארויס אזא ווילדען געשריי, פון וועלכען די שטארקסטע בוימער, וואס שטעהען אויפ'ן וועג פון זיין קול נעהמען זיך ברעכען ווי שפּענער.

די כוואליעס האָבען זיך גענומען שפּרינגען אין דער לופטען. אויף יענער זייט ווייזט מיר אויס גיסט שוין א שלאקס רעגען; און איך דערמאָהן זיך אין מיין שטרויענעם הוט, איך האָב איהם נאָר וואס געקויפט און

איך האָב זעהר ניט קיין חשק געהאט, אז ער זאל צואווייקט ווערען, כאפּ איך דעם הוט און לאז מיך לויפען. אויפ׳ן וועג האָבען מיך אנגעיאָגט עטליכע שווערע רעגען־טראפען, האָב איך אראָבגעכאפּט דעם הוט אין האנד און זיך געלאָזט לויפען נאָך שטארקער. און אזוי בין איך נאָך אין צייט אָנגעלאָפען צו מיין וואוינונג. נאָר ווען איך האָב א נעהם געטהאָן דאָס הענטיל פון מיין טהיר, האָב איך זיך צולאָכט אליין, ניט וויסענדיג פון וואָס. — — — און באלד דערויף האָב איך זיך רויט פערשעהמט — — — — ווען איך בין אריין אין צימער, האָב איך זיך געפּרואווט דערשטיקען אָט דעם מאָדנעם געפיהל. א גרויסער, שווערער רעגען האָט באלד גענומען קלאַפּען אין די פענסטער. איך בין צוגעגאנגען און האָב צועפענט די פענסטער. דער רעגען האָט גענומען שפּריננען אין מיין צי־מער, מאַבענדיג נאַס אלץ, וואס איהם איז געקומען אין וועג. איך האָב גענומען קוקען דורך די פענסטער, פילייכט זעה איך איהם, דעם מאן פונ׳ם רוים, אָבער ניין, מיינע אויגען בעגעגענען בלויז — רעגען, ווינט און בוימער — גרינע בלעטער און נאסע צווייגען, וואס רייסען זיך און שלאָגען זיך מיט׳ן ווינט. איך דרעה זיך אויס, און נעהם זיך געהן איבער׳ן צימער הין און צוריק, און באלד נעהם איך נאריש שמייכלען פון זיך אליין: זיך בעגעגענט מיט׳ן מאן פון רוים און אנטלאָפען צוליעב א שטרויענעם הוט!

און עס שפּרינגט אין מיר מיט אמאָל אויף א צורייצטער כעס, און, ווי איך וואלט זיך פון קייטען אבגעריסען, בין איך צוגעשפּרונגען, א כאפּ געטהאָן מיין הוט און איהם גענומען ברעכען, גענומען בייסען און רייסען מיט די צייהן; איהם א שליידער געטהאָן אן דער ערד און איהם נאָך גע־נומען טרעטען מיט די פיס. און אין מיטען מיין כעס האָב איך ווידער גענומען שמייכלען, שמייכלען פון דעם, וואס איך פערנעהם זיך מיט אָט אזא קלייניגקייט — — — איך האָב זיך פערשעהמט און ארויסגעוואָרפען דעם הוט דורכ׳ן פענסטער. פאר מיינע אויגען האָט דער טונקעלער הימעל מיט אמאָל געפלאצט אין עטליכע שטיקער, מיט א געוואלדיגען קראך. בליצען האָבען גענומען שפּרינגען אויף רעכטס און אויף לינקס, בעווייזענ־דיג אויף רגע׳ס דעם טייך, דעם ריעזיגען ווייטען בארג מיט זיינע אויבער־שטע און הינטערשטע וועלדער. און נאָך דעם איז דער רעגען געוואָרען נאָך שווערער, אָבער מיר האָט דאָס אלעס שוין אויסגעזעהן, ווי א כעס

צוזאַמען מיט אַ שמייכעל — — — דאָס איז אַלץ איבער אַ קלייניגקייט!
— — — עס איז פאַראַן גרעסערעס, גרויסעס און גאָר גרויסעס.

און נאָך דעם, פאַרנאַכט, ווען עס האָט זיך געלייטערט, דער הימעל איז געווען צובראָכען אין טויזענדער שטיקער, און ניט נאָר איינער, נאָר עטליכע הימלען פון פערשיעדענע פאַרבען זיינען געהאַנגען צובראָכענע, צוריסענע איינער איבער'ן צווייטען. איינער אונטער'ן צווייטען. און שטיקער הימעל, גרויע, מילך־ווייסע, געלע, גאָלדענע, ראָזעווע, פיאָלעטעווע און נאָך אַנדערע זיינען אין טשערעדעס ווייט געשוואומען איבער דעם לאַנגען און ברייטען האָדסאָן. און דער האָדסאָן האָט זיך געגרויסט, זיך געטראָגען אַ צופריעדענער מיט זיינע פאַרביגע טשערעדעס און דערביי זיך אַזש געהויבען אַרויף. „ווי שעהן, ווי רייך דו ביסט דאָס איצט, מיין ליעבער, גוטער האָדסאָן — האָב איך אויסגעשריען — אָבער דו ביזט דאָס ערשט אַ קלייניגקייט, עס איז פאַראַן נאָך גרעסערס, גרויסעס און גאָר גרויסעס. — איך הויב אויף מיינע אויגען און זעה — איבער מיין קאָפּ ציהט זיך אָט דער פאַנטאַסטישער הימעל אויף מיילען און מיילען, און צווישען די פערשיעדען־פאַרביגע שטיקער שלאָגט זיך דורך פון ערגעץ גאָר הויך, אַן אונענדליכע, צאַרט־שפּיעלעוודיגע בלויקייט. און איך שפּרייט מיינע הענט צום הימעל. איך שיק איהם מיין ברכה, דער־פאַר וואָס ער האָט מיר אַזוי ברייט אין ווייט מיין האַרץ פערשפּיעגעלט —
— — גליקליך בין איך פון דעם געפיהל און נאָך גליקליכער בין איך דערמיט, וואָס איך ווייס דערביי, אַז דאָס איז נאָך ערשט אַ קלייניגקייט, אַז עס איז נאָך פאַראַנען עפּעס, וואָס איז גרעסער, עפּעס, וואָס איז גאָר גרויס. — — —

און פון דאַן אָן בין איך געוואָרען גאָר אַן אַנדער מענש, פון זינט איך האָב צוריסען די שטרויענע הוט, האָב איך זיך אויסגעלערענט צו צורייסען מיט אַ סך קלייניגקייטען און נאָך דערביי שמייכלען.

אין ביילקעס אויגען בעווייזט זיך אַ ניט־היימלעך פּייערל. — ווי שלעכט ער איז! — זיין האַרצען עסען איצט ווערעם. און ער זעהט דאָס און פיהלט דאָס, און ער שמייכעלט נאָך דערויף, עס שמייכלען זיינע ליפּען, עס שמייכלען זיינע אויגען, עס שמייכעלט זיין פּנים, ער שמיי־כעלט אין גאַנצען — נאָט מיינער, ווי שלעכט ער איז!

און זי זאָגט:

וואָס־זשע, איהר ווילט איינרעדען, אז דאָס איז ביי אייך א קליינינ־קייט, אז איהר קאנט נאָך דערביי שמייכלען. איהר שמייכעלט און מיינט, אַז איהר פערשטעלט פון זיך דערמיט און זעהט ניט, ווי טיעף איהר ליידט דערביי. ווי שווער איהר נעהמט אלץ אן, און מיט וויפיעל ביטערקייט איהר פרעסט אלץ צום הארצען. — ווי שלעכט איהר זייט דאָס צו זיך אליין! נאָט מיינער!

— נו, וואס מאכט איהר איהר זיך נאריש, ביילקע, — ענטפערט ער איהר מיט א געלעכטער. — וואָס נאָך פאר א פערגניגען איז דען דאָ?...

ביילקע האָט פון דעם ענטפער א ציטער געטהאָן און האָט אויפגעהויבען אויף ברוך׳ן א פּאָר צושראָקענע אויגען — — — —

און ברוך האָט זיך שמייכלענדיג אפּגערופען צו ביילקען:

— אָ, איך האָב דאָך אייך נאָך ניט דערצעהלט, אז ביי דער נאכט, ווען איך בין געזעסען ביים ברעג פון האָדסאָן א מיעדער פון גליק און פון רייכקייט, איז דער האָדסאָן ווידער געוואָרען אָנגעפילט מיט פערשיעדענע שטיקער וואסער און אין יעדען שטיק האָט זיך די לבנה אריינגעשפּיגעלט אויף א בעזונדער אופן. און עס זיינען איבער׳ן האָדסאָן אומגעשוואומען גרויסע לבנה־פעלדער. און בייטען און גערטנער מיט בליצינע לבנה־בלומען און וואסערען מיט טאנצענדיגע לבנה־פונקען און וואסערען מיט פערשיעדענע, ריהרעוודיגע לבנה־קנייטשען. און דער אנטקעגענדיגער בארג האָט זיך קלאָהר אויסגעשפּיגעלט אינ׳ם וואסער מיט זיינע פעל־זען און מיט זיינע וועלדער. ווייט און טיעף האָט זיך דער בארג אראָפּגעשפּיעגעלט און געוואקסען אינ׳ם וואסער, נאָר זיינע אויבערשטע וועלדער האָבען ניט געקאנט דערלאנגען דעם הימעל, וואס האָט זיך נאָך ווייטער און טיעפער געשפּיעגלט אינ׳ם וואסער. איך האָב דאָס אלץ צו־געזעהן, כאטש איך האָב דערויף כמעט גאָר ניט געקוקט, ווייל מיינע אויגען האָבען געקוקט אין דער ווייט און אין דער ברייט, און אלץ, וואס זיי האָבען דארט בעגעגענט האָב איך דערויף, דאכט זיך, גאר ניט גע־קוקט, נאָר אלץ האָט זיך אין מיר לייכט אריינגעשפּיגעלט, כמעט גאָר אָהן מיין וויסען. און איך האָב אלץ ברייטער און ווייטער געקוקט אין דעם רוים, אין דער ווייטקייט. אזוי האָב איך געקוקט און איך בין אלץ רייכער און רייכער געוואָרען מיט בילדער און מיט ווייטקייט און איך בין אזוי געזעסען ביז איך האָב א ציטער געטהאָן. — איך האָב פאר זיך

מיט אמאָל דערזעהן דעם מאַן פון רוים; ער איז נענאַנגען צו מיר, און ער איז צוגעקומען, און ער האָט זיך אנגעריהרט אָן מיר, און ווען איך האָב זיך אויפגעהויבען, האָב איך דערפיהלט, אז איך בין שוין נים אליין, אז דער מאַן פון רוים איז מיט מיר. אז ער איז אין מיר, אז ער קוקט ארוים פון מיר.

✱

א לענגערע צייט איז שטיל. דאָס צימער איז אָנגעפּילט מיט א הימליבען, גאלדענעם שיין. ברוך און ביילקע זיצען ביידע, איינס נעבען אנדערען און אויפ'ן וואנט אונטער זיי שלאָגען זיך אָפּ זייערע שאָטענס.

— פאר וואס לאכט איהר פון אלעס, אזוי בייז און אזוי ביטער? — פרעגט ביילקע נאָך א לענגערען שווייגען.

— נו, נארישקייטען, ביילקע — ענטפערט ער איהר אין א גאנץ מונטערען טאָן. — איהר זייט דאָס געקומען אויף מיר רחמנות האָבען? צו איהר זייט מיר געקומען עפּעס זאגען?....

— וואָס פאר א רחמנות? — רופט זיך אָפּ ביילקע צומישט — איך בין געוועזען ביי חנה'ן און דערזעהן, אז דאָס אונגליק איז אזוי גרויס און אז איהר זייט דאָרט ניטא, ווייל זי וויל ניט, אז איהר זאל דארטען זיין, האָב איך געקלערט, איך וועל צו אייך אראָפּפּאָהרען. איך ווייס? — — איך האָב געטראכט: איהר ווילט פיליכט נעבען זיך איצט האָבען א לעבעדיגען מענשען. און איך בין דאָך שוין דאָ היינטינען אבענד דעם צווייטען מאָל — — —ווען וועט דאָס גאַר איינפאלען, אז איהר וועט אין אזא צייט אין זינען האָבען מיטינגס? — — —

ברוך שמייכעלט אלץ. און ביילקע דערקאנט פון זיין שמייכעל, אז איהם רעגט דער טאָן פון איהרע רייד און זי נעהט מיט אמאל איבער פון דעם געשפּרעך אויף אן אנדערען:

— שא, איך האָב זיך גאר פערגעסען. — איך האָב געהערט זאָגען, אז איהר זייט א בודהיסט. און איך האָב אייך דאָס אלץ אין זינען צו פרעגען. וואס, ס'איז טאקע אמת?

ברוך איז צופריעדען פון דער עצה, וואס זי האָט זיך געגעבען, נאָר פון דעסטוועגען פרעגט ער:

— וואס עפּעס אין מיטען דערינען?!

ביילקע ווערט רויט; —

— וואָס איז, דאָס טאָר מען אויך ניט פרעגען ?...

— נו, נארישקייטען,ביילקע. איהר ווערט שוין אין כעס אויף מיר ?

— ניין, מיין פריינד, איך בין ניט קיין בודהיסט, ווייל איך האָב א נאָט, און ווייל מיר איז איבערהויפּט דערווידער די אלע רעליגיאָנען, ביי וועלכע בעטלען און לײדיג געהען איז א טוגענד. — און ווער האָט דאָס דיר נע־זאָגט ? — פרעגט ברוך.

— בינעם — ענטפערט זי — ער ערקלעהרט דאָס מיט אייער ליעבע צו פייער און מיט דיין...

זי דערענדיגט ניט.

— ער האָט אייך, ווייזט אויס, שטארק ליעב. — זאגט ברוך.

— איך וויים — — — — ? —

עס דערהערט זיך א דראפּען אין טהיר.

ברוך שפּרינגט אויף און עס שפּרינגט מיט איהם אויך אויף זיין שאָטען. ברוך עפענט די טהיר און עס קומט אריין דעם בעל־הבית׳עס וויסער הונט.

— האלאָ, פריינד ! האלאָ ! — שרייט אוים ברוך בעגריסענדיג דעם הונט.

דער ריין־געוואשענער הונט שפּרינגט ארויף מיט די פאדערשטע פיס צו ברוך׳ן. ברוך נעהמט אָן דעם הונט׳ס קאָפּ מיטביידע הענט. — וואס מאכסטו עפּעס, מיין פריינד ? א דו גוטער לאָלא ! ווי שעהן דו ביסט עס היינט. קום אהער !— לאָמיר זיך אוועקזעצען. אָט א דא אָ.... אָט אזוי ! נא ! נעהם מיך ארום. אָט אזוי גוט. גוט. ע ! דו ווילסט מיך גאר איינבאַ־רען ? ! נו, גוט, באָרע מיך איין. הא ! כאָ־כאָ ! — — — נו, אָט, אצינדער ליגען מיר ביידע. אָבער דו ועסט זיך שוין ביי מיר אזוי גיך ניט אויפ־הויבען. ניין. ניין. א דו פערשייטער בחור דו ! א ! — — —

און דאָס צימער איז פול מיט דורכזיכטיגע, גאלדענע וועלען. ביילקע זיצט נאָך אויפ׳ן סאפקע. דעם עלענבויגען פון איין האנד אויף דער קניה און מיט דער האנד שפּארט זי אונטער דעם גוידער. איהר דינע פיגור איז אינ׳ם בלויען קלייד עטוואָס שלאנגיש אויסגעבויגען, און אזוי שאָטענט זי זיך אוים אויפ׳ן וואנט. אויפ׳ן שאָטען זעהט זיך אויך אָן דער אפגעלײנטער קאָלנער פון איהר קלייד, און זי קוקט צו שמייכלענדיג,

ווי אויף דער ערד ליעגט ברוך א געזונטער, גרויסער, מיט א געזונטען, שטאַרקען קאָפּ האָר, און שפּיעלט זיך מיט'ן ווייסען הונט.

און וויפיעל וועהטאָגען ער פערשטעלט דערמיט!

און וויפיעל מיידלעך וואלטען זיך געפיהלט גליקליך, ווען ער וואלט זיך מיט זיי אזוי געשפּיעלט!

אין די אויגען גלאַנצען ביי איהר אויף טרעהרען, אבער זי פערליערט זיך ניט. זיצט אין איהר פריהערדיגער פּאָזע, קוקט אויף ברוך'ן און אויפ'ן הונט און שמייכעלט. איהר נעהמט זיך דאכטען, אז אין ברוך'ן האָבען זיך איצט צושטראהלט זיינע טייכען, עס האָבען זיך צושפּיעלט זיינע הימלען. עס האָבען זיך צובליהט זיינע וועלדער, און אז אפילו זיינע בייזסטע ריעזען האָבען זיך אין איהם איצט איבערגעבעטען און זיך גענומען שפּיעלען ווי קינדער.

און אָט הויבט זיך ברוך אויף. דער הונט שפּרינגט אויך אויף און נעהמט זיך טאַנצען ארום איהם, און טאַנצענדיג לאזט ער ארויס אזעלכע צופריעדענע האלבע קלאַנגען. ברוך גיט א קאָמאַנדעווע, שפּרינגט דער הונט ארויף אויף א ביינקעל.

— אראָפּ לאָלא, אראָפּ! — שרייט ברוך אויס. דער הונט שפּרינגט גלייך אראָפּ.

— אויפ'ן טיש, לאָלא! אויפ'ן טיש! —

דער הונט בלייבט שטעהן א ווײַלע, קוקט זיך אום צו ברוך מיינט עס ערנסט, און באלד דערויף זעצט ער זיך צו און שפּרינגט ארויף אויפ'ן טיש.

— גוט, גוט.— זאָגט צו איהם ברוך, און ער געהט צו צו איהם, נעהמט אָן זיינע צוויי פאָדערשטע פיס, פערלייגט זיי צו זיך אויף די אקסעל און מיט איין האנד גלעט ער א ווײַלע זיין ווייסע, גלאַטע פעל.

— ה מ מ ן, ה מ מ נ ן! — מינטשעט דער הונט אָן אויסגעצויגע-נער.

און אָט זעצט איהם ברוך נאָר ארויף צו זיך אויף דער האנד. דער הונט זיצט אָן אויסגעצויגענער, איין לאַפּע האלט ער אויף ברוך'ס אקסעל, די צווייטע נעהמט ברוך אין זיין פרייער האנד, און אזוי לאזט ער זיך געהן מיט איהם איבער'ן צימער און רעדט צו איהם:

— וועל, לאָלא, ווי איז דאָס דיר געגאַנגען היינטיגער טאָג? א? זאג!

און דער ווייסער הונט אויף זיינע הענט, זעהט אויס א ווייסער, א נאַקעטער.....

ביילקען ווערט ניט היימליך. עס דוכט זיך איהר, אז איצט איז זי שוין גאר אין גאנצען איבעריג.... — די אויגען ווערען ביי איהר נאָך פולער מיט טרערען. זי הויבט זיך אויף, נעהמט דעם רעקעל און לאזט זיך צום טהיר. נעבען דער טהיר בלייבט זי שטעהן א ווײלע, די אויגען זיינען פול מיט טרערען און אויף די ליפּען און אויף'ן גוידער שטעהט א גוטער, געטרייער שמייכעל. — — —

ברוך געהט צו צו איהר, לאזט אראָפּ דעם הונט. דער הונט שטעלט זיך אוועק נעבען זיי און ווארט. — — — און אויף דער ערד ציהט זיך אויס אויף א ווײלע, א גרופּע פון זייערע דריי שאָטענס — — — ברוך נעהמט קוקען מיט שטוינען אויף ביילקען, אויף איהר דינער, שלאנקער פיגור אויף דעם בלויען קלייד, אויף דעם קלאָהר־ווייסען אפּגעלייגטען קאָלנער, און אויף דעם ווייסען שניפּס, וואס הענגט פון קאָלנער אראָפּ אויף'ן מיטען פון דער ברוסט, אויף דעם פרייען ווייס־ברונעם האלז און די טהיילען עטוואס נידריגער פון האלז — — — און ער דערפיהלט א ווארעמקייט אין הארצען. עפּעס ווארעמעס נעהט ארום דאָס הארץ, און די אויגען גלאנצען איהם אויף. ער אליין פיהלט, ווי די אויגען האָבען איהם אויפגעגלאנצט — — — און דאָך איז פון אלע פרויען בלויז פאַראנען איינע, וועלכע ער געדענקט אפילו דאן, ווען זי איז ניטא נעבען איהם !... פליהט איהם דורך אין קאָפּ, אבער עס וואלט זיך דאָך אזוי שטארק וועלען ביילקען כאָטש נאָר ארומנעהמען, זי א קוש טהאָן, זי קושען ! — — — און ער נעהמט אריין אין זיין האנד אלע פינגער פון איהר האנד און נעהמט זיך לאנגזאם און מיט א גוטען שמייכעל טראגען די האנד צו זיין מויל. זי קוקט אויף איהם, וועהרט זיך ניט, און אזוי טראָגט ער צו די האנד צו זיינע ווארעמע ליפּען, ריהרט מיט די ליפּען אָן די שפּיצען פון איהרע פינגער, וואס קוקען ארויס פון זיין האנד און האלט זיי אזוי א קורצע צייט — — — די טרערען פון איהרע אויגען גיבען זיך דאן א קאטשע אריבער די ברעמען. דער שמייכעל אויף די ליפּען און אויף'ן גיידער ווערט נאָך איבערגעבענער, ליעבער.... ברוך לאזט לויז די האנד.... זי עפענט אויף די טהיר און ווי נאָר זי פערמאכט זי אונטער זיך, גיבען זיך ביי איהר די טרערען א לאָז מיט אמאָל. ווארעמע, הייסע

טרערען נעהמען זיך שלייגנגלען אין צוויי שטראָמלעך איבער איהרע באַ־קען. זי לויפט אראָפּ פון די טרעפּ. לויפענדיג נעהמען זיך די טרערען גיסען נאָך שטאַרקער און פון מויל נעהמען זיך רייסען פערשטיקטע, האלבע קלאַנגען, זי פערקריצט מיט ציינער, און די קלאַנגען רייסען זיך נאָך צוצוי־גענער: המן! המן! — אזוי ווי דער הונט — דערמאַנט זי זיך....

ווען זי האָט אויפגעעפענט די טהיר פון קארידאָר, האָט אויף איהר א יאָג געטהאָן א נאַסער, קאַלטער ווינט. זי האָט אויף זיך ארויפגע־שלעפּט איהר רעקעל און זיך געלאָזט געהן. עס האָט, ווייזט אויס, נאָר וואָס גערעגענט — דער אספאַלט איז נאַס און עס שפּיגעלט זיך אויף איהם אוים דער שיין פון די עלעקטרישע לאָמפּען; דער פּאַרק, די בערג, די בוימער זעהען זיך קוים דורך דעם רעגענדיגען, גרויען נעבעל. דער וועג איז ברייט און זי געהט זיך איינע אליין און וויינט. און אַט שטעלט זי זיך אָפּ, דרעהט זיך אוים אויף צוריק — — — ארום איז וויסט, לעהר, נאַכט און צוויי שורה'ם עלעקטרישע לאָמפּען, וועלכע צו־שפּיעגלען זיך אויפ'ן ברייטען, נאַסען וועג — — — עס נעהמט ווידער רעגענען — — — דער רעגען האָט זיך איצט א לאָז געטהאָן מיט אמאָל און פון עפּעס א גרויער, ברייטער ווייט, און האָט זיך צורעגענט אזוי מאָדנע, ברייט און ווייט. — — — עפּעס רעגענדיגעס האָט זי דורכגענו־מען. זי האָט דערפיהלט די האָר אויפ'ן קאָפּ, די הויט אויפ'ן לייב איז מיט א מאָל קאַלט געוואָרען — האָט זי אויפגעציטערט און די טרעהרען האָבען זיך מיט אמאָל גענומען גיסען נאָך וואַרעמער, האָט זי זיך אוים־געדרעהט און זיך געלאָזט געהן איהר וועג.

און מיט וויפיעל ליעבע ער האָט דאָס געהאַלטען דעם הונט אויף די הענט! — דערמאַנט זי זיך פּלוצלינג — — —

גוט און בייז איז דער געדאַנק, און זי שטעלט זיך ווידער אָפּ, און זי בלייבט שטעהן אליין אין מיטען פון אַט דעם גרויסען רעגען....

*

ווען ברוך איז געבליבען אליין, איז ער א לאנגע צייט געשטאנען ביים טהיר, ווי ביילקע האָט איהם איבערגעלאָזט, ניט ווויסענדיג, פאַר וואָס, צוליעב וואס און איבער וואס, ביז ער האָט זיך גאָר אין גאנצען פערגעסען צו ער שטעהט. — — —

דער הונט, וואס האָט זיך גענומען נאָכדעם לייגען נעבען זיינע פיס, האָט איהם דערמאהנט, אז ער שטעהט. האָט ער זיך אפגעריסען פון פלאץ און זיך גענומען געהן איבער'ן צימער. דער הונט, וואס איז שוין געלעגען ביי דער טהיר צוגויפגעדרעהט אין א ווייסען בייגעל, האָט אויפ־געהויבען זיין קאָפּ מיט די געל־ראָזע אויגען און האָט איהם גענומען נאָכ־קוקען. א לענגערע צייט האָט ער איהם אַזוי נאָכגעקוקט ביז ער האָט זיך אויפגעשטעלט און איז א לאנגער, אן אויסגעצויגענער, מיט אן עטוואָס ארונטערגעבויגענעם קאָפּ צוגעגאַנגען צו ברוך'ן.

— וועל, לאָלא — ווענדט זיך ברוך צום הונט — דו מאכסט מיר איצט אביסעל צו ענג. און ער געהט צוֹ צום טהיר, עפענט זי אויף און לאָזט ארויס דעם הונט, דערביי דערהערט ער, אז אין דרויסען רעגענט. אין קארידאר איז שטאָק פינסטער און אין דרויסען רעגענט — — — און וואס איז עפּעס מיט אמאָל פינסטער אין קארידאר?.... ער האָט פערמאכט די טהיר און איז צוגעגאנגען און זיך געזעצט אויף א ביינקעל נעבען פענסטער.

אין דרויסען רעגענט — — — עס רעגענט! — — — אין א זייט פון איהם שטעהט דאָס ווייס־געבעטע בעט. אין צימער איז ליכטיג און דער שווערער דרויסען קלאפּט מיט זיינע נאסע טראפּענס אין פענסטער.

— עס רעגענט!

פּלוצלינג ציטערט ברוך אויף, — עמיצער דראפּעט די טהיר!.... ער שפּרינגט אויף א פערציטערטער. — דער רעגען דראפּעט דעם דאך, די פענסטער און עמיצער דראפּעט די טהיר ——— — !

— טפו! צום טייוועל! — שרייט דאָס פון איהם אויס — דאָס איז דאָך לאלא, לאַלא!

עס דראפּעט אָבער ווידער — — — ביי ברוך'ן צינדרען זיך אויש די אויגען אָן פון שרעק — דאָס איז ניט לאַלא'ס דראפּען. — ס'איז א נאכנעמאכטער דראפּען.... — ביילקע! — דערמאהנט ער זיך און ניט פון דאָס ניי א ציטער....

— אָבער וואס פאלט מיר איין! כאפּט ער זיך צוריק — מיט א נע־מאכטען שמייכעל — דאָס איז לאלא, לאַלא! און פאר וואס איז ביי מיר נאָך ביזט איצט ליכטיג?!

ער געהט צו ראש צום לאָמפּ און פערלעשט איהם מיט אמאָל. דאָס צימער ווערט גלייך אנגעפילט מיט פינסטערניש. — — — דאָס דראפּען הערט אויף. אויף א ווײַלע — — —

ברוך קוקט אין דער פינסטערניש און הערט זיך איין — עפּעס שטעהט, ניין, עפּעס ליגט ביי דער טהיר. דאָס איז לאלא, דאָס איז לאלא. עס דערהערט זיך ווידער דאָס פּערדעכטיגע דראַפּען...

— לאָז שלאָפען, לאַלא! לאָז שלאָפען! — שרייט ער אויס מיט כעס צום טהיר.

דאָס דראפּען הערט אויף. נאָכדעם נעהט אוועק אלעננערע ווײַלע. עפּעס נעהמט זיך דערוויטערען פון דער טהיר. עפּעס לאזט זיך אראָפּ פון די טרעפּ.

— א גוטע נאכט, מיין געטרייער פריינד! א גוטע נאכט!

⁂

נאכט.

אין צימער איז שוין לאנג פינסטער, ברוך ליגט אין בעט און אין דרויסען רעגענט — — —

— ווייסט — זאָגט ער צו חנה'ן — מיר דאכט, אז די גאנצע וועלט זינקט איצט אין אזא עקעלהאפטען, ברודיגען זומפּ. און שלענג, עקדי־שען און אנדערע זומפּיגע בעשעפענישען, בעפאלען איצט אונזערע דעכער, גריזשען אונזערע ווענט, קלאפּען אין אונזערע פענסטער — — — הערסט, ווי זיי פּאטשען אין פענסטער? ! — — —

גיט חנה א ציטער און פּרעסט זיך אויס נעבען איהם אין איהר גאנ־צען לענג, נעהמט פעסט ארום זיין האלז מיט איהרע צוואווארעמטע הענט און בייסט זיך איין אין זיינע ליפּען ביז בלוט. ציטערט ברוך אויף, צוע־פּענט די אויגען — — — און עס ווילט זיך איהם ניט גלויבען, אז ס'איז א חלום — — — —

ברוך זעצט זיך אויף אויף'ן געלעגער. און אין דרויסען רעגענט. א רעגען גרויל גיט זיך א לאָז איבער זיין לייב, אראָפּ און ארויף, אָבער ער שמייכעלט. — — — און באלד דערהערט ער חנה'ס קלינגענדען לאכען.

— ער קוקט זיך אום און דערזעהט זי פאר איין מאָל אין אלע פיער ווינק־לען פון'ם פינסטערן צימער, א ווייסע, א שיינענדע, איהרע קלאָרע, גרויסע אויגען, איהר שעהנער קאָפּ האָר — — — — און אָט לאָזט זי זיך צו איהם, מיט אמאָל פון אלע פיער ווינקלען — — — נעהמט און לאכט — — — און אָט זיצט זי שוין נעבען איהם, און לאכט, זי לאכט דאָס פון איהם, פאר וואָס ער האָט נעמיינט, אז ער חלום'ט דאָס בלויז ווענען איהר — — —

— ווייסט, חנה — זאָגט ער צו איהר — איך בין אזוי רייך. איך בין אזוי רייך. איך בין אזוי געוואלדיג רייך! — — — און ער צועפּענט פאר איהר זיין הארץ און ווייזט איהר, אז ער פערמאָגט אנאנצען אוצר

מיט ציטערדיג־פינקלענדרע דימענטען. און איך וויל — זאָגט ער איהר — איבערוועגען דיין געלעכטער — — — —

צולאַכט זיך חנה נאָך הילכיגער. און ער נעהמט ארויס פון אונטער'ן קישען אפּאַר וואָג־שאָל; אויף איין שאָל לעגט ער הויפענס מיט דימאַנטען און אויף דער צווייטער פאַלט איהר קלינגענדיג לאַכען. און פון ביידע שאָלען נעהמען שפּרינגען פערשיעדען־פארביגע פייער־פּלעמלעך, און עס צושפּיעלען זיך אזעלכע ווייכע שטראַהלען. און זי שיט אַלע מאָל אויס מיט א פרישען געלעכטער און ער שלעפּט פון זיין צועפענטען האַרץ אַלץ נייע און נייע דימאַנטען. אָבער די שאָלען גיבען זיך בלויז א וויעג אהין, אהער און די פלעמלאַך און די שטראַהלען ציהען זיך דערביי און ציטערען און שפּיעגלען זיך ציטערדיג אריין אין דער געדיכטער שווארצער פינסטערניש מיט זייערע פיעלע קאָלירען. — — —

ברוך פּרוואווט לייגען אַלץ נייע, אַלץ גרעסערע הויפענס, נאָר עס העלפט ניט. פערדריסט דאָס איהם, און ער נעהמט הילפלאָז שמייכלען:

—אבי איך האָב געמיינט, אז איך בין רייך! — — —

צולאַכט זיך חנה ערשט פון דאָס ניי:

— דאָס לאַך איך דאָך פון דיר — זאָגט זי — פאַרוואָס דו האָסט פערגעסען, אז מיין געלעכטער איז דאָך אויך דיינער, דיינער; פאַר וואָס דו קאָנסט קיינמאָל ניט געדיינקען, פאר וואָס דו קאָנסט קיינמאָל ניט בענעהמען, אז איך בין דיינע. און אז אַלעס, וואָס אין מיר איז דיינס. דיינס — — —

און ס'איז נאַכט און עס רעגענט. און זייערע הערצער זיינען פול און פאַר זייערע אויגען וויעגען זיך צוויי פולע וואָג־שאָלען, — צוויי ליכטיגע זונען, — צוויי ליכטיגע זונען פון טויזענדער, פלאַטערדינע קאָלירען, פון טויזענדער פארביגע פייערלאַך, און זיי קוקען אויף די זונען און ווערען פון זיי פערשטראַהלט און פיהלען ווי צוויי גליקליכע קינדער — — —

ברוך צועפענט די אויגען. אין צימער איז פינסטער און אין דרויסען רעגענט. עס רעגענט.

עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אריין חנה אין איהר ליכטיג־בלויען קלייד מיט די גרויסע פערלמוטערנע קנעפּ, וואָס ציהען זיך אויף דער לינקער זייט פון קלייד, פון אויבען ביז אראָפּ. און וויפיעל שלאַנקער

זי זעהט דאָס אויס אין דעם בלויען קלייד מיט דער שורה ליכטינע קנעפּ מיט די האַלב־רונדע, ווייס־בעזוימטע פּעטליעס, וואָס בויגען זיך איבער איהר לינקער רונדער ברוסט, איבער דער לענגליכער טאַליע ביז אראָפּ איבער דער שלאַנקער, לינקער פוס. און ווי גוט עס איז פון דיר, וואָס דו ביזט איצט געקומען!... חנה, מיר דאַכט, דיין קינד וויינט. חנה, דו הערסט ניט? פאַר וואָס לאָזטו דאָס וויינען? וואו וויינט דאָס? וואו האָסטו דאָס געלאָזט? דאָס געוויין וואשט זיך דאָך אין מיין בלוט, חנה. חנה! — — — — — — און עס זיינען דאָך פאראַן אזוי פיעל אונ־שולדיגע וואָס זינדיגען — — — — — — און וויפיעל עס זיינען נאָך דאָ אונשולדיגע, וואָס וועלען זינדיגען, בלויז דערפאַר, ווייל זיי וויסען ניט פון גאָט, דעם גאָט פון אמת און ריינקייט. חנה! די ווייטע וועסט, און ערד ארבייט, ערד ארבייט, חנה! דאָס קאָן אונז נאָך ראַטע־ווען. דאָס קאָן אונז נאָך צוריק אומקעהרען צו גאָט, און מיין גאַנצער פּלאַן וועט דאָך באַלד פאַלען מיט א גוואַלדיגען קראַך און איך ארבייט נאָך, אז דער קראַך זאָל זיין וואָס שטאַרקער, וואָס הילכיגער — — — און דו האָסט אפּנים געמיינט, אז מע קאָן חתונה אָבען מיט מאַקסען און דאָס קינד זאָל געבוירען ווערען פון ברוך'ן. איאָ אזוי האָסטו געמיינט?.. דו האָסט געמיינט, אז דאָס קען געשעהן אזוי, דורך א נס.

חנה געהט פון טהיר צו זיין בעט, כמעט שוועבענדיג, אָבער דאָס צימער צו־ציהט זיך פאַר איהר, ווערט אַלץ לענגער און לענגער — — — און אין דער פינסטערניש פון דעם לאַנג־צוצויגענעם צימער, לויכט זיך די בלויקייט פון איהר קלייד, די קלאָרקייט פון איהר פּנים און די לוי־טערקייט פון איהרע גרויסע, ווייטע אויגען — — — און ווי שלאַנק און בויגיג זי איז. און ווי שעהן איהרע הענט זיינען! אָט די ווייסע הענט וואָס בליהען מיט פריש־ראָזע רעדעלאַך. — דיינע הענט שמעקען דאָך מיט אזאַ צאַרטער ליעבער וואַרימקייט! און פאַר וואָס פארגעס איך אין אַלע אנדערע פרויען, ווי נאָר זיי געהען אוועק פון מיר? און פאַר וואָס געדיינק איך דיך אפילו דאַן, ווען דו ביזט ניט נעבען מיר? און פאַר וואָס איז מיר איצט אזוי שווער מיין קאָפּ? איך וואָלט דאָך איהם איצט אזוי גערן געוואָלט צושלאָגען אָן א שטיין — — — — — —

און דאָס צימער ציהט זיך נאָך אַלץ לאַנג און לענגער און חנה געהט און געהט. — — —

חנה ! דו גערדיינקסט. — איך און דו — צוויי קליינע קינדער זיצען אויף דער ערד און שפּיעלען זיך מיט פאַרביגע, הילצערנע אייער ? צוויי קליינע קינדער און אַזוי פיעל פאַרבינגע אייער ! כאַ־כאַ־כאַ ! ווי שעהן און ווי קלוג דו פלעגסט דאָס נאָך לאַכען אַלס קינד ! .. חנה. וואָס איז מיט דיר, דו וויינסט. — — — ער פערמאַכט די אויגען און נעהמט זיך אַ מיעדער וויעגען, זיצענדיג אויפ'ן בעט. אין דרויסען רעגענט. חנה קומט צו. זעצט זיך שטיל אַנידער אויף'ן בעט נעבען איהם. נעהמט ארום מיט איהרע גוטע הענט זיין מיעדען קאָפּ בויגט איהם צו איהר ברוסט. פון איהרע אויגען גיסען זיך טרערען, דאָס זיינען טרערען פון אַ שטילער שוועסטער, פון איין גוטער מאַמע. זיין קאָפּ וואַרעמט זיך איין אין איהרע הענט אויף איהר ברוסט. נאָך דעם לאָזט זי איהם שטיל אַראָפּ אויף איהר שוים. זיינע אויגען־דעקלעך זיינען שווער און ווילען זיך מעהר ניט עפענען. שלאָפט ער איין. ער שלאָפט איין... און אָט דערפיהלט ער אויף זיין פּנים צולאָזענע האָר... ער דערפיהלט אַ גרויל איבער'ן לייב. און באַלד דארויף צוטראָגט זיך אריבער זיין קאָפּ אַ משגע'נער געלעכטער. דאָס לאַכט זיין משוגע'נע מאַמע ! — — — ער ליגט דאָס נאָר אין שוים פון זיין מאַמע — — — —

ער שפּרינגט מיט אַמאָל אויף ווי אַן אָנגעצונדענער. — פון דעם וויל ער ניט טראַכטען. ניין, ניין !

ער געהט אראָפּ פון בעט. ער וועט אָנצינדען דעם לאָמפּ, פייער, פייער ! ער וועט אריינרופען לאָלא'ן — — —

ער בלייבט אָבער שטעהן אין מיטען פון דעם פינסטער'ן צימער, ער דערמאָנט זיך : — עמיצער האָט געדראַפּעט די טהיר — — — עמי־צער האָט געדראַפּעט די טהיר !... דאָס איז ניט געווען לאָלא'ס דראַפּען. ניין, ניין,

ערשטער עפּילאָג:

דאָס פאַרבלוטיגטע אינגעלע

פארנאכט

אויפ'ן הימעל, אויף מערב, איבער א פעלד פון טורעמס און דעכער, איבער טיעפע, לאנגע גאסען, דורך וועלכע דער גרויסער, אין שטאָהל און אייזען געפאנצערטער ריעז, פיהרט זיינע מחנות פון דער ארבייט — צו־ברענען זיך פייערען, ברענען און שפרייטען זיך איבער וואָלקען און וואָלקען. וואָלקען נאָך וואָלקען קומען אָן גרויע, מיעדע און ווערען פער־גאפט פון דער פייערדיגער רויטקייט, ווערען יונגער, פרישער, בלוטיגער.

קאָן ברוך ניט איינזיצען אויף זיין אָרט און ער נעהמט זיך שפאנען איבער'ן צימער. ס'איז אָבער ניט דאָס. — ——

געהט ער ארויס.

וואוהין?

גלאט אזוי.

אין מיטען זעהט ער זיך ארום, אז ער איז אויף'ן וועג צו חנה'ן — — — מאָרגע...

אין קאָפ נעהמען זיך בלעטערען געדאנקען, וועגען דעם ווי חנה איז דאן קראנק געוואָרען. ווי מע האָט געמאכט די אָפעראציע. איין מאָל און נאָך אמאָל און ווי געצויגען האָט זיך לאנג־לאנג ביז זי איז ארייגעפאלען אין א געפעהרליכער, היציגער קריינק. און האָט א לאנגע צייט געשוועבט צווישען לעבען און טויט און נאָך דעם האָט זיך די שעהנע חנה אויפגע־

הויבען פון בעט, מיט אַן אויסגעצויגען־פּערמאַטערטען געל־שאַוורצען פּנים. די באַקען זיינען שוין אויף שטענדיג געבליבען איינגעפאַלען און מיט געלע פלעקען; און אַז זי האַלט זיך נאָך ביז איצט אין איין דאָק־טאָרען. אָפּט הינקט זי אונטער און פאַראַן אַ סברה, אַז זי איז אין געפאַהר געליימט צו ווערען. און אַז קיין קינדער, זאָגען די דאָקטוירים, וועט זי שוין מיין ניט קאָנען האָבען. און ווי שרעקליך זי זעהט איצט אויס! — ווי אַ מכשפה... ווי שרעקליך עס שלאָגען זיך איצט אַרויס איהרע האָר און עס סטאַרטשעט אַרויס איהר נאָז, אָט דער געוועזענער שעהנער נאָז! און ווער איז אין דעם שולדיג? אפשר דער שוואַרצער אָדלער, אויף וועל־כען איך בין מיט איהר אַלס קינד אַרומגעפלויגען דורך די בלויע נעכט, צווישען הימעל און שטערען? אָבער, צו בין איך דען שולדיג פאַר דעם, וואָס דער אָדלער איז שוואַרץ געווען? צו האָב איך איהם דען אויף שוואַרץ געפאַרבט? — — — אַ קינדערשע נאַרעשקייט, אַ מעשה מיט אַ בת מלכה, אַ שלאָס, אַ ריעז און חנה... אָט אַזוי ווערט דאָס אַ מענש געבוירען אויף דער וועלט, קומט אָן פון ערגעץ אַ ווייטקייט, שפּאַציערט זיך דורך אויף דער וועלט, טרוימט, פלאַנט, בויט — — — און אַזוי לעבט ער און לעבט, ביז ער טראָגט זיך אָפּ ערגעץ אַהין אין רוים, אין דער ווייטקייט אַריין. — — — — — — — און צו וואָלט דען געווען בעסער חתונה האָבען און געבוירען קינדער, — קינדער וואָס זאָלען וואַקסען פאַר אָט דעם ריעז פון שטאָהל און אייזען? און זיי וואָלטען געווען ניט קיין אידען און ניט קיין גוים. זייער איינענע שפּראַך וואָלט ביי זיי דער ריעז צוגענומען און וואָלט זיי דערפאַר געגעבען מיטלען געגען קינדער האָבען — — — און אָט דער רעדאַקטאָר בערגער, וואָס האָט איהם ערשט נעכטען אָנגעכאַפּט מיט טענות: — „וואָס ווילט איהר נאָך אַלעמען האָבען מיט אייער מאָראַל פּרעדיגען?“ „אָט דאָ ניט לאַנג צוריק איז צו מיר אין רעדאַקציע געקומען אַ יונג ווייבעל און איבער אייך געוויינט מיט ביטערע טרערען“. „נאָכדעם ווי זי האָט אייך געהערט דרשנען... האָט זי, נאָך איהר מיינונג, גענומען פערשטעהן, אַז זי האָט די גאַנצע צייט געזינדיגט מיט איהר איינענעם מאַן. איצט אָבער פיהלט זי, אַז זי קאַן ניט ווייטער.... געהן האָבען קינדער קאַן זי אָבער ניט „אַפּאָרדען“, ווייל דער מאַן איז אַן אָרימער אַרבייטער“ און ס'האָט מיר גענומען אַ היבש ביסעל צייט ביז איך האָב זי געבראַכט צוריק צום

שכל — — — אָבער ס'איז נאָך אַלעמען זעהר ניט פיין פון אייך, געהן צו פערפינסטערן יענעם דעם לעבען. וואָס מאַכט אייך אויס, אז מענשען האָבען הנאה..." און איבער דעם רעדאַקטאָר'ס לעצטער ציניזשער בעמערקונג קומען ברוך'ן באַלד ארויף אויף'ן זינען לאה און נחום, וואָס האָבען שוין לאַנג חתונה געהאַט, וואוינען צוזאַמען און האָבען קיין קינדער ניט. און ווי אוננאַטירליך לאה איז געוואָרען!.. איהר גאַנצער אויסזעהן און איהר שטענדיגער אונטערשמייכלען — — — אַזוי ווי זי איז עפּעס אַלעמען שולדיג — — — וואָסער אַ מאָדנע שטראָף עס איז אָט דער שמייכעל, וואָס בעווייזט זיך ביי פרויען נאָכדעם ווי זיי הערען זיך אויף צו פיהלען ריין, נאָכדעם ווי זיי זיינען מיט זייערע מענער צוליעב גאָרניט! — — — כאָטש קיינער דאַכט זיך האָט צו זיי קיין טענות ניט, און זיי אַליין מיינען, דאַכט זיך, אויך, אז זיי זיינען אין גאָר ניט שולדיג, נאָר זייערע אויגען פערליערען די מעגליכקייט צו קוקען נאַטירליך פאַר זיך — עס פעהלט זיי אויס רוים — שמייכלען זיי — — — — עפּעס אַ פוסטקייט בעווייזט זיך פאַר זייערע אויגען — שמייכלען זיי — — — — עפּעס וואַרגט זיי — און זיי שמייכלען — — — און ווי לאַנג לאה האָט איהם שוין ניט געבראַכט קיין בלומען! — — — אָבער — טראַכט ברוך ווייטער — אויב זי וועט דורך אַ צופאַל אָנהויבען שוואַנגערען, וועט זי נעווים צוריק ווערען נאַטירליכער, האַרציגער, פאַר איהרע אויגען וועט זיך ווידער בעווייזען אַ רוים, אַ ווייטקייט און דאַן וועט זיך איהר אפשר ווידער פערוועלען ברייננען ברוך'ן בלומען — — — און ביילקע איז אוועק. וואו? ווער ווייס? — — — חנה האָט ניט געקאַנט פערטראַגען ביילקעס ריינקייט, ביילקעס שעהנקייט, און ביילקע האָט ניט געקאָנט און ניט געוואָלט פאַרטראָגען חנה'ס איפערזוכט — — — זי איז ערגעץ אוועק און דער בלאַסער בינעם איז פון דאַן פערפאַלען געוואָרען! אַך, קינד! ווי לויטער געלויטערט דו ביזט. און דו, חנה? דו שמייכעלסט נאָך אַלץ?.. מיין חנה, מיין גוטע, שלעכטע חנה.

און אָט איז שוין זייער הויז. ער הויבט זיך אויף אויף די טרעפּ, קלאַפּט אָן אין טהיר. חנה קומט איהם אנטקעגען:

— אָ, ברוך! אַזאַ נאַסט! אַזאַ לאַנגע צייט! וואָס איז דאָס מיט אייך געוועזען?!

עפּעס האָט ער דערויף געענטפערט — — — האָט אויפגעהויבען

די אויגען, — און דערזעהן פאר זיך איהר אויסגעצויגענ־פערפלעקט פּנים מיט די צוגליהטע, גרויסע אויגען... און אז דער קנויל פון איהרע האָר איז אזוי נאַכלעסיג פערדרעהט אויף א זייט... מן הסתם דיענט ניט איי־נע פון איהרע הענט — יאָ, די רעכטע האנט, דאכט זיך, הענגט טאַקע ווי א געליימטע — — —

— חנה!..

האָט זי מיט אמאָל אָראָפּגעלאָזט די ברעמען און זיך דערמאָהנט:

— מאַקס איז אין דרויסען, אויף׳ן דאך — — —

— חנה! — — —

האָט זי אויפגעהויבען די ברעמען און א שמייכעל געטהון. — — —

—חנה!

איז איהר שמייכעל נאָך שאַרפער געוואָרען, דאכט זיך, ניפטיגער. און אזוי שמייכלענדיג האָט זי זיך אויסגעדרעהט, איהם איבערגעלאָזען אין מיטען צימער און איז הינקענדיג אוועק צום פענסטער. — — —

— חנה, חנה! — האָט אין איהם אויסגעשריען — — און פאר וואָס זיינען דיינע האָר אזוי שרעקליך צושויבערט? חנה! און פאר וואָס שמייכעלסטו אזוי? פאר וואָס טהוט עס דיר אזוי פיעל הנאה, דיין שרעקליכער אויסזעהן? און פארוואָס הינקסטו? חנה! צו איז דאָס טאַ־קע אמת, אז דו ביזט אין געפאהר געליימט צו ווערען? און פארוואָס שמייכעלסטו דערביי פונקט ווי די וואלסט צובראָכען ניט זיך, נאָר עפּעס מיינע א זאך? — — —

און ער איז ארויס און ארויף צו מאַקסען.

— וואָס איך זעה! — ברוך! ברוך! ווי קומט דאָס? אזא לאַנגע צייט?! זעץ זיך. אָט איך טראָג פאר דיר ארויס א ביינקעל. אי־אי־אי אזא־א גאַסט.

ווען זיי האָבען זיך געזעצט, האָט זיך מאַקס גענומען קלאָגען:

— אן אונגליק! אויף מיין וואָרט. מען זעהט קיין לעבעדיגען מענ־שען אין די אויגען ניט אָן! און פרעג וואָס? — האָב איך דען ווען שלעכטס געטהון? אויף׳ן שטייגער, דאכט זיך, אלע מאָל געוועזן א גוטער ברודער, יעדען דער בעסטער פריינד און איך וויים? אדרבא, זאג דו אליין — פאר וואָס זאָל מען צו מיר ניט אריינקומען, פארוואָס מיידען אונז אלע אוים אזוי ווי א — איך וויים וואָס? — — — אָט למשל דו אליין,

איך ווייס — — — — דאכט זיך, די בעסטע, גוטע פריינד. נון. — — — נאָר גאָרניט. אזוי איז דאָס. ס'איז נאָר אַ פערדראָסיגע זאך. דו פער־שטעהסט? צוליעב וואס לעבט א מענש — ניט קיין פריינד, ניט קיין בעקאנטע, ניט גאָר ניט — — — גלאט אזוי אין דער וועלט אריין? —

די ווערטער נעהמען פאלען אויף ברוך'ן ווי שווערע שטיינער, ער פרואווט זיך פערענטפערען, גיט איהם צו פארשטעהן, אז עס דאכט זיך איהם נאָר אזוי, אז ער קוקט זיך איבערהויפּט צו פיעל צו, צו אזעלכע נארישקייטען. ס'איז דאך אמעריקא. מענשען האָבען קיין צייט ניט. — — — און וואָס איז גלאט דער קומען? עפּעס רעדט ער דאך גלאט ווי אַקינד. — — —

און עס ציהט זיך אזוי אוועק זייער געשפּרעך. און מיט יעדען וואָרט און מיט יעדען פינטעל פון אויג ווערט אלץ נאכטינער, פינסטע־רער און די שטימען נעהמען קלינגען אלץ פער'חלומ'טער, הארציגער, און ווי מיט אַן אָנגעשפּאַלטענעם אָפּקלאַנג — — — און די לופט ווערט אלץ פולער און פולער מיט פארנאכטיגע קינדער־ליעדער. דאָס האָט דער גרויסער ניו יאָרק אויסגעשאָטען זיינע יונגע קינדער אין זיינע טיעפע, שטיינערנע גאסען, צושטעלט די מיידלאך אין קלענערע און גרעסערע רע־דער און זיי זינגען איהם אמעריקאנער פאָלקס־ליעדער. טראָגען זיך די ליעדער פון פיעלע יונגע העלזער. און וואָס דונקעלער עס ווערט דער דרוי־סען, אלץ ערנסטער, פערבענקטער ווערען די נעזאנגען. אלץ פולער ווערט מיט זיי די לופט. די לופט שפּינט זיך איבער מיט א נעץ פון אונשולדיגע פאָלקס־ליעדער, און ברוך'ן דאכט זיך, אז, אַט־אַט, רייסט זיך אָפּ די נעץ — — — און עס נעהמט רעגענען מיט ליעדער.

„חברה שקצים" פער'גנב'ענען זיך פון מאָל צו מאָל, רייסען זיך פּלוצלונג אריין אין אַ ראָד, די מיידלאך ווערען בלומר'שט צושראָקען, צו־לויפען זיך מיט א קוויטשעריי. עס דערהערט זיך א קריגען פון קינדער מיט קינדער. אין מאקסען ציטערט דערביי אויף עפּעס א געפיהל: — קינדער!... אַט... ווי די קינדער וואָלטען, זיך קריגענדיג, צו איהם ארויפ־געשריען: — אָט זעה, מיר זיינען קינדער. אזוי פיעל קינדער — — — און באלד ווערט די ראָד אויפ'ס ניי געשלאָסען און עס ציהען זיך וויעדער די קינדערשע געזאנגען. און די לופט ווערט פון זיי, ווי מיט נאָלד גע־שפּינען.

אַט ווערט שוין גאָר טונקעל. און נאָר אַנדערש צוזינגען זיך די מייד־לאַך, די פערשייטע אינגלאַך פערלירען דעם חשק זיי צו שטערען — — — א טייל נעהמען מיטזינגען, אנדערע — האָבען פלוצלונג פון ערגעץ גע־בראכט צו שלעפען, מיט גרויס פאראד, אַן אַלטע מאטראַץ, איהם צוליינט אין מיטען גאס, בעגאסען מיט קעראָסין און אונטערגעצונדען עס פראַלט ארויף א רויטער פייער, עס שפריצען פונקען. און באַלד האָבען חברה נאָך ערגעץ א הילצערנעם קאסטען בעקומען, איהם אין שטיקער צובראָכען און נאָך אפייער צוליינט. די פייערען שפרינגען אויף און שפיגלען זיך אויס אין די פענסטער פון די נידעריגע עטאזשען. קינדער זינגען און שפרנגען ארום די פייערען. — קינדער! אזוי פיעל קינדער — — —

ברוך און מאקס זיינען ווי פער׳כשופ׳ט, פערוויעגט געוואָרען. דאכט זיך, דער דאך, די הויז, האָט זיך אפגעריסען, שווימט, שווימט מיט זיי איבער דער נאכט, ווי איבער א ים, א שווארצען — — — און רעיונות שווערע, פערביינקטע קריכען אין קאָפּ, פרעסען דאָס הארץ.

מאקס טענה׳ט נאָר עפּעס אזוי... אווטאָמאַטיש. ער טענה׳ט וועגען דעם, ווי קלוג ברוך האָט דאָס דורכגעפיהרט דעם סטרייק: — — — דאָס איז דאָך געווען אזוי קלוג, אז די „באָסעס“ קאָנען זיך ביז נאָך איצט ניט אפּחידושען. און איך ווייס.:. עפּעס גאר א קלייניגקייט אויסצורעדען! — בעטראכט נאָר אליין — אזוי פיעל ארבייטער און זיי האָבען דאָך שוין די לעצטע צייט גענומען אונטערעדען, אז דו ביזט אַן אונטערגע־קויפטער פון די „באָסעס“ אויף מיין וואָרט. און איך ווייס — — — ס׳האָט דאָך געהאלטען ביי אייך ווי וואָס? — — — און היינט וואס פאר א יוניאָן מיר האָבען דאָס איצט! ס׳איז פּשוט א פערגעניגען, אויף מיין וואָרט. און איך ווייס? — מען זאָגט, אז דו ווילסט גאר איצט אוועקפאהרען, דאס איז דאָך טאקע פּשוט א פערדראסיגע זאך. איך מיין אדרבה, בערעכען נאָר אליין — — — און וואס איז גלאַט דער „פּאָה־רען“? אדרבה, בעטראכט זיך אליין. און ביז וואנעט איז דער שיער ניט קאָנען איינזיצען אויף איין פּלאַץ? און וואס איז דער תכלית? הערסט, ברוך, אויף מיין וואָרט — — — נאָר וואס איז שייך? — — — איך ווייס. איך מיין, נאר נאר ניט, א? — — —

מאקס שטימע ווערט דאכט זיך ווי פערשטיקט.

ברוך הערט און הערט ניט. — און טראכט — — — און אַט דער־

מאַהנט זיך בריך, אז ווען ער האָט נאָכגעקוקט חנה'ן, ווען זי איז מיט איהר שמייכעל אוועק צום פענסטער, האָט ער דערזעהן זיין געשטאַלט אין שפּיגעל. — זיין געשטאַלט שטעהט נאָך דארט און ווארט.... — זיין געשטאַלט איז נאָך דארט פערבליעבען, אין צימער מיט איהר — — — און ברוך ניט א שמייכעל צום געשטאַלט. דאס געשטאַלט פערשטעהט איהם און ענטפּערט אָפּ מיט א שמייכעל און פערלאָזט גלייך דעם שפּיגעל און געהט שמייכלענדיג צו צו חנה'ן, ווי זי שטעהט אזוי פערטראַכט ביים פענסטער און קוקט ארויס צו דער גאַס, צו די קינדער... און דאס געשטאַלט נעהמט ארום איהר קאָפּ, בויגט איהם צו צו זיך און קושט איהם.

— חנה! חנה'קע! וואָס טראַכטסטו אזוי פיעל? וואס מאַכסט זיך נאַריש? ביזטו דען א שלעכטע? דו ביזט דאָך א גוטע. דו ביזט דאָך מיין גוטע חנה'קע.

חנה! אַלע מאָרגען, ווען איך שטעה אויף, אַלע נאַכט, ווען איך לייג זיך, זאָג איך צו זיך: „דאָס, וואָס דו האָסט געוואָלט האָבען, פון וואָס דו האָסט זיך אָפּגעזאָגט, וואָס מען האָט ביי דיר צוגענומען, בלייבט אימער און אייביג דיינס. עס לעבט, וואקסט און צובליהט זיך אַלץ ליעבער און שעהנער פאַר דיר.

ליעבע? — איז דער גרעסטער ליגען, וואָס די וועלט פערמאָגט.

ליעבע? — איז דער שעהנסטער ליגען, וואָס די וועלט פערמאָגט.

ליעבע? — איז א נאַשעריי אין א פאַסטקע.

און דער וואס וויל די נאַשעריי, זאָל צו איהר ניט צוגעהן נאָהענט. זאָל ער בעסער פאר וועהטאג מיט די אייגענע ציין דאָס אייגענע הארץ בייסען.

דער, וועמעם מארך איז גרעסער ווי ביי א מויז, זאָל ניט צוגעהן צו דער נאַשעריי גאָר נאָהענט.

מען דארף קאָנען זיין ווייט. מען דארף קאָנען זיין גלייכגילטיג.

חנה'ס אויגען נעהמען דערביי שפּריצען מיט שמייכעל און ניפּט. און זי שרייט אויס:

מען דארף קאָנען ניט מורא האָבען פאר'ן לעבען. מען דארף קאָנען ניט זיין קיין פייגלינג! מען דארף קאָנען ניט זיין קיין פייגלינג!

— יאָ, חנ׳קע! ביזט נערעכט, מען דארף קאָנען ניט זיין קיין פּינגלינג. מען דארף קאָנען זיין אליין — — — מען דארף נאָר קאָנען, אָהן מורא קוקען דער אייביגקייט גלייך אין פּנים אריין. דאן הערט מען אויף צו זיין איהר קנעכט, דאן ווערט מען איהר גלייכען.

עס קלינגען אין פענסטער אריין קינדער־ליעדער; — וואָלסטו כאָטש איין ליעד געהערט, וועלכע דיין מאַמע האָט געהערט פון איהר מאַמען — — — חנה!.. און די קינדער זיינען דאָך דערפאר ניט אנגע־קניפּט אין די מאַמעס. און עפּעס וועט דאָך דערפאר אין זייערע הער־צער בלייבען ניט צוּאוואָרעמט... און וואָסערע מאַמעס וועלען אָט פון די קינדער אויסוואַקסען? — מאַמעס, וואָס קייען „טשואינג־גאָם“, ווען זיי זויגען דאָס קינד, מאַמעס, וואָס קייען „טשואינג־גאָם“... און וויפיעל פון אָט די קינדער זיינען דאָס געבוירען געוואָרען דורך א צופאל? — טאַ־טע־מאַמע האָבען ניט געוואָלט, נור עס האָט געטראָפען אן אונגליק...

חנה׳ס אויגען גלאַנצען פלוצלינג אויף: — זי וועט איהם טרעפען אזוי, אז ער וועט אזש פערציטערט ווערען פון וועהטאָג! — זי וועט איהם פרעגען:

— פאר וואָס ווילסטו ניט געדענקען דיין מאַמען?.. דיין... וואָס?
— דו ביזט א העלד? — האָסט א שטיינערנע הארץ און אן אייזערנעם ווילען ניט צו טראַכטען וועגען זאַכען, פון וועלכע דו ווילסט ניט! דו קאָנסט געהן א ר ו ם דער פּאָסטקע? קאָנסט מיט די אייגענע ציין דיין אייגען הארץ בייסען? כאַ־כאַ־כאַ! — מיט די אייגענע ציין דאָס אייגען הארץ בייסען, כאַ־כאַ־כאַ! — — —

אָבער זי הויבט בלויז אויף אויף איהם איהרע גרויסע, צוגליהטע אוי־קען, קוקט איהם אָן א ווײַלע און גיט א שמייכעל.

דאָס געשטאַלט בעמערקט דאָס, פערשטעהט וואָס דאָ האָט געזאָלט קומען, אבער... — דאָס קוקט זי דאָך אזוי אויף זיינע גרויע האָר אין קאָפּ, — דאָס איז נאָר ניט. זי געדיינקט דאָך נאָך דאן אין דער היים, ווען ער איז פלוצלונג אין איין נאַכט גרוי געוואָרען— — — יענע נאַכט... ביי איהר אין צימער, נאָך האַלב נאַכט. דאָס לעמפּעל האָט געברענט אזוי טונקעל — — — און ער האָט אהן אויפהער געשפּאַנט איבער׳ן צימער א שטומער, א שטומער. זי האָט מיעד איינגעדרימעלט אין די קליידער, זיצענדיג אין שטוהל. אז זי האָט זיך אויפגעכאַפּט, האָט זי פּלוצים דער־

זעהן, עמיצער א הויכער, א גרויער שפּאַנט אום איבער'ן צימער!... ברוך! — שרייט זי אויס. געהט צו איהר צו אָט דער הויכער, אָט דער גרויער — — — זי דערקאַנט איהם — — שפּרינגט אויף פערצווייפעלט און פאַלט איהם אויפ'ן האַלז. — ברוך! ברוך! ברוך! — און ברוך שוויינט, ער מיינט: מן הסתם האָט זי ערשט אין חלום דאָס שרעקליכע אומגליק געזעהן... נאָר אָט דערזעהט ער זיך אין שפּיעגעל און ציטערט אויף, ווי די הויט אויפ'ן לייב וואָלט איהם גענומען שטיינער'ען... און אין א ווײַלע ארום זאָגט ער פערביסען: ניש־קשה, א אידען פּאַסט אַזוי — אידען דאַרפען געבוירען ווערען גרויע, גרויע — — —

אויסגעקראַכען זיינען אין א צייט ארום זיינע האָר און ווידער איז דער קאָפּ שוואַרץ געוואָרען. איצטער אָבער קלייבען זיך די גרויע האָר נאָר אויף אן אנדער אופן — איינציגווייז — — — אָט זי קאָן אריינ־לייגען די האַנד אין קאָפּ און זיי איבערצעהלען. און ער קלייבט זיך אויפ'ס ניי פּאָהרען אין דער וועסט. צו וויים זי דאָס? איהם פלעגען דאָרטען ליעב האָבען די פערד, די עזלען. טאָמער פלעגט אן אנדער ארבייטער פערמולירען א פערד, אן עזעל, פלעגט איהם דער בעל הבית אוועקנעהמען פון יענעם ארבייטער און איהם איבערגעבען צו ברוך'ן אין אקער. ביי ברוך'ן פלעגט ער זיך היילען. — וואָס, דו שמייכעלסט נאָך אַליץ? חנה'קע! דאָס איז דאָך שלעכט פון דיר. דו מיינסט: איך אנטלויף... גלויבסט — איך בין בעזיעגט, חנה. איך בין דאָך דער נאַר וואָס האָט זיך אָנגעבונ־דען אן דער אייביגקייט... פון מיר געהט דאָך קיין זאַך ניט פער־לאָרען. נו, זאָל שוין זיין גענוג. זעץ זיך אַוועק. אָט אַזוי. איך צולאָז דיר דיינע לאַנגע האָר. איך וועל זיי דיר פערקעמען אַזוי, אַז דער קנויל זאָל ליגען אויפ'ן ריכטיגען פּלאַטץ. עס זאָל זיין אַזוי ווי דו האָסט ליעב. דו מיינסט, אַז דו ביזט שוין מעהר ניט שעהן?... פאַר וואָס מיינסטו אַזוי שלעכט? — דו געדיינקסט דאָך נאָך דאָס פאַרבינגע איי, מיט וועלכען מיר האָבען זיך אַמאָל געשפּיעלט? — צועפּענט מען דאָס גרויסע, רויטע איי, ליגט אין דעם א קליין איי פון אן אנדער פאַרב, צועפּענט מען דאָס אַנדערע איי, ליגט אין דעם א קליין איי פון נאָך אן אַנדער פאַרב, און אויף דאָס איי צועפּענט זיך! און אַזוי אַליץ ווייטער און ווייטער — — — און ווען עס האָט זיך אביסעל אָפּגעריבען דאָס פאַרב פונ'ם ערשטען, גרויסען איי, איז וואָס? — — — מיר האָ־

בען דאָך אבערביידע געוואוסט, אז אין דעם ליגט א גאנצער אוצר פון שעהנע, ריינע אייער — — — אייער, אייער און אייערלאָך.

און ווען כ׳האָב אמאָל פלוצלינג גענומען און פאר דיר אין די אויגען אריינגעוואָרפען דאָס איי אין פייער — — — ווי דו האָסט דאָס אויף מיר אנגעשטעלט א פּאָר ווילדע אויגען! האָסט זיך באלד צעוויינט און אין מיטען געוויין אוועקגעלאָפען מיך קלאָגען צו דער מאמען. אָבער איך? — פון מיר געהט דאָך קיין זאך ניט פערלוירען — איך האָב דאָך נאָך ביז איצט יענע איי און יענע חנה׳קען. איך פערמאָג דאָך א גאנצע טשערעדע מיט חנה׳ס, חנה׳ס און חנה׳קעס — — —

די הויכע גאסען לויפען אהער און אהין, מענשען געהען אויף און אפּ. יאָגען זיך, כאפּען פרישע לופט און הויך איבער זיי צינדען זיך די עלעקטרישע לאָמפּען. צינדען זיך ציטערדיג ווייסע, בלאַסע, און לויפען אוועק אין גלייכע שורות אין דער נאכט, איבער די טיעפע, לאנגע גאסען. און — פלאַטערען ציטערדיג איבער די קעפּ, איבער די פּנים׳ער... און איבער מויערען און דעכער צינדען זיך אָן פערשיעדענע עלעקטרישע אויפשריפטען און בילדער — אָט פלאַטערט אויף א גאָלדענער אָדלער, מיט ווייט צושפּרייטע פליגלען. און אָט א שטערען, וועמעס שטראהלען עס צינדען זיך און פערלעשען זיך, פערלעשען זיך און צינדען זיך ווידער אָן. און די אויפשריפטען, און די בילדער, ענדערען אָפט זייערע קאָלירען — אָט ברענט שוין דער הויכער טורעם, וואס קוקט אריבער אלע דעכער. — דער גאנצער טהורם איז ווי פון פייער געבויט, איז ווי א זעהונג. אויף זיין העכסטען שפּיץ פלאַטערט א ווייסער פלאג: דער שיין פון א רעפלעקטאָר נעהמט דורך דאָס ווייסע געוועב און עס שטראהלט גאנץ הויך אויף דעם טונקעלען, אויף דעם שווארצען הימעל, ווינקט און רופט — — — און פלאַטערט, פלאַטערט — — — דאָ און דאָרטען אויפ׳ן מיטען די גאסען ברענען קינדערשע פייערען, די קינדער מארשירען ארום זיי, פּויקען אין אן אלטער, בלעכערנער שיסעל און זינגען — — — ערגעץ האָט איין קופּע פייער אויפגעהערט צו געבען פונקען — — — פאלט א איינגעלע אויף א פלאן: זוכט ערגעץ אויף א שטיין, קומט צו נאָהענט צום פייער, הויבט אויף דעם שווערען שטיין מיט זיינע ביידע הענטלאך איבער׳ן קאָפּ. ציהט זיך אויס און שטעהט א רגע פערשפּיעגעלט מיט רויטען שיין, און ווערט

לענגער און דינער. און אָט טהוט ער האַסטיג א שליידער דעם שטיין אויפ׳ן פייער, און עס שפּרינגט אויף א גאנצע זייל מיט גאָלדענע פונקען! אלע איבריגע קינדער זיינען פון דעם שטארק צופריעדען, און אלע ווערען זיי מיט אמאָל אָפּגעגאָסען מיט א רויטליכען, גאָלדענעם שיין, און אלע נעהמען זיי דאן אויסזעהן ווי קליינינקע רויטע מענשעלאך און זיי קלאַ־פּען: — הוריי! — — — און נעהמען זיך נאָכטהון דעם אינגעלע...

און חנה שטעהט אליין ביים פענסטער. קוקט צו די קינדער און זעהט — — זעהט און זעהט, אָהן אן אנהויב, אָהן א סוף — — — קינ־דער, קינדערלעך — — — און אָט בעווייזט זיך פאר איהר א קליין קינ־דעלע, א שטיקעלדיגס — א פערבלוטיגס — — — מיט נאָך פערמאַכטע אויגעלעך — — — קוקט זי אויף דעם — — — קוקט און שמייכעלט — — —

צווייטער עפּילאָג:

אין דער פּורפּורנער שיף

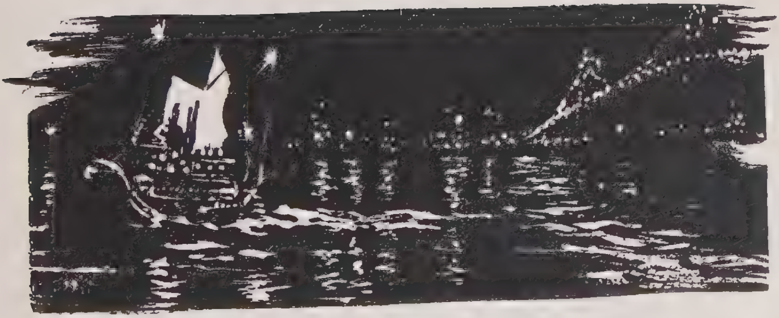

דאָרטען לאָזען זיך די גאסען אראָפּ צום וואסער. פון מאָל צו מאָל שווימט דורך א פעררי־שיף און איהרע גאלדענע שורות פענסטער, שפּיגלען זיך אויס צושווימען איבער'ן וואסער — — — דער גאנצער אַנטקעגענ־דיגער ברעג איז פערשאָטען מיט עלעקטרישע פייערען — פייערען — לבנות. פייערען — זונען. עס ציהען זיך פון זיי ציטערדיגע, זילבערנע און גאלדענע פּאסען, וואס שטראהלען אריין אין וואסער און שטראהלען ארויס פונ'ם וואסער— פאהרט פערביי א פעררי־שיף מיט איהרע גאָלדענע שורות פענסטער, שלאָגט זיך נאָך איהר אויף א רוישיגער שוים, דער שוים יאָגט זיך נאָך דער שיף מיט כעס. עס כעס'ט זיך דאָס וואסער, פאר וואס די שיף צושטערט איהר די שטראהלען, די לבנות, די זונען —

פון מאָל צו מאָל פּראַלט דאָרט אויף א רויטער גאַז־פלאַם, דער פלאַם שטראַלט ארום זיך אויס א גרויסען ראַנד. דער רויטער ראנד צושפּיעלט זיך איבער א פעלד פון דעכער און מויערען, וואס זיינען פון דער נאכט פערשלונגען — — — די שטראהליגע רויטקייט בעגעגענט זיך מיט רויכען פון הימעל־הויכע קוימענס. די רויכען בויגען זיך, קנייטשען זיך חן'עוודיג, שפּרינגט די רויטקייט צו צו זיי, נעהמט זיי אלע ארום, רוימט זיי עפּעס איין, צושמייכלען זיי זיך אלע, ווערען רויט... און נעהמען זיך קנייטשען נאָך חן'עוודיגער — — — די רויטקייט גיט זיך מיט אמאָל א שפּיעגעל אינ'ם וואסער — בעוויזט זיך א פּורפּורנע שיף, פּורפּורנע זעגעל, א פערפלאמטער רויך — — — די פּורפּורנע שיף כאפּט אויף ברוך'ן

און פיהרט איהם אוועק גלייך אין דער וועסט. דארטען האָט ער זיך זיין פארעם שוין לאנג, שוין יאהרען לאנג.

אלע מאָל — פריהמאָרגען אדער פארנאכט, ווען עס צושפיעלען זיך די זונען אויף דעם ווייטען הימעל ראנד און די גאנצע סטעפ — ווייט און רונד — זעהט אוים ווי א גאָלדען לאנד, ווי א וואונדער לאנד, פאָהרט ברוך דאַן אויף זיין גראָב־מאשין צו אויף זיין שנייד־מאשין, קלאפען זיך שטיקער אייזען אן אייזען און רעדען צווישען זיך האלב־ווילד, אלע אויף איין מאָל — — — און אויפ׳ן גאָלדענעם פעלד שפיעלען זיך חנה׳ס חנה׳קעס — גאנצע טשירעדעס — — — אז חנה איז נאָך גאָר יונג גע־ ווען זיינען דאָך איהרע האָר געזען כמעט בלאָנד, זיינען אויפ׳ן פעלד אויף דאָ עטליכע בלאָנדע חנה׳קעס — — — ווי גוט עס איז אפצוארבייטען דעם טאָג אויפ׳ן פעלד שווער, פיהלען דעם טעם פון געזונטע, שטארקע בע־ וועגונג! ס׳אָרא ברייטער, ס׳ארא אונבעגרענצטער גליק, צו געניסען צו־ פריעדען פון אָט דער שווערער מיעדקייט! און דערצו נאָך צו זעהן פאר זיך אזוי פיעל חנה׳ס און חנה׳קעס, וואס שפיעלען זיך איבער דער ווילדער ווייט, צווישען די זונען, מיט די זונען — — — — — — — — — —

— —

עס קומט אן א הערבסט.

ער איז שוין אלט, אויסגעמאטערט.

די פייכקייט עסט זיך איין אין די ביינער. און פון אלע חנה׳ס בלייבט בלויז איינע — די לעצטע מיט׳ן פערשווארצטען פנים, מיט די אויסגעטריקענטע באקען, מיט די צוגליהטע אויגען, מיט איהר שמייכעל... און אין חלום זעהט ער אָפט זיין אייגען געשטאלט — — — דאס גע־ שטאלט איז נאָך יונג — — — שווארצע האָר, פערקאמט אויף א זייט הענגען אריבער דעם הויכען, ענערגישען שטערען — — — און דורכדרינ־ גענדע שארפע אויגען, זיי קוקען שארף פאר זיך און טיעף אין זיך — — די האלב־רונדע, שווארצע ברעמען געהען זיך פער׳עקשנ׳ט צונויף איינער צו איינע — — — הויכע ברייט־צוואוואקסענע אקסעל, דיקע ליפען מיט א ליידענשאפטליכען, קלוגען שמייכעל, קוים וואס עס שפראצען וואָנ־ סען — — —

און ווען דאס געשטאלט קוקט אויף איהם, ליגט ער — ברוך — אין

בעט אן אויסגעצווינגענער, מיט ברייט צועפענטע אויגען, און האָט זיך מורא א ריהר טהאָן.....

עס בעווייזט זיך באַלד חנה׳קע, אין איהר ברוינעם גימנאַזיום־קלייד, די געשטאַלט צועפענט פאר איהר ברייט די הענט, נעהמט זי ארום, בע־האַלט זי אין זיך —

„זיי" שפּיעלען זיך, קושען זיך. זייערע ביידענס אויגען פערציהען זיך מיט א פייכטקייט, צושטראַהלען זיך פון גליק. אָט פלעכט זי איין איהר קלאָהר ווייס הענטעל אין זיינע שווארצע האָר. אָט כאַפּט ער זי אויף די הענד, גיט זי א הויב העכער פון זיין קאָפּ, דערזעהט זי אין בעט דעם „אַלטען" מיט די ברייט־צועפענטע אויגען, דערשרעקט זי זיך, לאָזט ארויס א געשריי, שפּרינגט אראָפּ, רייסט זיך ארויס און אנטלויפט — — בלייבט די געשטאַלט אליין און זי דרעהט זיך צוריק אויס מיט׳ן פּנים צום בעט און נעהמט זיך קוקען אויפ׳ן אַלטען ברוך מיט אזא שאַרפ־קייט, אז עס גיט איהם א טרייסעל, און ער כאַפּט זיך אויף.

אין שטוב איז פינסטער. אין דרויסען רעגענט. מחנות ווינטען טראָגען זיך איבער דער וויסטער סטעפּ און שליידערען מיט כוואַליעס רע־גען. און צופוסענס זיצט חנה, ווי א בייזע מכשפה, קוקט אויף איהם מיט איהרע צוגליהטע אויגען און שמייכעלט — — — — — — — — —

וויינטער.

א לויטערע נאכט.

ברוך וואַרפט זיך דורך.

אין די פענסטער קוקט אריין א זילבערנע ווייסקייט, עס שטראהלט אריין די שנייאיגע ווייט.

נאָר ניט ווייט פון די פענסטער שטעהט דער הימעל, א דורכזיכטיג־בלויער, א פערשטערענטער — — —

עס דערהערען זיך קרעפטיגע, יונג־קלינגענדע שטימען, א נעלעב־טער — — —

באַלד עפענט זיך אויף די טיהר, עס קומען אריין זיין געשטאַלט און חנה.ביידע פאַלען אריין אין די שניי־שיך, פרישע, אָנגעפּראַסטיגטע, מיט פלאמיגע באַקען, שטראַהלענדע אויגען:

— כא־כא־כא־כא!

— כאָ־כאָ־כאָ!

— ווער איז א נאר? — פרעגט די נעשטאַלט, אראָפּנעהמענדיג פון זיך די שניי־שיף.

— דו — ענטפערט זי.

— פאר וואָס בין איך א נאר?

— דערפאר וואס דו האסט זיך געיאָגט נאָך די שטרערען....

— הערסט! אז דער הימעל לאָזט זיך פאר אונז אראָפּ אזוי נאָ־ הענט, אז עס דאַכט זיך: נאָר נאָך אביסעל, נאָר נאָך עטליכע שפאַן און דו ביזט שוין מיט דיין חנה׳קען צווישען הימעל און שטערען, צווישען הי־ מעל און שטערען.

— און דו נעהמסט און שפאַנסט.

— און חנה׳קע מיט מיר.

— און דער הימעל מיט די שטערען?

— טראגט זיך פון אונז אָפּ אלץ ווייטער און ווייטער.

— כאָ־כאָ־כאָ!

— כאָ־כאָ־כאָ!

— ווער איז קלוג? — פרעגט די נעשטאַלט, אראָפּנעהמענדיג פון איהר די שניי־שיף.

— איך, — ענטפערט זי צופריעדען, קינדעריש.

— פאר וואס עפּעס דו נאָר?!

— דערפאר וואס איך האָב געזאָגט: קום צוריק, וועסטטו זעהן ווי דער הימעל מיט די שטערען וועט אונז נאָכשפּאַנען.

— פאר וואס־זשע קומען זיי איצטער ניט צו צו אונז?

— וויילַ, — ענטפערט זי, — ווייל זיי האָבען מורא, אז ווען זיי וועלען נעהמען נעהן, וועלען מיר ווידער אנטלויפען.

— כאָ־כאָ־כאָ!

— כאָ־כאָ־כאָ!

און איבערן פּאָל נעהמען זיך קאטשען אייער פון פערשיעדענע פארב און גרויס. עס שלאָגען זיך צונויף עטליכע אייער, שלאָגען זיך אָלע מיט אמאָל אָן, איינע אָן די אנדערע, און עס דערהערט זיך א לאַך, און זיי קאט־ שען זיך אזוי אוועק צוזאמען, ווי זיי וואָלטען וועלען נאָכמאכען איהר גע־ לעכטער — — —

און אָט כאַפּען זיי זיך אָן פאַר די הענד און נעהמען זיך דרעהען אין טאַנץ:

— טיראַראַ, טיראַראַ, טראַטאַראַ!

— טראַמטי, טראַמטי, טראַמטאַם טאַם!

באַלד פאַלט זי צו דעם געשטאַלט, וואַרפט אַרום איהרע לאַנגע וואַרעמע הענט אַרום זיין האַלז און הענגט זיך אויף איהם, טוליעט זיך צו איהם, ציהט זיך און ווערט אַלץ וואַרעמער, צוגליהטער, איהרע גרויסע אויגען זיינען פער׳שכור׳ט, האַלב אָפען, פערנעבעלט. קוקען זיי אַרויף צום געשטאַלט, צו זיינע דיקע ליפּען, צו זיינע שאַרפע אויגען, צו זיין שטערען, צו די שוואַרץ־ברענענדע האָר.

די געשטאַלט צערטעלט זי, גלעט זי, קושט זי, און זעהט דערביי, מיט זיינע ברייטע אַקסעל צו פערשטעלען פון איהר דעם „אַלטען“.

ברוך ציטערט אויף, ער הויבט זיך אויף אויף זיין געלעגער, צופוסענס זיצט חנה און שמייכעלט — — —

ער טהוט זיך אָן שטילערהייט, גנב׳עט זיך אַרויס פון הויז, אַזוי אַז „זיי“ זאָלען איהם ניט דערזעהן — זיי זאָלען זיך ניט דערשרעקען. ער נעהמט מיט זיך קעראָסין, געהט מיט איהם איבער׳ן ווייסען שניי צום שייער. נעהמט אַרויס אַ לייטער, קריכט אַרויף, בעגיסט דעם שייער פון אַלע פיער זייטען, בעזונדער זעהט ער, אַז די ראָם פון אריינגאַנג זאָל זיין גוט בעגאָסען. ער וויל זיך שוין נעהמען אונטערצינדען, דערמאָהנט ער זיך אַבער, אַז די עזלען און דער פערד האָבען ניט גענוג שפּייז אויף מאָרגעדיגען טאָג. לויפט ער שנעל אַוועק צום שטאַל, פערזאָרגט זיי מיט עסען. דער הונט פּלאָנטערט זיך איהם צווישען די פיס, בינדט ער איהם דאָרט אָן. ער קומט באַלד צוריק צום שייער, צינדט איהם אָן פון אַלע פיער זייטען:

אויפ׳ן טיהר פון הויז בעוויזט זיך חנה. קוקט אויף איהם און שמייכעלט:

— וואַס ביסטו אַרויס? — פרעגט ער זי.

— וואָס איז?

— איצט קאָנסטו דאָך שוין ניט אריין צוריק.

— פאַרוואָס?

— „זיי“ האָבען פערנומען די בעט — — —

— און דו? — פרעגט זי און שמייכעלט.

— איך געה אין פייער.

— אין פייער?

— יא.

— נעהם מיך אויך מיט.

— דיך אויך?

— יאָ.

— קום.

ווי נאָר זיי קומען צו דער טיהר, צינדט זיך די ראם פּאר זיי אָן.

— ס'אַרא פייער! ס'אַרא פייער, פייער, פייער! —

ניו יאָרק, 12—1907.

#6494

Toronto Jewish Public Library
THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS
and may be renewed once, if no application has been registered for it.
A fine of 4 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.
PLEASE ADVISE CHANGE OF ADDRESS

DATE DUE

בעל
איג
איגנאטאוו, דוד
אין קעסעלגרוב - צווישען
צוויי זונען
c.2 6494

#6494